ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

avti

Περίοδος Β΄
Τεύχος 705
Παρασκευή
4 Φεβρουαρίου 2000
Δρχ. 700

ΔΕΚ. 2001

ΑΝΤΩΝΗΣ ΒΡΑΤΣΑΝΟΣ

✔ **ΠΥΡΗΝΙΚΕΣ ΔΟΚΙΜΕΣ ΚΑΙ ΗΠΑ**

✔ **INTERNET ΚΑΙ MEDIA:** *Επικίνδυνες συγχωνεύσεις*

✔ **ΜΑΡΑΝΤΩΝΑ:** *Η μοίρα του βασιλιά*

✔ **Η ΟΠΕΡΑ «ΡΕΑ» ΚΑΙ ΟΙ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ**

Με το Μετρό πάμε σε εκλογές;

ΚΟΚΚΑΛΗΣ:

Ο Ρόκκο και τ' αδέλφια του

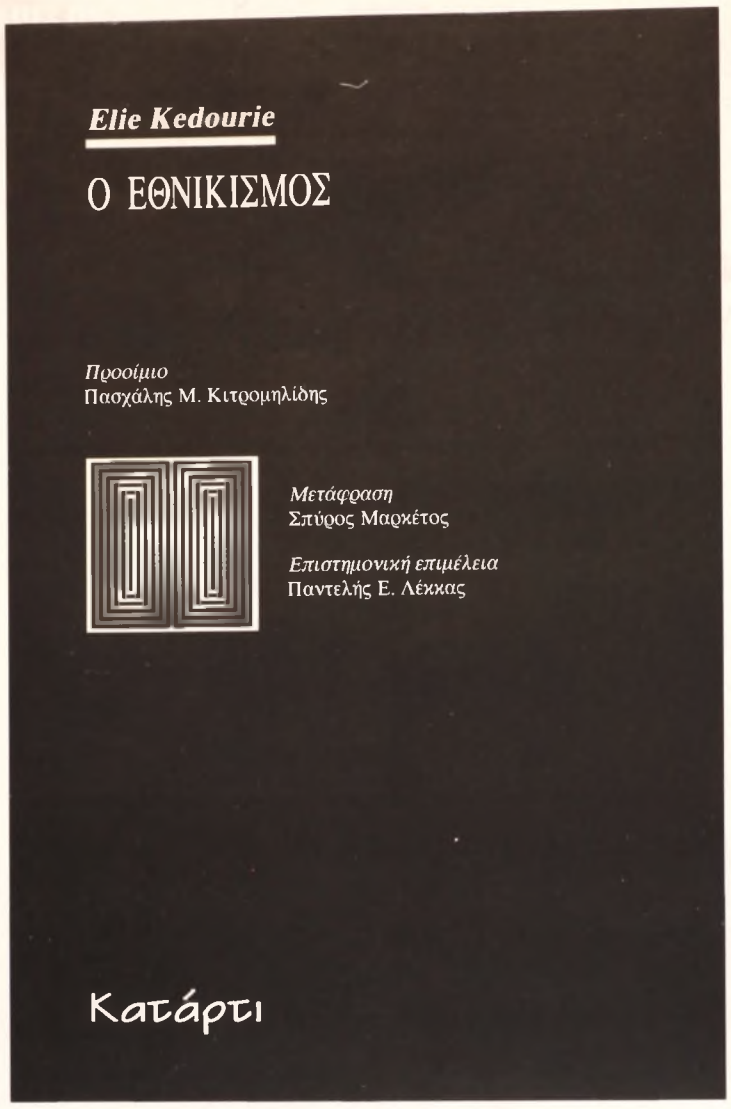

Elie Kedourie

Ο Εθνικισμός

«Ουδείς μετά το 1945 έχει αναλύσει με τέτοια διορατικότητα τον εθνικισμό όπως ο Έλι Κεντούρι».

Alvin Rubinstein, University of Pensylvania

«Το έργο του Κεντούρι *Ο εθνικισμός* είναι ένα από τα ελάχιστα βιβλία των τελευταίων δεκαετιών που κατέκτησε τον τίτλο του κλασικού, αποτελώντας αναγκαίο ανάγνωσμα για τους μελετητές όχι μόνον της Πολιτικής Θεωρίας και της Διανοητικής Ιστορίας, αλλά επίσης της Πολιτικής Επιστήμης και της Κοινωνιολογίας».

Noel O'Sullivan, University of Hull

«Το έργο του Κεντούρι αποτελεί τη σπουδαιότερη μελέτη του εθνικισμού από τη σκοπιά της Ιστορίας των Ιδεών και έχει ασκήσει τεράστια επίδραση σε διαδοχικές γενιές μελετητών του φαινομένου».

Harold James, Princeton University

ΕΚΔΟΣΕΙΣ Κατάρτι

ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 9, 106 79 ΑΘΗΝΑ ΤΗΛ.: 36 04 793, 36 01 271, FAX: 3609697

705

anti

Περίοδος Β' • Έτος 26ο • Τεύχος 705
αρασκευή 4 Φεβρουαρίου 2000 • Δρχ. 700
ΑΝΤΙ - ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713-72.32.819 FAX: 72.26.107
ΑΝΤΙ ON-LINE: http://www.otenet.gr/anti
e-mail: chpapou@otenet.gr
ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Παπουτσάκης
ΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Δημήτρης Γκέκας
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: Μάχη Γεωργιάδου
ΚΤΥΠΩΣΗ: ΛΙΘΟΤΥΠ Α.Ε. Ιασίου 5, Περιστέρι
Τηλ. 57.22.201
ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:
για συνδρομή: 26 τεύχη,. Εξάμηνη: 13 τεύχη
ΣΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 6.500 δρχ., Ετήσια 13.000 δρχ.,
ήσια Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 50.000 δρχ.
Φοιτητική ετήσια: 10.000 δρχ.
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:
Εξαμ.: 41 δολ., Ετήσια: 82 δολ.,
ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:
Εξαμ. 48 δολ., ετήσια 96 δολ.
ΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης
Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα
ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: ΔΡΧ. 700,
ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: ΔΡΧ. 1.400
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία
της Αθήνας: Περιοδικό ΑΝΤΙ,
για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:
Κέντρο του βιβλίου - Α Πουλουκτσή και Σία Ε.Ε.
Λασσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. (031) 237. 463

Φίλοι του περιοδικού!
Επειδή το Πρακτορείο Εφημερίδων Αθηναϊκού Τύπου με το οποίο εγίνετο η διανομή του ΑΝΤΙ έκλεισε, το περιοδικό διανέμεται τώρα μέσω του πρακτορείου ΕΥΡΩΠΗ.
Όμως παρουσιάστηκαν πολλά προβλήματα στην διανομή: καθυστερήσεις, ματαιώσεις, ελλειπής διακίνηση κλπ. Γι' αυτό παρακαλούμε τους φίλους του ΑΝΤΙ που αντιλαμβάνονται οποιοδήποτε πρόβλημα ή ανωμαλία σχετικά με την διακίνηση του περιοδικού να επικοινωνούν με τα τηλέφωνα: 72.32.713 ή 72.32.819.

Μέχρι την ώρα που έκλεινε η ύλη του τεύχους, ο κ. Σημίτης δεν είχε αποφασίσει «εάν υπάρχει εθνικό θέμα» που να τον αναγκάζει να προσφύγει στις κάλπες... Έτσι, λοιπόν, ο έλληνας πρωθυπουργός αποδεικνύεται να παίζει άσχημα με τους θεσμούς. Και περίεργη παραμένει η αφωνία των συνταγματολόγων. Αλλά τώρα έχουμε Μετρό. Τα άλλα περιττεύουν...

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΕΛ. 20 Ο **Σ. Κόκκαλης** ήταν πληροφοριοδότης της Στάζι από το 1963 με το ψευδώνυμο **Ρόκκο**, που στη συνέχεια μεταλλάχθηκε σε **Κασκαντέρ.** Τα τεκμήρια και τα έγγραφα που αποδεικνύουν τις πολυσχιδείς δραστηριότητες του προέδρου της ΙΝΤΡΑΚΟΜ. Οι χρηματοδοτήσεις που οι Ανατολικογερμανοί διοχέτευαν μέσω Κόκκαλη προς το ΠΑΣΟΚ.

ΣΕΛ. 34 **ΑΝΤΩΝΗΣ ΒΡΑΤΣΑΝΟΣ**: Μια σεμνή μορφή αγωνιστή που είχε οδηγό σε όλη του τη ζωή τα λόγια των κλεφταρματολών του Ολύμπου

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ
Με το Μετρό προς τις εκλογές, σελ. 4

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ
Αντήνωρ, σελ. 6

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ
Σχόλια, σελ. 8

E-MAIL
Απόστολος Διαμαντής, σελ. 13

ΑΝΤΙΠΑΛΗ ΕΣΤΙΑ
Γκολκήπερ Α, σελ. 44

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ
Πολιτισμός, σελ. 49

ΒΙΒΛΙΟ
Κριτική, σελ. 62

ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ:
Δημήτρης Γκέκας

ΜΕ ΤΟ ΜΕΤΡΟ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΕΚΛΟΓΕΣ

ΧΑΡΕΣ και πανηγύρια! Όλοι μας τα παρακολουθήσαμε στις οθόνες. Όλοι παρόντες στην πλατφόρμα του Συντάγματος. Ο κ. Λαλιώτης ως οικοδεσπότης, ο πρωθυπουργός με το ψαλίδι –με άλλο ψαλίδι και ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, που βρήκε τον τρόπο να επαινέσει πλαγίως πλην σαφώς και την κυβέρνηση. Ε, ένα ευχαριστώ όφειλε ο κ. Στεφανόπουλος, πρέπει να το παραδεχθούμε.

ΓΙΑ ΤΟ ΕΡΓΟ καθαυτό δεν θα μιλήσουμε – αν και άξιζε τον κόπο. Γιατί το έργο αυτό έπρεπε βέβαια να το είχε υλοποιήσει η πολιτεία πριν από πολλές δεκαετίες. Και μπορούσε, βέβαια. Γιατί ο παλιότερος υπόγειος έγινε με πολύ πιο πεπερασμένη τεχνολογία. Έπρεπε να αρχίσει το Μετρό για να προλάβει την κόλαση του συγκοινωνιακού της πρωτεύουσας και τον «παράδεισο» των γιωταχήδων. Όσο για το τι και πότε ετέθη ως προτεραιότητα, ας τα αφήσουμε είναι παλιά ιστορία· ο κ. Λαλιώτης δεν είχε ακόμη γεννηθεί.

ΟΜΩΣ το τελικό αποτέλεσμα πρέπει να λογαριαστεί ως αρχή και σημείο εκκινήσεως. Ας το χαρούμε λοιπόν και ας προσπαθήσουμε να εθιστούμε με το νέο μέσο, μήπως και ελαφρυνθεί σε μερικά τουλάχιστον σημεία η κίνηση στη μεγαλούπολη-τέρας της Αθήνας. Και ας συντονιστούν λεωφορειόδρομοι και χώροι στάθμευσης –χωρίς καταστροφή και άλλων ελεύθερων χώρων– και ας προγραμματιστούν οι επεκτάσεις ώστε να αποκτήσουμε –επιτέλους– ένα Μετρό άξιο του ονόματός του.

ΤΟ ΣΗΜΕΙΟ, πάντως, που χρήζει επισημάνσεως είναι ότι πρέπει να σταματήσει η ακατάσχετη διαφημιστική εκστρατεία που κάνει η κυβέρνηση. Γιατί το Μετρό ήλθε να προστεθεί στα τόσα άλλα, τα οποία εκμεταλλεύεται η κυβέρνηση στην προπαγάνδα και την πολιτική διαφήμιση, που έχουν φέρει το ΠΑΣΟΚ «δεύτερη εταιρεία» σε διαφημιστικά έξοδα!

ΞΕΡΟΥΜΕ ΟΛΟΙ, ναι πάμε για εκλογές. Αλλά τα κόμματα πρέπει να απαντήσουν με προτάσεις πολιτικής για το μέλλον του τόπου. Τα προβλήματα είναι μεγάλα και τίθενται καθημερινά με προτεραιότητα: η ανεργία, που πλήττει κυρίως τη νέα γενιά, η υγεία, η παιδεία, που αυτή θα μπορούσε να αναπλάσει πραγματικά την χώρα, η κοινωνική δικαιοσύνη που θα προνοεί για όλες τις ομάδες του πληθυσμού. Ο πολιτισμός· η οικολογική προστασία· ο αναστοχασμός για την πορεία της χώρας στο νέο ευρωπαϊκό περιβάλλον. Η χάραξη εθνικής στρατηγικής στο ευρωπαϊκό αλλά και το βαλκανικό και μεσανατολικό περιβάλλον.

ΟΧΙ ΛΟΙΠΟΝ! Το Μετρό δεν είναι ένα ακόμη στοιχείο «επικοινωνιακής πολιτικής» στην πορεία μίας ακόμη εκλογικής αναμέτρησης.

ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟ ΥΣΤΕΡΟΓΡΑΦΟ

ΑΝΑΡΩΤΙΟΜΑΣΤΕ: Πώς εξαφανίστηκαν τις ημέρες αυτές οι άλλοτε λαλίστατοι συνταγματολόγοι; Γιατί δεν έγραψαν ούτε μισό σχόλιο για όσα ο κ. πρωθυπουργός διαπράττει με την εκλογολογία; Αναδεικνύεται σε άνδρα που συγκεντρώνει κάθε εξουσία, υποβαθμίζει Σύνταγμα και Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Καλά, δεν περιμένουμε από τον συνταγματολόγο κ. Βενιζέλο να σχολιάσει. Αλλά οι άλλοι;

ΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΕΝΑΙΣΘΗΣΙΑ

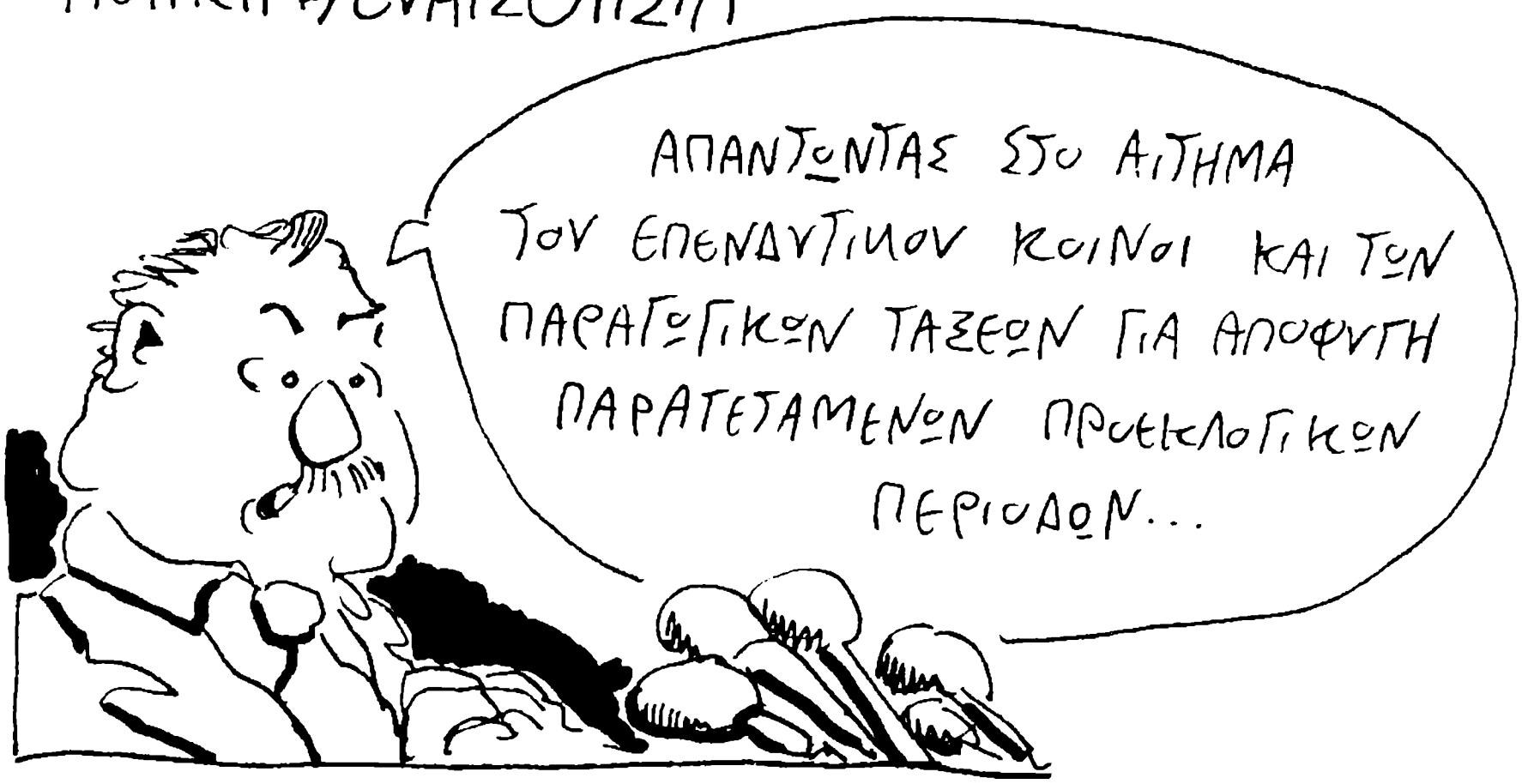

δεκαπενθήμερο

Από τον Γάιο στο ECOFIN

ΜΑΣ *«ΔΟΥΛΕΥΟΥΝ»* κανονικότατα... Κι εμείς όλοι, σαν τις χαρτορίχτρες –άλλα λέει ο Τσοχατζόπουλος, άλλα ο Σκανδαλίδης, άλλα ο Παπαντωνίου...– προσπαθούμε να προβλέψουμε τις *«αγαπητές του μέλλοντός μας μέρες»*, το πότε, δηλαδή, θα γίνουν εκλογές!

ΟΣΟΙ ΜΕΛΕΤΟΥΝ τη ρωμαϊκή ιστορία ξέρουν ότι υπήρξε εποχή όπου ο διευθυντής του *Κολλεγίου των Οιωνοσκόπων* έστελνε στον Γάιο Ιούλιο Καίσαρα, *σεβαστοκράτορα και ύπατο ποντίφικα του ρωμαϊκού λαού*, πέντε, έξι ή και δέκα αναφορές την ημέρα, από τη σπλαχνοσκόπηση μιας χήνας ή από το πέταγμα ενός πουλιού: *«Πολλά τα δυσοίωνα... Νεφρά παρεκτοπισμένα, συκώτι δισγκωμένο και κίτρινο, ρόδινος λίθος στη γούσα»* ή *«Πλησιάζοντας προς την Πόλη, το πτηνό έδειξε κάποια ταλάντευση ως προς την κατεύθυνση που έπρεπε να πάρει»*, κ.λπ. Ώσπου μια μέρα, ο Γάιος Ιούλιος Καίσαρας απηύδησε, μπαΐλντισε! Και ναι μεν δεν είπε *«Στα κοράκια!»* (ο Καίσαρ ήθελε να διατηρεί καλές σχέσεις τόσο με τον Ιερέα του Καπιτωλίου Διός, όσο και με την Κυρία Προέδρου του Κολλεγίου των Εστιάδων Παρθένων...), αλλά, από το πλήθος των αναφορών που είχε στα χέρια του, κράτησε μόνον έξι: Τρεις ευοίωνες και τρεις δυσοίωνες. *«Μπορεί να μου χρειασθούν στη Σύγκλητο»* – είπε. Ύστερα, έδωσε εντολή στον γραμματέα του επί των εκκλησιαστικών υποθέσεων να καταστρέψει όλο το «ιερό χαρτομάνι» που φύλαγε: *«Έχω κληρονομήσει* –του είπε– *ένα αβάσταχτο φορτίο δεισιδαιμονιών και ανοησιών... κυβερνώ αναρίθμητο πλήθος ανθρώπων, αλλά πρέπει να παραδεχθώ ότι κυβερνώμαι από χήνες, περιστέρια, αετούς»*...

ΚΑΙ ΜΕ ΤΟ ΔΙΚΟ ΜΑΣ «ΓΑΪΟ»;

ΑΥΤΑ ΟΛΑ επί ρωμαϊκής εποχής... Τι γίνεται, όμως, *«τη σήμερον ημέρα»*, στην Ελλάδα της ΟΝΕ, του ECOFIN, της οδού Σοφοκλέους και του «θαύματος» (εδώ και δέκα μέρες) του Αττικού Μετρό; Το ECOFIN μπορεί να έκανε αποδεκτό το ελληνικό πρόγραμμα σύγκλισης (των ετών 2000-2002) –αποδοχή που *«άνοιξε το δρόμο ένταξης της Ελλάδας στην ΟΝΕ, την 1η Ιανουαρίου 2001»*–, αλλά ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας Γιάννος Παπαντωνίου ανέπτυξε επιχειρήματα τόσο υπέρ της πρόωρης, όσο και υπέρ της κανονικής διεξαγωγής των εκλογών! [Μόνο σε ένα σημείο των δηλώσεών του ανέφερε ότι οι διαπραγματεύσεις με τους ευρωπαίους εταίρους μας απαιτούν *«αξιόπιστους και αποτελεσματικούς χειρισμούς»* – διατύπωση που ερμηνεύθηκε ως έμμεση συνηγορία υπέρ των πρόωρων εκλογών].

ΚΑΙ «καλά ο Γιάννος», ο δικός μας *«Γάιος»*, ο πρωθυπουργός Κ. Σημίτης, τι λέει; Ως τη στιγμή που σύρονται οι γραμμές αυτές, επιμένει να κρατά κλειστά τα χαρτιά του – τακτική που ώθησε τον πρόεδρο του Συνασπισμού, Νίκο Κωνσταντόπουλο, να δηλώσει ότι *«ο πρωθυπουργός έχει υποτάξει τα πάντα στο παιχνίδι των μικροκομματικών σκοπιμοτήτων»*.

ΠΙΘΑΝΟΝ ΣΗΜΕΡΑ Ή ΑΥΡΙΟ...

Η ΒΑΛΙΤΣΑ, όμως, παρατράβηξε... Αυτό το αναγνωρίζουν ακόμα και άνθρωποι του στενού περιβάλλοντος του πρωθυπουργού, οι οποίοι, στις ιδιαίτερες συζητήσεις τους, αφήνουν να διαρρεύσει ότι *«ο Σημίτης έχει ήδη λάβει την οριστική του απόφ την οποία και θα ανακοινώσει τις επόμενες μέρες»*. [«... *Δεν α σθηκε αστροπελέκι από την τελευταία αναφορά, πριν από δώδ μέρες, του Κολλεγίου των Οιωνοσκόπων. Υγεία και μακροημέ ση στον ύπατο Ποντίφικα»*...]. Η ανακοίνωση ενδέχεται να γ σήμερα Παρασκευή (μετά το υπουργικό συμβούλιο) ή αύριο Σ βατο, στην εθνική συνδιάσκεψη του ΠΑΣΟΚ... Κατά τα ώ υπάρχουν σενάρια πρόωρων εκλογών για κάθε Κυριακή. Την ρασμένη Τρίτη, μάλιστα, με αφορμή τη δήλωση Παπαντωνίου χρειαζόμαστε αξιόπιστη κυβέρνηση, για να διαπραγματευθεί ένταξη της χώρας στην ΟΝΕ, κ.λπ.), είχε κυκλοφορήσει ένα α μα σενάριο για εκλογές την Κυριακή 11 Μαρτίου! Το σενάρι απέκρουσε –ευτυχώς– ο ίδιος ο πρόεδρος της Δημοκρατίας Στεφανόπουλος.

ΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑ, φυσικά, είναι *«τι θα ανακοινώσει ο πρω πουργός»;* Εκλογές τον Απρίλιο, τον Ιούνιο ή Σεπτέμβριο/Οκτώβριο, με τη λήξη, δηλαδή, της κυβερνητικής τείας; Φυσικά, όλα παίζονται. Ο κομματικός μηχανισμός ΠΑΣΟΚ μπορεί να εργάζεται με χρονικό ορίζοντα τον Απρ αλλά αυτό δεν σημαίνει, κατ' ανάγκη ότι τότε θ' ανοίξουν κα κάλπες... Από την άλλη, ο Κ. Σημίτης, εξαγγέλλοντας τον χρ «χ» των εκλογών, θα πρέπει να λάβει υπόψη του (μεταξύ άλλ και τη δημόσια τοποθέτηση του υπουργού Άμυνας Α. Τσοχατ πουλου, ο οποίος, όπως είναι γνωστό, υποστηρίζει την εξάντλη της τετραετίας. [Τι θα σήμαινε, άραγε, για τη συνοχή ΠΑΣΟΚ, μια άλλη επιλογή, από πλευράς Σημίτη;]. Πάντως, «α τατη κυβερνητική πηγή» (που δεν κατονομάζεται) επιμένει ό πρωθυπουργός θέλει να υπογράψει ο ίδιος τη συμφωνία ένταξ της χώρας στην ΟΝΕ. Και ότι, σε καμιά περίπτωση, *«δεν θα το κινδυνεύσει»*... Αυτό, στην απλοελληνική, σημαίνει ότι πάμε εκλογές μετά τη σύνοδο κορυφής του Ιουνίου, που έχει προγρ ματισθεί για τις 19/20 Ιουνίου.

ΚΟΥΒΕΝΤΙΑΖΟΝΤΑΣ ΜΕ ΤΟΝ ΤΖΕΜ

ΣΤΟ ΜΕΤΑΞΥ, σε φιλικό κλίμα αναμένεται να κυλήσει «κουβεντολόι» του υπουργού Εξωτερικών Γ. Παπανδρέου με τ τούρκο ομόλογό του, Ισμαήλ Τζεμ, που φτάνει σήμερα στην Αθ να. Φυσικά, ο τούρκος υπουργός θα γίνει δεκτός από τον πρόεδ της Δημοκρατίας Κ. Στεφανόπουλο και τον πρωθυπουργό Κ. Σ μίτη και, φυσικά, θα συνυπογράψει, με τον Γ. Παπανδρέου πε συμφωνίες που θα καλύπτουν θέματα επιστημονικής, οικονο κής, μορφωτικής, τελωνειακής και ναυτιλιακής συνεργασίας.

ΩΣΤΟΣΟ, απέναντι στις συγκεκριμένες προτάσεις του Ι. Τ (για προώθηση σειράς μέτρων οικοδόμησης εμπιστοσύνης και γκρότηση πολιτικο-στρατιωτικής επιτροπής επιτήρησης ΜΟΕ), η Αθήνα απαντά διά της *τεθλασμένης:* Καλός ο διάλο καλή η συνεργασία στην εφαρμογή μέτρων οικοδόμησης εμπιστ σύνης, αλλά καλύτερα αν όλα αυτά συζητηθούν στο πλαίσιο Ε.Ε. και του ΝΑΤΟ, εφόσον, ούτως ή άλλως, διάλογος, πάνω θέματα αυτά, διενεργείται στους κόλπους των δύο αυτών οργ

.. Όσο για τα αυστηρώς διμερή θέματα (στο Αιγαίο), προτι-
ο θα ήταν να εφαρμοσθεί το *Μνημόνιο της Βουλιαγμένης*
ούλια-Γιλμάζ, 1998) ή να επαναδραστηριοποιηθεί η *«Επιτρο-
ν Σοφών»*, στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία, θα
ούσε να ασχοληθεί και με το θέμα της υφαλοκρηπίδας.
ΘΕΡΗ άποψη της Αθήνας: Οι διμερείς εκκρεμότητες είναι
μότερο ν' αντιμετωπίζονται στο πλαίσιο των πρωτοβουλιών
νέλαβαν η Ευρωπαϊκή Ένωση και το ΝΑΤΟ, σε αντίθεση
τουρκική εκφρασμένη άποψη ότι *«θα τα βρούμε καλύτερα,
ξητούμε μόνοι μας»* – δηλαδή στο τραπέζι των διμερών συνο-
ν και διαπραγματεύσεων. Ο συγκρατημός που δείχνει η
α δεν είναι άσχετος, βέβαια, με το προεκλογικό κλίμα που
ιώνει η χώρα, αλλά και με το γεγονός ότι η Άγκυρα, στο Κυ-
ό, είτε το παίζει αδιάλλακτη (*«το κυπριακό λύθηκε, οριστι-
1974»*) είτε τελείως άσχετη με τον «φόνο». [Ο Τζεμ, κατά
ρόσφατη επίσκεψή του στις Βρυξέλλες, ρωτήθηκε, από τον
κνό Γκίντερ Φερχόιγκεν, αρμόδιο επίτροπο για τη διεύρυν-
ς Ε.Ε.: *«Τι θα κάνετε με τις 30.000 τουρκικού στρατού που
ονται στη Βόρεια Κύπρο;»*. Και εκείνος (ο Ισμαήλ Τζεμ)
τησε: *«Απ' όσο γνωρίζω... δεν ξέρω τι θα συμβεί, για το ζήτη-
τό, στο μέλλον»*.

ΡΙΑ: ΑΠΤΟΗΤΟΙ ΟΙ ΝΕΟΝΑΖΙ

ΡΑ ΤΙΣ οξύτατες αντιδράσεις της διεθνούς κοινής γνώμης,
και τη σαφέστατη προειδοποίηση της πορτογαλικής προε-
της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συντηρητικοί και νεοναζί στην
ρία προχωρούν στη συγκρότηση κυβέρνησης συνασπισμού.
ς είναι γνωστό, το λεγόμενο *«Κόμμα της Ελευθερίας»*, με αρ-
των νεοναζί Γιέρκ Χάιντερ, συγκέντρωσε το 27% των ψή-
ου αυστριακού λαού].

ΥΒΕΡΝΗΣΗ, παρά τη δήλωση του πρωθυπουργού Κ. Σημί-
αρόντος του σουηδού πρωθυπουργού Γκόραν Πέρσον) ότι
δεχόμαστε στην Ευρωπαϊκή Ένωση όσους δεν σέβονται τις
της»*, εμφανίζεται τώρα *«προβληματισμένη»* σε ό,τι αφορά
ιπτώσεις των μέτρων που εισηγήθηκε η πορτογαλική προε-
(άρνηση κάθε επαφής με την κυβέρνηση της Βιέννης, καμιά
τήριξη Αυστριακού για κατάληψη ανώτερης θέσης σε διεθνή
νισμό, κ.ά.). Αντιθέτως, οι πρωθυπουργοί της Ιταλίας και της
ίας, Ντ'Αλέμα και Ζοσπέν αισθάνθηκαν την ανάγκη να προ-
οιήσουν την Αυστρία ότι θα τεθεί σε ένα είδος *«καραντί-*
εφόσον στη νέα κυβέρνηση θα μετάσχει ο Χάιντερ.

ΦΥΛΑΚΤΙΚΗ απέναντι στη στάση της Ευρωπαϊκής Ένω-
μφανίζεται και μια μερίδα του ελληνικού τύπου (*Καθημερι-
λευθεροτυπία*), σε αντίθεση, λόγου χάρη, με την *Ημερησία* ή
υγή* (Ν. Φίλης), οι οποίες υπενθυμίζουν το *αντιφασιστικό κε-
ένο της Ευρώπης*, αλλά και τη συνθήκη του Άμστερνταμ, η
ι προβλέπει κυρώσεις εναντίον κράτους-μέλους εφόσον πα-
ίζει τις αρχές της ελευθερίας, της δημοκρατίας και του κρά-
δικαίου.

ΘΕΜΑ προσφέρεται για ευρύτατο σχολιασμό, αλλά και για
ιες οδυνηρές υπομνήσεις: Επί δέκα χρόνια γενικός γραμμα-
του ΟΗΕ διετέλεσε ο Αυστριακός Κουρτ Βαλντχάιμ... Και,
ά, παραμένει το ερώτημα: Ποια προβλήματα, ποιες κατα-
εις ώθησαν το 27% του αυστριακού λαού να ψηφίσει έναν νε-

ΑΝΤΗΝΩΡ

Ευγένιος Αρανίτσης

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΠΟΥ ΑΡΕΣΑΝ ΣΕ ΜΕΡΙΚΟΥΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ ΠΟΥ ΞΕΡΩ

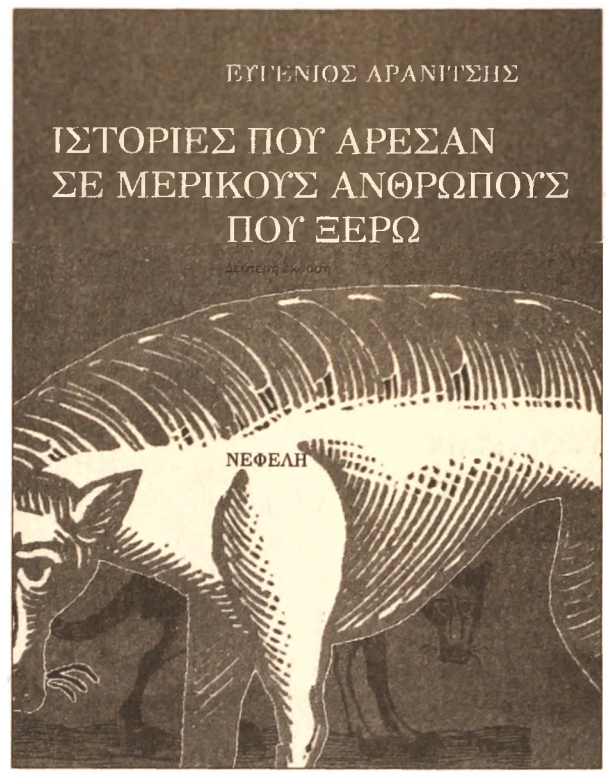

Το βιβλίο αυτό είναι μια μικρή Ιστορία Της Λογοτεχνίας Με Παραδείγματα. Ας μην πούμε όμως ότι απαρτίζεται, απλώς, από αντίλαλους που σημάδεψαν την εμπειρία τού συγγραφέα, διότι, στο ρεπερτόριο των διαφορετικών διαβαθμίσεων τού ύφους, ο τελευταίος έχει αφήσει να ριζώσει η αγάπη του για τα μεγάλα «συγκινησιακά» και «φιλοσοφικά» θέματα που (θα έπρεπε να) απασχολούν τη λογοτεχνία, έτσι όπως την αντιλαμβάνεται σήμερα. Το πλήθος των ονομάτων (Κάφκα, Μπόρχες, Ναμπόκωφ, επιστημονική φαντασία, η καθαρεύουσα, ο Παπαδιαμάντης...) σημαίνει το σύγχρονο σταυροδρόμι, όπου τα κείμενα είναι πιο ισχυρά απ' τον συγγραφέα κι όπου, εντούτοις, εκείνος οφείλει να επενδύσει επάνω τους το δικό του πένθος, τη δική του μελαγχολία, κυρίως δε την νευρική συνείδηση ενός κωμικοτραγικού κόσμου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 • ΑΘΗΝΑ, 10680 • ΤΗΛ. 3607.744
FAX 3623.093 • E-mail: nefeli-p@otenet.gr

αντί ΘΕΣΕΙΣ

ΟΙΟΝΕΙ ΠΡΟΕΚΛΟΓΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ή ΟΙΩΝΟΙ ΠΡΟΕΚΛΟΓΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ;

Οι σιβυλλικές φράσεις του Πρωθυπουργού όπως, π.χ., εκείνο το «οιονεί προεκλογική περίοδος» οδηγούν στο να προσγειωθεί ομαλά η επιλογή των προώρων εκλογών που με την οριστικότητά της θα εξαφανίσει κάθε ίχνος της μακράς περιόδου κυοφορίας, του τρέχοντος δισταγμού και του κυνισμού που θα απαιτηθεί για την εξεύρεση «εθνικού θέματος εξαιρετικής σημασίας» που επιβάλλει το Σύνταγμα.

Ο κυνισμός δεν είναι μονοψώνιο των πολιτικών. Τα Μέσα από την μια κόπτονται για την εξυγίανση των πολιτικών ηθών αλλά από την άλλη συνδαυλίζουν τα πολιτικά πάθη και τροφοδοτούν την απλή περιέργεια των πολιτών, εμφορούμενα από την διάθεση να επηρεάσουν τα πράγματα και από την ανάγκη για απλή κάλυψη των φύλλων τους με στοιχειωδώς ενδιαφέρουσα ύλη.

Χάριν παραδείγματος ας παρακολουθήσουμε την ανάλυση που κάνει στο κύριο άρθρο του ο εκδότης κ. Ψυχάρης στο *Βήμα*: «...ταυτοχρόνως (ενν. η Ν.Δ.) υποστηρίζει ότι ...θέλει τις εκλογές που η ίδια αν πραγματικά ήθελε, θα μπορούσε να επιβάλει...» (9.1.2000). Εδώ η πραγματικότητα παρουσιάζεται προκλητικά απλή, φυσική και χωρίς αξιολόγηση του ηθικού μέρους. Αλλά και στις 23.1.2000 η α-ηθική άποψη επαναλαμβάνεται: «Διότι (ενν. ο Κ. Καραμανλής) θα μπορούσε με βεβαιότητα να τις προκαλέσει (ενν. τις εκλογές) αν παρεμπόδιζε την εκλογή Προέδρου της Δημοκρατίας». Και αυτά τα κυνικά παρουσιάζονται ως περισπούδαστες αναλύσεις στην ναυαρχίδα του Συγκροτήματος που ισχυρίζεται ότι διδάσκει εγκυρότητα και πολιτική ηθική, λ.χ. το δυσανάγνωστο «...Θα ήταν ΒΑΡΥΣ τραυματισμός της αξιοπιστίας της (ενν. Κυβέρνησης) το να δηλώνει σήμερα ότι δεν επισπεύδονται οι εκλογές και να προσφύγει στις κάλπες πριν από το φθινόπωρο» (9.1.2000, στο ίδιο κείμενο).

Η αιτιολόγηση των εκλογών δίδεται πάλι μέσα στο *Βήμα*: «...μια νέα Κυβέρνηση Σημίτη με νωπή λαϊκή εντολή μπορεί να ολοκληρώσει ακόμα καλύτερα την ευρωπαϊκή, αναπτυξιακή και ειρηνευτική πολιτική της»(23.1.2000, στο ίδιο κείμενο). Αναφαίνεται εδώ ο σκελετός του «εθνικού θέματος εξαιρετικής σημασίας», αν και ο κ. Κ. Σημίτης ήταν πολύ καλός μαθητής στην έκθεση ιδεών του γυμνασίου (με συχνές δημοσιεύσεις στο σχολικό περιοδικό *Φωνή* του ΠΣΠΑ) για να χρειαστεί το Ψυχάρειο βοήθημα.

Παράλληλα, η πιο αποτελεσματική αντιπολιτευτική πολιτική κατ' αυτήν την περίοδο, θα ήταν η προκήρυξη διαγωνισμού στον Τύπο με βραβείο για το καλύτερο «εθνικό» θέμα αλλά και με έπαινο για το θέμα το εγγύτερο σ' αυτό που θα επιλέξει εντέλει ο Πρωθυπουργός. Βεβαίως θα συμμετείχα στον διαγωνισμό και θα πρότεινα ως εθνικό θέμα εξαιρετικής σημασίας «τις αρνητικές αναπτυξιακές συνέπειες από την παρατεταμένη περιόδο που μεσολαβεί μέχρι το τέλος της τετραετίας».

Σ. Καφαντάρης

ΠΡΟΕΔΡΙΚΑ

Η ομιλία του κ. Στεφανόπουλου στην οικτρή φιέστα του Μετρό, ενώπιον του κ. Σάκη Ρουβά και της κ. Μαριάννας Λάτση, ήταν πέραν του δέοντος. Όταν ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας λέει πως «τώρα η Ελλάδα είναι ικανή για τέτοια έργα», υπερβαίνει τα εσκαμμένα και ταυτίζεται με την κομματική προπαγάνδα του κ. Λαλιώτη. Και μάλιστα σε μια οιονεί προεκλογική περίοδο, είναι ανεπίτρεπτο ο Πρόεδρος να σιγοντάρει την επικοινωνιακή πολιτική του κυβερνώντος κόμματος. Όφειλε να είναι προσεκτικός και ουδέτερος.

Α.Δ.

HOMMO EKSIHRONISTICUS

Προς τι τόσος θόρυβος από την απαίτηση του κ. Σημίτη να γεννάει η κάθε Ελληνίδα 2,1 παιδιά; Ως γνήσιος τεχνοκράτης, ο πρωθυπουργός μας προφανώς έχει ανακαλύψει τον τρόπο να δημιουργεί ανθρώπους από τα υπόλοιπα. Μήπως, άλλωστε, και οι κυβερνήσεις από τα υπόλοιπα των άλλων κομμάτων δεν δημιουργούνται; Μια διευκρίνιση μόνο θα ήθελα. Αν μια Ελληνίδα γεννήσει –κατά λάθος, βρε αδερφέ– 2,3 παιδιά, να τ' αφήσει;

Β.Μ.

ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΕΙΣ

Σεμνός όπως πάντα ο εστέτ κ. Λαμπράκης, αρνείται να διατυμπανίζει ότι ανάμεσα στα περιουσιακά του στοιχεία βρίσκεται και το μικρό Θέατρο της Επιδαύρου. Φροντίζουν, όμως, να μας το θυμίζουν με τον πιο ωμό κι εκνευριστικό τρόπο κάποιοι άλλοι όπως το ΚΑΣ. Οι αρχαιολόγοι του, αναγνωρίζοντας τις αξίες του τόπου, εξαιρούν πάντα από τις, συχνά αδικαιολόγητες έως υστερικές, αποφάσεις τους το Αρχαίο Θέατρο του κ. Λαμπράκη για λόγους που γνωρίζουμε εμείς καλά κι εκείνοι καλύτερα. Τελευταίο δείγμα «δίκαιης αντιμετώπισης», ο κατάλογος που δημιουργήθηκε από το ΚΑΣ και περιελάμβανε εκείνα τα αρχαία θέατρα που έπρεπε να απαγορευτεί η χρήση τους. Ενώ, λοιπόν, στον αρχικό κατάλογο περιελαμβανόταν και το Μικρό Θέατρο της Επιδαύρου, ξαφνικά εξαφανίστηκε χωρίς κανένα από τα μέλη του ΚΑΣ να αναρωτηθεί τι απέγινε, όπως αναφέρει στο ρεπορτάζ της στην *Ελευθεροτυπία* η Ν. Κοντράρου-Ρασσιά. Το μαγικό ραβδάκι προφανώς κρατούσε ο Μέγας Ταχυδακτυλουργός Διαπλεκόμενος, γνωστός από αρχαιοτάτων χρόνων σε τούτη τη χώρα όπου η φαιδρότητα παίζει πρωταγωνιστικό ρόλο σε κάθε τραγωδία και κωμωδία της πολιτικής σκηνής.

Β.Μ.

ΙΔΕΕΣ

Επειδή αντιλαμβάνομαι τον γόρδιο δεσμό του κυκλοφοριακού, θέλω να προσφέρω τις εξής ιδέες μου στον εξοχότατο υπουργό Συγκοινωνιών. Θα αξιοποιήσουμε λοιπόν τους δρόμους ως εξής, ώστε να επέλθει κάποια τάξη. Στην μία λωρίδα θα κινούνται αποκλειστικά τα λεωφορεία της καθόδου, στη δεύτερη τα λεωφορεία της ανόδου, στην τρίτη τα ταξί –κατ' αποκλειστικότητα–, στην τέταρτη τα Ι.Χ. –εναλλάξ μονά, ζυγά– στην πέμπτη τα πάσης φύσεως δίτροχα, μοτοσικλέτες, ποδήλατα και στην έκτη –προς τόνωση του τουρισμού και ως οφειλή στην παλιά Αθήνα– τα λαντώ και τα μόνιππα. Με αυτό τον τρόπο νομίζω ότι θα μπει τάξη και ευρυθμία στο κυκλοφοριακό χάος. Πρακτικές ιδέες χρειάζονται πάνω απ' όλα και διάθεση εκσυγχρονισμού.

Μ.Σ.

ΠΩΣ ΟΙ ΜΑΓΙΣΣΕΣ ΕΒΡΑΖΑΝ ΤΑ ΓΙΑΤΡΙΚΑ ΤΟΥΣ

Ιήρα τη μεγάλη άδεια από τον Σοπενχάουερ να είμαι πεσσιμιστής, είπε κάποτε **Γόμας Μαν.**

Τώρα, 70 ή 80 χρόνια μετά, πό είναι σχεδόν απρεπές: νδυνεύεις να επισύρεις συαταβατικά χαμόγελα ή αλύς να σε στείλουν στο περιβριο.

Σύμφωνα με τους κανόνες υ επικυρώνονται και από τον ινούργιο θαυμαστό αιώνα έπει πρώτα-πρώτα να είσαι ρούμενος σα να παίζεις σε ππετ σώου ή να είσαι ενσωτωμένος σε τηλεοπτική εκμπή PRIVE.

Να είσαι ομοίως οπτιμιστής ι: δεν θα διαταραχθεί πουθεη κανονική εναλλαγή τηλεοικών εικόνων (κυρίως αυτών υ δείχνουν την πιο άκακη ευρά των πραγμάτων –ας ύμε περισσότερο Μενεγάκη ρά Σαίξπηρ π.χ. ο Φάλσταφ ον «Ερρίκο Δ'»: «Όσο για ν φωνή μου, την έχασα φωνάντας ζήτω και ψέλνοντας ύμνους»)– ότι δεν θα πειραχθεί η εναλλαγή ιδεών και γνωμών στο δείκτη FTSE 20 και FTSE 40 (με μια έκφραση προς τη βαριά κεφαλαιοποίηση).

Λοιπόν, αυτό ήταν: αφήνετε απέξω παλιές φθαρμένες λέξεις όπως ΣΥΝΑΔΕΛΦΩΣΗ λέγοντας αντ' αυτών: πρέπει ν' αδράξω τις ευκαιρίες που μου προσφέρονται –ν' αδράξω το βαγόνι του ΜΕΤΡΟ ικανό να με πάει ώς το παρισινό προάστιο του Σαιν Ντενί κι ακόμη στα προάστια της φτώχειας και του *Μίσους* (Κάσσοβιτς).

Να είσαι οπτιμιστής σημαίνει: να βλέπεις τη γυαλιστερή επιφάνεια των πραγμάτων – τον σταρ που διαφημίζει μοντέλα αυτοκινήτων – τη μεγάλη φωνή της Microsoft που μεγαλώνει πάνω από το καμπαναριό της Παναγίας των Παρισίων – να λες «καλά είμαι εδώ» όπως σ' έχουν διευθετήσει – στα Village Center να ροκανίζουν ποπ κορν με κουρασμένες συγκινήσεισμ – στις κινηματογραφικές εικόνες κατατονικά χέρια διεισδύουν κάτω από φούστες έτοιμα να φωνάξουν για σπασμούς – να φωνάξουν για την κορύφωση των μετοχών τους (εδώ ξεδιπλώνουμε τη νέα μας ιδιότητα: των μετόχων) – να σκύψεις στον επικοινωνιακό ίλιγγο των διαδικτύων όπως σ' ένα καζάνι όπου βράζουν οι μάγισσες τα γιατρικά τους.

Α, μας παρέσυρε μια προδιάθεση στο λυρισμό και δεν εκφωνήσαμε, μ' όλο το σεβασμό, το όνομα αυτού που κάνει το ρωμαϊκό του θρίαμβο μ' όλα τα λεηλατημένα πλούτη και τους σκλάβους: ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ.

Όλοι οι αρχιερείς του (και οι ταπεινοί του υπηρέτες) διαβεβαιώνουν κατηγορηματικά: μα τι δουλειά έχει ο **πεσσιμισμός** σ' αυτόν τον κόσμο των επιτευγμάτων;

ΑΥΤΟΣ τους ανησυχεί: μπορεί να είναι όχι μόνο μια ριζική αμφιβολία αλλά: κι ένα ΦΩΣ που ΑΣΒΕΣΤΑ ΚΑΙΕΙ.

Δημήτρης Καΐσης

ΤΑΡΙΦΑ!

Να χαρούμε ή να λυπηθούμε; Μάλλον να προβληματιστούμε. Και στο «Άξιον Εστί» και στον Γκρέκο και στο Μετρό η –απίστευτη– προσέλευση του κόσμου προσέγγιζε συν-πλην το εκατομμύριο. Ακόμη και πούλμαν εξ επαρχίας επιστρατεύτηκαν για να συμμετάσχουν οι φιλέορτοι συμπολίτες μας στα μεγάλα και θαυμαστά του θεάματος για το θέαμα. Στην κοινωνία του θεάματος και στην τηλεοπτική δημοκρατία της προκατασκευασμένης ευτυχίας τα πράγματα είναι απόλυτα.

Η προσέλευση, για να πουληθεί ως είδηση και για να «συναρπάσει», οφείλει να είναι τερατώδης. Λίγο λιγότερο συνιστά αποτυχία. Έτσι το εκατομμύριο των προσκυνητών πάσης φύσεως κρίνεται ως αναγκαία και ικανή συνθήκη τηλεεκμετάλλευσης και μαζικής απογείωσης. Ταρίφα!

Μ.Σ.

A1, A2, TI;

Αύριο κυκλοφορεί η εφημερίδα *A1*, ιδιοκτησίας Γιώργου Καρατζαφέρη. Σύμφωνα με πληροφορίες θα έχει μια αποκάλυψη για μίζες στα δημόσια έργα. Μα είναι αποκάλυψη αυτό, κ. Καρατζαφέρη; Αυτό είναι μίμηση ζωής.

Α.Λ

Ο κ. ΛΙΑΣΚΑΣ

Αφιερωμένο εξαιρετικά στους φίλους Στ. Ι.,Ρ.Κ., Α.Φ. κ.λπ.

Πώς σκοπεύετε να χειριστείτε το ζήτημα του κ. Λιάσκα, «του προέδρου μας» στις επικείμενες εκλογές του Τ.Ε.Ε.; Ο ίδιος διστάζει να εκτεθεί εκ νέου, αλλά οι εφημερίδες του Συγκροτήματος φαίνεται να τον... πιέζουν. Επιπλέον, γλυκοκοιτάζει ώς τα πασοκικά βουλευτικά έδρανα. Δεν θα τον βοηθήσετε τον άνθρωπο, να ολοκληρώσει την επιτυχημένη καριέρα του; Όσο για σας, μήπως θα κάνετε κάποια αυτοκριτική; Ή θα αποφανθείτε ότι αυτά είναι κατάλοιπα μιας άλλης εποχής; Της σταλινικής εποχής – και δεν ταιριάζουν οι πρακτικές της σε ανανεωτικά μυαλά;

Χ.Ν.

ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΟΤΕΧΝΙΚΑ ΤΟΥ ΑΝΕΥΘΥΝΟΥ ΑΡΧΟΝΤΟΣ

Ο ΠτΔ έχει πλέον αναδείξει την παρρησία σε απαραίτητο συστατικό του αξιώματός του. Ποιος δεν θυμάται τον λόγο του υπέρ της Κύπρου και κατά των μεθοδεύσεων της διεθνούς κοινότητος, στο δείπνο για τον Κλίντον στην Αθήνα! Ασφαλώς σ' αυτήν την τάση του βασίζεται κυρίως η δημοτικότητά του.

Περιέργως, το κυβερνών κόμμα δεν ομολόγησε ποτέ αυτόν τον ειδικό χαρακτήρα της Προεδρίας Στεφανόπουλου, ίσως για να μην δοθεί έδαφος σε επικίνδυνες συγκρίσεις με τους άλλους, τους υπεύθυνους άρχοντες. Το ΠΑΣΟΚ συμβατικότατα και υποκριτικώτατα επέμενε στην επανεκλογή με την καραμέλα της «άσκησης των καθηκόντων του Προέδρου κατά άψογο τρόπο», ως εάν θα μπορούσε να επιτραπεί σε Πρόεδρο να αποκλίνει από το μέτρον του αψόγου χωρίς να κινδυνεύει με παραπομπή στο ειδικό δικαστήριο.

Υποστηρίζεται εδώ ότι του λοιπού οι Πρόεδροι δεν θα κρίνονται ως επιτυχημένοι με επείκεια όταν απλώς αποκλίνουν από την τυπολατρία Σαρτζετάκη αλλά όταν, έστω και στο επίπεδο των επισήμων λόγων και δηλώσεων, υπερασπίζονται άριστα –ήτοι με επάρκεια– αλλά και με σχετική αντισυμβατικότητα τα εθνικά δίκαια.

Ας σημειωθεί ωστόσο και μια αστοχία σε προεδρικό λόγο που βεβαίως δεν καταρρίπτει την θεωρία για την μαχητικότητα του Προέδρου αλλά μόνο την αντικειμενικότητα των λόγων του. Πρόκειται για την ρήση του στα εγκαίνια του Υπογείου, ότι ο Μητροπολιτικός Σιδηρόδρομος, το δικό μας ξενόφερτο Μετρό, δεν μπορούσε να είχε γίνει ούτε το '50 ούτε το '60 ούτε το '70, αλλά μόνο τώρα. Τα Μέσα, την παρουσίασαν ως «εύστοχη αποστροφή» (κύριο άρθρο στα *Νέα* 29.1.2000), αλλά μάλλον είχαν τους δικούς τους λόγους. Είναι μια φράση τουλάχιστον αδέξια, αφ' ενός μεν γιατί μπορεί να εκληφθεί ως ταυτολογία, αφ' ετέρου δε γιατί ακούγεται ως επανάληψη υπουργικών λόγων. Κυρίως, όμως, είναι μια άποψη ανιστόρητη από την πλευρά της ανάπτυξης.

Δεν είναι του παρόντος να υποστηριχτεί γιατί η επέκταση του Ηλεκτρικού δεν έγινε νωρίτερα αν υποτεθεί καν ότι ήταν κοινωνικο-οικονομικά ωφέλιμο να γίνει σε οιαδήποτε περίοδο – αλλά ασφαλώς η ολιγωρία δεν οφείλεται σε αδυναμία της κρατικής μηχανής να εγείρει τα σχετικά κονδύλια. Ας μην λησμονείται ότι οι περισσότεροι επικριτές των καθυστερήσεων διαρκώς τόνιζαν την δυσανάλογη αύξηση του κόστους στην διάρκεια του χρόνου που απαιτήθηκε για να ληφθεί εντέλει η απόφαση.

Είναι απορίας άξιον πώς ο σεμνός, προσεκτικός και εθνικός πρόεδρος έλαβε μιαν αναπτυξιακή θέση μέσω της οποίας διακινδύνεψε να χαρακτηριστεί και κυβερνητικός αλλά και άνευ όρων ευρωενωτικός. Μήπως πέραν του διπλωματικού και του πολιτικού γραφείου της Προεδρίας χρειάζεται να θεσπιστεί και αναπτυξιακό γραφείο;

Σ. Καφαντάρης

ΓΙΑ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΚΕ.Θ.Ε.Α.

• *Από το Συμβούλιο Πολιτικής του ΚΕ.Θ.Ε.Α. πήραμε το κείμενο που ακολουθεί:*

Τον τελευταίο καιρό το *Αντί* έχει φιλοξενήσει σειρά άρθρων με θέμα τη σημερινή οργάνωση και δράση του Κέντρου Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων (ΚΕ.Θ.Ε.Α.). Οι τοποθετήσεις που εκφράζονται ασκούν έντονη κριτική στις επιλογές του οργανισμού για την περίοδο μετά την αποχώρηση του κ. Φοίβου Ζαφειρίδη (1995) από τη θέση του Διευθυντή, προσάπτοντας στο ΚΕ.Θ.Ε.Α. την κατηγορία ότι, παρεκκλίνοντας από την ιδρυτική φιλοσοφία του, έχει εξελιχθεί σε έναν μεγάλο γραφειοκρατικό μηχανισμό. Τα άρθρα αυτά υπογράφονται από τον ίδιο τον κ. Ζαφειρίδη. Το τελευταίο, ωστόσο, σχετικό άρθρο προέρχεται από ένα επίτιμο μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου του ΚΕ.Θ.Ε.Α., που διετέλεσε Πρόεδρος του πρώτου Διοικητικού του Συμβουλίου, την κυρία Μίκα Χαρίτου-Φατούρου.

Επειδή εκτιμούμε ότι αγνοούνται ουσιαστικά δεδομένα, θα θέλαμε να επισημάνουμε ότι όλοι όσοι ενδιαφέρονται για τις αρχές, τη φιλοσοφία, την πολιτική και τη στρατηγική που ακολουθεί το ΚΕ.Θ.Ε.Α. έχουν τη δυνατότητα όχι μόνο απευθείας επαφής με τον οργανισμό, αλλά και να ανατρέξουν σε πληθώρα κειμένων που το ΚΕ.Θ.Ε.Α. έχει δώσει στη δημοσιότητα. Από το 1995 ο οργανισμός έχει επιλέξει μια πολιτική πλήρους διαφάνειας και καθαρής επικοινωνίας με όλους τους ενδιαφερόμενους, παρέχοντας συστηματική ενημέρωση για όλες τις πτυχές της λειτουργίας του με σειρά εντύπων και άρθρων που δημοσιεύονται και είναι προσιτά σε όλους.

Πέρα απ' αυτά, το ΚΕ.Θ.Ε.Α. διαθέτει θεσμοθετημένα όργανα και διαδικασίες όπου μπορούν να κατατεθούν και να συζητηθούν ζητήματα που συνδέονται με τις προσπάθειές του να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα της εξάρτησης (Γενική Συνέλευση ΚΕ.Θ.Ε.Α., Συμβούλιο Πολιτικής ΚΕ.Θ.Ε.Α.). Θεωρώντας ότι αυτός είναι ο εποικοδομητικότερος τρόπος για την προαγωγή του διαλόγου, δεν σκοπεύουμε να συνεχίσουμε τη δημόσια αντιπαράθεση, επιδιδόμενοι σε μια αλυσιτελή ανταλλαγή επιστολών.

Το Συμβούλιο Πολιτικής ΚΕ.Θ.Ε.Α.

αντί ΘΕΣΕΙΣ

Ο ΣΑΚΗΣ ΤΩΡΑ ΔΙΚΑΙΩΝΕΤΑΙ!

όσες μάχες διπλωματικές. Χιλιάδες σελίδες συμπερασμάτων. Αγώνες για δικαίωση. Άδικα δίκαια και λη-ημένες αλησμόνητες. Σφαγές και λε-ίες. Χαμένοι λαοί. Παραχωρημένα χόμενα. Κλειδαμπαρωμένες ελευθε-και πόρνες δημοκρατίες που μπάζουν παντού πελάτες.

συβαλιασμένα όλα σε ένα λάθος πα-όν. Όλα λάθος ήταν κυρίες και κύρι-ίποτε δεν υπήρξε και δεν υπάρχει από αυτά. Κανένα άσχημο στιγμιότυπο έχει θέση σε αυτό το νέο φωτογραφικό τουμ της μετά-Γιωργάκη εποχής. Χα-ιενες φατσούλες, χειραψίες υπουρ-και παρατρεχάμενων.

ο αγκαλιασμένες σημαίες ευλογημέ-πό το βλέμμα και το πνεύμα του Κε-Του μεγάλου Κεμάλ. Από τοίχο σε ο. Του Κεμάλ μας. Ψάχνω να βρω για ν λόγο τον θαυμάζω. Θα βρω. Θα μου ν. Αφού βρήκε ο Γιωργάκης...

γκρίζες ζώνες βουβές περιμένουν να ρίσουν. Το χρώμα της αναμονής δεν κρα-

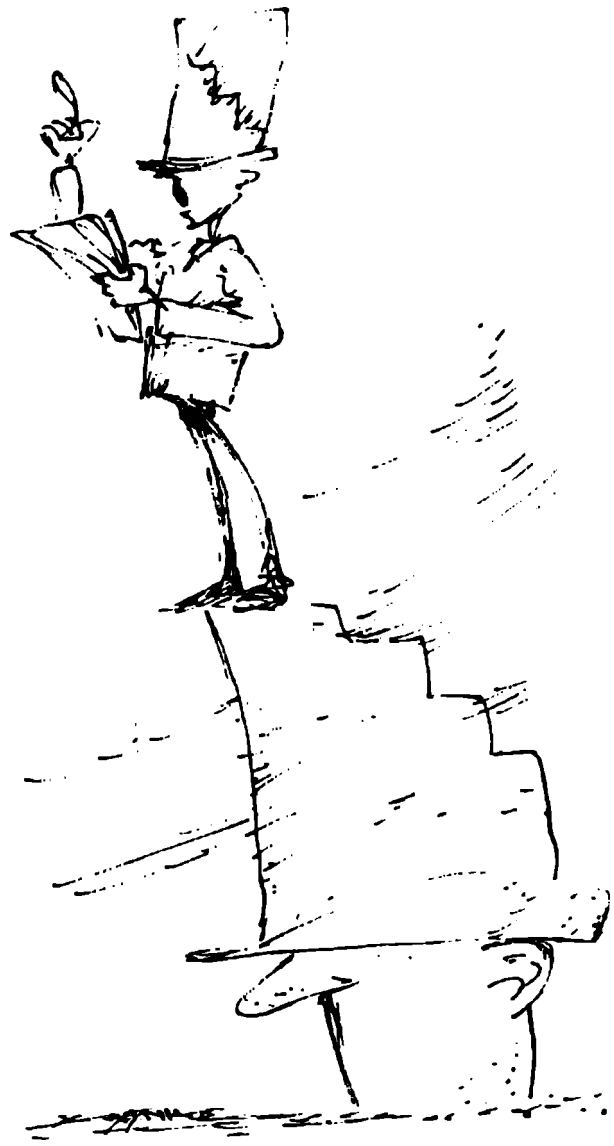

τάει πολύ. Μπορεί να δοθούν σιωπηλή αντι-παροχή για να χτιστεί η πολυώροφη προσέγ-γιση. Η λέξη μπουνταλάδες ορθώς υπάρχει εδώ και αιώνες στα τουρκικά λεξικά.

Κάποτε θα δικαιωνόταν. Δικαιώθηκε. Όπως δικαιώθηκε και η κατά Ρουβά εξω-τερική πολιτική. Ήταν όλα τόσο απλά. Σαν συναυλία ποπ. Γιατί να μαλώνουν οι άνθρωποι;

Ας προχωρήσουμε όλοι μαζί πάνω στα πτώματα αγωνιστών και θυμάτων. Ας πρό-σεχαν. Τώρα εμείς τραγουδάμε. Τώρα ο Σάκης δικαιώνεται. Και επιβραβεύεται με επίσημη πρόσκληση για τα εγκαίνια του Μετρό. Την ύψιστη τιμή στη σύγχρονη Ελλάδα. Του Γιωργάκη, του Σάκη, του Νιόνιου, της Δάφνης, του ασύλληπτου, του βρέχει όταν με φτύνουν, του κάνω Μετρό για το Μετρό κι όχι για τους πολίτες. Με τι να συγκρίνεις το σήμερα; Δεν μπορείς. Εί-ναι το νέο όριο για τα ρεκόρ παρασιτι-σμού. Και το μόνο βέβαιο είναι πως αύριο θα το σπάσουμε δημιουργώντας το νέο.

Β.Μ.

ΔΙΑ μάτια

• *Ποιοι ήταν και τι ήθελαν οι περίπου χίλιοι διαδηλωτές που στις 29.1 έφτασαν ώς το Νταβός της Ελβετίας για να διακόψουν τη γιορτή της* ονομικής ελίτ του πλανήτη; *Τι αμφισβητούσαν; Τι συμβολίζει* πασμένη βιτρίνα ενός McDonald's; *Υπάρχει κάποιος που να* ενοχωριέται γι' αυτήν τη σπασμένη βιτρίνα;

«Είμαστε εδώ για να θυμήσουμε σ' όλους πως οι αποφάσεις ι την ζωή των ανθρώπων σ' όλο τον πλανήτη δεν πρέπει να μβάνονται πίσω από κλειστές πόρτες». Λόγια του προσώπου των γάλλων μικροαγροτών Χοσέ Μποβέ.

Οσα διαδραματίστηκαν στο χειμερινό τουριστικό θέρετρο της βετίας έμοιαζαν με μικρογραφία των γεγονότων του Σηάτλ. το Σηάτλ ήταν η τελευταία πράξη παγκόσμιας αντίστασης ι το 1999, το Νταβός ήταν η πρώτη για το 2000.

Στο Νταβός βρέθηκαν δύο κόσμοι σε αντίθεση: Από τη μια, κλειστές πόρτες της κυριαρχίας. Τα σχόλια για την υγεία της γκόσμιας οικονομίας. «Η αμερικανική οικονομία βρίσκεται φοβερή φόρμα» παρατηρούν οι γκουρού του κέρδους. Και ο πιλ γελάει. «Η Ευρώπη πρέπει να γίνει Αμερική. Το ευρώ έπει να γίνει δολάριο». Και ο Πρόντι από μακριά κουνάει γκαταβατικά το κεφάλι.

Από την άλλη διαδηλωτές: Ελβετοί, Αυστριακοί, Γερμανοί, Γάλλοι, Ιταλοί. Κομμουνιστές, αναρχικοί, οικολόγοι, αυτόνομοι. Αντιστεκόμενοι. Το πανώ στην κεφαλή της πορείας γράφει στ' αγγλικά: «το πνεύμα του Νταβός». Το πνεύμα της αντίστασης ενάντια στο πνεύμα του κέρδους.

• Δυο κόσμοι στην ίδια πόλη. Από τη μια κοστούμια, γραβάτες, επισημότητα, στατιστικές, αναλύσεις. Στην αναζήτηση του κέρδους. Από την άλλη, κουκούλες, κρυμμένα (από τις κάμερες) πρόσωπα, ταλαιπωρία, φωνές. Στην αναζήτηση της αντίστασης. Από τη μια, το χρήμα. Από την άλλη, οι άνθρωποι. Και στη μέση το τείχος των δυνάμεων καταστολής. Έτοιμο να προστατέψει τ' αφεντικά του. Έτοιμο να κάνει (παντού και πάντα) τη δουλειά του. Έτοιμο να χτυπήσει, να συλλάβει, να πυροβολήσει πλαστικές σφαίρες. Ν' αποδείξει πόσο όμορφα, πόσο αγγελικά πλασμένος είναι αυτός ο δημοκρατικός κόσμος.

• *Αλήθεια, αν η ιστορία είχε πραγματικά τελειώσει θα συνέβαιναν όλα αυτά;*

• Την επόμενη ημέρα η ζωή για τους κατοίκους και τους τουρίστες του Νταβός συνεχίστηκε σαν να μην έχει συμβεί τίποτα. Ένα κακογραμμένο σύνθημα στ' αγγλικά έξω από τον σιδηροδρομικό σταθμό της πόλης βρίσκεται εκεί για να τους θυμίζει το αυτονόητο.

• *«Το χρήμα είναι ο μόνος τρομοκράτης!».*

Λεωνίδας Βαλασόπουλος

αντί ΘΕΣΕΙΣ

ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΜΑΣ ΣΤΑ ΧΕΡΙΑ ΤΟΥΣ

Οι εκλογές έγιναν ήδη και ο αγώνας των κομμάτων κρίθηκε. Αποφάσισαν πριν από μας για μας οι εταιρείες δημοσκοπήσεων και τα ΜΜΕ. Αυτοί ξέρουν. Ξέρουν ποιος είναι ο επόμενος πρωθυπουργός, ποια η αξιωματική αντιπολίτευση κ.ο.κ. Αυτόν τον καιρό, μάλιστα, μοιράζουν υπουργεία. Στην ηλεκτρονική μεταδημοκρατία η δική μας ψήφος περιττεύει. Χάσιμο χρόνου και έξοδα. Σήμερα, η ποιότητα του δημοκρατικού μας πολιτεύματος κρίνεται από τον αριθμό και το κύρος των εκλογολόγων, των ποσοστολόγων, των στατιστικολόγων και των προγνωστικατζήδων. Αυτόν τον καιρό οι σεισμολόγοι έχουν κεσάτια. Και οι συνταγματολόγοι έπαθαν αφωνία.

Μ.Σ.

ΕΥΛΟΓΕΙΤΕ! ΣΥΝΤΡΟΦΕ!

Ο Μακαριώτατος, αφού διεμβόλισε τη δεξιά και το κέντρο, τώρα κάνει άνοιγμα στην αριστερά. Με τα τελευταία του κηρύγματα σχετικά με τον Άγιο Τρύφωνα τον οικολόγο, μεγάλη του η Χάρη, και το ευλογημένο sex ή την καλοδεχούμενη ηδονή συνένωσε τα διεστώτα. Η Ελλάς έχει πλέον λαϊκό ηγέτη, το έθνος εθνάρχη. Και η αριστερά καπετάνιο!

Μ.Σ.

ΧΤΕΝΙΑ ΓΙΟΚ

Η πάλαι πότε «εκσυγχρονιστική» ηγεσία του υπουργείου Γεωργίας μπορεί να έχει καταγραφεί στη συνείδηση των πολιτών, και κυρίως των αγροτών του Θεσσαλικού κάμπου, για τις δολιοφθορές που προξένησε στα τρακτέρ των ...υπονομευτών της Αλλαγής (sic), αλλά ο βίος και η πολιτεία της είναι άδικο να περιορίζεται εκεί. Δεν πάνε πολλές μέρες που απελπισμένοι ψαράδες του Κόλπου της Καλλονής Λέσβου διαμαρτυρήθηκαν για την ουσιαστική εξαφάνιση των χτενιών.

Από τη δεκαετία του '80 υπήρχαν οι πρώτες ενδείξεις της άσκημης εξέλιξης λόγω της εντατικής οστρακοαλιείας. Εγχώρια και αλλοδαπά κοράκια ανακάλυψαν «φλέβα χρυσού», κι όπως γίνεται στις περιπτώσεις αυτές έπεσαν με τα μούτρα στο ψητό. Μια επιστημονική έκθεση από το ΕΚΘΕ επισήμαινε τα όρια αντοχής του οικοσυστήματος. Με βάση τα πορίσματά της, οι προηγούμενοι νομάρχες Μενής (διορισμένος από την οικουμενική) και αργότερα ο εκλεγμένος Γ. Μαθιέλης πίεσαν και επέτυχαν την ψήφιση δυο προεδρικών διαταγμάτων (157/90, 17/95), όπου το ψάρεμα των χτενιών γινόταν μόνο την περίοδο από 1/1 έως 15/3.

Επίσης προβλεπόταν ότι μετά από δυο χρόνια αλιείας θα ακολουθούσε ένας χρόνος απαγόρευσης, για την αναπαραγωγή των πληθυσμών. Όμως ο κ. Τζουμάκας στο πλαίσιο των ίδιων όρων αλιείας σε όλο τον ελλαδικό χώρο (τι σοσιαλιστής θα ήταν, αν δεν πάλευε για την ισότητα;) επέβαλλε το Π.Δ. 86/98 με το οποίο η αλιευτική περίοδος διευρύνθηκε από 1/11 έως 30/3. Οι τρεις μήνες έγιναν πέντε. Παράλληλα κατάργησε το χρόνο αγρανάπαυσης! Πριν την «άλωση» και την πολυδιάσπαση του οικολογικού χώρου, κάποιες οργανώσεις είχαν θεσπίσει το αντιβραβείο Αττίλα, που απένεμαν σε πρόσωπα και οργανισμούς που διακρινόταν για τις οικοκτόνες δραστηριότητές τους. Σίγουρα ο τ. Υπουργός θα το είχε εξασφαλισμένο από χέρι για την συμβολή του στην εξαφάνιση της βιοποικιλότητας.

Νίκος Μολυβιάτης

ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ

Τι Παρίς-Ντακάλ, Ράλι Ακρόπολις και Κάμελ Τρόφι. Αν δεν το κάνεις Καβάλα-Αθήνα με αυτοκίνητο δεν έχεις ζήσει τίποτα από την αγωνία, την έκπληξη και τον κόπο του οδηγού αλλά και του αυτοκινήτου. Αφήστε, βέβαια, που θα σας λυθεί και η απορία γιατί επιτέλους δεν τερματίζουν όλοι οι συμμετέχοντες στο ράλι της Εθνικής. Μόλις τελειώνει το κομμάτι της νέας Εθνικής Οδού έξω από την Λάρισα –που θυμίζει Demo μεγάλου έργου, διαφημιστικό δείγμα δωρεάν ευρωπαϊκών οδών– ανακαλύπτεις ότι οι δρόμοι της Μακεδονίας θυμίζουν με κάθε λεπτομέρεια βομβαρδισμένο βαλκανικό τοπίο. Με πλάτος ανάλογο ποδηλατόδρομου, οδόστρωμα πίστας πατινάζ, στροφές χαραγμένες από ουραγκοτάγκο σχεδιαστή σε ερευνητικά εργαστήρια και τρύπες, τρύπες πολλές με ποικιλία βάθους, οι δρόμοι αυτοί μόνο σε πίνακες του Νταλί θα έπρεπε να πρωταγωνιστούν. Με σηματοδότηση ανύπαρκτη και φυσικό φωτισμό από εθελόντριες πυγολαμπίδες, ανακαλύπτεις το θαύμα των ικανοτήτων που κρύβει μέσα του ο άνθρωπος. Κατά τ' άλλα, περήφανοι γιορτάσαμε το 2000 βαδίζοντας προς το μέλλον στους δρόμους της προηγούμενης χιλιετίας.

Β.Μ.

ΗΤΤΟΠΑΘΕΙΑΣ ΑΤΑΚΕΣ

Όταν θέλεις κάτι πάρα πολύ, τότε όλες οι δυνάμεις του σύμπαντος συνεργάζονται για να το πετύχεις. Αυτό το αποστωμοτικό επιχείρημα από τον *Αλχημιστή* του Κοέλιο χρησιμοποίησε ο κ. Καραμανλής σε συνέντευξή του για να μας πείσει.

Το ίδιο επιχείρημα έχουν χρησιμοποιήσει κατά καιρούς διάσημοι καλλιτέχνες όπως ο Λάμπης Λιβιεράτος, τρία μοντέλα από τον «Πρωινό Καφέ» που θέλουν να παίξουν σε κάποιον Τζέιμς Μπόντ, η ίδια η κ. Μενεγάκη εξηγώντας πώς έφτασε τόσο ψηλά, ο Ανδρέας Μικρούτσικος αναζητώντας την θιβετιανή γαλήνη στη ζωή του, χιλιάδες κοριτσάκια που ονειρεύονται να παντρευτούν τον Κότσιρα, καθώς και ο Κότσιρας.

Αν τώρα με τέτοιου είδους δηλώσεις ο αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης νομίζει ότι ασκεί πετυχημένη επικοινωνιακή πολιτική, θεωρώ πολύ έξυπνη την ιδέα να κάνει το συνέδριο του κόμματος στην «ΙΕΡΑ ΕΧΟΔΟΣ», να βάλει Σφακιανάκη, Ρέμο, Θεοδωρίδου στις πρώτες θέσεις της Επικρατείας και να διαβάσει οπωσδήποτε τον *Ιούδα που φιλούσε υπέροχα*. Θα του αρέσει πολύ. πιστεύω.

Βασίλης Μαρουλάς

ΔΙΑΣΚΕΨΗ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΩΝ

ΜΙΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ελλήνων και τούρκων Δημοσιογράφων πραγματοποιείται αυτό το Σαββατοκύριακο 5 και 6 Φεβρουαρίου στο Ζάππειο Μέγαρο.

Η συνάντηση αποτελεί συνέχεια της πρωτοβουλίας του Οκτωβρίου του 1999, όταν το «Συμβούλιο Τύπου» της Τουρκίας προσκάλεσε μια μικρή ομάδα ελλήνων δημοσιογράφων.

Στόχος αυτής της πρωτοβουλίας και της ελληνοτουρκικής Συνδιάσκεψης είναι να διερευνηθούν οι δυνατότητες ώστε το καλό «μετασεισμικό» πνεύμα στις σχέσεις των δύο χωρών να διατηρθεί και να διευρυνθεί.

Πρόκειται για μια πολύ χρήσιμη πρωτοβουλία που θα πρέπει να στηριχθεί προκειμένου να δημιουργήσει τις προοπτικές μιας πολύχρονης δυναμικής.

Σωτήρης Ντάλης

e-mail

του Απόστολου Διαμαντή

ΕΠΕΙΑ

ψηφίσω Σημίτη» δήλωσε Διονύσης Σαββόπουλος ον Στάθη Τσαγκαρουσιά-, στο *Symbol*. Λογικό μου ίνεται. Εφόσον έπεσε η βέρνηση Μητσοτάκη, τι νει; Ο κ. Σημίτης.

ΛΙΓΟΙ ΚΑΙ ΚΑΛΟΙ

ερό γκάλοπ των *Νέων*. ώτησαν 833 άτομα στην ωτεύουσα και οι 420 ιάντησαν πως ο κ. Σημί-ις είναι καταλληλότερος α πρωθυπουργός.
αδή 50,7%. Αν ρώταγαν ιι την οικογένεια του θεί-υ μου του Ευριπίδη, που αζί με τα ανίψια του μα-ύονται καμιά εικοσαριά, ότε θα ανέβαζαν το πο-οστό στο 60%.
άβο στην V- PRC.

ΛΟΠ ΣΤΗ ΣΤΑΔΙΟΥ

άλλη εταιρεία, η γνωστή έτρον, που περιέργως άζει συνήθως ΠΑΣΟΚ, νει προβάδισμα πολλών ονάδων στην Αθήνα.
στις Ευρωεκλογές είχε οβάδισμα στην Αθήνα, λά πανελληνίως ήταν πί-ω 3 μονάδες το ΠΑΣΟΚ. ατί δεν πάνε να ρωτή-ουν και παραέξω; Βαρι-ύνται;

ΑΙΝΙΓΜΑ

Ένα πουλάκι, όμως, μου είπε πως το κανονικό πανελλαδικό γκάλοπ της ALCO, που έρχεται την ερχόμενη εβδομάδα, δίνει προβάδισμα στη Ν.Δ. Σημειώνω επίσης πως το κόμμα που προηγείται στα γκάλοπ, ένα μήνα πριν από τις εκλογές, πάντα τις κερδίζει. Τότε, θα μου πείτε, γιατί να κάνει εκλογές ο κ. Σημίτης; Έλα ντε.

ΠΕΡΙΣΤΡΟΦΕΣ

Ο κ. Τέλογλου μιλούσε στο «Μαύρο Κουτί» για το πρόβλημα των μεταναστών στην Ελλάδα, την οποία αποκαλούσε «σ' αυτή τη χώρα» ή «αυτή η χώρα», λες και αναφερόταν στο Ζαΐρ. Μην ντρέπεστε, κ. Τέλογλου, Ελλάδα τη λένε αυτή τη χώρα.

ΑΤΥΧΙΑ

Άκουσα πως ο κ. Θόδωρος Αγγελόπουλος θα κάνει ταινία για τον έρωτα. Μα δεν είπαμε πως έχουμε πρόβλημα υπογεννητικότητος; Πάμε να το οξύνουμε;

ΕΠΕΤΕΙΟΣ

Αν θυμάμαι καλά, είχαμε τις προάλλες την επέτειο των Ιμίων. Τρεις έλληνες στρατιώτες σκοτώθηκαν τότε, σε μια περιπέτεια που ντρόπιασε την Ελλάδα και άνοιξε την εποχή των γκρίζων ζωνών.
Αλλά αυτά είναι περασμένα θα μου πείτε. Έστω.
Δεν έπρεπε τουλάχιστον να τιμηθεί η μνήμη των νεκρών;
Αλλά εδώ ο πρωθυπουργός δεν τιμά με την παρουσία του την 25η Μαρτίου και το ΟΧΙ, στα Ίμια θα διστάσει;

ΕΝΟΧΕΣ

Φυσικά είναι τρελό να τιμήσει ο κ. Σημίτης τους νεκρούς των Ιμίων, καθότι δικό του έργο είναι το συμβάν. Ας τον ξαναψηφίσουμε λοιπόν, για να κρύψουμε έτσι και τις συλλογικές μας ενοχές.

ΧΩΡΙΣ ΛΟΓΙΑ

Η «Κυριακάτικη Ε» αποκάλυψε πως το υπουργείο Πολιτισμού επιχορήγησε με 50 εκατομμύρια την ελληνική οργάνωση «Φίλοι του Κλίντον».
Δεν νομίζω να θέλετε να το σχολιάσω;

ΜΕΤΡΟ-ΣΤΑΘΜΟΣ

Έβγαλα το εισιτήριό μου να το ακυρώσω. «Μα τι κάνετε εκεί...», μου λέει μια γιαγιά. «...Δεν ξέρετε ότι σήμερα είναι δωρεάν;».
—Γιατί μαντάμ;
—Για το Μετρό. Προσφορά της κυβέρνησης.
—Ποιο Μετρό;
—Καλά, πού ζείτε; Δε μάθατε ότι σήμερα λειτουργεί το Μετρό;
—Εννοείτε την καινούργια γραμμή Σεπόλια-Άμυνα; Μα αυτό δεν είναι Μετρό.
—Τι είναι δηλαδή;
—Σιδηροδρομική γραμμή. Μετρό έχουμε όταν υπάρχει δίκτυο γραμμών. Μία γραμμή 7 χιλιομέτρων δεν συνιστά Μετρό. Συνιστά το τραινάκι Βόλου-Μηλεών. Δηλαδή, εάν βυθίσουμε το τραινάκι του Πηλίου υπό το έδαφος, θα έχουμε Μετρό Πηλίου;
Και αποφάσισα την άλλη μέρα να πάω στο «Μετρό». Ένας γέρος έβριζε που δεν λειτουργούσαν τα μηχανήματα, μια δεσποινίς κοιτούσε τα αρχαία —πού να τρέχεις και στα Μουσεία!— ενώ μια ηλίθια φωνή έλεγε στα μεγάφωνα: «Τέλος της γραμμής Συντάγματος. Κατεβείτε να πάρετε την άλλη γραμμή». Εννοούσε πως για να συνεχίσουμε προς Αμπελοκήπους υπήρχε άλλος συρμός. Δηλαδή, κόβουμε τη γραμμή στη μέση και την κάνουμε διπλή. Επομένως εάν μετρήσουμε όλους τους σταθμούς, έχουμε μετρό καραμπινάτο, έχουμε δίκτυο.
Έξω απ' το σταθμό το τοπίο ήταν μια ωραία και τεράστια έκθεση αυτοκινήτων και έτσι αποφάσισα με μια επιτόπια έρευνα να αγοράσω πολυμορφικό. Τα παρμπρίζ όλα ήταν σκεπασμένα με κλήσεις, και όσο τα πλησίαζα μου φαίνονταν σαν ψηφοδέλτια – δεν μπόρεσα όμως να διακρίνω τίνος κόμματος. Το κυκλοφοριακό μού έδωσε την εντύπωση του λυμένου, καθότι τα σταματημένα αυτοκίνητα στους πέριξ δρόμους υποχρεώνουν τους οδηγούς σε πεζοπορία. Και τέλος άκουσα έναν επιβάτη που είχε έρθει από τα Γρεβενά να δει το Μετρό, να ψάχνει το πούλμαν του.
Έτσι πέρασα την πρώτη μέρα λειτουργίας του Μετρό. Εννοείται πως δεν πρόκειται να ξαναπατήσω εκεί κάτω. Μ' εκνευρίζουν οι ανέσεις.

Από Κυριακή σε Κυριακή φθάνουμε στις εκλογές...

Αδυσώπητη δικομματική μονομαχία και ανάκληση των «εφεδρειών εκ μονίμων»

του Νίκου Φίλη

Ο πρωθυπουργός ήταν ο μόνος που μπορούσε να σταματήσει ή να τροφοδοτήσει ανεξέλεγκτα την εκλογολογία. Αρκούσε μία σαφής δήλωσή του ότι οι εκλογές θα γίνουν στο τέλος της τετραετίας, όπως πρότεινε εγκαίρως ο Αλέκος Παπαδόπουλος με άρθρο του στο *Βήμα*. Ο κ. Σημίτης επέλεξε τη μέθοδο των «χρησμών». Μεσούσης της εορταστικής περιόδου των Χριστουγέννων, ο πρωθυπουργός δήλωσε ότι **«οι εκλογές θα γίνουν** (εννοούσε: μπορεί να γίνουν) **από τώρα μέχρι τον Οκτώβριο».** Η πορεία ήταν προδιαγεγραμμένη: υπουργοί παρήλαυναν στα ΜΜΕ και εξηγούσαν ότι ο εκλογικός αιφνιδιασμός είναι συνταγματικό πλεονέκτημα της εκάστοτε κυβέρνησης.

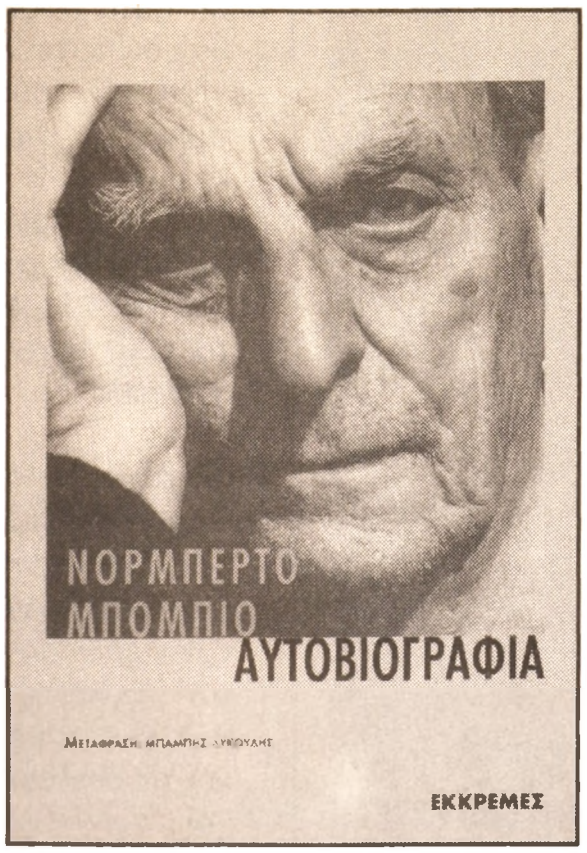

Για πρώτη φορά, στα 88 του χρόνια, ο Νορμπέρτο Μπόμπιο αναπολεί και εξιστορεί, με την παράθεση ανέκδοτου υλικού, τη ζωή του, που άρχισε ταυτόχρονα σχεδόν με τούτο τον αιώνα. Από την εφηβεία του ώς τις μέρες μας, από τα αδηφάγα διαβάσματα ώς τα επίμαχα ερωτήματα των γηρατειών, ο φιλόσοφος επιχειρεί να κάνει έναν απολογισμό της ζωής του υπό το φως των γεγονότων που σφράγισαν τον πολυτάραχο αιώνα μας.

Εκδόσεις ΕΚΚΡΕΜΕΣ

Ιουλιανού 41 - 43 • Αθήνα 104 33 • Τηλ./Fax: 822.0006
Στοά του Βιβλίου • Πεσμαζόγλου 5 • Αθήνα • Τηλ.: 321.3583

Άλλοι «κλείδωναν» ή «ξεκλείδωναν», κατά το δοκούν, την ΟΝΕ. Η κυβέρνηση λειτουργούσε με... διαφάνεια, δημοψηφισματικ Ο υπουργός Άμυνας Α. Τσοχατζόπουλος, ο Αλ. Παπαδόπουλος κ Θ. Πάγκαλος προειδοποιούσαν τον πρωθυπουργό για ενδεχόμε νη ήττα και συνιστούσαν προσήλωση στη θεσμική λύση της εξά ντλησης της τετραετίας. Η υπουργός Προεδρίας Β. Παπανδρέ δήλωνε έτοιμη για εκλογές, ο Θ. Τσουκάτος ότι «το ΠΑΣΟΚ έχε φουλ τις μηχανές του», **ο κ. Λαλιώτης δρομολόγησε το κόλ Μετρό για να δημιουργήσει κλίμα εσωκομματικής** συσπείρωσ **και εντυπωσιαμού της κοινής γνώμης.**

Κι ο πρωθυπουργός παρακολουθεί και «χρησμοδοτεί», διοχ τεύοντας την πληροφορία ότι θα κάνει **πολιτική δήλωση την Πα ρασκευή 4 Φεβρουαρίου** στο υπουργικό συμβούλιο που θα συζ τηθεί η «τουριστική πολιτική». Άλλωστε την επομένη, το Σάββατ «4.000 σύνεδροι θα συζητούν για τις θέσεις του ΠΑΣΟΚ και πρέ πει να έχουν πολιτική κατεύθυνση».

Ο κ. Σημίτης φαίνεται να θεωρεί δεδομένη τη σύμπραξη του Προέδρου της Δημοκρατίας στην προσχηματική διάλυση της Βου λής. Μέχρι στιγμής, κανένας πειστικός «εθνικός λόγος» δεν δι καιολογεί τις πρόωρες εκλογές. Δεν είναι, βεβαίως, η πρώτη φο ρά που θα συμβεί κάτι τέτοιο, αλλά είναι η πρώτη φορά που σε τέ ση μεγάλη έκταση οι πολίτες αντιτίθενται στις πρόωρες κάλπες Θα λάβει το μήνυμα ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, ο οποίος πλέ ον διαθέτει ενισχυμένη πολιτική δύναμη, ψηφιζόμενος και από τα δύο μεγάλα κόμματα; Ή θα ξεχρεώσει το γραμμάτιο της επιλο κλογής του, αδιαφορώντας για τον προσχηματικό χαρακτήρα των εκλογών; Σε κάθε περίπτωση, όμως, οι πολίτες θα έχουν τον τελι κό λόγο.

Την ώρα που γράφονται αυτές οι γραμμές, το πιθανότερο σενάριο **είναι εκλογές στις 9 Απριλίου.** Στις 8 Φεβρουαρίου θα επανεκλεγε ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, ο οποίος χαρακτήρισε **«ως συντα ματική ανωμαλία»** τη μεθόδευση για «εκλογές-εξπρές» στις 5 Μαΐ τίου, πριν δηλαδή ορκιστεί από την Βουλή που θα τον εκλέξει. Ωστό σο, πάντοτε παραμένουν σε ισχύ τα σενάρια για τον Ιούνιο και τ Σεπτέμβριο.

ΕΚΛΟΓΕΣ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΟ «ΣΚΛΗΡΟ ΠΑΚΕΤΟ»

Η παρατεταμένη εκλογολογία (για «οιονεί προεκλογική πε ρίοδο» έκανε λόγο ο κ. Σημίτης) αφαίρεσε από την κυβέρνηση το επιχείρημα του εκλογικού αιφνιδιασμού, ενώ ο ελιγμός του Καραμανλή στο θέμα της Προεδρίας προστάτευσε τη Ν.Δ. από το να της καταλογισθεί η αποκλειστική ευθύνη για τις πρόωρες εκλογές. **Κατόρθωσε, όμως, η κυβέρνηση να στρέψει το ενδι**

ν των ΜΜΕ στην... ημερομηνολογία! Σε μία περίοδο που βαιναν σοβαρά γεγονότα, όπως η βελτίωση των ελληνο-ικών σχέσεων με τις επισκέψεις Παπανδρέου και Τζεμ, ευρίως, η έγκριση του επικαιροποιημένου προγράμματος ισης (2000-2002), που συνοδεύεται από πακέτο σκληρών ον, ο δημόσιος διάλογος είχε περιορισθεί στην αναζήτηση υριακής των εκλογών.

τελικώς, ο πρωθυπουργός επιβεβαιώσει τις διαρροές των γατών του και προχωρήσει στις εκλογές τον Απρίλιο, στην ασή του αυτή θα βαρύνει το γεγονός ότι ακόμη δεν έχει ορι-ποιηθεί το πακέτο των σκληρών μέτρων (με πιο επώδυνα α του ασφαλιστικού). Συνεπώς, ο κ. Σημίτης θα επιδιώξει να ύγει **την προεκλογική αντιπαράθεση για την μετα-ΟΝΕ ή.** Ο πρωθυπουργός θα ζητήσει την ανανέωση των εκλογών α εντάξει τη χώρα στην ΟΝΕ. Με δεδομένη την ευρεία απο-του έργου του στον κεντροδεξιό χώρο, **ο κ. Σημίτης μοιάζει ν Καραμανλή του 1980,** τον αείμνηστο Κ. Καραμανλή που την Ελλάδα στην ευρωπαϊκή τροχιά.

ΑΛΟΠ ΚΡΙΝΟΥΝ...

ός των πολιτικών υπολογισμών, ο πρωθυπουργός θα σταθμί-αι τα αποτελέσματα των δημοσκοπήσεων. Μερικοί, μελαγ-ά, έχουν γράψει για τη «δημοκρατία των δημοσκοπήσεων» ια τους «ιππότες της νέας Αποκαλύψεως» τα μίντια, το μάρ-γκ και τα γκάλοπ. Και η Ελλάδα προχωρεί στο «μεταμοντέρ-κλο της δημοκρατίας».

. Σημίτης ανήκει στην κατηγορία των πολιτικών που ενερ-ε βάση πολιτικό σχέδιο. Η εμμονή του στο «μονόδρομο της » αποδεικνύει τη σταθερότητα των επιλογών του.

γεγονός, όμως, ότι έχει χάσει δύο αναμετρήσεις (νομαρχια-ευρωεκλογές) τον καθιστά προσεκτικότερο. Οι επικείμενες γές είναι «ντέρμπυ» (κατά την έκφραση του κ. Ρέππα), συνε-τα «ευρήματα των δημοσκοπήσεων» είναι καθοριστικά για ίσιμες κινήσεις.

στις προτιμήσεις ψήφου προηγείται η Ν.Δ. στην επαρχία και σταθερό προβάδισμα το ΠΑΣΟΚ στο Λεκανοπέδιο, άλλες μετροι καθιστούν τον κ. Σημίτη αισιόδοξο. Προηγείται με λη διαφορά στο ερώτημα «ποιος είναι καταλληλότερος για θυπουργός» και είναι αδιαμφισβήτητη η «παράσταση νίκης» ο ΠΑΣΟΚ.

ράσταση νίκης» σημαίνει η αίσθηση των πολιτών για το ποι-κερδίσει τις εκλογές. **Πώς γίνεται, όμως, η Ν.Δ. να προηγεί-ή έστω να συμβαδίζει, με το ΠΑΣΟΚ στα γκάλοπ, αλλά να ι κατά κράτος στην «παράσταση νίκης»;** Εδώ παρεμβαίνει ο μος παράγων, τα μέσα ενημέρωσης, που δημιουργούν την γματικότητα» της νίκης του ΠΑΣΟΚ. Πρόκειται για την πο-ή εκδοχή της virtual reality, που δείχνει ότι ο συσχετισμός των λεκομένων συμφερόντων ενισχύει προσωπικά τον κ. Σημίτη. πές τις εκλογές, λοιπόν, θα κερδίσει ο κ. Σημίτης κι όχι το ΟΚ, εάν επανεκλεγεί το κυβερνών κόμμα.

έρμπυ». Η μάχη προβλέπεται αδυσώπητη. Ήδη ρίχνονται στη οι εφεδρείες (εκ μονίμων!) με την εξαγγελλόμενη «διεύρυν-των δύο μεγάλων κομμάτων. ΠΑΣΟΚ και Ν.Δ. επαναστρατο-ύν ψηφοφόρους τους ακόμη και διακεκριμένα στελέχη των χώ-τους (όπως ο Δ. Αβραμόπουλος στη Ρηγίλλης) με στόχο να λεη-σουν τους συγγενείς χώρους. Με δυσδιάκριτες της μεταξύ των τικές - προγραμματικές διαφορές, η σύγκρουση είναι ανελέητη αφορά την κατάληψη των υπουργείων!

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

ΑΛΜΠΕΡΤΟΣ ΝΑΡ

Σαλονικάι, δηλαδή Σαλονικιός

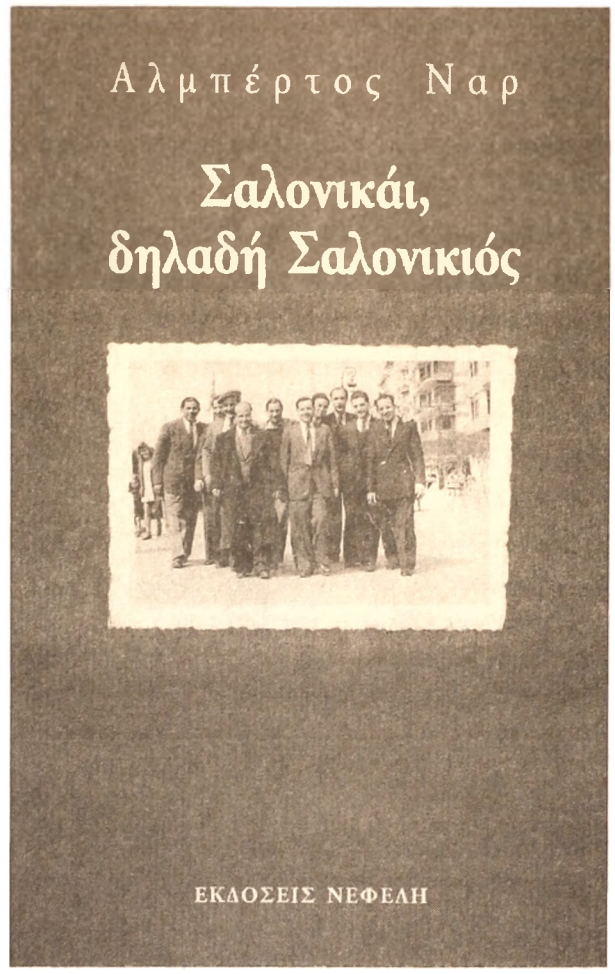

Το νέο βιβλίο του Αλμπέρτου Ναρ περιλαμβάνει δεκαπέντε διηγήματα και αποτελεί την δεύτερη πεζογραφική δουλειά του συγγραφέα.
Ο Ναρ ανήκει στους βιωματικούς συγγραφείς. Χωρίς να απορρίπτει εντελώς τον επινοημένο μύθο, προτιμά να στηρίζεται σε μνήμες που τον έχουν σφραγίσει ανεξίτηλα. Τις μνήμες τις βιώνει και μέσα από την ιστορική πορεία και τις καταφορές της φυλής του που διασταυρώνονται με τη διαχρονική συνείδηση της γενέθλιας πόλης του. Ο συγγραφέας συνεχίζει την Θεσσαλονικιώτικη λογοτεχνική παράδοση του αυτοβιογραφικού πεζογραφικού λόγου, δημιουργώντας μια εντελώς προσωπική μυθολογία. Ο χώρος είναι πάντα η Θεσσαλονίκη. Και ο κόσμος του είναι η αποδεκατισμένη στο Ολοκαύτωμα εβραϊκή κοινότητα αλλά και οι αναμνήσεις της εφηβείας του.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 • ΑΘΗΝΑ 10680 • ΤΗΛ. 3607.744
FAX 3623.093 • E-mail: nefeli-p@otenet.gr

Από τη **σύζυγο**, στα Σπάτα

του Τάσου Παππά

Αρκετό καιρό πριν εισέλθουμε επισήμως στην προεκλογική περίοδο, τα δύο μεγάλα κόμματα είχαν ανοίξει τα χαρτιά τους σ' ό,τι αφορά τα θέματα επί των οποίων θα εστιάσουν την εκλογική καμπάνια τους. Η Νέα Δημοκρατία φαίνεται να πιστεύει ότι το βασικό ατού της έναντι του ΠΑΣΟΚ είναι η **σύζυγος** του αρχηγού! Η εικόνα της οικογενειακής ευτυχίας και γαλήνης, που αναδύεται μέσα από τις συνεντεύξεις του ζεύγους στα γυναικεία περιοδικά και τα λάιφ στάιλ έντυπα, φρονούν στη Ρηγίλλης ότι θα εξαργυρωθεί στις κάλπες. Ανήκουν στο παρελθόν οι εκκωφαντικές κραυγές για διαφθορά, για ενδοτισμό, για καθεστωτική νοοτροπία. Σήμερα ο αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης δεν προσπαθεί να αρθρώσει πειστικό εναλλακτικό λόγο εξουσίας, με στρατηγικό ορίζοντα και οραματική πνοή. Απλώς πλασάρει τη γυναίκα του και ταυτοχρόνως επιχειρεί να αλλάξει το δικό του προφίλ. Απλός, προσηνής, συναινετικός, ανοχτός.

Η μεταστροφή –προφανώς ύστερα από συστάσεις των επικοινωνιακών συμβούλων του– δεν ξέρουμε αν θα αποδώσει. Χρειάζεται χρόνος για να πειστεί η κοινή γνώμη ότι είναι ειλικρινής και όχι προσχηματική και περιστασιακή. Το επιτελείο της Ν.Δ. μάλλον οδηγήθηκε σ' αυτή την επιλογή επειδή διαπίστωσε πως το επίπεδο της προγραμματικής πρότασης και η ποιότητα της ηγετικής ομάδας του κόμματος δεν μπορούν να δελεάσουν τους ψηφοφόρους του **μεσαίου** χώρου. «Εφόσον δεν είμαστε σε θέση να ενεργοποιήσουμε το πολιτικό κριτήριό τους, τουλάχιστον ας μην προσβάλλουμε την αισθητική τους» σκέφτηκαν στη Ρηγίλλης κι άρχισαν να παίρνουν σβάρνα τα μέσα ενημέρωσης. Επέλεξαν τις εκπομπές της τηλεόρασης και τα περιοδικά που έχουν υψηλές θεαματικότητες και μεγάλες κυκλοφορίες. Αυτά τα Μέσα εκφράζουν τον μέσο όρο χρησιμοποιώντας τις γνωστές και δοκιμασμένες συνταγές: λίγο πολιτ... έτσι σαν καρύκευμα, κάποιο κοινωνικό προβληματισμό –όχι βαρ... πράγματα– και τέλος πολλά χαμόγελα και μια αίσθηση ευτυχ... Δηλαδή το αμερικανικό μοντέλο προπαγάνδας σε πλήρη ανάπτ... Στις ΗΠΑ τις περισσότερες φορές ο πολιτικός αναζητά τρόπ... προκειμένου να υπονομεύσει την αξιοπιστία της ειδυλλιακής εκλ... γικής εικόνας του αντιπάλου. Και δεν διστάζει να μετέλθει μέσα πρ... στα ηθικά. Ψάχνει για παράνομες σχέσεις, για «επιλήψιμες» σε... ξουαλικές συμπεριφορές, για εξώγαμα, για υπόγειες διασυνδέ... σεις με οικονομικούς παράγοντες. Καταστράφηκαν πολλοί πολιτικοί επειδή είχαν κάποια μαύρη σελίδα στο παρελθόν τους. Εδώ βεβαίως είναι Ελλάδα, π... αυτά τα «κόλπα» ακόμη δεν περνούν. Ευτυχώς, ούτε τα κόμματα έχουν υιοθετήσει τέτοιου τύπου «πολιτικές» αποδόμησης της προσωπικότητας του «εχθρού». Επισήμως. Γιατί ανεπισήμως έχουν υπάρξει βρώμικες διαρροές, δηλητηριώδεις ψιθυρολογίες, επονείδιστες πράξεις – ακόμη και κυκλοφορία μονταρισμένων φωτογραφιών είχαμε. Ό,τι δεν μπορούσε να κάνει ένα κόμμα δημοσίως για να μην κατηγορηθεί για έκπτωση των πολιτικών ηθών, το έκαναν για λογαριασμό του πρόθυμοι ιμάντες. Δεν αποκλείεται λοιπόν, και τώρα να δούμε παρόμοιες αθλιότητες να φιλοξενούνται σε κάποια από τα πολλά λαθρόβια Μέσα που κατακλύζουν το χώρο της ενημέρωσης. Όμως από την ώρα που ο αρχηγός της Ν.Δ. αποφασίζει να εκθέσει σε δημόσια θέα τις προσωπικές σταμές του (τι τρώει, πώς ντύνεται, ποιος τον ντύνει, τι κάνει τον ελεύθερο χρόνο του, πόσο αγαπάει τη συμβία του) και μάλιστα σε προεκλογική περίοδο, ο πειρασμός για τους εχθρούς του είναι μεγάλος. Ενδεχομένως να επιχειρήσουν να αποδείξουν ότι όλο αυτό το σύμπλεγμα ευτυχίας είναι πλαστό, κατασκευασμένο για να εξυπηρετήσει τις ανάγκες της εκλογικής συγκυρίας. Και τότε η πολιτική ζωή της χώρας θα βουλιάξει στο βούρκο της παραφιλολογίας.

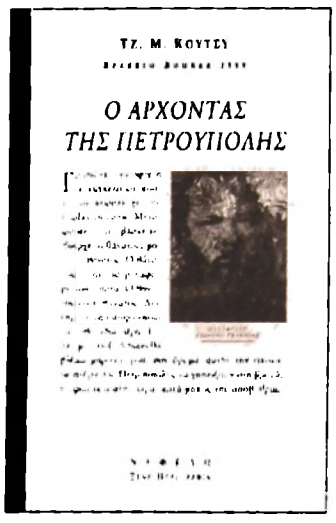

Τζ. Μ. Κούτσου

Ο ΑΡΧΟΝΤΑΣ ΤΗΣ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗΣ

μυθιστόρημα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΣΕΛΑΝΑ - *Γυναίκες συγγραφείς του κόσμου*

Τζοάννα Σκοτ

ΤΟ ΜΑΝΕΚΕΝ

(μυθιστόρημα)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

Περιμένοντας το Μετρό

του Δημήτρη Φιλιππίδη

Η είδηση στις εφημερίδες ότι στους νέους σταθμούς του αθηναϊκού Μετρό εκτίθενται αρχαιολογικά ευρήματα, από τις σωστικές ανασκαφές που έγιναν με την ευκαιρία των έργων, συνοδεύτηκε από μία ακόμα πιο εντυπωσιακή διευκρίνιση: ορισμένα από τα εκθέματα αυτά είναι αντίγραφα. Δεν ανακοινώνεται όμως ποια είναι αυθεντικά και ποια όχι για ευνόητους λόγους.

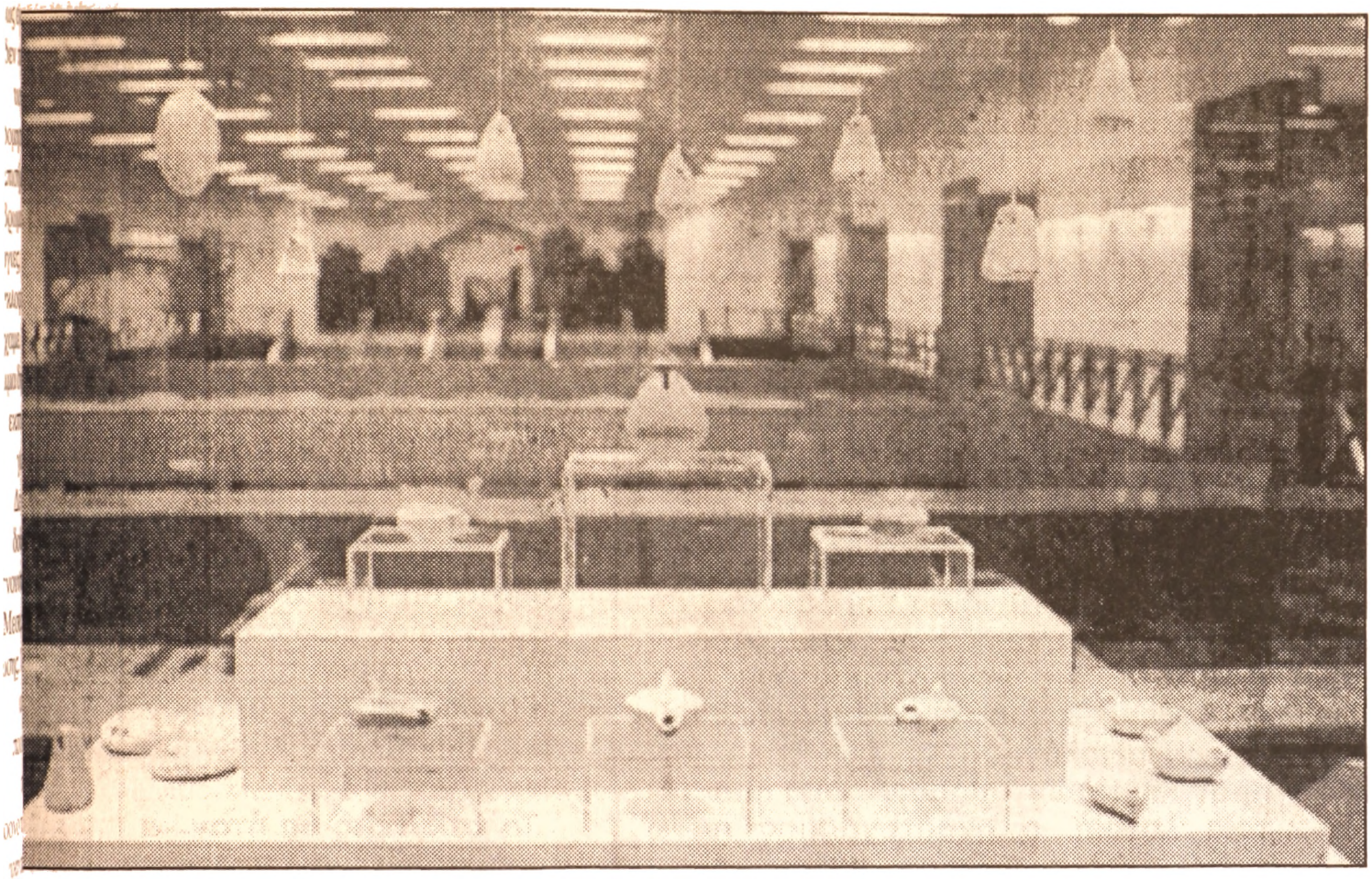

Η υπόθεση αυτή φέρνει αυτόματα στη μνήμη πολλές, ίσως αναρίθμητες άλλες περιπτώσεις, όπου η αυθεντικότητα αμφισβητείται, σκόπιμα ή συμπτωματικά. Τελικά η αξία του αυθεντικού διαθέτει άμεσο οικονομικό αντίκρισμα – κι εκεί μόνο κερδίζεται. Άλλωστε, αυτό υπονοεί η είδηση για τους σταθμούς του Μετρό. Το κίνητρο δηλαδή, της «αφαίρεσης» των εκθεμάτων δεν θα μπορούσε (στη σημερινή εποχή) παρά να είναι οικονομικό. Όλοι μας λαβαίνουμε το μέγεθος της πρόκλησης που αντιπροσωπεύουν αυτά τα «ευρήματα», όταν μάλιστα έχει προηγηθεί εκείνη η προπαγάνδα για τους ένδοξους προγόνους και το πώς αυτό το παρόν συμμετέχει στη σύγχρονη ζωή μας. Βοηθάει φυσικά και η φήμη των μυθικών θησαυρών που ξεθάβουν οι άφθονοι αρχαιοκάπηλοι σε όλες τις εσχατιές της επικράτειας.

Από την άλλη μεριά, συνεχίζει η είδηση, η «αστυνόμευση» των σταθμών κρίνεται απαραίτητη και μάλιστα η μαγεία τους αντιδιαστέλλεται με το χάλι των σημερινών σταθμών του ΗΣΑΠ, όπως τους ξέρουμε και τους ζούμε καθημερινά. Έτσι, η ανησυχία που εκφράζεται είναι εύλογη: όσοι ζουν δίπλα ή μέσα σε δημόσιους χώρους της πόλης ξέρουν πολύ καλά για ποιο «πρόβλημα» πρόκειται. Το ξέρουν ακόμα περισσότερο όσοι έχουν την ευθύνη τέτοιων χώρων ή (ακόμα πιο κρίσιμα) την ευθύνη διαχείρισης σε νέα έργα διαμόρφωσης τέτοιων χώρων.

Σε αυτούς τους νέους σταθμούς θα εισβάλουν σε λίγο «τα πλήθη», πάντα κουβαλώντας τις συνήθειές τους. Τις ενοχλητικές συνήθειές τους. Θα φτύνουν και θα σβήνουν τσιγάρα χάμω, θα πετούν σκουπίδια, θα θελήσουν να χαράξουν το όνομά τους και να απαθανατίσουν την αγαπημένη τους Θύρα 13 με σπρέυ.

Φόβοι και –την ίδια στιγμή– απόκρυψη της αλήθειας. Το σύνθημα «σε 4 λεπτά στο Σύνταγμα» έτσι χλομιάζει ή τουλάχιστον χάνει την αξία του. Τελικά, το δίδαγμα είναι ότι δεν μας πολυνοιάζει αν θα είμαστε στο Σύνταγμα σε 4 λεπτά, ούτε μας νοιάζει αν η περιοχή γύρω από τους σταθμούς θα γίνει μπάχαλο από τις ανεξέλεγκτες χρήσεις, ή (όπως ξέρουμε με μαθηματική ακρίβεια) ότι δεν θα βρίσκεις εκεί όχι μόνο γκαράζ (καλά, τώρα!) αλλά ούτε καν θέση να ακουμπήσεις το τετράτροχό σου άρμα.

Γενικό συμπέρασμα: δεν μας απασχολεί η πραγματικότητα. Γι' αυτό θα ευχόμουν να μέναμε όσο γίνεται περισσότερο σε εκείνο το «προπαρασκευαστικό» στάδιο, με διαφημιστικές καταχωρίσεις στον Τύπο, με χρωματιστά μπαλόνια να μοιράζονται στα παιδάκια και την ίδια στιγμή να ονειρευόμαστε εκείνα τα τέσσερα θεσπέσια λεπτά που θα μας φέρουν με ιλιγγιώδη ταχύτητα στο Σύνταγμα. Τι πιο ωραίο από ένα τέτοιο συναίσθημα ουράνιας επιτυχίας – επιτέλους κι εμείς με Μετρό, εκσυγχρονισμένοι, Ευρωπαίοι με τα όλα μας.

Άλλωστε μου αρέσει, όπως τη χαζεύω εδώ και αρκετό καιρό, η εικόνα του σταθμού της λεωφόρου Αλεξάνδρας, έτσι όπως την πιάνει το μάτι καθώς κάνω το καθημερινό σημειωτόν μου στην άσφαλτο: το τέλειο κρυστάλλινο πρίσμα του σταθμού και πίσω του ακριβώς, ένας τυπικά άθλιος τοίχος, απομεινάρι κάποιας κατεδάφισης. Α ναι, αυτή είναι η αυθεντική Ελλάδα!

Η αγιότητα και η μιζέρια

του Μάνου Στεφανίδη

Το ερώτημα «χρειαζόμαστε σήμερα την αριστερά;» είναι, άραγε, συναισθηματικό, ρητορικό, ψευδοϊδεαλιστικό ή βαθύτατα ρεαλιστικό; Το θέμα βέβαια είναι –και ήταν πάντοτε– για ποιαν αριστερά συζητάμε. Κι είναι γεγονός ότι μια τέτοια συζήτηση συχνά επικαλύπτει αφενός αγιολογικούς μύθους κι αφετέρου ιδεοληπτική μιζέρια.

Νομίζω πάντως, ότι οι περισσότεροι θα συμφωνήσουμε πως η αριστερά, ως ιστορικό φαινόμενο στον τόπο μας, συχνά πλαισιώθηκε από «άγιους» ή «μάρτυρες», η ίδια όμως δεν απέφυγε μοιραία λάθη, επιλογές που τις καταδίκασε η αδήριτη πραγματικότητα, πολιτικές που συχνά την περιθωριοποίησαν. Άρα πόρρω απέχει της «αγιότητας». Αγωνίστηκε και αγωνίζεται όμως σταθερά για ιδέες και οράματα τα οποία στοχεύουν σε μια δικαιότερη κοινωνία και σ' ένα λιγότερο βάρβαρο και εχθρικό, για τις χειμαζόμενες μειοψηφίες, μέλλον. Επίσης επιδίωξε και επιδιώκει περισσότερη ελευθερία λόγου και δράσης, περισσότερη αξιοκρατία, περισσότερη ανοχή, περισσότερο (και δρώντα) πολιτισμό για όλη την οικουμένη. Ήθελε και θέλει την δημιουργία ενός ανθρώπινου τύπου που να μην είναι μονοδιάστατα homo economicus ή μια άβουλη φιγούρα στον καταναλωτισμό της παγκοσμιοποιημένης αγοράς. Παραμένει ως εκ τούτου καχύποπτη προς κάθε τεχνοκρατική πανάκεια ή επιστημονική πρόοδο που προάγει κατ' αποκλειστικότητα τα συμφέροντα των υπερεθνικών, παντοδύναμων εταιρειών και την υπερσυγκέντρωση του μεγάλου κεφαλαίου στα χέρια ελάχιστων έτσι ώστε να διευρύνεται δραματικά η ανισότητα και η εξάρτηση στον πλανήτη. Η σύγχρονη αριστερά έχει πρωτίστως συνείδηση ιστορίας και δεν τυφλώνεται από βραχυπρόθεσμα, κοντόφθαλμα οφέλη, ώστε να χάσει την επαφή της με τον ορίζοντα του χρόνου.

Η διαλεκτική της εμπειρία τής έχει μάθει να συνθέτει φαινόμενα, ν' αξιοποιεί όλα τα δεδομένα και να μην στέκεται επιλεκτικά σε κάποια απ' αυτά, ώστε να προάγεται σε αξιόπιστα –κατά το δυνατόν– συμπεράσματα. Ως αριστερά, παραμένει βαθύτατα ανθρωπιστική φορτίζοντας συνεχώς τον όρο «ουμανισμός» με καινούργιες συμπαραδηλώσεις. Δεν εφησυχάζει από τα τρέχοντα συνταγολόγια ευτυχίας τα οποία προπαγανδίζουν οι εκάστοτε ισχυροί για να μειώσουν τις αντιδράσεις και τη δίκαιη οργή των ανίσχυρων, ενώ αντιμετωπίζει τον πλανήτη ως ένα όλον που βρίσκεται σε αναδίπλωση και συστολή εμπρός στον ανθρώπινο φασισμό. Στην βούληση, δηλαδή, των αφρόνων ν' «αξιοποιήσουν» την υδρόγειο σαν ένα, πολύτιμο έστω, «προϊόν» για τις αγορές του μέλλοντός τους.

Απ' την άλλη, μια σύγχρονη αριστερά έχει υπερβεί το αδιέξοδο πλέγμα των διαρκών κοπετών, της κινδυνολογίας και της κριτικής μιζέριας. Επενδύει στην ανθρώπινη δυνατότητα στη συλλογικότητα, στην θετική προοπτική μιας ιστορίας που την συγκροτούν οι ανάγκες, οι επιθυμίες, η γνώση και η εμπειρία όλης της οικουμένης. Αυτός ο οικουμενικός άνθρωπος, πέρα από σύνορα, κράτη, ιδεολογίες, θρησκείες, φανατισμούς και αντιθέσεις, παραμένει ο σταθερός της στόχος. Όπως στόχος και έγνοια της είναι η μοίρα του τρίτου κόσμου, η «ετερότητα», όπου κι αν θάλλει, τα δικαιώματα των περιθωριοποιημένων του πλανήτη, τα εθνικά «γκέτο» που δημιουργεί η νέα τάξη πραγμάτων και τα οποία εκκολάπτουν τα αίτια μελλοντικών συγκρούσεων, το πρόβλημα της πείνας και των ασθενειών που δεν έχει λυθεί στον σύγχρονο κόσμο –αντιθέτως εξοργώνεται– και που η ωμότητα συγκεκριμένων συμφερόντων το παραβλέπει ξεδιάντροπα κ.λπ.

Μια τέτοια αριστερά δεν έχει μόνο λόγο ύπαρξης, αλλά συνιστά και ιστορική αναγκαιότητα.

Αρκεί, κι εδώ αναφέρω

και στην ελληνική περίπτωση, ν' απαλλαγεί τόσο από το σύν-
ιο της αγιότητας όσο και από το σύνδρομο της μιζέριας. Δηλα-
α παραδεχθεί νηφάλια τα λάθη και τις αρνητικές επιλογές της
να δει με καλή προαίρεση και χωρίς κυνήγι μαγισσών τα θετι-
ου έχουν συμβεί τόσο στον τόπο όσο και στον κόσμο.
τό θα της προσδώσει μεγαλύτερη αξιοπιστία και θα της αυξή-
την επικοινωνιακή της διεισδυτικότητα. Θα την καταστήσει
ιρο ομιλητή τού σήμερα για τα προβλήματα που –σήμερα–
μετωπίζουμε. Παράλληλα να στιγματίσει, προτείνοντας ρεαλι-
ές λύσεις, την μάστιγα των ναρκωτικών και τα διακρατικά συμ-
οντα που την συντηρούν, την δεσποτεία των ΜΜΕ, τα οποία
ν εκτραπεί από την αληθινή τους λειτουργία και έχουν κατα-
μηχανισμοί εκμαυλισμού υπέρ των πολυεθνικών, την παρα-
οφόρηση κ.ο.κ.
ελληνική αριστερά, ιδιαίτερα, αν θέλει να είναι βιώσιμη, οφεί-
να δώσει πειστικές ερμηνείες όσον αφορά στο σύγχρονο κοι-
ικοπολιτικό μας μόρφωμα, εξηγώντας το γιατί, το πού και το
η Ελλάδα αλλάζει δεξιωνόμενη, μ' επάρκεια γνώσης και ορά-
ος, τους πολίτες της στον θαυμαστό καινούργιο κόσμο. Ο τόπος
τις δύο τελευταίες δεκαετίες έχει αλλάξει εντυπωσιακά και
ς το καλό και προς το κακό. Η θέση μας επίσης στην Ευρώπη
τα Βαλκάνια έχει μεταβληθεί. Επ' αυτών των συμβάντων δεν
ούν τα τυποποιημένα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων, ούτε οι
ερνητικές αοριστολογίες. Κατ' ουσίαν οι μεγάλες αποφάσεις
ονται ερήμην της πλειοψηφίας και όσες αλλαγές συντελού-
, επικαλύπτονται από παχυλή άγνοια.
νέα δεδομένα, οι μετανάστες, οι πόλεμοι της πρώην Γιουγκο-
βίας, οι επιλογές των ΗΠΑ για την περιοχή μας, το «ειδύλλιο»
ην Τουρκία, η ΟΝΕ, το κόμμα του Χρηματιστηρίου και των
ιεξικών οφειλών, η στρεβλή ανάπτυξη, η κρίση της παραγω-
και η αύξηση της «ευμάρειας» είναι φαινόμενα που ζητούν το-
ητήσεις και ερμηνείες. Εδώ ο λόγος της αριστεράς πρέπει να
ι ριζοσπαστικός. Η Ελλάδα των κρατικοδίαιτων εργολάβων,
σκυλοθαμώνων, της βιομηχανίας της νύχτας, της υποβαθμι-
ης, «εργαλειακής» παιδείας των κομματικοποιημένων πανε-
ημίων, του διαλυμένου και βαθύτατα διεφθαρμένου κράτους,
ηλεοπτικής αγυρτείας, των αποσκελετωμένων θεσμών της βι-
ας και του συμπεφωνημένου κοινοβουλευτισμού αποκαλύπτει
ντονα εκφυλιστικά φαινόμενα του κοινωνικού ιστού της. Η
άδα του ΠΑΣΟΚ γέμει αντιφάσεων και μιας αρκετά κίβδηλης
έωλης «ευτυχίας». Απ' την άλλη πλευρά, υπάρχει ένας κόσμος
ελπίζει, που αγωνίζεται, που δικαιούται, διάβολε, το καλύτε-
Επίσης απ' την άλλη πλευρά υπάρχει ένας κόσμος που ελπίζει,
αγωνίζεται, που δικαιούται, διάβολε, το καλύτερο. Επίσης
την άλλη πλευρά υπάρχουν οι νέοι και η ανεργία τους που κο-
ώνεται και για την οποία οι προοπτικές εμφανίζονται δυσοίω-
Υπάρχει, τέλος, ο «πολιτισμός» που γίνεται βιτρίνα και προ-
ανδιστικό μπαλάκι στα χέρια –ή μάλλον τα πόδια– των μεγά-
κομμάτων, τα οποία και τον αντιμετωπίζουν ως καταναλωτι-
γαθό και μόνο. Ως συμπαραδηλώσεις τώρα ενός πολιτισμού
αριστεράς νοούνται ασφαλώς ο οικουμενικός αντιεθνικιστι-
λόγος, η ανάδειξη της ταυτότητας μέσα απ' την ετερότητα, η
ρριψη των κυρίαρχων μύθων που ταλανίζουν την κοινωνία
την παιδεία, η αντίσταση στην παγκοσμιοποίηση των πολυε-
ών εταιρειών και των πολυμέσων, η αντιμουσειακή αξιοποίη-
ης παράδοσης σε σχέση με το –διαρκές– αίτημα του μοντέρ-
και η εμμονή, τέλος, σ' ένα άλλο ήθος που θα καταξιώνει και
παναστατικοποιεί.

Δήμητρα Χ. Χριστοδούλου

ΠΡΟΣ ΤΑ ΚΑΤΩ

Ένα ή μερικά ποιήματα σκηνής.
Ένα ή μερικά πεζά δωματίου.
Το πιθανότερο: χειμερινό ημερολόγιο συντασσόμενο
υπό την απειλή του επερχόμενου θέρους.
Ή τουλάχιστον, ό,τι μένει από
τη βία των εποχών.

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ
ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 • ΑΘΗΝΑ, 10680 • ΤΗΛ. 3607.744
FAX 3623.093 • E-mail: nefeli-p@otenet.gr

ΣΕΛΑΝΑ – *Γυναίκες συγγραφείς του κόσμου*

Λι Ανγκ

Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΤΟΥ ΧΑΣΑΠΗ

μυθιστόρημα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

Ο Ρόκκο και τ'αδέλφια του: Κασκαντέρ και άλλοι...

Νέες καταγγελίες από Βόννη για συνεργασία Κόκκαλη - Στάζι

Χρηματισμός στελεχών του ΟΤΕ

ΥΠΟΘΕΣΗ ΨΗΦΙΑΚΩΝ

Ανακρίσεις για 8 κατηγορίες

ΟΤΕ ΡΕΠΟΡΤΑΖ 35

Νυστέρι στα ψηφιακά

Του ρεπόρτερ

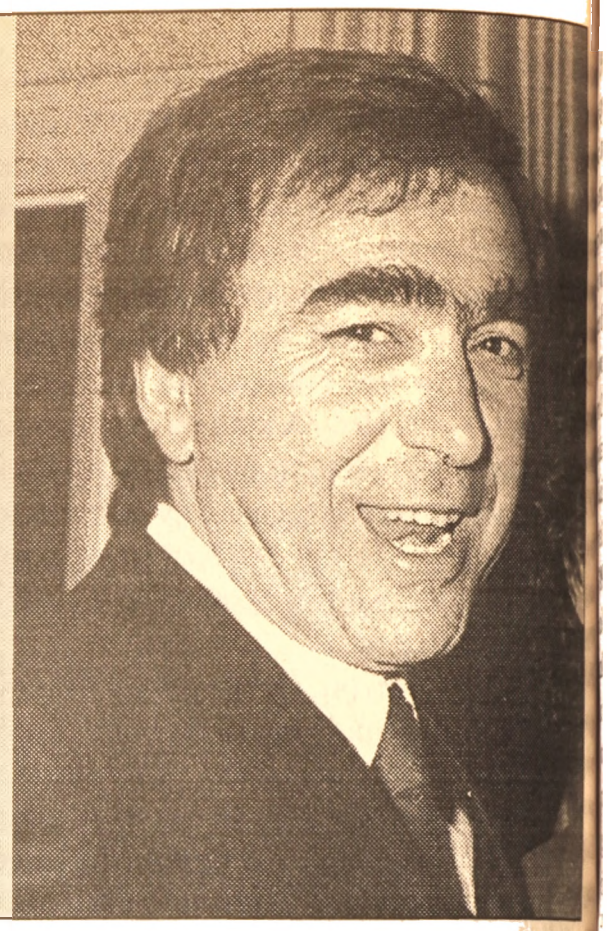

Πριν από τρισήμισι χρόνια, τον Ιούλιο του 1996, μια βραδυφλεγής βόμβα συγκλόνιζε τα «διαπλεκόμενα συμφέροντα». Ύστερα από δικαστική κυοφορία 18 μηνών, η Ολομέλεια του Συμβουλίου Εφετών Αθηνών αποφάσισε ομοφώνως να ασκηθεί δίωξη για το περιβόητο σκάνδαλο της ανάθεσης 1.000.000 ψηφιακών παροχών του ΟΤΕ στην εταιρεία ΙΝΤΡΑΚΟΜ του κ. Σωκράτη Κόκκαλη, για τέσσερα κακουργήματα και τρία πλημμελήματα (απάτη, δωροδοκία, δωροληψία, παράβαση καθήκοντος, απιστία, ψευδορκία, ψευδή βεβαίωση). Στο επίκεντρο της υπόθεσης ήταν οι τραπεζικοί λογαριασμοί του κ. Κόκκαλη που βρέθηκαν στα αρχεία της Στάζι και ερευνούσε η ελληνική δικαιοσύνη για να διαπιστώσει ποιοι από τους υποστηρικτές του ανατολικογερμανικού «εκσυγχρονισμού» του ΟΤΕ από την ΙΝΤΡΑΚΟΜ είχαν στην πραγματικότητα «λαδωθεί». «Χρηματισμός στελεχών του ΟΤΕ» έγραφε η Καθημερινή στις 12.5.96 και αποκάλυπτε οκτώ λογαριασμούς σε ελβετικές τράπεζες που αφορούσαν «υψηλόβαθμα στελέχη του ΟΤΕ». Τα στοιχεία που είχε στη διάθεσή της η δικαιοσύνη ήταν τόσο βάσιμα ώστε η Ελευθεροτυπία *έγραφε για μια «Ψηφιακή Καταιγίδα» που απειλούσε την πολιτική ζωή του τόπου, ενώ άλλες εφημερίδες έσπευσαν να διαταράξουν τον ύπνο αρκετών «υπεράνω υποψίας» με πρωτοσέλιδα του τύπου: «Η Στάζι χρηματοδοτούσε το ΠΑΣΟΚ», «Ξεσκεπάστηκε το κράτος της ΙΝΤΡΑΚΟΜ», «Κόκαλο ο... Κόκκαλης», «Πόλεμος με κασέτες για τα ψηφιακά», «Ψηφιακές βόμβες» κ.λπ. Η ευφορία μιας ακόμα «κάθαρσης» κατέλαβε μερικούς αφελείς. Η ελπίδα αποδείχθηκε φρούδα ύστερα από απίθανα δικονομικά τερτίπια. Η «Ψηφιακή Καταιγίδα» της* Ελευθεροτυπίας *εκφυλίστηκε τελικά σε μια απλή βροχόπτωση, η οποία «μούσκεψε» βέβαια ορισμένους, αλλά έθαψε την ουσία της υπόθεσης: την απίστευτη διαφθορά. Η ταφόπλακα μπήκε με δύο βουλεύματα (τα υπ.αρ.685/1998 και 1820/1998) του ίδιου Συμβουλίου Εφετών που είχε παραπέμψει τον Σ. Κόκκαλη. Τώρα πια που είναι γνωστό το περιεχόμενο των βουλευμάτων, προκαλώνται δικαιολογημένα ερωτηματικά σε όσους τα μελετούν.*

Θα έχουμε την ευκαιρία να γράψουμε πολλά γι' αυτά τα βουλεύματα και τις μεθοδεύσεις μέσω των οποίων η διερεύνηση του μεγάλου σκανδάλου έληξε, άδοξα και περίεργα. Σήμερα θα περιοριστούμε σε δύο μόνον επισημάνσεις:

Πρώτον, ο Εισαγγελέας Εφετών κ. **Λάμπρος Καράμπελας,** που ανέλαβε να συνεχίσει την προκαταρκτική έρευνα του Εισαγγελέα Εφετών κ. **Γεωργίου** Ζορμπά (ο δικαστικός που συνέδεσε για πρώτη φορά τα ψηφιακά με τους λογαριασμούς της Στάζι), διέσπασε την ενιαία δικογραφία της υπόθεσης σε δύο τμήματα, το ένα από τα οποία αφορούσε τις δωροδοκίες και το άλλο την υπογραφή αυτή καθαυτή της σύμβασης του 1994 για την ανάθεση ενός εκατομμυρίου ψηφιακών παροχών στην ΙΝΤΡΑΚΟΜ. Όπως επισημαίνουν σήμερα νομικοί κύκλοι, το Συμβούλιο Εφετών, με πρόεδρο τον προϊστάμενο του Εφετείου κ. **Σεργάκη**, ευλόγησε αυτή την αυθαίρετη διάσπαση της δικογραφίας και άνοιξε το δρόμο για τα δυο απαλλακτικά βουλεύματα.

Δεύτερον, «κλειδί» της υπόθεσης και της δικαστικής έρευνας ήταν οι περίφημοι λογαριασμοί του κ. **Σωκράτη Κόκκαλη** που βρέθηκαν στα αρχεία της Στάζι και σε ελβετικές και άλλες τράπεζες. Τι έκανε γι' αυτούς η δικαιοσύνη και συγκεκριμένα οι ειδικοί Εφέτες ανακριτές κ. **Ναυπλιώτης** και **Γεωργαντόπουλος**, οι οποίοι υπό την υψηλή εποπτεία του κ. Καράμπελα ανέλαβαν να ολοκληρώσουν την δικογραφία μετά την απόφαση του Συμβουλίου Εφετών

996; Ύστερα από 16 μήνες δικαστι-
ρευνας εισηγήθηκαν στο ίδιο δικα-
σώμα –και αυτό αποφάνθηκε– ότι
ίναι σοβαρές οι ενδείξεις προς παρα-
ή των κατηγορούμενων στο ακροατή-
ι να δικαστούν ως υπαίτιοι δωροδο-
αι δωροληψίας»[1].

ρωνα με τα στοιχεία που δημοσιεύ-
το 1996 κυρίως στην *Καθημερινή*, οι
οκίες προς υψηλά ισταμένους του
αλλά και πολιτικά πρόσωπα, είχαν
αχθεί μέσω του λογαριασμού με
ό «709» που διατηρούσε ο κ. Σωκρά-
όκκαλης στην Τράπεζα Deutsche
elsbank (DHB) του Ανατολικού Βε-
ου. Για να ανοίξει ο λογαριασμός αυ-
ρεπε να ζητηθεί η συνδρομή του γερ-
ού υπουργείου Δικαιοσύνης. Οι
ς ανακριτές όχλησαν τις γερμανικές
, αλλά όταν πήραν την απάντηση ότι
utsche Handelsbank δεν είναι σύμφω-
η διαβίβαση πληροφοριών για ποινι-
κοπούς του Εφετείου Αθηνών» πρό-
να μπει η υπόθεση στο αρχείο. Πε-
ιν λοιπόν από την πρώην τράπεζα
άζι να ανοίξει, έτσι με την πρώτη, τα
ι της;

έκαναν δεκτή την περίεργη άποψη
νείται ξένη αρχή την δικαστική συν-
σε ανακριτικές πράξεις της Ελλη-
Δικαιοσύνης με το επιχείρημα ότι
ή η Γερμανική Εμπορική Τράπεζα
ναι σύμφωνη (σ.σ. η έμφαση δική
ιε τη διαβίβαση πληροφοριών για
ούς σκοπούς του Εφετείου Αθηνών
ίζει η Ανεξάρτητη Επιτροπή την
μία της για άμεση ανταπόκριση
η έμφαση δική μας) *στο αίτημα...»* [2].
ις η αδυναμία *«άμεσης ανταπόκρι-*
ταν υπεκφυγή και κωλυσιεργία της
ξάρτητης Επιτροπής» και θα ήταν
όν με μεγαλύτερη επιμονή και συ-
σία Εισαγγελείας Εφετών Αθηνών
ελληνικό υπουργείο Δικαιοσύνης
ισθούν οι γερμανικές αρχές να συ-
στούν σε μια έρευνα που αφορούσε
ιτικές πράξεις σχετικά με την ενδε-
η τέλεση κακουργηματικών πράξε-
ιαφορετικά, είναι απορίας άξιον
χει επιτευχθεί το άνοιγμα ελβετι-
ογαριασμών του πρώην δικτάτορα
ος ή πρόσφατα του Νιγηριανού **Σά-**
τάτσα, με αποτέλεσμα να αποκαλυ-
το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος
δισεκατομμυρίων δραχμών στα
τάνω «ευαγή ιδρύματα».

ον τρόπο που ενήργησαν οι έλληνες
τικοί λειτουργοί χάθηκε μια ακόμα

ΕΓΓΡΑΦΟ 1

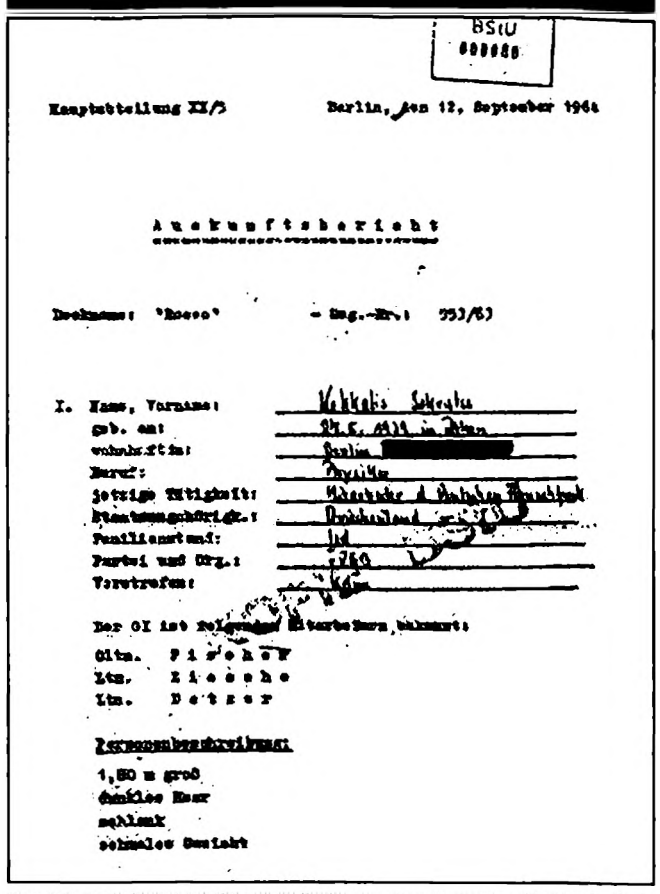

Δελτίο Πληροφόρησης
Ψευδώνυμο: Rocco, αρ. μητρώου: 953/63, όνομα: Κόκκαλης Σωκράτης, γεννημένος: 24.5.39 στην Αθήνα, κάτοικος: Βερολίνου, επάγγελμα: φυσικός, τωρινή απασχόληση: συνεργάτης της γερμανικής TV, υπηκοότητα: ελληνική, οικ. κατάσταση: άγαμος, κόμμα και οργάνωση: Δημοκρατική Νεολαία Βερολίνου, ποινικό μητρώο: λευκό. Είναι γνωστός στους κάτωθι συνεργάτες: υπολοχαγός Fischer, ανθ/λοχαγοί Ziesche και Detzer.
Περιγραφή ατόμου: 1,80 ύψος, σκούρα μαλλιά, αδύνατος, λεπτό πρόσωπο.

μεγάλη ευκαιρία για κάθαρση και απονομή δικαιοσύνης.

Η υπόθεση των ψηφιακών είναι πολύ μεγαλύτερου βεληνεκούς από το «σκάνδαλο Κοσκωτά»· το 2000 δεν είναι **«1988».** Άλλωστε, ο **Γιώργος Κοσκωτάς** είναι *...«Κακομοίρογλου»* συγκρινόμενος με τον Σωκράτη Κόκκαλη. Εκείνο το οποίο στην υπόθεση Κοσκωτά ήταν ένα «εσωτερικό σκανδαλάκι της Ελλάδας» δεν ισχύει στην υπόθεση των ψηφιακών, η οποία λόγω των διασυνδέσεων με την Στάζι παίρνει διεθνή διάσταση ως μια ακόμα επιχείρηση διείσδυσης την εποχή του Ψυχρού Πολέμου.

Στην Γερμανία, οι κυβερνητικές υπηρεσίες που ασχολούνται με τα χιλιόμετρα των μυστικών αρχείων που βρέθηκαν στα υπόγεια της Στάζι, έσπασαν ύστερα από προσπάθειες ετών τον κώδικα με τον οποίο είχαν αποθηκευθεί σε μαγνητικές ταινίες τα ονόματα χιλιάδων μυστικών πρακτόρων και επιχειρήσεων.

Σύμφωνα με τον διεθνή Τύπο, στις ταινίες είχαν αποθηκευθεί τα ονόματα 15.000 πρακτόρων της Στάζι, μαζί με τους κωδικούς πρόσβασης για 30.000 μυστικές επιχειρήσεις. Οι στόχοι των επιχειρήσεων αυτών ήταν γύρω στους 1.500 και περιλαμβάνονταν πρωθυπουργοί, υπουργοί, κόμματα και επιχειρηματίες και από τις δυο πλευρές του Τείχους. Σε περίοπτη θέση, στους στόχους της Στάζι, ήταν και η Ελλάδα, *«ο αδύνατος κρίκος του ΝΑΤΟ»*.

Τα νέα στοιχεία προστίθενται σε όσα έχουν ήδη αποκαλυφθεί στο παρελθόν για τις σχέσεις Σ. Κόκκαλη-Στάζι και επιτρέπουν σήμερα να καταγραφεί με εναργέστερο τρόπο η σταδιοδρομία του προέδρου της ΙΝΤΡΑΚΟΜ και του ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΥ στους σκοτεινούς διαδρόμους και, μαζί με αυτήν, η διαδρομή των τραπεζικών λογαριασμών.

ΦΑΣΗ ΠΡΩΤΗ: Ο «ROKKO»

Ο Σωκράτης Κόκκαλης πλησιάστηκε από τη Στάζι στις 25.1.1963 και εντάχθηκε στη διεύθυνση XV με το κωδικό όνομα **«Rocco»** και κωδικό αριθμό μητρώου **«953/63».** (Βλέπε Έγγραφο 1). Ο φάκελός του στην Στάζι –που τώρα είναι στην διάθεση των ενδιαφερομένων ολόκληρος– φέρει την κωδική ονομασία ***"MfS XV,953/63.***

"MfS" ήταν τα αρχικά της μυστικής υπηρεσίας (Υπουργείο Κρατικής Ασφαλείας), **"XV"** η διεύθυνση (αρ. 15) της Στάζι στην οποία ανήκε ο Κόκκαλης την πρώτη περίοδο της σταδιοδρομίας του και **«953/63»** ο προσωπικός αριθμός μητρώου του προέδρου της ΙΝΤΡΑΚΟΜ. (Βλέπε Έγγραφο 2).

Για τις υπηρεσίες του έπαιρνε ανάλογα με την περίσταση 200, 100 ή 50 μάρκα! (Βλέπε Έγγραφο 3).

Μετά την άνοδο του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία, τον Οκτώβριο του 1981, και λόγω της σπουδαιότητας που πήρε ο πράκτορας Rocco εξαιτίας της σχέσης του με τον Ανδρέα Παπανδρέου και την πολιτική ηγεσία της χώρας, η Στάζι αναβάθμισε την σχετική επιχείρηση στην Ελλάδα και της έδωσε την κωδική ονομασία: **"O.V. Kaskade"** («επιχείρηση Κασκάντε»), ενώ ο Σωκράτης Κόκκαλης άλλαξε κωδική ονομασία και από Rocco μεταλλάχθηκε

ΕΓΓΡΑΦΟ 2

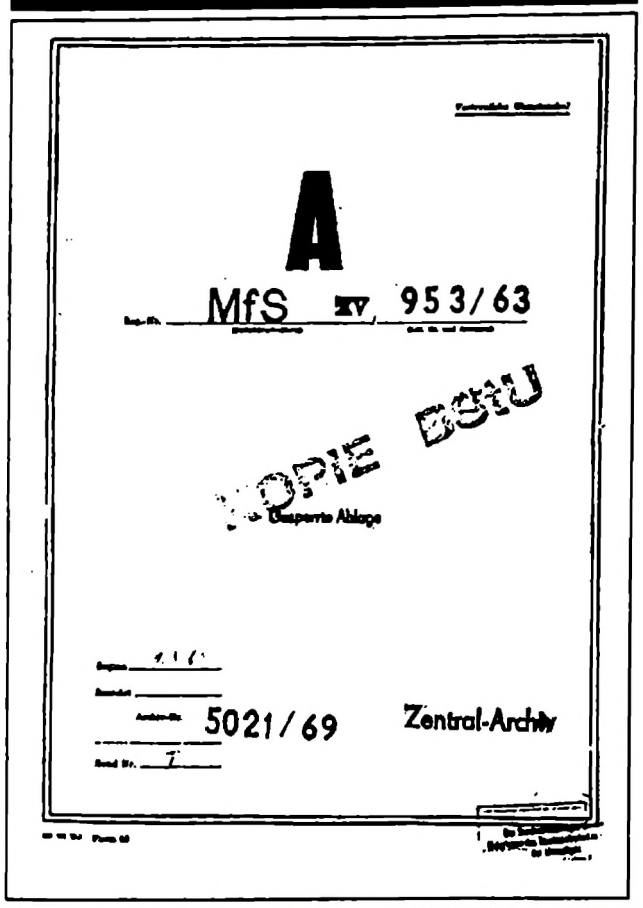

Ο φάκελος του Σ. Κόκκαλη στη Στάζι επικυρωμένος από την Υπηρεσία Γκάουκ.

σε **"Kaskadeur"** και κωδ. αριθμ. **«MfS/IIA XVIII/8/XV/2012/83»**. (Βλέπε Έγγραφο 4).

Το ψευδώνυμο Kaskadeur απεδείχθη ευφυές ως επινόηση, αφού σημαίνει *αυτόν που προσποιείται επικίνδυνο πήδημα ή πτώση*. Κασκαντέρ είναι ως γνωστόν οι ριψοκίνδυνοι επαγγελματίες που διεκπεραιώνουν τα επικίνδυνα τρυκ σε κινηματογραφικές ταινίες.

Ο κ. Σ. Κόκκαλης θα μισήσει την ανυπέρβλητη ανατολικογερμανική γραφειοκρατία όσο τίποτα άλλο στη ζωή του. Στον προαναφερθέντα φάκελο περιέχονται εκατοντάδες εγγράφων που μας επιτρέπουν σήμερα να αναπαραστήσουμε με σχετική ακρίβεια την αφανή διαδρομή του κ. Κόκκαλη.

Γιος του υπουργού της κυβέρνησης του βουνού και διαπρεπούς επιστήμονα Πέτρου Κόκκαλη, ο Σωκράτης ακολούθησε την οικογένειά του στην προσφυγιά μετά το τέλος του Εμφυλίου και, αφού έζησαν για λίγο στη Ρουμανία, εγκαταστάθηκαν μονίμως στην Ανατολική Γερμανία. Ο καθηγητής Πέτρος Κόκκαλης συνδέθηκε γρήγορα με την ηγέτιδα τάξη της Ανατολικής Γερμανίας και έγινε προσωπικός γιατρός του Βάλτερ Ούλμπριχτ, του ηγέτη της χώρας. Έτσι, το μέλλον του νεαρού Σωκράτη ήταν εξασφαλισμένο, σε αντίθεση με τα παιδιά άλλων προσφύγων: Πανεπιστημιακές σπουδές στο Πανεπιστήμιο της Μόσχας και εν συνεχεία μετάβαση στο τελευταίο έτος στη Γερμανία. Τελικά είναι αμφίβολο αν πήρε το πτυχίο της Φυσικής στη Γερμανία, πτυχίο που ισχυρίζεται ότι έχει. Αντί της επιστήμης προτίμησε τελικά την εύκολη ζωή που δίνει το χρήμα. Μια αποδοτική «μπίζνα» που μπορούσε να κάνει κάποιος τότε στην Ανατολική Γερμανία ήταν το λαθρεμπόριο καταναλωτικών αγαθών δυτικής προέλευσης που σπάνιζαν στις χώρες του υπαρκτού σοσιαλισμού.

Οι συνεταίροι του Σ. Κόκκαλη βρίσκονταν από την άλλη πλευρά του Τείχους, στο Δυτικό Βερολίνο. Δικτυώθηκε γρήγορα χάρις στη στενή φιλία του με έλληνα εστιάτορα, αδελφό παράγοντα της ελληνικής πολιτικής σκηνής. Ο νεαρός Σωκράτης ταξίδευε τακτικά στο Δυτικό Βερολίνο χάρις στις άδειες που του εξασφάλιζε το οικογενειακό του όνομα και επέστρεφε με το αυτοκίνητό του γεμάτο με δυτικά «καλούδια»: Ουίσκυ, τζην, αρώματα, στέρεο κ.λπ. Έτσι άρχισε να βγάζει αρκετά χρήματα και να κάνει πολυτελή ζωή, παρέα με μία από τις ωραίες της εποχής στο Ανατολικό Βερολίνο. (Η οποία τελικά τον εγκατέλειψε προτιμώντας την ασφάλεια που της προσέφερε ο προαναφερθείς εστιάτορας.)

Κάποτε, κατά τις μετακινήσεις του, τον συνέλαβε η Στάζι, η οποία κατέσχε το αυτοκίνητο με όλα τα λαθραία είδη και τον παρέπεμψε σε δίκη. (Βλέπε το σχετικό Έγγραφο 5, που αφορά κατάσχεση του ατελώνιστου αυτοκινήτου του). Τα «καπιταλιστικά» προϊόντα που βρέθηκαν να μεταφέρει παράνομα με ένα FIAT ο Σωκράτης Κόκκαλης ήταν: *«Κούτα δυτικών τσιγάρων, 19 κουτιά νες-καφέ, 7fls αρώματος, 2 νάυλον καλσόν»*.

Την στρατολόγηση του Κόκκαλη στην Στάζι έκανε ο υπολοχαγός **Καρλ Χάιντς Ντέτσερ,** ο όποιος καταγράφει σε ένα πρακτικό τις εντυπώσεις του για τον Κόκκαλη *(«πολύ ομιλητικός, έξυπνος, μπορεί να ανταποκριθεί στην αποστολή του»)*. Η συμφωνία που έκανε μαζί του ήταν να μην τον δικάσουν με την κατηγορία του λαθρεμπορίου, με αντάλλαγμα να δίνει πληροφορίες στη Στάζι.

Το ότι ο Σ. Κόκκαλης καλυπτόταν πίσω από το ψευδώνυμο «Ρόκκο» επιβεβαίωσε ο αρμόδιος εισαγγελέας-ανακριτής κ. **Μπέρντχαρντ Μπρόχερ** τον Ιανουάριο του 1997. Σύμφωνα με ανταπόκριση του **Π. Στάγκου** από τη Βόννη[3] ο κ. Μπρόχερ *μόνον επιβεβαίωσε τη συνεργασία Κόκκαλη-Στάζι στην περίοδο 1963-68 με το δώνυμο "Rocco", αλλά πρόσθεσε πως κρίσιμη δεκαετία του '80, πέραν της "απ θέρμανσής" της, η συνεργασία αυτή σε σε άλλο επίπεδο».*

Σε προηγούμενη συνέντευξή του[3] από τη Βόννη, ο Π. Στάγκος αναφέρεται στις λώσεις των γερμανών αξιωματούχων π έγιναν στις 13.1.1997 και έδιναν τις πλη φορίες για την ανάμειξη του Σ. Κόκκα με τη Στάζι. Η γνησιότητα των στοιχε γράφει, *«επιβεβαιώνεται και από "Υπηρεσία Γκάουκ", την Ομοσπονδια δηλαδή, Υπηρεσία που είναι επιφορτισμ νη από την κυβέρνηση για τη συντήρη και την αποδελτίωση των φακέλων τ Στάζι».*

ΕΓΓΡΑΦΟ 3

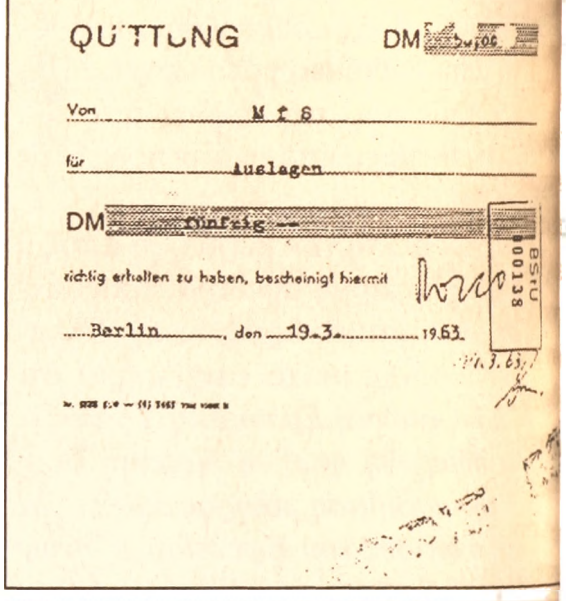

Απόδειξη πληρωμής από την MfS 50 μάρκων στον Ρόκκο, το 1963

ΦΑΣΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Ο ΚΑΣΚΑΝΤΕΡ ΚΑΙ ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΣΧΕΔΙΟ

Ο Σωκράτης Κόκκαλης εγκαταστάθη μόνιμα στην Αθήνα το 1965, αξιοποιώντ τα μέτρα για την επιστροφή κάποιων γοριών πολιτικών προσφύγων που πη τότε η κυβέρνηση Γεωργίου Παπανδρέ

Τον πρώτο που πήγε να επισκεφθεί ο Σ κράτης Κόκκαλης όταν έφτασε στην Α να, ήταν ο εκδότης της εφημερίδας ναϊκή και παράγων στο χώρο της Έν Κέντρου, Χρήστος Παπαγεωργίου. είχε γνωρίσει στη Διεθνή Έκθεση της ψίας. Ο Χρ. Παπαγεωργίου διαδραμάτ σημαντικό ρόλο στην δικτύωση του Κόκκαλη στο πολιτικό και οικονομικό τεστημένο της Αθήνας, αλλά και την π

ΕΓΓΡΑΦΟ 4

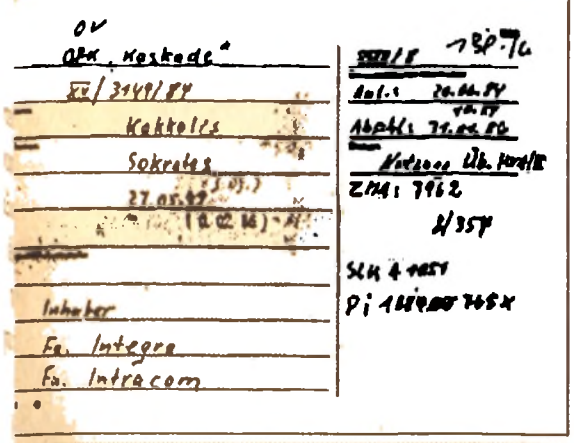
Kakkalis
Sokrates
Inhaber
Fa. Integra
Fa. Intracom

αφο που αφορά την «Επιχείρηση kade» με αναφορά στον Σωκράτη καλη.

ρφη διείσδυση των Ανατολικογερμα- στην Ελλάδα. Ήταν επίσης ένας από πρωτεργάτες του μεγάλου σχεδίου ην ίδρυση της ΙΝΤΡΑΚΟΜ.

τερα από λίγο ο Κόκκαλης άρχισε να νίζεται ως αντιπρόσωπος ανατολικο- ανικών εταιρειών, όπως η RFT και η roteknik που όλοι θεωρούσαν ευυπό- ες εκείνα τα χρόνια· σήμερα βρίσκο- στη λίστα των εταιρειών που διοχέτευ- φάλαια στο εξωτερικό. Στα μέσα της ετίας του '70 ο Σ. Κόκκαλης ιδρύει ταιρικά με τους Ανατολικογερμανούς ταιρεία INTEGRA και, λίγο αργότε- τη θέση της, την ΙΝΤΡΑΚΟΜ. Άρχισε η μεγαλύτερη επιχείρηση άλωσης όχι του ΟΤΕ αλλά και μεγάλου τομέα της ωνικής και πολιτικής ζωής. Πρώτα η PAKOM, μετά η ΙΝΤΡΑΣΟΦΤ, μετά *ικαιρότητα*, ο «Φλας 9,61», η «Πάνα- και ο «Ολυμπιακός». Και επί μονί- βάσεως οι «χορηγείες» στο Μέγαρο σικής του κ. Λαμπράκη.

ά το μεγάλο ερώτημα παραμένει: *βρήκε τόσα λεφτά ο Ρόκκο του* ».

ΕΙΡΗΣΗ "KASKADE"

τά την άνοδο στην εξουσία του ρέα Παπανδρέου τον Οκτώβριο του , οι ήδη καλές σχέσεις μεταξύ των δύο ών που ανήκαν σε αντίπαλους συνα- μούς –Ελλάδα και Λαϊκή Δημοκρατία ερμανίας– έγιναν εγκάρδιες. Ο καθη- ς της Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο Αθη- κ. **Hagen Fleischer** γράφει χαρακτηρι- ί: *«Η σχέση, πάντως, των δύο χωρών τύχθηκαν πολύ γρήγορα σε μια ευαί- η τριγωνική σχέση μεταξύ του καθε- ος της Ανατολικής Γερμανίας (δηλαδή του SED) και, από την ελληνική πλευρά, με την κυβέρνηση (ΠΑΣΟΚ) και το Κομμουνιστικό Κόμμα (ΚΚΕ)»*[5].

Σειρά γεγονότων υποδεικνύουν ότι η αποφασιστική στροφή στις σχέσεις Ελλάδας-ΛΔΓ σημειώνεται μετά το 1984. Στην αναβάθμιση αυτή των σχέσεων Ελλάδας-ΛΔΓ καθοριστικό ρόλο έπαιξε όπως φαίνεται και ο Σωκράτης Κόκκαλης, ο οποίος είχε αναβαθμιστεί στο μεταξύ σε σημαντικό επιχειρησιακό πράκτορα με την κωδική ονομασία Kaskader. Η αντίστοιχη επιχείρηση διείσδυσης στην Ελλάδα και το ΝΑΤΟ είχε πάρει την κωδική ονομασία *«Επιχείρηση Kaskade»*. Όπως γράφει πάλι ο κ. H. Fleischer[6], η Ελλάδα εθεωρείτο *«ο ασθενέστερος κρίκος της Ατλαντικής Συμμαχίας»* για την Λαϊκή Δημοκρατία της Γερμανίας του Χόνεκερ.

Στις 9.2.1996 κατέθεσε στην επιτροπή του κοινοβουλίου της ενιαίας πια Γερμανίας ο κ. **Γιούργκεν Παπίερ**, πρόεδρος της *«Ανεξάρτητης Επιτροπής για τον Εντοπισμό των χαμένων Περιουσιακών Στοιχείων της ΛΔΓ»* που εδρεύει στο Βερολίνο. Ο Παπίερ μίλησε τότε για πρώτη φορά δημοσίως για μια *«Επιχείρηση Κασκάντε»*, η οποία *«αφορούσε τις σχέσεις της Ανατολικής Γερμανίας με την επιχείρηση ΙΝΤΡΑΚΟΜ του Σωκράτη Κόκκαλη και την τότε κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ στην Ελλάδα»*.

Μια έκθεση, που περιέχεται στο φάκελο Κόκκαλη στη Στάζι με συντάκτη τον ταγματάρχη **Κωχ**, αναφέρει ότι στόχος της επιχείρησης «Κασκάντε» ήταν η διείσδυση στην ελληνική πολιτική ηγεσία, ώστε να μαθαίνουν απόρρητες πληροφορίες όχι μόνο για την Ελλάδα και την άμυνά της, αλλά κυρίως για το ΝΑΤΟ και τις ΗΠΑ. Κύριος όμως στόχος, της επιχείρησης «Κασκάντε», όπως φαίνεται, ήταν η παραβίαση του εμπάργκο και η διοχέτευση της απαγορευμένης δυτικής τεχνολογίας στη ΛΔΓ μέσω της ΙΝΤΡΑΚΟΜ.

Σαφέστατη για την αποστολή του Κόκκαλη-Κασκαντέρ είναι και η διατύπωση ενός άλλου εγγράφου με ημερομηνία 18.12.85. Τίτλος του εγγράφου είναι: *«Συμπεράσματα για την πολιτική ασφαλείας της ΛΔΓ για το 1985»*. (Βλέπε Έγγραφο 6). Πρόκειται για τον ετήσιο απολογισμό του τμήματος XVIII/8. Μεταξύ άλλων, στο έγγραφο αυτό αναφέρεται ότι κατά τη συνεργασία του τμήματος ΗΑ/ΙΙΙ (του τμήματος, δηλαδή, εξωτερικής κατασκοπείας της Στάζι) με τον Κόκκαλη *«αξιοποιήθηκαν οι στενές σχέσεις του με την κορυφή της ηγεσίας της Ελλάδος και τις ελληνικές μυστικές υπηρεσίες»*.

ΔΩΡΟΔΟΚΙΕΣ

Μεταξύ αυτών που κατέθεσαν στο γερμανικό κοινοβούλιο για την ΙΝΤΡΑΚΟΜ είναι και ο **Dr. Beil** (Μπάιλ), πρώην υπουργός Εξωτερικού Εμπορίου της Αν. Γερμανίας την κρίσιμη εποχή διείσδυσης της ΙΝΤΡΑΚΟΜ στον ΟΤΕ (1981-1989), ο οποίος δήλωσε ότι *«διοχετεύτηκαν μεγάλα χρηματικά ποσά στο περιβάλλον του Ανδρέα Παπανδρέου»*.

Η κατάθεση του Μπάιλ συνδυάζεται με ένα πολύ σημαντικό έγγραφο της έρευνας για τα ψηφιακά, που αποκαλύπτει σήμερα

ΕΓΓΡΑΦΟ 5

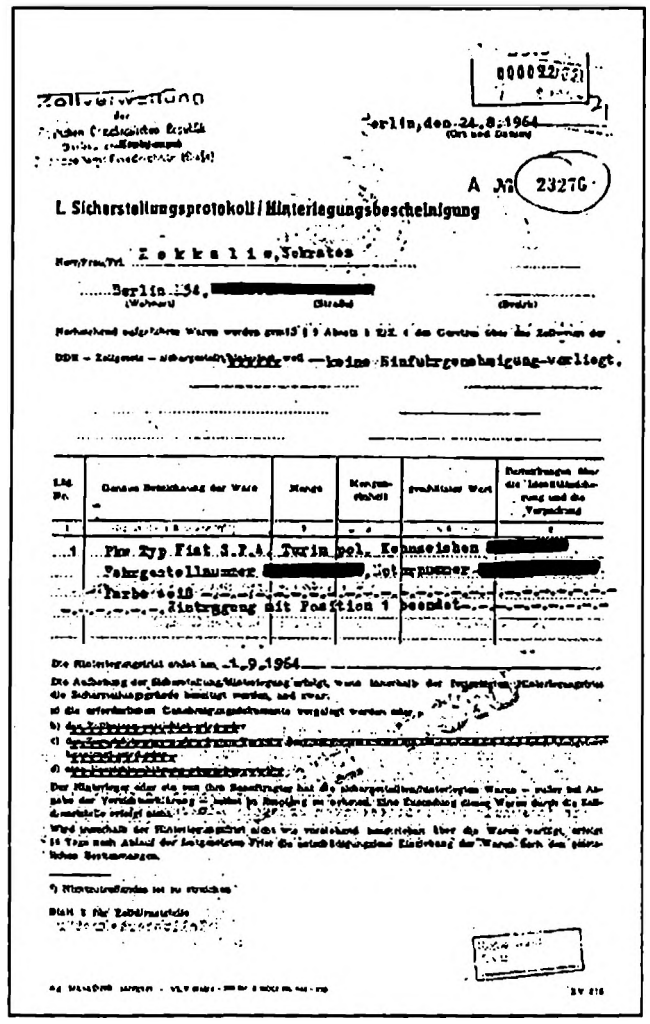
Zollverwaltung
Berlin, den 24.8.1964
A Nr. 23276
I. Sicherstellungsprotokoll / Hinterlegungsbescheinigung
Kakkalis, Sokrates
Berlin 134,
Einfuhrgenehmigung vorliegt.
Eingang mit Position 1 bestätigt

Τελωνειακό έγγραφο για κατάσχεση του αυτοκινήτου του Σ. Κόκκαλη γιατί δεν υπήρχε έγκριση εισαγωγής (24.8.1964).

το *Αντί*. Πρόκειται για ένα άκρως απόρρητο σήμα ενός πράκτορα, ονόματι **Peter Schumann**. Ο εν λόγω Peter Schumann ήταν ο «ελεγκτής» του Σ. Κόκκαλη και το σήμα απευθύνεται προς τον **Dr. Wenzel** (Βέντσελ) διευθυντή τομέα XVII/8, της Στάζι.

Το σήμα εστάλη στις 18 Δεκεμβρίου 1984 (Βλέπε Έγγραφο 7) και αφορά μεταξύ των άλλων, την *«οικονομική υποστή-*

ΕΓΓΡΑΦΟ 6

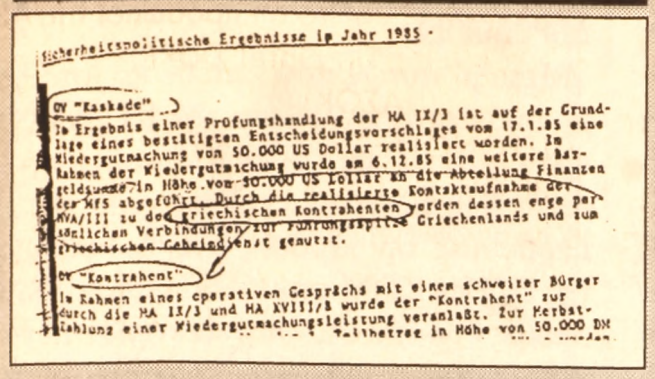

Sicherheitspolitische Ergebnisse im Jahr 1985 -

OV "Kaskade" ...

Im Ergebnis einer Prüfungshandlung der HA IX/3 ist auf der Grundlage eines bestätigten Entscheidungsvorschlages vom 17.1.85 eine Wiedergutmachung von 50.000 US Dollar realisiert worden. Im Rahmen der Wiedergutmachung wurde am 6.12.85 eine weitere Barzahlung in Höhe von 50.000 US Dollar an die Abteilung Finanzen der MfS abgeführt. Durch die realisierte Kontaktaufnahme der KuA/III zu der griechischen Kontrahenten werden dessen enge persönlichen Verbindungen zur Führungsspitze Griechenlands und zum griechischen Geheimdienst genutzt.

OV "Kontrahent"

Im Rahmen eines operativen Gesprächs mit einem schweizer Bürger durch die HA IX/3 und HA XVIII/8 wurde der "Kontrahent" zur Realisierung einer Wiedergutmachungsleistung veranlaßt. Zur Herbeiführung einer Wiedergutmachungsleistung in Höhe von 50.000 DM [illegible]

Γενική Διεύθυνση XVII
Βερολίνο, 18 Δεκεμβρίου 1985
Αποτέλεσμα της πολιτικής ασφαλείας για το έτος 1985

«Ως αποτέλεσμα της έρευνας HA IX/3 που πραγματοποιήθηκε, κατόπιν μιας επιβεβαιωθείσης πρότασης της 17.1.85 (η πληρωμή) αποζημίωσης 50.000 δολαρίων. Στο πλαίσιο της αποζημίωσης καταβλήθηκε στην οικονομική υπηρεσία της MfS στις 6.12.85 ένα επιπλέον ποσό σε μετρητά της τάξης των 50.000 δολαρίων. Μέσω της επαφής που πραγματοποίησε η HA/III (σ.σ. πρόκειται για την διεύθυνση εξωτερικής κατασκοπείας με επικεφαλής τον περίφημο Μάρκους Βολφ) με τον έλληνα συμβαλλόμενο αξιοποιήθηκαν οι στενές του σχέσεις με την κορυφή της ηγεσίας της Ελλάδος και τις ελληνικές μυστικές υπηρεσίες».

ριξη του ελληνικού κόμματος ΠΑΣΟΚ για τη βελτίωση των συναλλαγών». Στο ίδιο έγγραφο γίνεται αναφορά για την κατάθεση –σε εκείνη τη φάση– 400.000 συνολικά γερμανικών μάρκων σε ελβετική τράπεζα. Το σημαντικό αυτό έγγραφο συνδυάζεται με την πληθώρα των άλλων στοιχείων που βρέθηκαν στα αρχεία της Στάζι για την άλωση του ΟΤΕ από την Ιντρακόμ και για πρώτη φορά επιβεβαιώνουν αυτό που τόσα χρόνια ήταν προφανές για όσους ασχολήθηκαν με τα σκάνδαλα των ψηφιακών.

Οι περισσότερες δωροδοκίες έγιναν μέσω του λογαριασμού «709» που, όπως αποκάλυψε ήδη στο παρελθόν η *Καθημερινή*, διατηρούσε ο Σωκράτης Κόκκαλης στην Deutsche Handelsbank HB.

Τα νέα στοιχεία που αποκωδικοποιήθηκαν στη Γερμανία διευκρινίζουν ότι στην πραγματικότητα επρόκειτο για δύο λογαριασμούς, τον **0709-60-011-205** σε γερμανικά μάρκα και τον **0709-85-011-025** σε αμερικανικά δολάρια. Οι αποστολές χρηματικών ποσών για δωροδοκίες μέσω των λογαριασμών αυτών αφορούν κυρίως την χρονική περίοδο 1984-1990, την περίοδο δηλαδή άλωσης του ΟΤΕ από την ΙΝΤΡΑΚΟΜ. Το μεγάλο μυστικό του Κόκκαλη και πιθανώς όλη η αλήθεια για την *«οικονομική ενίσχυση»* του ΠΑΣΟΚ κρύβεται στα εμβάσματα του Κόκκαλη σε τρεις ελβετικές τράπεζες και αντίστοιχους λογαριασμούς:

- **Την United Overseas Bank και αρ. λογαριασμού b 8785.**
- **Την Chemical Bank και αριθμό λογαριασμού g 2209.**
- **Την Credit Suisse και αριθμό λογαριασμού 0998512-1.**

Στους τρεις αυτούς λογαριασμούς μετέβιβάστηκαν περισσότερα από 5.000.000 γερμανικά μάρκα σε μια περίοδο τεσσάρων ετών. Σε ποιους πήγαν τα ποσά αυτά; Είναι βέβαιο ότι την απάντηση όφειλε να δώσει από το 1998 η ελληνική δικαιοσύνη.

«ΤΟ ΠΑΣΠΑΡΤΟΥ»

Σε μια άκρως απόρρητη και σημαντικότατη αναφορά που έστειλε το 1965 ο Κόκκαλης στην Στάζι γράφει ότι το «κλειδί» για την υλοποίηση του σχεδίου διείσδυσης των Ανατολικογερμανών στην Ελλάδα ήταν ο εκδότης της *Αθηναϊκής* **Χρ. Παπαγεωργίου**, λόγω της επιρροής του στην Ένωση Κέντρου και των επαφών με τον Στέφανο Στεφανόπουλο και άλλα στελέχη τής τότε κυβέρνησης.

Όπως αποκαλύπτει η ίδια αναφορά του Σ. Κόκκαλη προς την Στάζι, κεντρική ιδέα του σχεδίου ήταν η ίδρυση μιας εταιρείας με μεικτό κεφάλαιο και άνωθεν πολιτική κάλυψη, που θα εξασφαλιζόταν με το «λάδωμα». Αντικείμενο της εταιρείας θα ήταν η εισαγωγή ανατολικογερμανικής τεχνολογίας, με αντάλλαγμα αγροτικά προϊόντα και κυρίως φρούτα. Όπως εξηγεί ο Κόκκαλης στην ίδια αναφορά, το έδαφος για την ίδρυση και ανάπτυξη της εταιρείας υπήρχε λόγω των συναλλαγματικών δυσχερειών που αντιμετώπιζε τότε η Ελλάδα, που δεν της επέτρεπαν να αγοράσει την πανάκριβη δυτική τεχνολογία. Από την άλλη πλευρά, οι Ανατολικογερμανοί είχαν ανάγκη τα ελληνικά φρούτα, αλλά δεν είχαν κι αυτοί συνάλλαγμα για να τα πληρώσουν.

Έτσι η μεγάλη ιδέα της Στάζι ήταν να ιδρύσει μια εταιρεία που θα της επέτρεπε να διεισδύσει σε σημαντικότατους κρατικούς τομείς μιας χώρας μέλους του ΝΑΤΟ στην κορύφωση του Ψυχρού Πολέμου. Γράφει ο Κόκκαλης στην ίδια έκθεση:

«Η ιδέα της ίδρυσης μιας εταιρείας στηρίζεται στην υποστήριξη ανώτερων στελεχών της κυβέρνησης και βιομηχάνων και στη διαμονή των κερδών αυτής της εταιρείας στους συνεταίρους. Αυτά τα άτομα δεν θα εμφανίζονται στην αρχή ανοικτά και επίσημα. Θα μας εξασφαλίσουν και πολιτική υποστήριξη, έτσι θα μπορέσουμε να βρούμε τις μεθόδους μέσα από τις οποίες τα κράτη-μέλη του ΝΑΤΟ και η ΟΔΓ πιέζουν την ελληνική κυβέρνηση να μην αναπτύξει σχέσεις μαζί μας. Παράλληλα θα είναι δυνατή η παρέμβαση σε κυβερνητικούς κύκλους για τη βελτίωση των σχέσεων».

Σύμφωνα πάντα με την ίδια έκθεση, *«τα άτομα με τα οποία υπήρξαν εμπιστευτικές συνομιλίες και υποστηρίζουν την ιδέα μιας τέτοιας εταιρείας»* ήταν ο αντιπρόεδρος της κυβέρνησης **Στέφανος Στεφανόπουλος**, ο υπουργός συντονισμού **Κωνσταντίνος Μητσοτάκης**, ο εκ των αποστατών **Στέλιος Αλαμανής**, ο μεγαλοεπιχειρηματίας και άνθρωπος της CIA **Τομ Πάπας**, ο **Ηλίας Τσιριμώκος**, ο πρώην πρόεδρος της Βουλής **Δημ. Παπασπύρου** και άλλοι.

Ο Χρ. Παπαγεωργίου ανέλαβε τις επαφές και συζητήσεις με τους περισσότερους από τους προηγούμενους, ενώ ο ίδιος ο Κόκκαλης συνάντησε τους Τσιριμώκο, Παπασπύρου και Έξαρχο χρησιμοποιώντας τις σχέσεις τους με τον πατέρα του. Οι σχέσεις, δηλαδή, του Πέτρου Κόκκαλη με τους πολιτικούς της Ένωσης Κέντρου από την εποχή της Αντίστασης και του Εμφυλίου ήταν το «πασπαρτού» που άνοιξε τις πόρτες τής τότε κυβέρνησης στον Σωκράτη.

Αυτό αποδεικνύει και τους λόγους για τους οποίους οι Ανατολικογερμανοί επέλεξαν τον Σ. Κόκκαλη για την εφαρμογή του μεγάλου σχεδίου τους. Πολλοί πολιτικοί της Ένωσης Κέντρου προέρχονταν από την Αριστερά και το 1965 αισθάνονταν «ενοχές» απέναντί της· θα ανταποκρίνονταν συνεπώς σε αίτημα του γιου Κόκκαλη.

Χ.Α.

Η ιστορία των δωροδοκιών ρίχνει σήμε-
ι φως στην μεθόδευση μέσω της οποίας
ΠΑΣΟΚ «χάρισε» στον Κόκκαλη τον
ΤΕ και ακόμα περισσότερο πώς, οι κυ-
ρνήσεις του ΠΑΣΟΚ και συγκεκριμένα
ελέχη του, μετέτρεψαν με αριστοτεχνι-
ς, είναι αλήθεια, κινήσεις την εταιρεία
υ κ. Κόκκαλη από μια μικρή αντιπροσω-
ία ξένων οίκων –ειδικά ανατολικογερ-
ανικών– στο σημερινό μεγαθήριο.

ΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Βλ. Φύλλο 12 του με αριθμό 1820/1998
βουλεύματος του Συμβουλίου Εφετών Αθηνών.
Βλ. Φύλλο 12 του με αριθμό 1820/1998
βουλεύματος του Συμβουλίου Εφετών Αθηνών.
Εξουσία 18.1.1997.
Εξουσία 14.1.1997.
Hagen Fleischer, «Post War Relations between
reece and the two German States», *The
utheastern European Yearbook*, 1991, σ.169.
Hagen Fleischer. «Vom Kalten Krieg zur "Neuen
dnung" – Der Faktor Griechenland in der deutschen
issenpolitik», στα πρακτικά του 5ου
ληνογερμανικού συνεδρίου (22-23 Μαΐου 1992) *Die
lkanländer im Europa der Gegenwart*, Θεσσαλονίκη,
ΙΧΑ, 1994, σ. 72.

ΕΓΓΡΑΦΟ 7

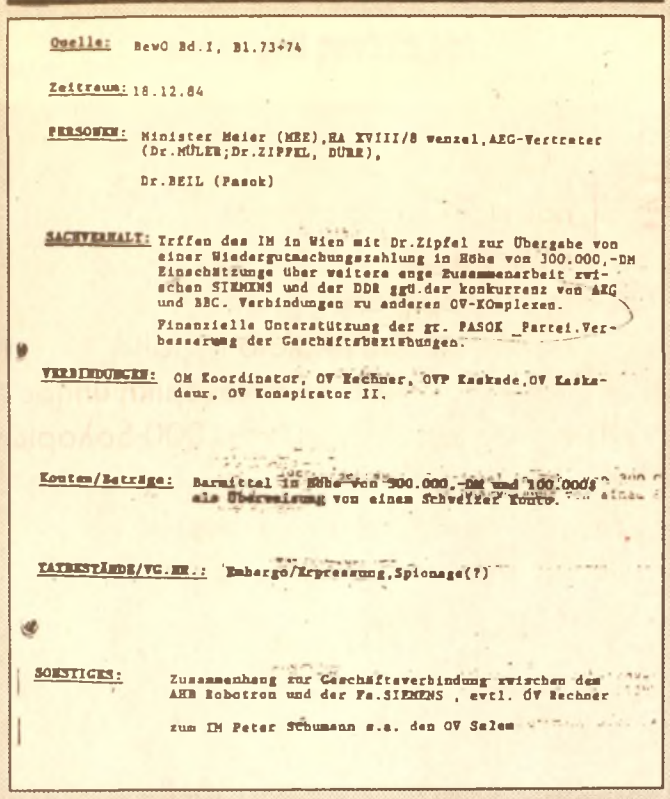

Quelle: BewO Bd.I, Bl.73+74

Zeitraum: 18.12.84

PERSONEN: Minister Meier (MEE),HA XVIII/8 Wenzel,AEG-Vertreter (Dr.MÜLER;Dr.ZIPFEL, DURR),
Dr.BEIL (Pasok)

SACHVERHALT: Treffen des IM in Wien mit Dr.Zipfel zur Übergabe von einer Wiedergutmachungszahlung in Höhe von 300.000,-DM Einschätzungs über weitere enge Zusammenarbeit zwischen SIEMENS und der DDR ggü.der konkurrenz von AEG und BBC. Verbindungen zu anderen OV-KOmplexen.
Finanzielle Unterstützung der gr. PASOK _Partei.Verbesserung der Geschäftsbeziehungen.

VERBINDUNGEN: OM Koordinator, OV Rechner, OVP Kaskade,OV Kaskadeur, OV Konspirator II.

Kosten/Betrage: Barmittel in Höhe von 300.000,-DM und 100.000$ als Überweisung von einem Schweizer Konto.

HAFTBESTEHDE/VG.EN.: Embargo/Erpressung,Spionage(?)

SONSTIGES: Zusammenhang zur Geschäftsverbindung zwischen dem AHB Robotron und der Fa.SIEMENS , evtl. OV Rechner
zum IM Peter Schumann s.a. den OV Salem

ΠΕΡΙΟΔΟΣ: 18.12.84
ΠΡΟΣΩΠΑ: Υπουργός Meir, Τμήμα XVIII/8 Wenzel, αντιπρόσωποι της AEG (Dr. Muller, Dr. Zipfel, DURR)
Dr. Beil (ΠΑΣΟΚ)
ΓΕΓΟΝΟΤΑ: Συνάντηση του ΙΜ στη Βιέννη με τον Dr. Zipfel για την παράδοση μίας πληρωμής αποζημιώσεως της τάξεως των 300.000 μάρκων. Εκτιμήσεις για περαιτέρω στενή συνεργασία μεταξύ Siemens και DDR [Ανατ. Γερμανία] ενόψει του ανταγωνισμού της AEG και BBC Σύνδεσμοι με άλλες επιχειρήσεις.
ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ: Επιχείρηση Koordinator, Επιχείρηση Rechner, Όργανο Kascade, Επιχείρηση Kascadeur, Επιχείρηση Konspirator II.
ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ/ΠΟΣΑ: Μετρητοίς 300.000 DM και 100.000 από ελβετικό λογαριασμό.
ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ: Εμπάργκο (εκβιασμός, κατασκοπεία;)
ΑΛΛΑ: Σχέση με τις συναλλαγές μεταξύ AHB ROBOTRON και της φίρμας Siemens, ενδεχομένως Rechner με τον IM Peter Schumann, επιχείρηση Salem.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ SCRIPTA

ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

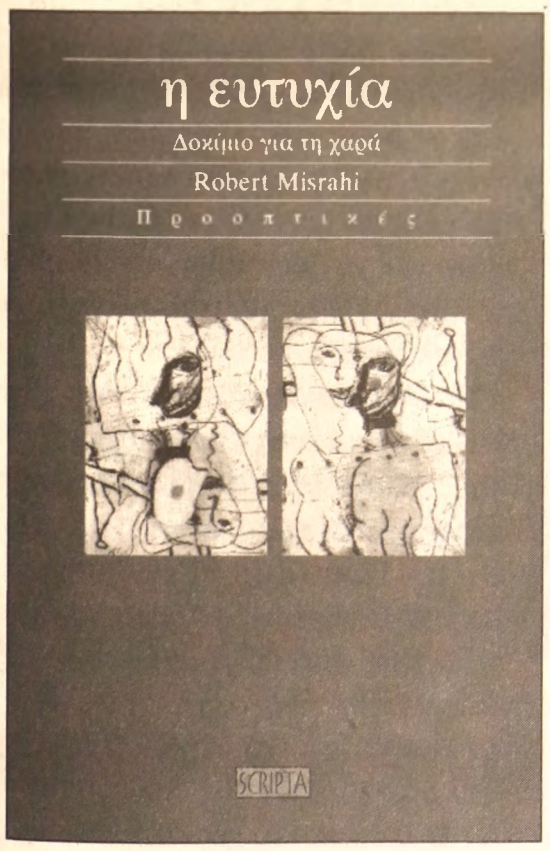

ROBERT MISRAHI
Η ΕΥΤΥΧΙΑ

Όσοι σύγχρονοι φιλόσοφοι θεωρούν την ευτυχία αδύνατη, απλώς διαιωνίζουν το ρεύμα εκείνο της σκέψης, το οποίο από τον Πλάτωνα ως τον Καντ, *μετέθετε εσαεί* την πραγμάτωση. Ωστόσο δεν πρέπει να λησμονεί κανείς και το άλλο εκείνο ρεύμα το οποίο, από τον Αριστοτέλη ως τον Έρνστ Μπλοχ, δια μέσου του Σπινόζα, άνοιξε ένα διαφορετικό δρόμο, καθιστώντας την ευτυχία εν ενεργεία χαρά: πρωταρχικό αντικείμενο του στοχασμού και ταυτόχρονα πυρήνα της ευτυχισμένης και ουσιώδους ύπαρξης. Αυτός ο δρόμος δεν είναι αδιάβατος: όταν ο αναστοχασμός μεταμορφώνει την επιθυμία, τότε έχουμε κατορθώσει ν' αγγίξουμε την ευτυχία.

SCRIPTA

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 10 106 80 ΑΘΗΝΑ ΤΗΛ: 3616 528 FAX: 3616 529

Ντιέγκο Αρμάντο Μαραντόνα

της Ελένης Βερυκίου

Πριν από λίγες μέρες είδαμε για λίγο στην τηλεόραση, στις ειδήσεις, τον Μαραντόνα. Περπατούσε στον κήπο της κλινικής του Μπουένος Άιρες. Φορούσε σαγιονάρες, ένα πολύ κοντό σορτς, γυμνός από τη μέση και πάνω. Η κοιλιά του μεγάλη, πεσμένη, χαλαρή πάνω από τα χοντρά πυγμαία πόδια του και το βλέμμα χαμένο, μόνιμα στερεωμένο πάνω από την καρδιά της οποίας μόνο το 30% λειτουργεί. Μπροστά, στο πλάι του, από πίσω προχωρούσαν μια ομάδα από γυναίκες και άνδρες του νοσηλευτικού προσωπικού που κοίταζαν βιαστικά, αμήχανα το φακό.

Λίγες μέρες μετά, πάλι στις ειδήσεις, φάνηκε ξανά πίσω από ένα στενό παράθυρο του νοσοκομείου της Αβάνας, τελευταίο μέχρι σπιγμής κατάλυμα. Έδειχνε στους συγκεντρωμένους οπαδούς του που φώναζαν «κουράγιο», το περίφημο τατουάζ με τον Τσε Γκεβάρα στο μπράτσο του δεξιού του χεριού. Στο ίδιο διάστημα, σε μια εκπομπή του Παύλου Τσίμα για το μέλλον του ελληνικού ποδοσφαίρου, μεταξύ των άλλων, μίλησε και ένας μεγάλος παράγοντας, δισεκατομμυριούχος, βασικός συντελεστής της «εξυγίανσης» του αγγλικού ποδοσφαίρου. Ένας άνθρωπος-νεκροκεφαλή, με κοκάλινο βλέμμα, που εξηγούσε πώς ξέπλυναν τα αγγλικά γήπεδα από τους χούλιγκαν, τη βία και γενικά τις κατώτερες τάξεις. Πώς οι νέοι οπαδοί, ανώτεροι άνθρωποι, δηλαδή άνθρωποι με βαριές τσέπες και ελαφρύ υπογάστριο, θα φέρουν το θετικό μέλλον, πώς σχεδιάζουν να μεταμορφώσουν το γήπεδο του ποδοσφαίρου σε χώρο με σόπινγκ σέντερ, λούνα παρκ, ντισκοτέκ... «Θα κάνουμε το γήπεδο την Ντίσνεϋλαντ του ποδοσφαίρου, για να μπορούμε να παίρνουμε και το τελευταίο νόμισμα από τις τσέπες», είπε χαμογελώντας.

Το Μάντσεστερ ξεπλένεται οριστικά από τα εργατικά απογεύματα του Σαββάτου, από τους γεμάτους πάθος αλλά με άδειες –κατά κανόνα– τσέπες οπαδούς, τις φτηνές μπύρες για την Γιουνάιτεντ. Γενικά, η εργατική τάξη θα ακολουθεί τη μεταφυσική της μοίρας: θα πηγαίνει στον Παράδεισο. Ο Μαραντόνα πριν από χρόνια, στο Μουντιάλ του '86, αρχηγός της Εθνικής Αργεντινής, είχε στείλει στον αγώνα με την Αγγλία, το αγγλικό "Fair Play" και την ανθρώπινη κακοφορμισμένη δικαιοσύνη στην Κόλαση. Το βρώμικο γκολ του, το γκολ με «το χέρι του Θεού», ήταν το σαμποτάζ, η τοποθέτηση του εκρηκτικού μηχανισμού ύπουλα, πονηρά, στο σκοτάδι, η ανατίναξη τελικά της γέφυρας. Μια πράξη Πολιτική, θα γράψει ο Ηλίας Μπαζίνας, που έδωσε υπερηφάνεια στον ταπεινωμένο στα Φόκλαντ λαό του και χλεύασε τον πολιτικό κορε-

σμό, που εκείνη την εποχή έπαιρνε το τσάι του στα σαλόνια της ίργκαρετ Θάτσερ. Το επόμενο γκολ του, στον ίδιο αγώνα, ήταν ιώς το πιο συναρπαστικό, όπως έχουν πια, στην ιστορία του ποδο-ιίρου, του πιο συναρπαστικού αθλητή του, που μετέτρεψε τους εκα αντιπάλους του, σε έντεκα στήλες άλατος και απέκλεισε την γλία.

τιεγκίτο. Ο μικροσκοπικός Ινδιάνος της Λατινικής Αμερικής, αρ-υπικός, με πλατύ κρανίο, πλατιά χέρια, πλατύ θώρακα. Μαυριδε-; γι' αυτό «βρώμικος», (με το βρώμικο γκολ), ο «ασβός» όπως τον όφεραν οι απολυμασμένες γλώσσες και τον κατέτασσαν οι πα-ικοί συνειρμοί. Ο πρωτογονισμός του, τελικά, δεν έγινε το ζωηρό mal print πάνω στη γούνα της παγκοσμιοποίησης όπως κατά συρ-ή συμβαίνει με τα μεγάλα μαύρα ή μελαμψά ταλέντα και η ποδο-ιιρική του ιδιοφυΐα δεν κατέληξε ένα γραφικό θαυμαστικό στην ορία της FIFA. Ούτε έγινε η αλοιφή στα προεκλογικά μασάζ της ιαρυ Κλίντον.

ον ιθαγενή και εύθραυστρο τρόπο του ήταν αδύνατο να τον δαμά-και η πιο συντριπτική απόκλιση της μοίρας. Αυτή, δηλαδή, που έτυχε. Ουδέποτε, ουσιαστικά, έδειξε ιδιαίτερα ευγνώμων για ιλιγγιώδη διαδρομή: φτώχεια-παράγκα, δόξα-λεφτά. Ακόμα κι ιν μπροστά στους χιλιάδες φοιτητές, καλεσμένος στην Οξφόρδη, γούσε για τους σταθμούς αυτής της διαδρομής. Οι Άγγλοι με συγ-ησαν για το «χέρι του Θεού» είπε με παιδική αφέλεια. Και πρό-σε: «Είναι τιμή μου να απευθύνομαι σ' ένα τέτοιο κουλτουρέ οατήριο... είναι σαν να άγγιξα τον ουρανό». Οι φοιτητές γέμι-με ζητωκραυγές από το όνομά του τον ουρανό.

ροσοχή, όμως, γιατί στις μέρες μας πλήθυναν οι ωχροί καλλιερ-ιένοι. Οι άνθρωποι με την οκνή φαντασία και τα διατεταγμένα ιρα που είπαν τι ζητάει ένας «γύφτος» στο σύμπαν των ύμνων. αν διοργάνωνε τις μεγάλες ποδοσφαιρικές απεργίες στη Χιλή, Βολιβία, στην Αργεντινή έγραφαν ότι ήταν απλώς ο γιος του ριδερού, επίσης, περονιστή πατέρα. Όταν στο Παρίσι δημιούρ-ε την Ομοσπονδία Επαγγελματιών Ποδοσφαίρου («το συνδικά-προήλθε στην ουσία από την ανησυχία για τον άγνωστο ποδο-ιριστή»), έγραφαν ότι ήταν ένα ακόμη λαϊκιστικό αξεσουάρ της ίτα. Πολλές ιστορίες έχουν αρχίσει με τόπια και λασπωμένα παι-ά χρόνια, αλλά σε ελάχιστες οι Σταχτοπούτες αρνούνται να «φο-ουν το γοβάκι», όπως εύστοχα έγραψε ο Κ. Αναστασόπουλος.

λλά όταν έδωσε στο Μοντιάλε, μόνος προσωπικά το παγκόσμιο τελλο στην Αργεντινή και ενώ ο ίδιος έπαιζε στη Νάπολι, που οσωπικά πάλι είχε οδηγήσει σε θριάμβους, αποκλείοντας την ργανώτρια Ιταλία μέσα στα πάτριά της εδάφη, επίσημα και ανε-ημα συμφέροντα το πήραν πολύ προσωπικά. Η επιπολαιότητα, ο ορμητισμός, το ένστικτο, η ίδια η Λατινική Αμερική αυτοπροσώ-ς και μέσα του, ήταν οι ιδανικές συνθήκες για τα άνανδρα κτυπή-α που τον κατασκεύασαν «κοκάκια». Ο Μαραντόνα είναι όμως ιθαρός». Άνθρωπος. «Ελπίζω οι νέοι να μην ακολουθήσουν το ράδειγμά μου».

ο μολύβι ή το πλήκτρο έφεραν πάλι γρήγορα το συναίσθημα από σέντρα της ζωής εδώ, στη μικρή περιοχή – την καρδιά μας. Ο δι-αμβος και η ελεγεία μαζί πήραν τον γραπτό λόγο και τα λόγια στα ρενεία και τους δρόμους. Θα έχει την κατάληξη του Πρίσλεϋ, ψι-ίζουν πολλοί. Δεν πρόκειται για βιαστικά, προαναγγελθέντα μόσυνα της πτώσης του μεγαλύτερου ποδοσφαιριστή, που δεν ίνεται να έχει επιστροφή. Ο Ντιέγκο Αρμάντο Μαραντόνα χορεύ-αι θα χορεύει πάντα τον αγαπημένο του αργεντίνικο αντρικό χο-το τάνγκο με το ίδιο πάθος που έπαιζε και το αποκλειστικά αντρι-ποδόσφαιρο και εγώ ναι, να πάω να πλύνω τα πιάτα μου...

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΚΤΟΣ
η σειρά

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ
«ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ»

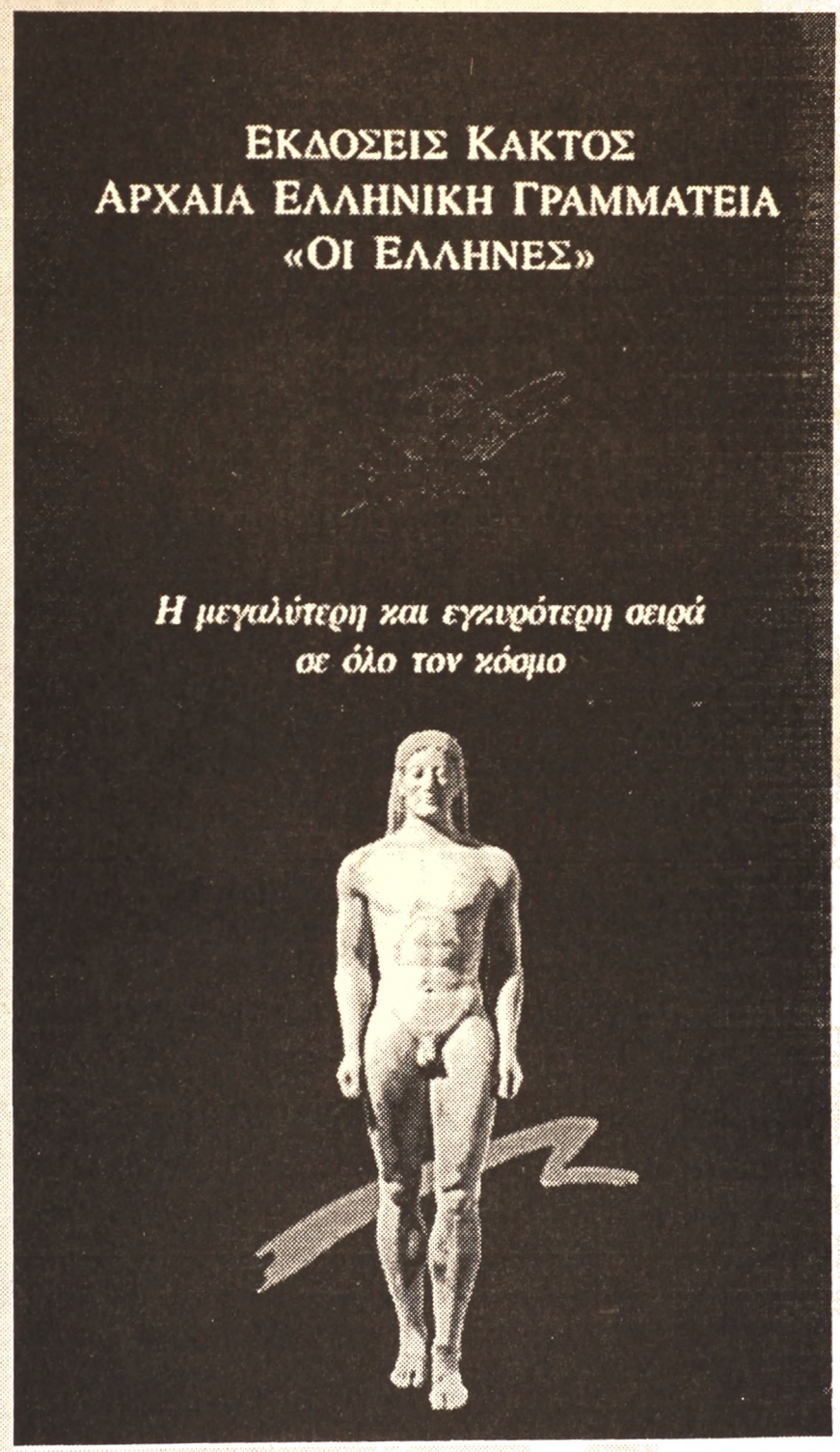

Η μεγαλύτερη
και εγκυρότερη σειρά
σε όλο τον κόσμο

Πανεπιστημίου 46, 106 78 Αθήνα
Τηλ.: 38.40.524 - 38.44.458, Fax: 33.03.098

Επιμέλεια: Σωτήρης Ντάλης

Αυλαία των συνομιλιών

Στη Γενεύη άρχισαν την 1η Φεβρουαρίου οι εκ του σύνεγγυς συνομιλίες επί της ουσίας του Κυπριακού. Οι συνομιλίες αυτές, που θα συνεχιστούν μέχρι τις 10 Φεβρουαρίου, ξεκίνησαν με τις διαδοχικές συναντήσεις Κληρίδη και Ντενκτάς με τον Κόφι Ανάν, ο οποίος επιβεβαίωσε εμμέσως ότι οι συνομιλίες διεξάγονται χωρίς προϋποθέσεις.

Ο Ντενκτάς εμφανίστηκε, όπως αναμενόταν, αδιάλλακτος. Τη γνωστή του αδιαλλαξία φαίνεται να ενίσχυσε και η εν λευκώ εξουσιοδότησή του από την Άγκυρα να χειρισθεί «το θέμα που αφορά τις δύο οντότητες της Κύπρου». Διόλου τυχαία δεν ήταν, άλλωστε, η δήλωση του Ισμαήλ Τζεμ σε τουρκική εφημερίδα πως «η Τουρκία λίγα πράγματα μπορεί να κάνει στο Κυπριακό». Σ' αυτή τη φάση του κυπριακού προβλήματος, η επικρατούσα θέση Αθηνών και Λευκωσίας είναι ότι η ενταξιακή διαδικασία και τελικά η ίδια η ένταξη στην Ε.Ε. θα ανοίξει το δρόμο για βιώσιμη λύση του κυπριακού προβλήματος με βάση τις Συμφωνίες Υψηλού Επιπέδου του 1977 και 1979, τα ψηφίσματα των Ηνωμένων Εθνών, τα ανθρώπινα δικαιώματα και το κοινοτικό κεκτημένο. Η λογική αυτής της θέσης βασίζεται στην πεποίθηση ότι η ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε. θα ματαιώσει τους μαξιμαλιστικούς στόχους της Τουρκίας για στρατηγικό έλεγχο της Κύπρου. Αν λάβει κανείς υπόψη ότι η Τουρκία επιθυμεί την ανάπτυξη των σχέσεών της με την Ε.Ε. στον μέγιστο δυνατό βαθμό, θα πρέπει η Άγκυρα να δείξει μεγαλύτερη προθυμία ευελιξίας και συνεργασίας για μόνιμη διευθέτηση του κυπριακού προβλήματος. Οι παραπάνω θέσεις αναλύονται διεξοδικά στο βιβλίο των Α. Θεοφάνους, Ν. Περιστιάνη και Α. Ιωάννου: *Cyprus and the European Union,* που κυκλοφόρησε αυτές τις μέρες στην Κύπρο.

Η ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε. και η δημιουργία μιας διζωνικής δικοινοτικής ομοσπονδίας θα ενισχύσει τη συνεργασία μεταξύ των δύο κοινοτήτων και θα προσφέρει την ασφάλεια και την εγγύηση που επιδιώκουν.

Πράγματι, πολλοί αναλυτές έχουν εύστοχα χαρακτηρίσει την ευρωπαϊκή προοπτική της Κύπρου και τη μελλοντική ένταξή της στην Ευρωπαϊκή Ένωση ως τη μόνη εναλλακτική εθνική στρατηγική για τον Κυπριακό Ελληνισμό.

Η ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε. και η δημιουργία μιας διζωνικής δικοινοτικής ομοσπονδίας, με ενιαία κυριαρχία και διεθνή προσωπικότητα θα ενισχύσει τη συνεργασία μεταξύ των δύο Κοινοτήτων και θα προσφέρει την ασφάλεια και την εγγύηση που επιδιώκουν.

Το κλειδί σ' αυτή την περίπτωση είναι ότι η προοπτική ένταξης της Κύπρου στην Ε.Ε. θα λειτουργήσει ως κίνητρο για ουσιαστική συνεργασία των δύο Κοινοτήτων και θα εξουδετερώσει τα σχέδια της τουρκικής πλευράς για διχοτόμηση της Κύπρου.

Σκιές φασισμού στην Ε.Ε.

του Σωτήρη Ντάλη

Η Ένωση βασίζεται στις αρχές της λευθερίας, της δημοκρατίας, του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ευθεριών και του κράτους δικαίου, αρχές οι οποίες είναι κοινές στα κράτη-μέλη».

Αυτά υπογραμμίζονται στο άρθρο 6 των ενοποιημένων Συνθηκών της Ευρωπαϊκής Ένωσης που υπέγραψε στο Άμστερνταμ και η Αυστρία, η οποία τις τελευταίες μέρες παίζει επικίνδυνα επιπόλαιο παιχνίδι, ανεχόμενη τη συμμετοχή του ακροδεξιού Γιργκ Χάιντερ σε μια κυβέρνηση συνασμού. Η περίπτωση του φιλοναζιστή ιντερ είναι άκρως ανησυχητική, καθώς ιλεί να μετατρέψει την Αυστρία σε κέ- ο του ευρωπαϊκού νεοναζισμού.

κράτος-παρία της Ε.Ε. κινδυνεύει να αβληθεί η Αυστρία. Ήδη το μήνυμα άλη από τις Βρυξέλλες. Η Πορτογα- , που ασκεί αυτό το εξάμηνο την προε- α, σ' ένα ιδιαίτερο σκληρό ανακοινω- προειδοποιεί τη Βιέννη ότι «οι κυβερ- εις των 14 κρατών-μελών δεν θα προ- ίσουν και δεν θα αποδεχθούν καμία ερή επίσημη επαφή σε πολιτικό επίπε- με μια αυστριακή κυβέρνηση που υς κόλπους της θα συμπεριλαμβάνει ζόμμα της Ελευθερίας (το κόμμα του ντερ).

κλίμα που διαγράφεται πλέον όσον ρά το ρόλο της Αυστρίας στην Ε.Ε., εί-

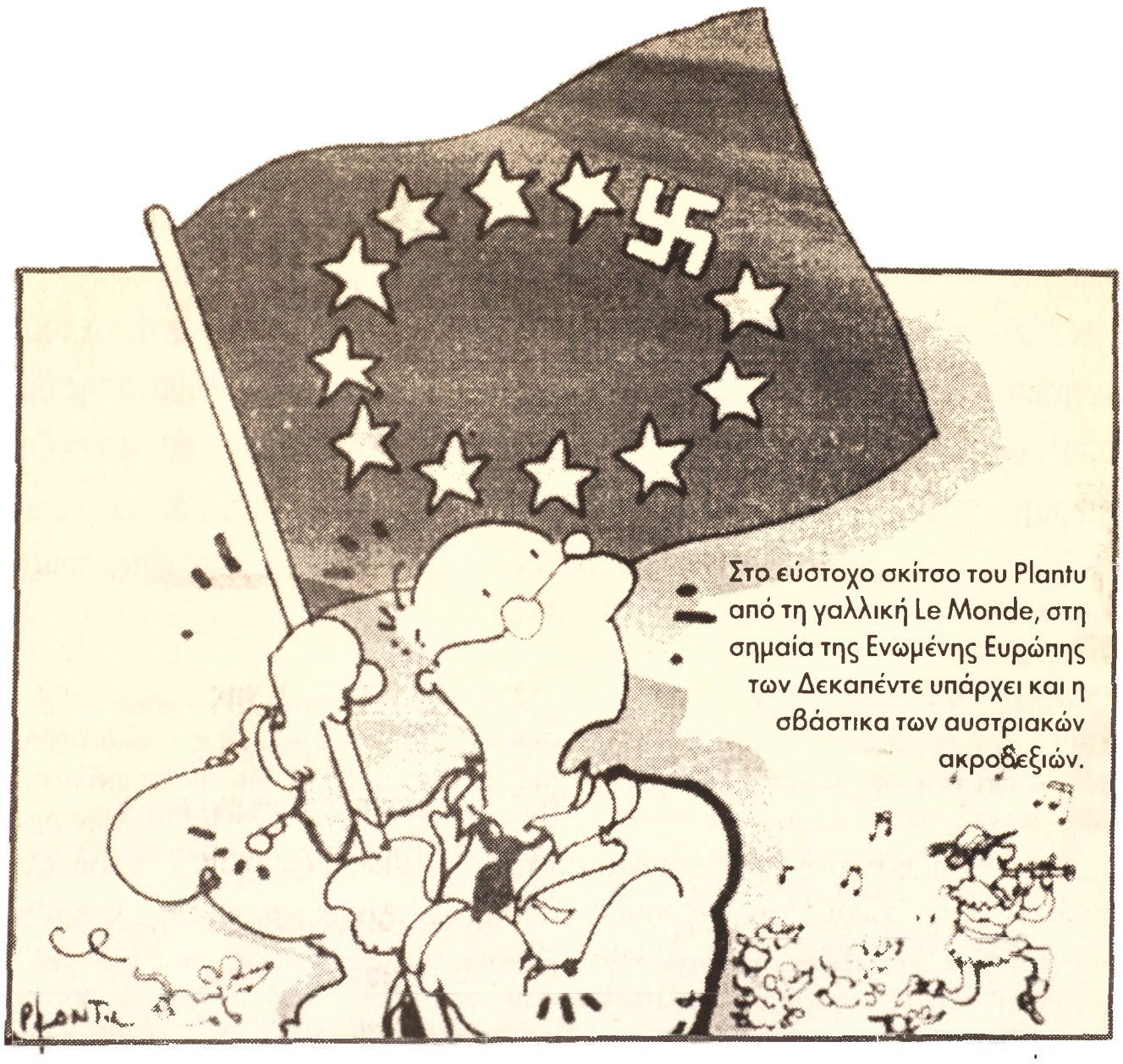

Στο εύστοχο σκίτσο του Plantu από τη γαλλική Le Monde, στη σημαία της Ενωμένης Ευρώπης των Δεκαπέντε υπάρχει και η σβάστικα των αυστριακών ακροδεξιών.

χε περιγράψει με τις σκληρές δηλώσεις του ο υπουργός Εξωτερικών της Γαλλίας Υμπέρ Βεντρίν. «Δεν βρισκόμαστε στην κατάσταση που ήμασταν στη δεκαετία του '30. Είναι εντελώς αδύνατο για μια συγκεκριμένη χώρα να αμφισβητήσει τον γενικό προσανατολισμό της Ευρώπης», είχε τονίσει με νόημα ο επικεφαλής του γαλλικού υπουργείου Εξωτερικών.

Η Αυστρία πέτυχε μια θλιβερή «πρωτιά» στο πλαίσιο της Ε.Ε. και μας προκαλεί να ξαναθυμηθούμε την υπόθεση Βαλντχάιμ της δεκαετίας του '80. Και τότε η Αυστρία είχε υποστεί έναν τραυματικό εξοστρακισμό εξαιτίας των αποκαλύψεων για το ναζιστικό παρελθόν του προέδρου της Κουρτ Βαλντχάιμ και τέως γενικού γραμματέα του ΟΗΕ.

Όσο για τον αρχηγό του συντηρητικού Λαϊκού Κόμματος Βόλφγκανγκ Σούσελ, σε ρόλο μαθητευόμενου μάγου, επιζήτησε τη συνεργασία με τον Χάιντερ, πιστεύοντας ότι αυτή η επιλογή θα τον ενισχύσει στην προσπάθειά του να χρισθεί καγκελάριος.

Όποιοι και να είναι οι λόγοι που οδήγησαν σ' αυτό το σκηνικό, η παρουσία ακροδεξιών στην κυβέρνηση της Αυστρίας, έρχεται σε αντίθεση με τις αξίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Πρόκειται για μια ηθική πρόκληση που αφορά όλους τους ευρωπαίους πολίτες.

Η συνθήκη απαγόρευσης των πυρηνικών δοκιμών και η στάση των ΗΠΑ

του Ηρακλή Οικονόμου

Κατά τη διάρκεια του ψυχρού πολέμου, ένα από τα κυριότερα ζητήματα που απασχόλησαν τον πλανήτη ήταν ο έλεγχος των πυρηνικών όπλων. Ο στρατιωτικός και πολιτικός ανταγωνισμός των δύο υπερδυνάμεων δεν κατέληξε τελικά σε μια πυρηνική καταστροφή αλλά στην κατάρρευση-ανατροπή τού ενός πόλου του παγκόσμιου συστήματος. Όμως για δεκαετίες, το φάσμα της πυρηνικής καταστροφής ήταν υπαρκτό και η αποφυγή μιας νέας Χιροσίμα είχε αναχθεί σε κύριο σκοπό ενός μεγάλου μέρους της ανθρωπότητας. Σήμερα, μια δεκαετία σχεδόν μετά τη λήξη του ψυχρού πολέμου, τα πυρηνικά όπλα δεν βρίσκονται πια ανάμεσα στα πρωτεύοντα προβλήματα της διεθνούς κοινωνίας, όχι γιατί κάποιοι σοφοί αποφάσισαν την εξάλειψή τους, αλλά γιατί οι προοπτικές χρήσης τους φαντάζουν απίθανες. Η πρόσφατη εμφάνιση του ζητήματος των πυρηνικών όπλων, και συγκεκριμένα των πυρηνικών δοκιμών στις σελίδες των εφημερίδων, καταδεικνύει με αρνητικό τρόπο ότι οι νέες εποχές φέρουν μαζί τους μέρος των ίδιων, παλιών, προβλημάτων.

Αιτία για την επιστροφή του θέματος στην επικαιρότητα στάθηκε η απόρριψη της Συνθήκης Απαγόρευσης των Πυρηνικών Δοκιμών (Comprehensive Test Ban Treaty - CTBT) από την αμερικανική Γερουσία στις 14 Οκτωβρίου 1999. Η απόφαση αυτή –που πάρθηκε με ψήφους 51 κατά, 48 υπέρ και μία αποχή– συνιστά σταθμό στην ιστορία της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής, καθώς είναι η πρώτη φορά μετά τη Συνθήκη των Βερσαλλιών που η αμερικανική Γερουσία καταψηφίζει διεθνή συμφωνία. Ουσιαστικά, το τελικό αποτέλεσμα βασίστηκε πάνω στους υπάρχοντες πολιτικούς συσχετισμούς στη Γερουσία, με τους Ρεπουμπλικάνους να τάσσονται κατά και τους Δημοκρατικούς υπέρ της συνθήκης. Το περιεχόμενο της CTBT συμπυκνώνεται στην πλήρη απαγόρευση των πυρηνικών δοκιμών σε παγκόσμιο επίπεδο, μία εξέλιξη που θα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμη στην υπόθεση της ειρήνης στην παγκόσμια κοινότητα. Ως νομικό κείμενο, αποτελεί άμεση συνέπεια της Συνθήκης για τη Μη-Διασπορά των Πυρηνικών Όπλων (Non-Proliferation Treaty - NPT)[1], στην οποία συμμετέχουν 187 χώρες.

Οι διεθνείς αντιδράσεις υπήρξαν ισχυρότατες. Ο εκπρόσωπος του ρωσικού υπουργείου Εξωτερικών δήλωσε ότι η απόφαση της Γερουσίας είναι «ένα σοβαρό πλήγμα σε ολόκληρο το σύστημα των συμφωνιών για τον πυρηνικό αφοπλισμό και τη μη διάδοση των πυρηνικών όπλων»[2]. Την απογοήτευσή τους, εξάλλου, εξέφρασαν ο γάλλος πρόεδρος Chirac, ο γερμανός υπουργός Εξωτερικών Fischer, εκπρόσωπος του κινεζικού υπουργείου Εξωτερικών, καθώς και η φινλανδική προεδρία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αξίζει να σημειωθεί ότι η CTBT έχει ήδη υπογραφεί από 154 χώρες, αλλά για να ισχύσει πρέπει να επικυρωθεί από τις 44 χώρες που έχουν επίσημα πυρηνικά. Από αυτές, 18 χώρες, ανάμεσα στις οποίες βρίσκονται οι ΗΠΑ, η Ρωσία και η Κίνα, έχουν υπογράψει αλλά δεν έχουν ακόμα επικυρώσει τη συνθήκη. Οι δύο τελευταίες, ύστερα από την αμερικανική απόφαση, εξέφρασαν την πρόθεσή τους να επιταχύνουν τις διαδικασίες επικύρωσης, αλλά κάτι τέτοιο φαντάζει πλέον ιδιαίτερα δύσκολο. Το σημαντικότερο είναι ότι σε μια προσπάθεια επηρεασμού των Ρεπουμπλικάνων δημοσιεύτηκε κοινό άρθρο των Blair, Chirac και Schröder στον αμερικανικό Τύπο[3], το οποίο προειδοποιούσε ότι πιθανή απόρριψη της συνθήκης θα μπορούσε να δημιουργήσει ένα χάσμα ανάμεσα στους συμμάχους στο ΝΑΤΟ.

Η επίσημη δικαιολογία που προβλήθηκε από τους Ρεμπουμπλικάνους για τη μη ψήφιση της CTBT είναι η υποτιθέμενη αδυναμία επαλήθευσης της συμμόρφωσης των άλλων κρατών αναφορικά με τη συνθήκη, καθώς και ο συνεπαγόμενος ισχυρός περιορισμός της ικανότητας των ΗΠΑ να ελέγχουν την αξιοπιστία του ατομικού τους οπλοστασίου. Είναι, πάντως, ευρύτερα παραδεκτό ότι αν και η απόλυτη επαλήθευση είναι μαθηματικά αδύνατη, η κατοχή τής πλέον εξελιγμένης εποπτικής τεχνολογίας από τις ΗΠΑ δεν θα επέτρεπε οποιαδήποτε σημαντική παράβαση της συμφωνίας από άλλη χώρα. Κατά έναν

Ο Ηρακλής Οικονόμου είναι βοηθός-ερευνητής στο Ινστιτούτο Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων (Ι.Δ.Ο.Σ.)

αλυτή η αδυναμία ελέγχου τήρησης της υνθήκης «...είναι μια πρόφαση, όχι η αι-α για την απόρριψη της συνθήκης από υς Ρεπουμπλικάνους»[4]. Σε αυτό πρέπει ι προστεθεί η δυνατότητα εξομείωσης ρηνικών δοκιμών μέσω ηλεκτρονικών τολογιστών, την οποία οι ΗΠΑ φαίνεται ι διαθέτουν ή μπορούν να αναπτύξουν[5]. Οποιαδήποτε απόπειρα ερμηνείας της τόφασης που έλαβε η αμερικανική γεουσία δε θα πρέπει να περιορισθεί στις άντα υπαρκτές– μικροκομματικές σκομότητες του Ρεπουμπλικάνικου Κόμματος. Η ένταση στις σχέσεις των δύο καθεστωτικών κομμάτων των ΗΠΑ, η απουσία πιστοσύνης στο πρόσωπο του Clinton, θώς και οι επερχόμενες εκλογές έπαιαν σαφώς ένα ρόλο στη διαμόρφωση της λικής απόφασης, αλλά δεν αποτελούν υς κρίσιμους παράγοντες στην υπόθεση. ξάλλου, οι προβαλλόμενες ενστάσεις ν Ρεπουμπλικάνων δεν μπορούν να τέξουν την επιστημονικής κριτικής, ιδιτερα όταν το σύνολο των υπόλοιπων ατών εμφανίζεται σύμφωνο σε μια προτική κατάργησης των πυρηνικών δοκιν και μη διάδοσης των πυρηνικών λων. Είναι φυσιολογικό ότι η πλειονότα των ερμηνειών αποδίδει την τελική τόφαση στην ανωριμότητα της ακραίας έρυγας των Ρεπουμπλικάνων, στην εμίνιση ενός νέου αμερικανικού απομοπισμού, αλλά και στην πρόχειρη πολιτιή προετοιμασία του θέματος από τους ημοκρατικούς".

Τέρα, όμως, από τις πολιτικές σκοπιμότες, καθίσταται εμφανές ότι το στρατιωτο-βιομηχανικό σύμπλεγμα των ΗΠΑ, ς μόνης πραγματικής υπερδύναμης ον πλανήτη, δείχνει να έχει απολέσει τη νείδηση των παγκόσμιων ισορροπιών ι των κινδύνων που δύνανται να αναδύν. Ίσως τελικά η μοναξιά του ηγεμό, η αβάσταχτη ελαφρότητα της πλανητις κυριαρχίας να μην αποτελεί τον καλλιλότερο οδηγό για την ορθολογική ραξη πολιτικής. Η απόφαση της αμερινικής Γερουσίας αντικατοπτρίζει με αν αρνητικό τρόπο εγγενείς αδυναμίες ς αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής, η οία φαίνεται ότι αυτοτροφοδοτείται ό τη δημιουργία απειλών και εχθρών, ιάφορο αν αυτοί είναι υπαρκτοί ή όχι. ιρακτηριστική είναι η στάση των ΗΠΑ έναντι σε μια άλλη συνθήκη, αυτή των τι-Βαλλιστικών Πυραύλων (Anti-Ballistic Missile Treaty/ABM), η οποία είχε συναφθεί ανάμεσα στις ΗΠΑ και την πρώην ΕΣΣΔ το 1972 και ως περιεχόμενο είχε τον έλεγχο των αντι-βαλλιστικών συστημάτων των δύο κρατών. Σήμερα ισχυροποιείται σταδιακά μια τάση (μη περιοριζόμενη στους Ρεπουμπλικάνους), η οποία ρητά επιδιώκει αναθεώρηση ή και κατάργηση της συνθήκης[7], ώστε απρόσκοπτες οι ΗΠΑ να διαρθρώσουν την άμυνά τους απέναντι σε νέες αναδυόμενες απειλές.

Οι συνέπειες από την πρόσφατη απόφαση της Γερουσίας είναι πολυδιάστατες, αν και δεν εμφανίζονται άμεσα στην ολότητά τους. Κατ' αρχάς, μέχρι να επικυρωθεί η συνθήκη από τις ΗΠΑ (όταν και εάν γίνει αυτό μετά την επίτευξη μιας διαφορετικής σύνθεσης της Γερουσίας μετά τις εκλογές), δεν πρέπει να αναμένεται κάποια θετική εξέλιξη στην αντιμετώπιση της CTBT από άλλες πυρηνικές δυνάμεις. Αυτό θέτει σε άμεσο κίνδυνο την ισχύ της Συνθήκης για τη Μη-Διάδοση των Πυρηνικών Όπλων, καθώς η απεριόριστη χρονική επέκταση της δεύτερης, το 1995, έγινε με την προϋπόθεση ότι τα πέντε επίσημα πυρηνικά κράτη θα απέχουν από δοκιμές. Αυτό, με τα νέα δεδομένα, γίνεται εξαιρετικά αμφίβολο, παρόλο που και η Ρωσία και η Κίνα εμφανίστηκαν πρόθυμες να προχωρήσουν σε επικύρωση της CTBT.

Αναφορικά με τη θέση των ΗΠΑ στην παγκόσμια πολιτική σκηνή, η απόρριψη της συνθήκης θα συμβάλει στη μερική απονομιμοποίηση του πολιτικού της λόγου, καθώς κάθε επίκλησή της στην ανάγκη περιορισμού των πυρηνικών εμφανίζεται πλέον ως αναξιόπιστη. Οι σχέσεις Ε.Ε. - ΗΠΑ, οι οποίες ήδη βρίσκονται σε κρίσιμο σημείο εξαιτίας κυρίως της προοπτικής μελλοντικής άσκησης αυτόνομης αμυντικής πολιτικής από την Ευρώπη, είναι πιθανό να συναντήσουν ένα ακόμα σημαντικό εμπόδιο, ενώ η πυρηνική συνεργασία των ΗΠΑ με Κίνα και Ρωσία καθίσταται πλέον επισφαλής. Χώρες που διακηρυγμένα δεν διαθέτουν πυρηνικά, όπως η Ιαπωνία, είναι πιθανό να επαναθεωρήσουν τη στάση τους, ιδιαίτερα εάν υπάρξει κάποιο κύμα επανάληψης πυρηνικών δοκιμών στο χώρο της Ασίας. Το βέβαιο είναι ότι, με παρόμοιες αποφάσεις, οι ΗΠΑ εμφανίζονται ως ένας παράγοντας αστάθειας σε πλανητικό επίπεδο και έρχονται σε διάσταση με τις πολυπληθείς διακηρύξεις τους για την ασφάλεια και την ειρήνη στον κόσμο.

Η καταψήφιση της CTBT έρχεται να προστεθεί σε μια αρνητική συνέχεια αποφάσεων των ΗΠΑ, όπως η μη υπογραφή της συνθήκης απαγόρευσης των ναρκών κατά προσωπικού, η μη πληρωμή των τεράστιων χρεών προς τον ΟΗΕ[8] και η απόρριψη της ιδέας ίδρυσης ενός μόνιμου διεθνούς δικαστηρίου εγκλημάτων πολέμου. Το παράδοξο είναι ότι το αντίπαλο δέος έχει σε μεγάλο βαθμό εκλείψει, αλλά δεν ισχύει το ίδιο για πολιτικές των ΗΠΑ, που στο παρελθόν αποκτούσαν νομιμοποίηση μέσω της επίκλησης σε αυτό. Μετά τη λήξη του Ψυχρού Πολέμου, η μόνη υπερδύναμη βρίσκεται μπροστά σε αποφάσεις ιδιαίτερα κρίσιμες για το μέλλον, όχι μόνο της ίδιας αλλά και ολόκληρου του πλανήτη. Θα περιοριστεί η παραγωγή και το εμπόριο όπλων ή θα συνεχιστεί η κατασπατάληση χρήσιμων πόρων; Θα προωθηθούν διαδικασίες σταδιακής μείωσης των πυρηνικών όπλων έως την τελική κατάργησή τους ή το πυρηνικό φάντασμα θα συνεχίσει να πλανάται; Συνολικά, η κατεύθυνση της διεθνούς κατάστασης θα είναι προς τη μεριά της εξασφάλισης της ειρήνης ή προς τη δημιουργία των προϋποθέσεων για νέες επικίνδυνες αντιθέσεις παγκόσμιου χαρακτήρα; Προφανώς η τελική επιλογή, όπως δείχνει και η κατάληξη της CTBT, δεν είναι ευκρινής, ούτε υπόκειται πάντα στις καλύτερες των προθέσεων.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Περιλαμβάνεται στο Ιωάννου Κρ.-Περράκης Στ., *Κείμενα Διεθνούς Πρακτικής* τ.1 (1990, Εκδ. Σάκκουλα).
2. *Ελευθεροτυπία*, 15.10.1999.
3. *International Herald Tribune*, 9.10.1999.
4. Johnson R. στους *Financial Times*, 15.10.1999.
5. Πρόκειται για ένα θέμα στο οποίο οι απόψεις διίστανται. Βλ. ανάμεσα σε άλλα *The Guardian Weekly*, 21-27.10.1999 και *InternationalHerald Tribune*, 14.10.1999.
6. *Washington Post*, 16-17.10.1999.
7. Κατά ένα ρεπουμπλικάνο γερουσιαστή «...η CTBT είναι απλώς άσκηση προθέρμανσης για τη συνθήκη ABM». Από *The Guardian Weekly*, 21-27.10.1999.
8. Τα οποία ανέρχονται σε 1,5 δισ. δολάρια περίπου. Βλ. Κωστάκος Γ., «Αναδιοργάνωση του ΟΗΕ» στο Χριστοδουλίδης Θ.-Μπουραντώνης Δ., *Ο ΟΗΕ στο Κατώφλι της Μεταψυχροπολεμικής Εποχής*, (1998, Εκδ. Σιδέρης).

Απέναντι σε δίλημμα

του Ευάγγελου Αρεταίου

Μετά την ιστορική επίσκεψη του έλληνα υπουργού Εξωτερικών κ. Γιώργου Παπανδρέου στην Τουρκία και την σκοτεινή υπόθεση της τρομοκρατικής οργάνωσης Χιζμπουλάχ, οι απόηχοι της οποίας εξακολουθούν να δονούν τα θεμέλια του τουρκικού πολιτικού συστήματος, ένα άλλο γεγονός, γεωγραφικά πιο μακριά από την Τουρκία, πυροδότησε καινούργιες συζητήσεις στους πολιτικούς και ακαδημαϊκούς κύκλους της χώρας.

Η απόφαση-απειλή της Ε.Ε. να αναθεωρήσει τις σχέσεις της με την Αυστρία σε περίπτωση που το ακροδεξιό Κόμμα των της Ελευθερίας του κ. Γκέοργκ Χάιντερ συμμετάσχει σε κυβερνητικό συνασπισμό, όχι μόνο δεν πέρασε στα ψιλά γράμματα των τουρκικών εφημερίδων και των άλλων μαζικών μέσων ενημέρωσης, αλλά σχολιάστηκε και αναλύθηκε από όλες τις δυνατές πλευρές.

Και μέσα από αυτές τις αναλύσεις μπορεί κανείς να καταλάβει καλύτερα τις, άλλοτε εύλογες και άλλοτε δυσκολονόητες, για εμάς, ανησυχίες των τούρκων πολιτικών και διανοουμένων.

«Η απόφαση της Ε.Ε. για την Αυστρία δείχνει το πόσο ευαίσθητη είναι η Ευρώπη σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων», έγραψε η εφημερίδα *Turkish Daily News* και επισήμανε ότι «η κριτική της Ε.Ε. στην Τουρκία δεν πρέπει να θεωρείται επέμβαση στα εσωτερικά της χώρας».

Και ο αρθρογράφος προχώρησε πιο βαθιά: «Η αντίθεση της Ε.Ε. στην εκτέλεση του κ. Αμπντουλάχ Οτζαλάν εκφράζει την αντίθεση της Ευρώπης στην θανατική ποινή και όχι την υποστήριξή της στους κούρδους αυτονομιστές».

Μέσα στον συνεχή πια, και πολλές φορές επίπονο, αγώνα πολλών προοδευτικών και εκσυγχρονιστικών τούρκων πολιτικών και διανοούμενων, με σκοπό την εξοικείωση της τουρκικής κοινής γνώμης στους νέους τρόπους λειτουργίας των διεθνών αλλά κυρίως των εθνικών πραγμάτων, η απόφαση αυτή έγινε το πιο δυνατό, το πιο απτό όπλο του αγώνα τους.

«Στην σημερινή διεθνή σκηνή οι έννοιες της "απόλυτης εθνικής κυριαρχίας" και των "εσωτερικών υποθέσεων" είναι πια παρωχημένες», επεσήμανε ο καθηγητής

Γκ. Χάιντερ: Η απόφαση της Ε.Ε. να αναθεωρήσει τις σχέσεις της με την Αυστρία αν το κόμμα του συμμετάσχει σε κυβερνητικό συνασπισμό απασχόλησε έντονα τον τουρκικό Τύπο.

του Πανεπιστημίου του Μαρμαρά κ. Μενσούρ Ακγούν (Mensur Akgun), σχολιάζοντας την απόφαση της Ευρώπης.

«Η ανάμειξη της Ε.Ε. στην εσωτερική πολιτική της Τουρκίας, ειδικά σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, θα γίνεται όλο και πιο συχνά», είπε ο κ. Ακγούν και τόνισε ότι «αυτοί που κατηγορούν την Ε.Ε. για εφαρμογή διπλών μέτρων και σταθμών εναντίον της Τουρκίας και για "ανάμειξη" στα εσωτερικά της χώρας χάνουν πια την ισχύ των ισχυρισμών τους».

«Ενώ το εύρος επιρροής μιας χώρας μπορεί να αυξάνεται, η επιρροή γίνεται πιο αδύνατη», είπε ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Χατζέτεπε κ. Σεϋφί Τασχάν (Seyfi Tashan), αναφερόμενος στην διαρκώς αυξανόμενη περιφερειακή επιρροή της Τουρκίας αλλά και στην νέα ευρωπαϊκή πολιτική πραγματικότητα της χώρας που δίνει άλλο νόημα στην «εθνική κυριαρχία».

Η απόφαση αυτή, όμως, της Ε.Ε. και η υποδοχή της στην Τουρκία υπενθύμισε για άλλη μια φορά, σε εμάς τους μη Τούρκους, την ανησυχία ενός μεγάλου μέρους του τουρκικού πολιτικού και ακαδημαϊκού κόσμου για το μέλλον του τουρκικού κοσμικού κράτους και τους «κινδύνους» που ενδέχεται να το απειλούν.

Η υπόθεση Χιζμπουλάχ, βέβαια, τροφοδότησε τις κινδυνολογικές συζητήσεις και έφερε και πάλι στο προσκήνιο της δημοσιότητας την ένταση μεταξύ των Τουρκικών Ενόπλων Δυνάμεων και του ισλαμικού Κόμματος της Αρετής (FP) του κ. Ρετζάι Κουτάν.

Μια από τις πολλές διαστάσεις, όμως, της απόφασης της Ε.Ε. για την Αυστρία έγινε δεκτή, από κάποιους πολιτικούς αναλυτές, ως ακόμα ένα ισχυρό επιχείρημα υπέρ των αντιδραστικών θέσεων των ΤΕΔ απέναντι στα ισλαμικά πολιτικά κόμματα και κυρίως υπέρ της απαγόρευσης του ισλαμικού Κόμματος της Ευημερίας (Refah), το 1997.

«Η απόφαση της Ε.Ε. επισημαίνει ότι η δημοκρατία προστατεύει τον εαυτό της από πολιτικά κινήματα που προσπαθούν να την καταλύσουν, ακόμα και αν τα κινήματα αυτά καταλαμβάνουν την εξουσία με νόμιμες και δημοκρατικές εκλογές», έγραψε η εφημερίδα *ΜΙΛΛΙΕΤ*.

Μέσα από το πρίσμα της υποδοχής της απόφασης αυτής της Ε.Ε., η Τουρκία εμφανίζεται από τη μια πλευρά να αγωνίζεται ώστε να εκσυγχρονιστεί και να προσαρμοστεί στις νέες διεθνείς υποχρεώσεις της, και κυρίως μετά το Ελσίνκι, και από την άλλη να παραμένει αγκιστρωμένη σε ένα παρελθόν που πιθανότατα να μην έχει πια θέση στην σημερινή πραγματικότητα της χώρας.

ΑΝΤΩΝΗΣ ΒΡΑΤΣΑΝΟΣ

Η δράση των σαμποταριστών στα χρόνια της Αντίστασης και του Εμφυλίου παραμένει μια σχετικά άγνωστη σελίδα στην ιστορία της δεκαετίας 1940-1949. Πρωταγωνιστικό ρόλο στις επιχειρήσεις αυτές έπαιξε ο Αντώνης Βρατσάνος. Ιστορική φυσιογνωμία του κινήματος της Εθνικής Αντίστασης και του Δημοκρατικού Στρατού, ο Αντώνης Αγγελούλης –αυτό είναι το πραγματικό του όνομα– είναι μοναδική αλλά και σπάνια περίπτωση ανθρώπου. Όσοι τον έχουν γνωρίσει δεν έχουν να πουν μια πικρή κουβέντα γι' αυτόν. Μαχητικός, κινητικός, επινοητικός, με βαθιά αισθήματα αλληλεγγύης για τους συντρόφους στον αγώνα, με ακεραιότητα χαρακτήρα. Στη ζωή του είχε πάντοτε για οδηγό τα λόγια των κλεφταρματολών του Ολύμπου: «Στερνοί στο πισωγύρισμα και πρώτοι στο κουρούσι».

Ο Αντώνης Βρατσάνος, γνωστός σαν ο «αρχιμπουρλοτιέρης» της Αντίστασης και του ΔΣΕ, από παιδί 11 χρόνων άρχισε να πυροδοτεί πρωτοβρύνελα δίπλα στον πατέρα του που ήταν «νταμαρτζής» (λατόμος) στα ορυχεία της Λάρισας. Στον ελληνοϊταλικό πόλεμο υπηρέτησε ως ανθυπολοχαγός του μηχανικού και στη συνέχεια, μετά την εισβολή των Γερμανών, υπηρέτησε στη γραμμή της Φλώρινας, στις Θερμοπύλες, στο Σαραντάπορο. Τραυματίστηκε κατά τη διάρκεια των επιχειρήσεων.

Στην κατοχή ανέβηκε στο βουνό τον Νοέμβρη του 1942 και σαν καπετάνιος του τάγματος μηχανικού του ΕΛΑΣ οργάνωσε υποδειγματικές ανταρτοεπονίτικες μονάδες και σημείωσε πολλές επιτυχίες. Με τη λήξη του πολέμου παρουσιάστηκε στη Σχολή Μηχανικού στο Γουδή, όπου κατετάγη ως έφεδρος αξιωματικός στον στρατό. Το 1946, με δική του πρωτοβουλία, ανέβηκε και πάλι στο βουνό. Ηγήθηκε πλήθους δυναμιτικών επιχειρήσεων και τον Απρίλη του 1949 ορίσθηκε επικεφαλής της ταξιαρχίας σαμποτέρ.

Ο Αντώνης Βρατσάνος σε γράμμα του από το Πιτέστι της Ρουμανίας, που είχε στείλει στο *Αντί* τον Απρίλη του 1979 και δημοσιεύτηκε στο τχ.127 της 9.6.79, αναφερόταν στο δράμα των πολιτικών προσφύγων που ζούσαν στην ξενιτειά. Σε άλλη περίπτωση, σε ομιλία του στις 27.9.1998 στα Τέμπη, είπε μεταξύ άλλων:

«Μετετράπησαν τα Τέμπη σε τόπο κομματικών επιδείξεων, μιλάνε άσχετοι, που δεν πήραν μέρος στην Αντίσταση, προσφωνούνται υποψήφιοι στις εκλογές... Ο λαός μάς θέλει ενωμένους, στο ίδιο χαράκωμα, όπως πριν».

Σήμερα ο Αντώνης Βρατσάνος ζει σε ίδρυμα υπερηλίκων στα Μελίσσια και συντηρείται με το επίδομα που δίδεται στους υπερήλικες μαζί με ένα μικρό βοήθημα της Κοινωνικής Πρόνοιας. Ο καπετάν-Αντώνης Βρατσάνος έχει κλονισμένη υγεία λόγω της βαριάς αναπηρίας του από πολλαπλά τραύματα. Το κουράγιο του όμως στέκει καλά· φροντίζει και παραστέκεται όσο μπορεί τους παλιούς του συντρόφους. Ο Αντώνης Βρατσάνος δεν πήρε σύνταξη αντιστασιακού, γιατί δεν φρόντισε ο ίδιος –ούτε και θέλησε– να παρουσιάσει μάρτυρες στην «αρμόδια επιτροπή».

Δεν πειράζει, καπετάν-Αντώνη! Σήμερα, «αντιστασιακοί» υπουργοί σφυρίζουν κλέφτικα, χορεύουν καλαματιανό σε σκυλάδικα και τραγουδούν «βροντάει ο Όλυμπος»...!

Ανατίναξη της ταχείας γερμανικής αμαξοστοιχίας

του Αντώνη Βρατσάνου

Από το βιβλίο του Αντώνη Βρατσάνου *Βροντάει ο Όλυμπος*, που εκδόθηκε το 1945 από τις εκδόσεις «Νέα Βιβλία», αναδημοσιεύουμε το χρονικό της ανατίναξης αμαξοστοιχίας στις 23.2.1944 με μεγάλες απώλειες για τους 450, όπως αναφέρει ο Βρατσάνος. Ο βρετανός σύνδεσμος Λέηκ σε μήνυμά του στο Κάιρο έγραφε ότι τα θύματα ήταν 1.500, ενώ ο Τσώρτσιλ στο πολεμικό συμβούλιο είχε ανεβάσει τους νεκρούς Γερμανούς σε 700.

Το γεγονὸς ὅτι τρεῖς ὁλόκληρους μῆνες δὲν εἶχε γίνει καμμιὰ κρούση στὰ στενὰ τῶν Τεμπῶν, ἔκανε τοὺς γερμανοὺς νὰ πιστέψουν πὼς ἡ περιοχὴ αὐτὴ ἀπαλλάχτηκε ὁριστικὰ ἀπὸ τοὺς ἀντάρτες. Αὐτὸ μᾶς βοήθησε ἀρκετὰ γιὰ νὰ ἐφαρμόσουμε ἕνα σχέδιο παραπλάνησης: Δυὸ-τρεῖς ἀνατινάξεις μικρὲς κοντὰ στὸ Μακρυχῶρι κ' ὕστερα γιὰ ἕνα διάστημα ἀπραξία...

Ἀκολούθησε ἀπὸ μέρος μας λεπτομερειακὴ ἀναγνώριση ποὺ κράτησε πάνω ἀπὸ δυὸ βδομάδες. Προσδιορίστηκε τὸ σημεῖο ἀνατίναξης καὶ τὰ δρομολόγια «διείσδυσης» τῶν τμημάτων. Τὸ μηχανικὸ ἀνάλαβε τὴν πιὸ δύσκολη ἐπιχείρηση: ἀνατίναξη καὶ ἐπίθεση κατὰ τῆς ταχείας 53.

Ἡ τοποθεσία ὅπου ἐνεργήθηκε τὸ σαμποτάζ, ἀνάμεσα σὲ ἰσχυρὲς γερμανικὲς φρουρὲς τῆς γέφυρας καὶ τοῦ τοῦννελ Τεμπῶν, μεγαλώνουν τὴ σοβαρότητα τῆς ἐπιχείρησης. Εἶνε ἡ μεγαλύτερη ἀνατίναξη ἀμαξοστοιχίας ποὺ ἔγινε στὴν Ἑλλάδα, μὲ καταστρεπτικὰ ἀποτελέσματα δίχως προηγούμενο. Ἀκόμα ὁ τρόπος τῆς πυροδότησης[1] καὶ οἱ τεχνικὲς δυσκολίες τῆς ἐμπυρευμάτισης[2], τὴν κατατάσσουν στὰ τολμηρότερα σαμποτὰζ ποὺ πέτυχαν οἱ δυνάμεις τῆς ἀντίστασης στὴν κατεχόμενη Εὐρώπη.

Ἡ ἐπιχείρηση ὁρίστηκε γιὰ τὶς 20 τοῦ Φλεβάρη. Ἡ κακοκαιρία ὅμως, ποὺ ἐμπόδιζε τὴ σημαιοδοσία ἀπὸ τὸ σταθμὸ τῶν Τεμπῶν, ἀνάγκασε τοὺς ἀντάρτες νὰ μείνουν τρεῖς ὁλόκληρες μέρες κάτω ἀπὸ χιονοθύελλα κοντὰ στὴ σιδηροδρομικὴ γραμμή. Ἀπὸ μέρος τῆς συμμαχικῆς ἀποστολῆς παραβρέθηκε ὁ λοχαγὸς Πὼλ Λέϊκ μὲ τὸ λοχία Μπὼμπ καὶ τὸ διερμηνέα του. Μόλις νύχτωσε, τὰ τμήματα ξεκίνησαν καὶ κατέλαβαν τὶς καθορισμένες θέσεις. Τὰ συνεργεῖα ἐμπυρευμάτισης κατέβηκαν στὴ γραμμὴ κι ἄρχισαν τὸ ἔργο τους. Τρεῖς φορὲς ἀποτραβήχτηκαν γρήγορα γιατὶ περνοῦσαν ἁμαξοστοιχίες ποὺ ἔπρεπε ν' ἀνατιναχτοῦν. Ἡ καθυστέρηση αὐτή, ποὺ εἶχε σὰν συνέπεια τὴ διακοπὴ τῆς δουλειᾶς καὶ τὴν παραμονὴ τοῦ ἐνεργείου γιὰ ἀρκετὴ ὥρα πάνω στὴ σιδηροδρομικὴ γραμμή, ἔβαλε σὲ πολλοὺς κινδύνους τὴν ἐπιχείρηση. Ἡ ἀνυπομονησία πολλαπλασίαζε τὶς δυνάμεις τῶν μπουρλοτιέρηδων κ' ἡ ἐμπυρευμάτιση ἑτοιμάστηκε πάνω στὴν ὥρα.

Ὕστερα ἀπὸ λίγα λεπτὰ φάνηκε ἡ ταχεῖα. Ἂν περνοῦσε ἕνα τραῖνο ἀκόμα ἢ ἡ παραμικρὴ ἀδράνεια τῶν δυναμιτιστῶν, εἶχαν σὰν ἀποτέλεσμα τὴν ὁριστικὴ ἀποτυχία τῆς ἐπιχείρησης. Τὸ σύνθημα τῆς ἄφιξης τῆς ἁμαξοστοιχίας τὸ ἔδωσε ὁ πατέρας της κλειδοῦχος Θανάσης Σαφάκας, μέλος τοῦ ἐφεδρικοῦ ΕΛΑΣ, μέσα ἀπὸ τὰ συρματοπλέγματα τοῦ σταθμοῦ Τεμπῶν. Ὅλα ἦταν ἕτοιμα: 400 μέτρα ὑπονομευμένη σιδηροδρομικὴ γραμμὴ μὲ ἐκρηκτικὰ γεμίσματα συνδεμένα πάνω στὸν κύριο ἀγωγὸ τοῦ «ἀκαριαίου», ποὺ ἡ ἄκρη του κατέληγε σ' ἕνα μικρὸ βράχο σὲ ἀπόσταση 25 περίπου μέτρων ἀπὸ τὴ σιδηροδρομικὴ γραμμή. Στὴν ἄκρη τοῦ ἀγωγοῦ, εἴχαμε ἕνα σύστημα πυροδότησης πρωτότυπο καὶ τολμηρό: τρία καψύλια δυναμίτιδας καὶ τρία κομμάτια βραδύκαυστο (φυτίλι), μήκους μόλις 1 1/2 ἑκατ., ποὺ ἀνάφτηκε ἀπ' εὐθείας μὲ ἐναύσματα κ' σπιρτάδα πάνω στὸν κύριο ἀγωγό. (Αὐτὸ ἔγινε γιατὶ τ' αὐτόματα πιεστικὰ μηχανήματα εἶχαν ἀλλοιωθεῖ ἀπὸ τὴν ὑγρασία). Ὅταν ἡ ἁμαξοστοιχία ἔφτασε στὸ καθορισμένο σημεῖο, πυροδοτήθηκε ὁ ἀγωγός. Μιὰ τρομαχτικὴ ἔκρηξη ἀκούστηκε ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐκτυφλωτικὴ λάμψη καὶ ἡ περήφανη ἁμαξοστοιχία μὲ τὰ βαγόνια πολυτελείας σωριάστηκε στὸν Πηνειό. Ἀμέσως ἀκολούθησε ἐπίθεση κατὰ τῆς ἁμαξοστοιχίας, ποὺ ἀνατινάχτηκε μὲ αὐτόματα καὶ ὁπλοπολυβόλα...

Γιὰ λίγες στιγμές, οἱ γερμανικὲς φρουρὲς δὲν ἀντέδρασαν. Δὲν ἤθελαν νὰ πιστέψουν πὼς ἦταν δυνατὸ ν' ἀνατιναχτεῖ ταχεῖα! Τὰ τηλέφωνα ὅμως ἀπ' ὅλα τὰ φυλάκια ἐπιβεβαίωναν: «Φύνφτσιχ ντράϊ καπούτ..., φύνφτσιχ ντράϊ καπούτ...» (χάθηκε ἡ 53). Χρειάστηκε νὰ περάσει πάνω ἀπὸ ἕνα τέταρτο γιὰ νὰ συνέλθουν ὕστερα ἀπὸ τὴ φριχτὴ εἴδηση. Στὸ μεταξὺ τὸ θωρακισμένο βαγόνι, ποὺ μόνο εἶχε μείνει ἀπὸ τὴν ἁμαξοστοιχία, χτύπαγε λυσσασμένα πρὸς ὅλες τὶς κατευθύνσεις. Ὅλο μπουγάζι ἄρχισε νὰ διασταυρώνεται ἀπὸ πυκνὰ πυρά.

Ἡ σύμπτυξη ἔγινε προβληματική. Ὁρίστηκαν δυὸ «βάσεις πυρὸς» γιὰ νὰ ὑποστηρίξουν τὴν ὑποχώρηση ἀπασχολώντας ὅσο μποροῦσαν τὸ θωρακισμένο βαγόνι. Σκοπευτὲς ἦταν ἀπὸ ἥρωες ποὺ δὲ βρίσκονται τόρα στὴ ζωή, ὁ Μήτσιος Κολλᾶτος καὶ ὁ Κώστας Γαζέτας. Ἡ πάλη ἦταν ἄνιση, ἀλλὰ ἀποτελεσματική. Οἱ σκοπευτὲς καθήλωναν σὲ διαστήματα τὰ γερμανικὰ πυρὰ καὶ ἔτσι τὰ τμήματα κατόρθωσαν μὲ ἅλματα νὰ συμπτυχθοῦν.

Στὴν ἐπιχείρηση εἴχαμε τρεῖς τραυματίες· ἀπ' αὐτοὺς ὁ Βαγγέλης Ντίστας, ἕνα ἀτρόμητο παλληκάρι, πολὺ σοβαρά. Στὴν προσπάθεια του νὰ ρίξει μιὰ ἀντιαρματικὴ χειροβομβίδα στὸ θωρακισμένο βαγόνι δέχτηκε μιὰ ριπὴ ἀπὸ τὸ γερμανικὸ ταχυβόλο. Τοῦ ἔκοψε τὸ χέρι πιὸ πάνω ἀπὸ τὸν καρπὸ καὶ τὸν τραυμάτισε ἐλαφρότερα στὰ πόδια. Τὰ ὁπλοπολυβόλα ἀπὸ ἔλλειψη πυρομαχικῶν συμπτύχθηκαν. Μείναμε δέκα ἀντάρτες. Τὸ ἄτομο μονοπάτι θερίζονταν ἀπὸ τὰ πυρά. Ἀπὸ τὴ γέφυρα τῶν Τεμπῶν ξεκίνησε ἁμαξοστοιχία «βοηθείας» καὶ τὰ θωρακισμένα ταχυβόλα ἔκαιγαν τὸν τόπο. Ὅλοι μας κινδυνεύαμε νὰ σκοτωθοῦμε, ἀλλὰ κανένας δὲν ἔβαζε στὸ μυαλό του νὰ ἐγκαταλείψουμε τὸν τραυματία, ποὺ μᾶς ἔλεγε μέσα σὲ φριχτοὺς πόνους

—«Παιδιά, σκοτῶστε με... Θὰ σᾶς πάρω στὸ λαιμό μου

Χαρακτικό του Τάσσου από το βιβλίο *Βροντάει ο Όλυμπος*, έκδοση «Νέα Βιβλία», Αθήνα, 1945.

τια ζωὴ δὲν τὴ θέλω... Ρίξτε υ μιὰ ριπὴ νὰ μὴν πέσω ζωανὸς στὰ χέρια τους...».

Ἀπὸ τὴ δύσκολη αὐτὴ θεση ἰς ἔβγαλε ὁ Μήτσιος Κολτος. Ἐνῶ τὸ στοιχεῖο του εἶχε μπτυχθεῖ, αὐτὸς ἔμενε μὲ τὸ τλοπολυβόλο του πεσμένος σ' α βράχο. Εἶχε τὸ σκοπό του. βγαλε 5-6 φυσίγγια ποὺ εἶχαν τομείνει στὴν ἁρμάθα του, τὰ αλε στὴν ταινία, ἔστησε τὸ τλοπολυβόλο καὶ σημάδεψε ιλὰ τὴ θυρίδα τοῦ θωρακισμέυ ταχυβόλου. Ὅλοι εἴδαμε τὴ πὴ νὰ διευθύνεται στὸ γερμακὸ ταχυβόλο, ποὺ ἀχρηστεύκε μὲ μιᾶς καὶ τραυματίστηιν οἱ χειριστὲς του. Ἡ ἀχρήστευση τοῦ ταχυβόλου ἦταν μιὰ καιρία γιὰ νὰ περάσουμε τὸν τραυματία ἀπὸ τὸ ἐπικίνδυνο μειῶο. Μὲ μιὰ ἀπεγνωσμένη προσπάθεια τὸ πετύχαμε. Ὕστεα ἀπὸ λίγα λεπτὰ οἱ γερμανικὲς ἐνισχύσεις χαλοῦσαν τὸν κόιο μὲ τὰ πυρά τους. Ἦταν ὅμως ἀργά... Εἴχαμε φτάσει σὲ ἀπρόσβλητη χαράδρα κι ὁ τραυματίας σώθηκε[4].

Ἡ ἐπιχείρηση πέτυχε μὲ ἐξαιρετικὰ ἀποτελέσματα: τετρακόοι πενῆντα (450) γερμανοὶ μ' ἕνα στρατηγὸ καὶ τὸ ἐπιτελεῖο υ νεκροί. Τὸ 1/3 ἀπ' αὐτοὺς ἦταν ἀξιωματικοί. Μιὰ βδομάα ἡ γερμανικὴ φρουρὰ ἔβγαζε κάτω ἀπὸ τὰ βαγόνια παραρφωμένα πτώματα...

Οἱ ραδιοφωνικοὶ σταθμοὶ τῶν συμμάχων (Λονδῖνο, Κάϊρο, όσχα), ἀσχολήθηκαν στὶς ἐκπομπές τους ἐπανειλημμένα μὲ ν ἐπιχείρηση αὐτὴ καὶ ὑπογράμμισαν τὴ σημασία της.

Πρέπει νὰ σημειωθεῖ πὼς ὁ ραδιοφωνικὸς σταθμὸς τοῦ αἴρου ἐσφαλμένα μετέδωσε τότε ὅτι: «Ἕλληνες ἀντάρται ηγούμενοι ἀπὸ βρεττανὸν ἀξιωματικὸν ἀνετίναξαν τὴν ἁμαστοιχίαν κ.λπ.» Ἡ ἀλήθεια εἶνε πὼς ὁ λοχαγὸς Λέϊκ δέχτηκε τλᾶ πρόσκλησή μας νὰ πάρει μέρος σὲ μιὰ δμοιρία ἀνταρν, ποὺ εἶχε σκοπὸ νὰ χτυπήσει μετὰ τὴν ἀνατίναξη. Ὁ δμοιτης τοῦ ὑπόδειξε μιὰ θέση καὶ χτύπησε μετὰ τὴν ἀνατίναξη. δμοιρίτης τοῦ ὑπόδειξε μιὰ θέση καὶ χτύπησε κι αὐτὸς μὲ τὸ τόματό του, ὅπως ὅλοι οἱ ἀντάρτες. Οὔτε στὴν ἐμπυρευμάτιή ἔλαβε μέρος, οὔτε στὴ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ κατέβηκε καόλου. Ἡ «καθοδήγηση» τοῦ ἄγγλου λοχαγοῦ συνδέσμου ἦταν ἀδειάσει μερικὲς ριπὲς ἀπὸ τὸ αὐτόματό του.

Αὐτὸ τὸ γράφουμε γιὰ τὴν ἱστορικὴ ἀλήθεια καὶ περισσότεο γιὰ τὸ σταθμὸ τοῦ Καΐρου, ποὺ δὲν ἔλεγε πολλὲς φορές, ἄν χι τίποτε ἄλλο, τουλάχιστο σωστὰ τὰ πράγματα καὶ προπάων ὅταν μιλοῦσε γιὰ τὴ δράση τῶν ἑλλήνων ἀνταρτῶν. Ἀξίι νὰ σημειωθεῖ ἀκόμα πὼς ὅλοι οἱ ἄγγλοι σύνδεσμοι, ποὺ πέισαν ἀπὸ τὸ μηχανικὸ τοῦ Ὀλύμπου πήρανε τουλάχιστο πὸ ἕνα γαλόνι! Ἔχει κι αὐτὸ κάποια σημασία γιὰ τοὺς «λητὲς» τοῦ κ. Τσῶρτσιλ, ὅπως μᾶς εἶπε...

ΒΑΟΥΖΕΝ ΚΙΛ!»

Ὅταν ὁ λοχαγὸς Λέϊκ πληροφορήθηκε ὅτι θὰ πυροδοτήουμε τὴν ἁμαξοστοιχία ἀπ' εὐθείας μὲ βραδύκαυστο, ἐξέρασε ἀμέσως τὴν ἀμφιβολία του γιὰ τὴν ἐπιτυχία. Τὸ μῆκος ὧν φυτιλιῶν εἶχε κοπεῖ 3 πόντους καὶ ὁ χρόνος τῆς καύσης ἦταν 4" περίπου. Αὐτὸς ὑποστήριζε ὅτι χρειάζεται μεγάλη ψυχραιμία γιὰ νὰ πυροδοτηθεῖ τὴν κατάλληλη στιγμὴ κι ὅτι κινδύνευε τὸ τραῖνο νὰ προσπεράσει τὰ ἐκρηκτικὰ γεμίσματα, λόγω τῆς μεγάλης ταχύτητας, πρὶν γίνει ἡ ἔκρηξη.

Αὐτὴ τὴ «θεωρία» τὴν ὑποστήριζε μὲ φανατισμὸ καὶ μᾶς πρότεινε νὰ στοιχηματίσουμε τρεῖς λύρες. Ἐμεῖς φυσικὰ τοῦ ἀπαντήσαμε πὼς εἴμαστε ἄμισθος στρατὸς καὶ δὲ διαθέτουμε λίρες. Τὸν διαβεβαιώσαμε ὅμως ὅτι θὰ κάνουμε τὸ πᾶν, ὥστε νὰ μὴ γλυτώσει ἡ ταχεῖα. Αὐτὴ ἡ δυσπιστία τοῦ κ. λοχαγοῦ μᾶς ἔθιξε στὸ... ρωμέϊκο φιλότιμο. Τὸ βραδύκαυτο ἀπὸ τρεῖς πόντους ἔγινε 1 1/2, δηλ. πυροδότηση-ἔκρηξη 2".

Ὅταν ὁ λοχαγὸς εἶδε σὲ λίγο τὴν ἁμαξοστοιχία νὰ συντρίβεται δὲ μπόρεσε νὰ κρατήσει τὸν ἐνθουσιασμό του. Μετὰ τὴν ἐπιχείρηση πετοῦσε τὸ καπέλλο του στὸν ἀέρα καὶ φώναζε «θάουζεν κίλ!» (χίλιοι νεκροί), ζητωκραυγάζοντας ὑπὲρ τοῦ ΕΛΑΣ.

ΕΝΑ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ

Τὸ περιοδικὸ τῆς ἀγγλο-ελληνικῆς ὑπηρεσίας πληροφοριῶν (ΑΕΡΑ, χριστουγεννιάτικο τεῦχος) τὴν ἀνατίναξη τῆς ταχείας τὴν κρίνει σὰ γεγονὸς παγκόσμιας σημασίας καὶ τὴν περιλαμβάνει στὴν ἀνασκόπηση τῶν παγκόσμιων πολεμικῶν γεγονότων τοῦ ἔτους 1944. Νὰ τί γράφει σχετικά:

«Λίγες μέρες ἀργότερα μαθεύτηκε ἀπὸ τὸν ἐλεύθερο ἑλληνισμὸ νέο κατόρθωμα τῶν ἀνταρτῶν μας: στὰ Τέμπη ἀνατίναξαν ὁλόκληρη γερμανικὴ ἁμαξοστοιχία καὶ τὴ γκρέμισαν στὸν Πηνειό. 500 περίπου γερμανοὶ ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται σκοτώθηκαν. Αὐτὴ ἦταν ἡ ἀπάντησις ποὺ ἔδωσαν στοὺ γερμανοὺς οἱ μαχόμενες ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος δυνάμεις γιὰ τὴν παραχώρηση ποὺ εἶχαν κάνει ἐκεῖνο τὸν καιρὸ τῆς Ἐδέσσης, Φλωρίνης καὶ Καστορίας στοὺς βουλγάρους...»

Στὰ χείλη τοῦ καθενὸς ἀνεβαίνει τόρα μιὰ ἁπλῆ ἐρώτηση: Καὶ ποιοὶ ἦταν ἐκεῖνοι ποὺ ἔδωσαν τὴν ἀπάντηση;...

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Πυροδότηση εἶνε ἡ μετάδοση τῆς φωτιᾶς στὸ φυτίλι.
2. Ἐμπυρευμάτιση εἶνε ἡ τοποθέτηση ἐμπυρευμάτων (ἐκρηκτικῶν) στὶς θαλαμιώσεις.
3. Τὰ ἐναύσματα δένονται στὸ φυτίλι γιὰ νὰ δίνεται μὲ σιγουριὰ ἡ φωτιά, μὲ τσιγάρο ἢ μὲ εἰδικὰ σπίρτα, ποὺ δὲ βγάζουν φλόγα.
4. Αὐτὸς ὁ ἥρωας σκοτώθηκε ὕστερα ἀπὸ δυὸ μῆνες στὴ μάχη τοῦ Καράλακκου. Εἶχαν καὶ τότε ἐξαντληθεῖ τὰ πυρομαχικὰ τοῦ ὁπλοπολυβόλου. Ἅρπαξε ἕνα στάγερ ἀπὸ σκοτωμένο γερμανὸ καὶ πῆρε μέρος στὴν τελικὴ ἔφοδο. Μὲ τὸ στάγερ προτεταμένο, ζύγωσε τρία μέτρα μιὰ ὁμάδα γερμανῶν καὶ τοὺς φώναξε νὰ παραδοθοῦν! Οἱ γερμανοὶ σήκωσαν τὰ χέρια, μὰ κείνη τὴ στιγμὴ ἕνας ἄλλος κρυμμένος πίσω ἀπὸ μιὰ πέτρα τὸν σημάδεψε. Πέφτοντας ὁ Κολλᾶτος ζητωκραύγασε γιὰ τὴ λευτεριὰ καὶ βρέθηκε μετὰ τὴ μάχη σφιχταγκαλιασμένος μὲ τὸ αὐτόματο.

Αντώνης Αγγελούλης-Βρατσάνος

του Στέλιου Γιατρουδάκη

Ο γνωστός μπουρλοτιέρης της Κατοχής Αντώνης Βρατσάνος έχει αφήσει εποχή με την αξιόλογη δράση του ενάντια στον κατακτητή.
Ο Αντώνης Βρατσάνος γεννήθηκε στη Λάρισα το 1919. Επήρε μέρος σαν έφεδρος ανθυπολοχαγός του μηχανικού στο Αλβανικό Μέτωπο και τραυματίστηκε στα πεδία των μαχών. Στην περίοδο της κατοχής παίρνει από τους πρώτους μέρος στην Εθνική Αντίσταση. Η δράση του, ως διοικητής του Τάγματος Μηχανικού Ολύμπου, γίνεται γνωστή σ' όλη την Ελλάδα για τα σαμποτάζ και τις καταστροφές που επιφέρει στον κατακτητή.

Ο Αντώνης Αγγελούλης-Βρατσάνος στον Δημοκρατικό Στρατό.

Οι στρατιωτικές επιχειρήσεις του –μικρές και μεγάλες– ενάντια στον κατακτητή φτάνουν περίπου στις 100. Απ' ό,τι ξέρω, οι ζημιές που προξένησε το τάγμα του στον εχθρό σε ανατινάξεις σιδηροδρομικών γραμμών, σε αμαξοστοιχίες, σε αποθήκες, στη διακοπή και καθυστέρηση των συγκοινωνιών που τροφοδοτούσε ο κατακτητής με έμψυχο και άψυχο υλικό τα μέτωπα, οι απώλειες σε νεκρούς και τραυματίες ήταν τεράστιες. Το τάγμα του είχε γίνει ο βραχνάς των Γερμανών στην περιοχή που δρούσε ο Βρατσάνος. Απ' ό,τι είμαι σε θέση να ξέρω, για τον μπουρλοτιέρη Βρατσάνο έχουν λεχθεί πολλά κάμποσες φορές σε διάφορες εκδηλώσεις που γίνονται συχνά, όπως στα Τέμπη κ.ά., σχετικά με την δράση του στην περίοδο της κατοχής.

Εγώ θ' αναφερθώ σε μια μεταγενέστερη σελίδα της ζωής και δράσης του Αντ. Βρατσάνου, στην περίοδο που πολέμησε στον Δ.Σ.Ε. που έτυχε κάποιο χρονικό διάστημα να βρεθούμε μαζί. Ξέρω ότι ο Αντ. Βρατσάνος μετά την απελευθέρωση διώκεται από το επίσημο κράτος, βγαίνει στο βουνό και εντάσσεται στο Δ.Σ.Ε. και πολύ γρήγορα αναδεικνύεται σε ανώτατο στρατιωτικό στέλεχος. Αναλαμβάνει τη θέση του Γενικού Διοικητή του Μηχανικού με το βαθμό του Συνταγματάρχη. Τον Αντ. Βρατσάνο τον γνώρισα την πρώτη εβδομάδα του Γενάρη του 1949 σαν μαθητής της πρώτης σειράς της Σχολής Πολιτικών Επιτρόπων Πόλεων και Υπαίθρου, όπου ο ίδιος ήταν επικεφαλής εκπαίδευσης στα περισσότερα μαθήματα της Σχολής.

Επειδή ο γράφων συγκαταλέγεται στο ειδικό τμήμα των Πολιτικών Επιτρόπων Αθήνας που η εκπαίδευσή τους ήταν κατά κάποιο τρόπο ξεχωριστή και ειδική, μια που είχε σχέση με την παράνομη δουλειά που θα αναλάμβαναν να δουλέψουν μετά την αποφοίτησή τους από τη Σχολή στην Αθήνα, ο Αντ. Βρατσάνος βρέθηκε μαζί μας σε όλη την περίοδο της φοίτησής μας στη Σχολή.

Από την αρχή της φοίτησής μας η καθοδήγηση έδωσε ιδιαίτερη προσοχή στο τμήμα Πολιτικών Επιτρόπων Αθηνών.

Μας επισκέπτονταν συχνά ο Κώστας Λουλές, ο οποίος εκ μέρους του Πολεμικού Συμβουλίου του Δ.Σ.Ε. παρακολουθούσε τη Σχολή αλλά και άλλα ηγετικά στελέχη όπως ο Δημ. Παρτσαλίδης, ο Βασ. Μπαρζιώτας. ο Νικ. Ζαχαριάδης κ.ά. Ο δε Αντ. Βρατσάνος, περισσότερο σαν εκπαιδευτής.

Ο Α.Β. ήταν καλά καταρτισμένος και πολυμήχανος σαμποτέρ. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι Π.Ε. Αθηνών πολλές φορές προσπαθήσαμε να τον «παγιδεύσουμε» στη σέλα του αλόγου του, στη μοτοσικλέτα του, στο κάθισμα που θα καθόταν ή στην πόρτα που θ' άνοιγε για να φύγει κ.λπ., όμως ποτέ δεν μπορέσαμε να το πετύχουμε.

Στις 23.4.49 το Γενικό Αρχη-

είο του Δ.Σ.Ε., με απόφασή υ συγκροτεί την Ταξιαρχία αμποτέρ με Διοικητή τον Συαγματάρχη Μηχανικού Αντ. ρατσάνο και με διαταγή στις προς 28.4.49 να περάσει στα τόπισθεν του αντιπάλου και ι αναπτύξει έντονη σαμποταστική δράση με αιφνιδιαστιί και μαζικά χτυπήματα στο όμο: ΚΟΖΑΝΗ-ΝΕΑΠΟΛΗ-ΣΟΤΥΛΙ-ΠΕΝΤΑΛΟΦΟ-ΠΤΑΧΩΡΙ.

Η αποστολή της Ταξιαρχίας αμποτέρ ήταν να παρεμποδίι με κάθε τρόπο τον εφοδιαιό του κυβερνητικού Στρατού ις επικείμενες επιχειρήσεις υ δεν ήταν ακόμα ξεκάθαρο θα ήταν ο Γράμμος ή το Βίι, γιατί το τελευταίο διάστηα ο αντίπαλος έκανε παραιστικές κινήσεις και δεν είχε ινεί καθαρά ποιο θα είναι το ρώτο του χτύπημα. Ενώ οι ολιτικοί Επίτροποι Αθηνών ρίσκονταν ακόμα στην αρχή ς πορείας τους για την Αθή- -βρίσκονταν έξω από το εριβόλι Γρεβενών– παίρνουειδοποίηση από το Γενικό ρχηγείο να σταματήσουμε οσωρινά την πορεία μας ατί γίνονται επιχειρήσεις στη ότια Ελλάδα και να προολληθούμε στην Ταξιαρχία αμποτέρ μέχρι νεότερης τολής.

Στις **5 του Μάη** συναντήσαμε ην Ταξιαρχία Βρατσάνου και ποθετηθήκαμε σε διάφορες ηθητικές υπηρεσίες σύμφωι με τις υποδείξεις και τις τολές του Γενικού Αρχηγεί. Εγώ παρέμεινα στην έδρα ης Ταξιαρχίας ως κρυπτογράος.

Θυμάμαι ότι όλοι μας αντιράσαμε και ζητήσαμε να παμείνουμε μεν στην Ταξιαρα, αλλά να έχουμε μια ξεχωστή δική μας επιλογή για σατοτάζ κ.ά. Ο Βρατσάνος μας ηγεί ξανά ότι η εντολή του ενικού Αρχηγείου είναι «να ραμείνετε προσωρινά στην ξιαρχία και όσο το δυνατόν σε ακίνδυνες υπηρεσίες μέχρι ν' ανοίξει ο δρόμος και να φύγετε για την αποστολή σας».

Αργότερα, από τη θέση του κρυπτογράφου είχα διαπιστώσει ότι όντως αυτή ήταν η εντολή του Γενικού Αρχηγείου.

Την περίοδο αυτή που έμεινα στο επιτελείο της Ταξιαρχίας γνώρισα περισσότερο τον Αντ. Βρατσάνο σαν άνθρωπο και σαν στρατιωτικό στέλεχος σε δύσκολες στιγμές που πέρασε η Ταξιαρχία Σαμποτέρ:

Οι συνεχείς μακρινές αποστάσεις που ήταν υποχρεωμένη να διανύσει τις νύχτες η Ταξιαρχία και οι συχνές μάχες που ήταν υποχρεωμένη να δίνει την ημέρα με υπέρτερες, ξεκούραστες και πάνοπλες κυβερνητικές δυνάμεις ήταν αφάνταστα εξουθενωτικό καθημερινό μαρτύριο.

Η Ταξιαρχία είχε αποστολή να χτυπά διάφορους στόχους του αντιπάλου: ανατινάξεις γεφυρών, χτυπήματα με ενέδρες σε φάλαγγες, σαμποτάζ σε σιδηροδρομικές γραμμές ή αποθήκες σε διάφορους κόμβους, ώστε να εμποδίζει τον ανεφοδιασμό των κυβερνητικών τμημάτων που βρίσκονταν στον Γράμμο και το Βίτσι. Αλλά και να αποφεύγει με κάθε τρόπο τις μετωπικές συγκρούσεις, γιατί στο χώρο που βρισκόταν η Ταξιαρχία ο αντίπαλος μπορούσε να κινητοποιήσει μεγάλες δυνάμεις, πράγμα πολύ επικίνδυνο...

Εδώ βρισκόταν η επιτελική ικανότητα του Βρατσάνου να χτυπά με σαμποτάζ κ.ά. –που ήταν η βασική του αποστολή– και να αποφεύγει τις μετωπικές συγκρούσεις, συγκρούσεις των οποίων, δυστυχώς, η αποφυγή δεν ήταν πάντα εφικτή.

Από το ημερολόγιο που κρατούσε ο γράφων θα γίνει αναφορά σε μερικά δύσκολα περιστατικά εκείνης της εποχής: Στις **7 Μάη 1949** η Ταξιαρχία έστησε ενέδρα σε στρατιωτική φάλαγγα που κατευθυνόταν από το Τσοτύλι προς το Πεντάλοφο. Ο αντίπαλος έπαθε μεγάλες ζημιές. Είχε πολλούς νεκρούς και τραυματίες. Πιάστηκαν 37 αιχμάλωτοι, κάηκαν 4 αυτοκίνητα και κυριεύθηκε αρκετός εξοπλισμός και πολεμοφόδια. Εμείς είχαμε έναν τραυματία, τον Πολιτικό Επίτροπο Αθηνών Νώντα.

Ο Αντώνης Αγγελούλης-Βρατσάνος, σήμερα.

Η Ταξιαρχία, όπως ήταν φυσικό, απομακρύνθηκε από το μέρος της συμπλοκής και τις πρωινές ώρες φθάσαμε στο Νιτρούζι –ένα ύψωμα κοντά στα Γρεβενά– που ήταν οχυρωμένο από τμήματα της VIII Μεραρχίας του Δ.Σ.Ε. από το φθινόπωρο του 1948. Ο κυβερνητικός στρατός μάς εντόπισε τις απογευματινές ώρες και εντός ολίγου άρχισε η μάχη. Οι επιτιθέμενες δυνάμεις ήταν κατά πολύ υπέρτερες σε δύναμη και εξοπλισμό, ενώ εμείς ήμασταν πεινασμένοι, κουρασμένοι και εξαντλημένοι από την ολονύχτια και γρήγορη πορεία. Η μάχη ήταν σκληρή. Ο κλοιός γύρω μας έσφιγγε όλο και περισσότερο. Σε πολλά σημεία πιαστήκαμε στα χέρια με τον αντίπαλο. Με την προσωπική συνεισφορά του Βρατσάνου, με ψυχραιμία και με σωστή μετακίνηση των τμημάτων από το ένα ύψωμα στο άλλο τις βραδινές ώρες, καταφέραμε να απαγκιστρωθούμε και να ελιχθούμε με όχι σοβαρές ζημιές.

Από τις **9** έως τις **14 Μάη** τα τμήματα της Ταξιαρχίας αλώνιζαν τις γύρω περιοχές προκαλώντας αρκετές ζημιές σε φάλαγγες και σε άλλους στόχους του αντιπάλου.

Στις **15 Μάη** η Ταξιαρχία χτυ-

πά προάστιο των Γρεβενών. Πιάστηκαν 3 αιχμάλωτοι, κυριεύτηκαν πολλά πολεμοφόδια, ζώα, τρόφιμα κ.ά. Ο αντίπαλος πανικοβλήθηκε από το χτύπημα αυτό στα προάστια των Γρεβενών και κινητοποίησε τεράστιες δυνάμεις. Τη νύχτα ελιχθήκαμε κοντά στο χωριό Ζάκα. Παραμείναμε καμουφλαρισμένοι στα υψώματα της Ζάκας και το βράδυ της ίδιας μέρας περάσαμε στο βουνό Όρλιακα.

Μικρά τμήματα της Ταξιαρχίας σε διάφορα μέρη της περιοχής συνέχιζαν το έργο τους.

Στις 20 Μαΐου το Γενικό Αρχηγείο δίνει εντολή η Ταξιαρχία να περάσει στο Σινιάτσικο –μετόπισθεν του Βίτσι– γιατί οι κινήσεις του αντιπάλου έδειχναν ότι προετοιμάζονταν οι επιχειρήσεις στο Βίτσι. Έτσι η παραμονή μας στο Βόιο-Γρεβενά για τυχόν επιχειρήσεις στο Γράμμο δεν είχε για την ώρα νόημα.

Ξεκινήσαμε προς το χωριό Ροδιές που βρισκόταν στο δρόμο μας προς το Σινιάτσικο, αλλά οι καπαπίτες (οι αντάρτες που βρίσκονταν στα μετόπισθεν, στο Κέντρο Πληροφοριών) μας πληροφορούν ότι απ' εκεί θα περάσει μεγάλη φάλαγγα του κυβερνητικού στρατού με τρόφιμα και πολεμικό υλικό. Παρ' όλο που το μέρος δεν ήταν τόσο βολικό για μας, η ενέδρα έγινε και προκλήθηκαν τεράστιες ζημιές. Όμως η μάχη με τις δυνάμεις που συνόδευαν τη φάλαγγα δεν μπορούσε ν' αποφευχθεί. Στις δυνάμεις της φάλαγγας προστέθηκαν και τεράστιες άλλες που κατέφθασαν από διάφορα κοντινά μέρη. Η μάχη ήταν ολοήμερη με υπέρτερες δυνάμεις του αντιπάλου. Η προσωπική εντολή του Βρατσάνου προς τις διοικήσεις των Ταγμάτων ήταν να διατηρήσουμε σώες τις δυνάμεις μας κρατώντας τις αμυντικές μας θέσεις, χωρίς αντεπιθέσεις. Πράγματι στην μάχη, που κράτησε όλη την ημέρα, δεν είχαμε σοβαρές ζημιές. Η πορεία μας όμως προς το Σινιάτσικο αναβάλλεται και τη νύχτα ελισσόμαστε πίσω από το Νιτρούζι.

Στις **22 Μαΐου** η Ταξιαρχία οχυρώνεται στο Νιτρούζι και περιμένει αφού ναρκοθετεί διάφορα μέρη γύρω από το Νιτρούζι.

Στις **23 Μάη** μας εντόπισαν αφού κινητοποίησαν τεράστιες δυνάμεις. Έχουν πιάσει όλα τα δεσπόζοντα σημεία και επιδιώκουν να μας εγκλωβίσουν και να μας εξοντώσουν.

Στις δέκα το πρωί άρχισε η σύγκρουση. Διεξάγονται σκληρές μάχες. Τα τμήματά μας κρατούν γερά τις οχυρωμένες θέσεις τους. Το απόγευμα όμως ο αντίπαλος ρίχνει στη μάχη και άλλες δυνάμεις. Η αεροπορία, το πυροβολικό και οι όλμοι σφυροκοπούν τις θέσεις μας. Τα τμήματά μας αναγκάζονται να εγκαταλείψουν ορισμένα σημεία. Ο κλοιός αρχίζει να σφίγγει. Ο αντίπαλος το θεωρεί πια βέβαιο ότι θα μπορέσει να πραγματοποιήσει τον τελικό του σκοπό, να μας εγκλωβίσει και να μας εξουδετερώσει.

Οι διοικητές των τμημάτων και προσωπικά ο Βρατσάνος παρακολουθούν από κοντά τις εξελίξεις. Στέλνουν εφεδρείες στους τομείς που κινδυνεύουν περισσότερο, αποσύροντας δυνάμεις από άλλα σημεία. Η κατάστασή μας είναι σοβαρή. Ο κλοιός γύρω μας σφίγγει όλο και περισσότερο και οι μαχητές της Ταξιαρχίας είναι πεινασμένοι, κουρασμένοι και φοβερά εξαντλημένοι. Με υπεράνθρωπες προσπάθειες τα τμήματα της Ταξιαρχίας άντεξαν μέχρι που βράδιασε. Εμείς είχαμε μόνο τρεις τραυματίες, ενώ ο επιτιθέμενος αντίπαλος έπαθε μεγάλες ζημιές. Τη νύχτα –ο μεγάλος σύμμαχός μας, γιατί ο αντίπαλος δεν συνηθίζει τη νύχτα να κινείται– τραβηχτήκαμε προς το Ταμπούρι Μαυρανέων, εγκαταλείποντας όμως πολλά ζώα με πολύτιμο φορτίο. Οι αντίπαλος δεν μπόρεσε να μας εντοπίσει στο πυκνό δάσος του βουνού.

Στις 26 Μαΐου τη νύχτα όλη η Ταξιαρχία ξεκινά προς το Σινιάτσικο όπως είχαμε εντολή από το Γενικό Αρχηγείο. Πρώτος μας σταθμός ήταν τα προάστια του χωριού Αηδόνια όπου καλυφθήκαμε όλη τη μέρα.

Στις 27 Μαΐου νωρίς το βράδυ

Η ΔΟΥΛΕΙΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΤΕΛΕΙΩΣΕΙ ΓΡΗΓΟΡΑ...

Το κείμενο που ακολουθεί είναι ένα «χρονικό του αγώνα» για τους σαμποταριστές του Δ.Σ.Ε. και μεταδόθηκε από το σταθμό «Ελεύθερη Ελλάδα» στις 23.5.1948. Προέρχεται από τα αρχεία των ΑΣΚΙ. Τα στοιχεία της εκπομπής είναι 23/5/48-ΑΡ.Δ.704.

Το φεγγάρι δεν βγήκε ακόμα. Μα οι σαμποταριστές μας δεν έχουν ανάγκη να το περιμένουν να βγει. Μέσα στο πυκνώτερο σκοτάδι έχουν συνηθίσει να βρίσκουν τα μονοπάτια για να φτάνουν στη δημοσιά του Γέρου Πλάτανου. Εκεί κάπου πρέπει να κοπεί ο δρόμος.

Προχωρούν αμίλητοι και σβέλτοι. Το κορμί τους δεν λυγίζει από το βαρύ φορτίο που κουβαλούν. Κάπου-κάπου σταματούν για λίγο, ανασαίνουν και συναλλάζουν το βάρος. Τα νεανικά τους πρόσωπα είναι αυστηρά και σφιγμένα απ' την προσοχή. Τα μάτια προσπαθούν να σκίσουν το σκοτάδι, τ' αυτιά ν' ακούσουν και τον πιο μικρό θόρυβο. Οι ανιχνευτές σταματούν. Πλησιάζουν και οι άλλοι. Μπροστά τους ξετυλίγεται σαν άσπρη κορδέλλα ο δρόμος. Πάρα πέρα φαίνεται η σκάρπα

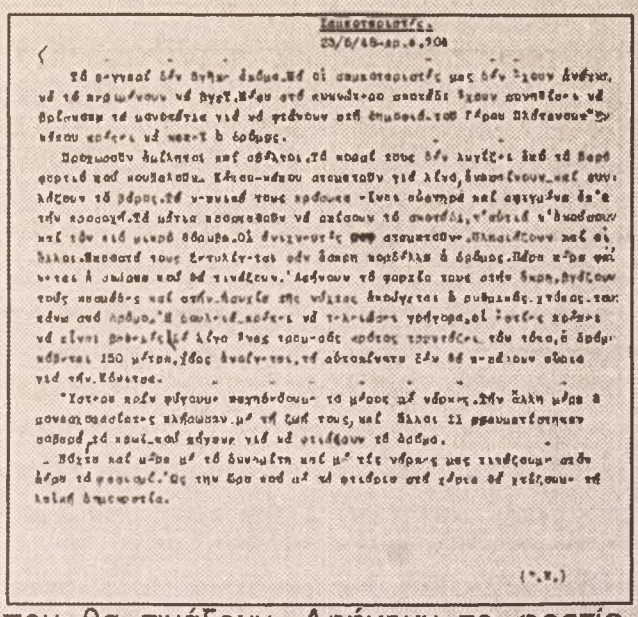

που θα τινάξουν. Αφήνουν το φορτίο τους στην άκρη, βγάζουν τους κασμάδες και στην ησυχία της νύχτας ακούγεται ο ρυθμικός χτύπος τους πάνω στο δρόμο. Η δουλειά πρέπει να τελειώσει γρήγορα, οι εστίες πρέπει να είναι βαθιές.

Σε λίγο, ένας τρομερός κρότος τραντάζει τον τόπο, ο δρόμος κόβεται 150 μέτρα, χάος ανοίγεται, τα αυτοκίνητα δεν θα περάσουν αύριο για την Κόνιτσα.

Ύστερα, πριν φύγουμε, παγιδεύουμε το μέρος με νάρκες. Την άλλη μέρα 6 μοναρχοφασίστες πλήρωσαν με τη ζωή τους και άλλοι 11 τραυματίστηκαν σοβαρά το πρωί που πήγαιναν για να φτιάξουν το δρόμο.

Νύχτα και μέρα με το δυναμίτη και με τις νάρκες μας τινάζουμε στον αέρα το φασισμό. Ώς την ώρα που με τα φτιάρια στα χέρια θα χτίζουμε τη λαϊκή δημοκρατία.

(Ε.Ε.)

ινάμε παίρνοντας όλα τα
ιγκαία μέτρα – πάντα όμως
ην μεγάλη ανησυχία να μην
ουμε σε ενέδρα, γιατί και
ο η καθυστέρηση θα μας
ηνε εκτεθειμένους στον κά-
πριν φθάσουμε στο Σινιά-
ιο.

ις **28 Μαΐου** ξημερώματα,
γρήγορη πορεία, με πραγ-
ικό τρέξιμο, φτάνουμε στο
ιάτσικο, που το κατείχαν
ατιωτικές δυνάμεις και μας
ίμεναν. Πήραμε αμέσως
ιφή και άρχισε η μάχη. Μά-
άνιση και σκληρή. Ο αντί-
ος διέθετε μεγάλες και ξε-
ραστες δυνάμεις σε οχυρω-
ες θέσεις, ενώ εμείς, μετα-
των άλλων, ήμαστε εξαντλη-
οι, κυριολεκτικά πτώματα.
πολλά σημεία πιαστήκαμε
χέρια. Από τις πρώτες
ες της μάχης δύο δικοί μας
μαλωτίστηκαν. Ο Σαβάκος
τους Π.Ε. Αθηνών και μια
χήτρια από το τμήμα Βρα-
νου.

στερα από αιματηρές μά-
τριών ημερών τραβηχτήκα-
σε άλλο σημείο του Σινιά-
κου, προς την πλευρά του
όμου Κοζάνη-Σιάτιστα.

αντίπαλος μας ψάχνει και
βαια σύντομα θα μας εντοπί-
, έτσι πρέπει το συντομότε-
να εγκαταλείψουμε το Σι-
τσικο. Οι πληροφορίες
μφέρουν ότι έχουν κλειστεί
ς οι διαβάσεις και ότι πο-
άριθμες δυνάμεις κατακλύ-
ν όλο το χώρο του Σινιάτσι-
. Το ερώτημα που μπαίνει
αι ποιο θα είναι το μέρος
θα χτυπήσουμε για να δια-
γουμε.

ελικά επιλέχθηκε το μέρος
θα γίνει η προσπάθεια της
φυγής μας: Κατηφορίζουμε
απότομη πλαγιά και δια-
ζουμε το δρόμο Κοζάνη-
ουγάζι, Κοζάνη-Σιάτιστα
κατευθυνόμαστε προς το
νό Μπούρινο. Ξέραμε ότι
στο δρόμο αυτό υπήρχαν
δρες, αλλά δεν είχαμε άλλη
λογή. Και πράγματι υπήρ-
χαν ενέδρες, αλλά δεν εκδηλώθηκαν γιατί φοβήθηκαν ότι ήμασταν μεγάλο τμήμα.

Την **1η Ιουνίου** τα ξημερώματα φτάσαμε στους πρόποδες του Μπούρινου. Το ανιχνευτικό αεροπλάνο μάς εντόπισε και πριν προλάβει όλη η Ταξιαρχία να ανέβει στο βουνό μεγάλες δυνάμεις του αντιπάλου από διάφορες κατευθύνσεις προχωρούν προς το Μπούρινο.

Το Μπούρινο είναι ένα βραχώδες γυμνό βουνό, εκτός από ένα μικρό δασύλλιο που υπάρχει σε μια πλαγιά του. Δεν επικοινωνεί με κανένα άλλο βουνό και έτσι μπορεί εύκολα να απομονωθεί.

Τα τμήματά μας είναι πολύ κουρασμένα και καταπονημένα. Και πριν προλάβουν να ξαποστάσουν, έστω για λίγα λεπτά, πιάνονται στη μάχη με υπέρτερες δυνάμεις. Τα αεροπλάνα βομβαρδίζουν και πολυβολούν τα γυμνά μέρη που βρίσκονται οι μαχητές μας. Το δε πυροβολικό και οι όλμοι χτυπούν ανηλεώς τις θέσεις μας. Ο αντίπαλος ενισχύεται διαρκώς με νέες δυνάμεις. Οι μάχες μαίνονται. Οι θέσεις που κατέχουν τα τμήματά μας φλέγονται κυριολεκτικά από το καυτό σίδερο που πέφτει. Οι μαχητές μας μάχονται ηρωικά, αλλά οπισθοχωρούν από τσουγκάρι σε τσουγκάρι. Ο κλοιός σαν δαχτυλίδι στενεύει και σφίγγει όλο και περισσότερο.

Στο μοναδικό δασύλλιο, όπου έχει εγκατασταθεί η διοίκηση της Ταξιαρχίας, τα αεροπλάνα ρίχνουν βαρέλια βενζίνη. Θυμάμαι τον σύνδεσμο του Βρατσάνου, τον Γιάννη, που έτρεξε και πήρε την τσάντα του Βρατσάνου από κει που είχαν αρχίσει να καίγονται τα κλαριά, και μόλις που την πρόλαβε να μην καεί. Τότε μάθαμε ότι η τσάντα εκείνη ήταν δώρο του Ζαχαριάδη, που του την είχε δωρίσει και εκείνου ο Γκότβαλντ, ο γενικός γραμματέας του ΚΚ Τσεχοσλοβακίας.

Το εξώφυλλο του βιβλίου του Αντ. Βρατσάνου *Βροντάει ο Όλυμπος*, έκδοση «Νέα Βιβλία», Αθήνα, 1945.

Στις βραδινές ώρες τα τμήματά μας ύστερα από σκληρές μάχες και βομβαρδισμούς εγκαταλείπουν όλα τα υψώματα και κρατούν πάση θυσία τα τελευταία, όπου στο κέντρο υπάρχει μια μικρή περιοχή που βρίσκονται τα ζώα με τα πυρομαχικά, τα τρόφιμα και οι διοικήσεις όλων των τμημάτων. Και βέβαια και της Ταξιαρχίας. Αν έπεφταν και αυτά τα τελευταία υψώματα ήταν καταδικασμένη όλη η Ταξιαρχία.

Οι διοικήσεις των τμημάτων και προσωπικά ο Βρατσάνος παρακολουθούν και κατευθύνουν τη μάχη σε όλες τις φάσεις της.

Η κάθε ώρα και το κάθε λεπτό που περνούσε δυνάμωναν την κρισιμότητα της κατάστασης.

Υπήρχαν δύο πιθανοί τρόποι διαφυγής: ο ένας ήταν από τη μεριά που ήρθαμε, δηλαδή από το δρόμο της Κοζάνης που αποκλείστηκε γιατί ο αντίπαλος είχε βαθιά και πυκνή διάταξη και που μπορούσε σε λίγη ώρα να μεταφέρει μεγάλες δυνάμεις και να μας τσακίσουν. Η δεύτερη περίπτωση διαφυγής ήταν να υποχωρήσουμε από το νότιο μέρος, σκαρφαλώνοντας σε ένα απότομο ύψωμα από όπου θα πέφταμε στα Αντιχάσια.

Αυτή η δεύτερη περίπτωση παρουσίαζε δύο πολύ σοβαρά στοιχεία – ένα αρνητικό και ένα θετικό. Το αρνητικό ήταν ότι θα ήμασταν υποχρεωμένοι να εγκαταλείψουμε τα ζώα μας, που δεν θα μπορούσαν να ανέβουν το απότομο ύψωμα και έτσι θα στερούμασταν το βασικό μέρος του πολεμικού μας υλικού. Το θετικό ήταν η παραπλάνηση του αντιπάλου, που δεν μπορούσε να φανταστεί ότι ένα μεγάλο τμήμα που έσερνε μαζί του τόσα ζώα με πολύτιμο γι' αυτό υλικό θα μπορούσε να προσπαθήσει να διαφύγει από το δύσβατο αυτό ύψωμα.

Ο Βρατσάνος συγκαλεί για

ένα πεντάλεπτο τα διοικητικά στελέχη και τους ανακοινώνει το σχέδιο. Στις διοικήσεις ταγμάτων ανέφερε μια ανησυχία του, μήπως το ύψωμα αυτό φρουρείται, οπότε τα πράγματα θα ήταν ιδιαίτερα δύσκολα. Οι καπαπίτες που ήξεραν τα μονοπάτια μάς οδήγησαν στο να βγούμε στο ύψωμα αυτό, και το σοβαρότερο ήταν ότι το ύψωμα αυτό δεν φρουρείτο.

Οι διοικήσεις των τμημάτων του αντιπάλου θεώρησαν σαν δεδομένο ότι η φυγή μας θα ήταν αδύνατη και είχαν πληροφορήσει ανάλογα τις αρχές στην Αθήνα. Την άλλη μέρα οι εφημερίδες τση Αθήνας δημοσίευαν με πηχυαίους τίτλους ότι η επίλεκτη Ταξιαρχία Σαμποτέρ του Γενικού Αρχηγείου των «κομμουνιστοσυμμοριτών» εξοντώθηκε. Από την άλλη όμως, με φυλλάδια και προκηρύξεις που έριχναν με αεροπλάνα, προειδοποιούσαν τους στρατιώτες να μην πλησιάζουν τους εγκαταλειμμένους από τους αντάρτες χώρους και να μην αγγίζουν οτιδήποτε θα συναντούν σ' αυτούς.

Οι πληροφορίες που είχαμε ανέφεραν ότι στην προσπάθειά του ο αντίπαλος να συγκεντρώσει και να πάρει τα εγκαταλειμμένα ζώα μας έπαθε μεγάλες ζημιές – από τις ναρκοθετήσεις στους διάφορους χώρους αλλά και στα ίδια τα ζώα. Στις σκληρές αυτές μάχες του Μπούρινου είχαμε μερικούς τραυματίες και δυο λιποταξίες και μάλιστα από Π.Ε. Αθηνών, του Βλάση και του Ρήγα. Για τον πρώτο ιδιαίτερα, γνωστοί του από την Αθήνα τον θεωρούσαν αγωνιστή με αξιόλογη δράση στο κίνημα.

Ο αντίπαλος μας είχε χάσει και προσπαθούσε να μας εντοπίσει.

Τις πρωινές ώρες, στις **3 Ιουνίου,** μας εντόπισε έξω από το χωριό Ροδιά. Ήξερε βέβαια την κατάσταση των τμημάτων μας, την κούραση και την εξάντλησή τους. Γνώριζε ότι τα πυρομαχικά μας είναι μετρημένα, αφού είχαμε αφήσει όλα μας τα ζώα με το πολεμικό υλικό στο Μπούρινο.

Από τις πρωινές ακόμα ώρες άρχισε η μάχη και τα παρατηρητήρια ειδοποιούν ότι καταφθάνουν συνέχεια νέες δυνάμεις του αντιπάλου από διάφορα σημεία. Τα τμήματά μας υποχωρούν σταδιακά και πυκνώνουν τις γραμμές μας σε στενότερο μέτωπο. Η κατάσταση γίνεται ώρα με την ώρα κρίσιμη. Στις βραδινές ώρες τα τμήματά μας διέσπασαν τον κλοιό και συμπτυχθήκαμε στο Σουλιό.

Δημήτρη Ν. Κατσή

ΣΤΑ ΜΕΤΟΠΙΣΘΕΝ ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΟΥ-ΒΙΤΣΙ

Μετά την αποτυχημένη επίθεση στη Φλώρινα, τη συντριβή της 3ης Μεραρχίας στην Πελοπόννησο, τις δυσχέρειες του κλιμακίου του Γενικού Αρχηγείου της Νότιας Ελλάδας, συγκροτείται τον Απρίλιο του 1949 η Ταξιαρχία Σαμποτέρ, που δημιούργησε ένα τολμηρό αντιπερισπασμό του Δ.Σ.Ε. στα μετόπισθεν του Γράμμου-Βίτσι.
Από το βιβλίο του Δημήτρη Ν. Κατσή, Το ημερολόγιο ενός αντάρτη του ΔΣΕ, 1946-1949, *τόμος Δ', Αθήνα 1977,*
αναδημοσιεύουμε ένα μικρό απόσπασμα που αφορά την ταξιαρχία Σαμποτέρ, στην οποία ηγείτο ο Αντώνης Βρατσάνος.

Η δημιουργία της Ταξιαρχίας Σαμποτέρ

Στις αρχές του Απρίλη του 1949 το ΓΑ του ΔΣΕ αποφάσισε τη συγκρότηση ενός καινούργιου και μεγάλου σχηματισμού σαμποτέρ με σκοπό να αναπτύξει σημαντική πολεμική δράση δολιοφθοράς στα μετόπισθεν του αντιπάλου και συγκεκριμένα στις περιοχές που βρίσκονταν άμεσα πίσω απ' την πρώτη γραμμή του μετώπου του Γράμμου και του Βίτσι. Διοικητής αυτού του σχηματισμού, που ονομάστηκε Ταξιαρχία Σαμποτέρ, ορίστηκε ο ίδιος ο αρχηγός των σαμποταριστικών σχηματισμών και μέλος του ΓΑ του ΔΣΕ Αντώνης Αγγελούλης, ο πασίγνωστος διοικητής αρχιμπουρλοτιέρης της Εθνικής Αντίστασης με το θρυλικό όνομα Βρατσάνος. Σ' αυτόν και ανατέθηκε όλο το έργο της οργανωτικής συγκρότησης, της επιλογής στελεχών και της ειδικής σαμποταριστικής εκπαίδευσης αυτού του καινούργιου σχηματισμού. Είναι γενική η διαπίστωση ότι την περίοδο του 1949 η έλλειψη εφεδρειών, το παντοτινό αυτό πρόβλημα των ανταρτών, περισσότερο από κάθε άλλη φορά συνέχιζε να παραμένει το μεγαλύτερο εμπόδιο όχι μονάχα για τη συνέχιση του ένοπλου αγώνα, αλλά και για την ίδια την ύπαρξη του ΔΣΕ. Είναι επίσης διαπιστωμένο ότι αυτήν την περίοδο τα αριθμητικά περιθώρια των ανταρτών είχαν πάρα πολύ στενέψει και μειωθεί, ενώ οι πηγές άντλησης καινούργιων δυνάμεων είχαν ουσιαστικά στερέψει. Στη δημιουργία αυτής της ζοφερής κατάστασης των ανταρτών συνέβαλαν αρνητικά μια σειρά γεγονότα που διαδραματίστηκαν στους πρώτους μήνες του 1949.

Η διοικητική διάρθρωση

Ι. Διοίκηση και ο μηχανισμός του επιτελείου. 1. Διοικητής της Ταξιαρχίας Αντώνης Αγγελούλης-Βρατσάνος. 2. Ιωάννου Γιάννης, απ' την Κορυφή Φλώρινας, σύνδεσμος. 3. Γεωργέλος Βασίλης, Μαυρίκι Αρκαδίας, επιτελάρχης. 4. Καραντώνης Νίκος του τμήματος πληροφοριών. 5. Γκολέτσας Βασίλης, επιμελητής. 6. Σκαρλάτος Αποστόλης, απ' την Αγόριανη Δομοκού, των μεταφορών. 7. Σαμπάκας Πέτρος, κρυπτογράφος. 8. Σέιτος Χρήστος, Λεοντάρι Καρδίτσας, ασυρματιστής. 9. Βουλογιώργος Τάσιος, Ζιάκα Γρεβενών, ασυρματιστής. 10. Γεωργέλου (Σαβουλίδου) Θεοδοσία απ' την Πτολεμαΐδα στη διεκπεραίωση. 11. Κωνσταντινίδου Αλεξάνδρα. Ήταν ακόμα ένα συνεργείο ημιονιγών με μεταγωγικά.

ΙΙ. Τάγμα Σαμποτέρ. 1. Ιωσηφίδης Φώτης απ' την Σφενδάμη Κατερίνης, διοικητής τάγματος. 2. Σημαιοφορίδης Νίκος (Νικηταράς) απ' την Πτολεμαΐδα, ΠΕ Τάγματος. 3. Χιονίδης Κυριάκος απ' το Τριπόταμο Βέροιας, επιτελής τάγματος. 4. Κατσής Δημήτρης, απ' την Κτιμένη Καρδίτσας, διοικητής του 1ου λόχου. 5. Τσιτσόκας Γιάννης, απ' το Βελβεντό Κοζάνης, ΠΕ λόχου. 6. Τσεκούρας Ηρακλής απ' τις Μεξιάτες Φθιώτιδας, διμοιρίτης. 7. Χατζούλης Αριστείδης από τη Δαμασκηνιά Κοζάνης, διμοιρίτης. 8. Δαλαμάγκας Θωμάς απ' την Καλαμπάκα, διμοιρίτης. 9. Οικονόμου Νίκος, απ' τις Κυδωνιές Γρεβενών, διοικητής του 2ου λόχου. 10. Βαρβαρούσης Κώστας απ' το Βλάση Κοζάνης, διοικητής του Λόχου Κυνηγών Αρμάτων (ΛΚΑΜ) μάχης. 11. Τερζόπουλος Γιώργος, ΠΕ του ΛΚΑΜ. 12. Πολίτης Δημήτρης (Μπάμπης) απ' τον Πειραιά, διμοιρίτης. 13. Πολίτης Γιώργος, απ' το Αίγιο, διμοιρίτης. Η αριθμητική δύναμη του κάθε λόχου γύρω στα 95-97 άτομα. Ενώ του λόχου ΑΜ ήταν μειωμένη, γύρω στους 50 περίπου μαχητές.

ΙΙΙ. Διλοχία Σαμποτέρ. 1. Λάτσαρης Πασχάλης, απ' τον Αυγερινό Κοζάνης, διοικητής Διλοχίας. 2. Λυρόπουλος Γιώργος (Μπότσαρης) απ' την Κατοργίνη Κατερίνης, ΠΕ Διλοχίας. 3. Καραμεσήνης Στέργιος, διοικητής λόχου. 4. Κωνσταντινίδης Γιάννης απ' το Νέο Καύκασο Φλώρινας, διοικητής λόχου. 5. Νταμπίκης Δημήτρης απ' τον Αιμιλιανό Γρεβενών, επιτελής Διλοχίας. Το βοηθητικό προσωπικό του κάθε λόχου αποτελούνταν από ένα μάγειρα και έναν ημιονηγό με ένα μουλάρι να μεταφέρει τα μαγειρικά σκεύη και κάποια ποσότητα τροφίμων. Το βοηθητικό προσωπικό του Τάγματος Διλοχίας αποτελούνταν από 4-5 ημιονηγούς με μουλάρια για τη μεταφορά πολεμικού υλικού, κατά κύριο λόγο νάρκες.

Οι πληροφορίες μας από τους
καπαίτες (*καπαπίτες* ήταν οι
αχητές που εντάσσονταν στο
έντρο Πληροφοριών· ήταν
ασκορπισμένοι σε χωριά και
οχέτευαν πληροφορίες στα
ήματα του Δ.Σ.Ε.) αναφέ-
ουν ότι υπάρχουν δυνάμεις
υ αντιπάλου γύρω από τα
ήματά μας αλλά και σε βά-
ος που κινδυνεύουμε να
κλωβιστούμε και πρέπει το
ντομότερο να σπάσουμε τον
οιό και να απομακρυνθούμε
τό κείνη την περιοχή.

Ο Βρατσάνος συγκεντρώνει
νύχτα όλη την Ταξιαρχία και
θέτει ανοιχτά σε όλους την
αγματική κατάσταση που
ισκόμαστε. Και ότι θα πρέ-
ι να ανοίξουμε ρήγμα για να
αφύγουμε και να απομακρυν-
ύμε γρήγορα για να χάσουν
ίχνη μας. Και προτείνει:
Όσοι νομίζετε ότι δεν θα μπο-
σετε να τα βγάλετε πέρα σ'
τή την επιχείρηση να περά-
τε από "αριστερά"».

Βγήκαν περίπου 70 μαχητές
ι στελέχη. Η κατάσταση της
ξιαρχίας γινόταν κάθε μέρα
ο και πιο προβληματική. Οι
λεπάλληλες μάχες, οι συνε-
ίς πορείες, οι ελιγμοί, και οι
ερήσεις είχαν επιφέρει γενι-
κούραση και εξάντληση των
ημάτων μας. Η πρόταση αυτή
υ Βρατσάνου έβαλε σε δίλημ-
ακόμα και στελέχη με μα-
όχρονη ιστορία και δράση.
έσα στους εβδομήντα που
ήκαν «από αριστερά» ήταν
ι σύντροφοι που δεν είχαν τη
ναμη να μας ακολουθήσουν
ιτί καταλάβαιναν ότι ύστερα
ό όλη την κούραση η σημερι-
επιχείρηση απαιτούσε σω-
τική αντοχή και δυνάμεις
υ πολλοί δεν τις είχαν, ίσως
έμεναν στο δρόμο και να
ίνονταν αιχμάλωτοι. Θα έμε-
προσωρινά, λοιπόν, με τους
παπίτες, που θα τους έκρυ-
ν στο χώρο τους, και με την
ώτη ευκαιρία θα έρχονταν
λι πίσω στα τμήματά τους.

Έτσι λοιπόν τη νύχτα, το υπό-
λοιπο τμήμα ξεκινά. Τα ξημε-
ρώματα, φοβερά εξαντλημένοι
και προχωρώντας σχεδόν σερ-
νόμενοι, φθάσαμε στα Χάσια.
Η νυχτερινή πορεία μας δεν
ήταν ένα απλό τρέξιμο. Ήταν
κυριολεκτικά αγώνας δρόμου
και αντοχής. Και ο αγώνας αυ-
τός είχε αρχίσει εδώ και τόσο
καιρό. Την ημέρα μάχη. Το
βράδυ ελιγμός. Πεινασμένοι,
εξαντλημένοι, τις περισσότε-
ρες φορές κυκλωμένοι από πα-
ντού. Και όμως, έπρεπε πάντα
να ξεφεύγουμε και διαρκώς να
συνεχίζουμε. Ωστόσο, και σε
αυτούς ακόμα που έχουν πε-
ρισσότερη σωματική αντοχή
και σ' αυτούς που ίσως η φωνή
της πίστης και του καθήκοντος
ακούγεται μέσα τους πιο δυνα-
τά από τους άλλους υπάρχει
κάποιο όριο. Μόλις εχτές βγή-
καν εβδομήντα «από αριστε-
ρά» που δεν είχαν πια άλλη δύ-
ναμη να συνεχίσουν το δρόμο
της ανηφόρας. Σε όλους μας
μπήκε το ερώτημα –ανεξάρτη-
τα αν το λέγαμε φανερά ή το
κρύβαμε: «Το όριο της ανθρώ-
πινης αντοχής, της δικής μας
αντοχής, μέχρι πού και πόσο
μπορεί ή πρέπει να φτάσει;».

Θα πρέπει όμως να σταματή-
σω γιατί η δράση αυτή της
ηρωικής Ταξιαρχίας δεν είναι
μόνο αυτή η περιληπτική που
αναφέρω αλλά πολύ μεγάλη
και σοβαρή.

Είχε γίνει ο φόβος και ο τρό-
μος των κυβερνητικών δυνάμε-
ων που βρίσκονταν στο χώρο
που δρούσε η Ταξιαρχία Σα-
μποτέρ. Δεν είναι λίγες οι φο-
ρές που οι κρατικές αρχές της
Αθήνας βρέθηκαν σε συναγερ-
μό στα σοβαρά χτυπήματα που
έδινε η Ταξιαρχία. Ιδιαίτερα
ανησύχησαν όταν μια τριάδα
της Ταξιαρχίας (Π.Ε. Αθηνών)
αποτελούμενη από τον Μανό-
λη Ναυπλιώτη, τον Βασίλη Να-
σίδη-Καμιζόλα και από τον Νί-
κο Μαντέλη μπήκαν μέσα στο
αεροδρόμιο της Κρούπιστας
και ανατίναξαν τεράστιες πο-
σότητες βενζίνης.

Παρ' όλα αυτά όμως η Τα-
ξιαρχία σήμερα δεν μπορεί όχι
μόνο να δώσει μάχες από έλ-
λειψη πυρομαχικών αλλά και
να αμυνθεί από τις καθημερι-
νές επιθέσεις.

Ξέροντας ο αντίπαλος την
κατάσταση που βρίσκεται η
Ταξιαρχία –εξαντλημένη από
πείνα και κούραση και σήμερα
χωρίς πυρομαχικά– βάλθηκε
να την αιχμαλωτίσει και να τη
διαλύσει.

Ο αντίπαλος αποθρασύνθηκε
και για πρώτη φορά μαζί με το
στρατό μπαίνουν στα Χάσια
και Μάυδες νομίζοντας ότι
έφθασε η στιγμή που θα μαζέ-
ψουν τους εξαντλημένους και
άοπλους μαχητές της Ταξιαρ-
χίας. Υπήρχαν στιγμές που οι
αεροπόροι, ξοδεύοντας όλα
τους τα πυρομαχικά, έριχναν
από χαμηλό ύψος ακόμα και
χειροβομβίδες κοιτάζοντάς
μας από το παράθυρο του αε-
ροπλάνου.

Εκείνη την περίοδο στα Χά-
σια, από κάποιο λάθος ενός
δημοιρίτη, ενώ η επιμελητεία
βρισκόταν στο χωριό Ελάφι
και ετοίμαζε τη δουλειά της κυ-
κλώθηκε από πολλές δυνάμεις
του αντιπάλου. Κατόρθωσε να
διασωθεί αφού άφησε αρκε-
τούς σκοτωμένους και αιχμα-
λώτους.

Ύστερα από μεγάλα κυνηγη-
τά και ταλαιπωρίες η Ταξιαρ-
χία παίρνει εντολή να περάσει
στο Γράμμο.

Περνώντας τη διάταξη του
αντιπάλου προς το Γράμμο, η
Ταξιαρχία Βρατσάνου μαζί
με το τμήμα Κ. Παλαιολόγου
και τ' απομεινάρια της Νοτί-
ου Ελλάδας με τον Κολιγιάν-
νη έπεσαν στην τοποθεσία
«Κούτσουρο» σε μεγάλη ενέ-
δρα. Παρ' όλα αυτά οι ζημιές
όλων των τμημάτων ήταν ελά-
χιστες.

Έτσι γνώρισα τον μπουρλο-
τιέρη Βρατσάνο σαν εκπαιδυε-
τή της Σχολής Π.Ε.Π.Υ. και δι-
οικητή της θρυλικής Ταξιαρ-
χίας Σαμποτέρ του Γενικού
Αρχηγ[illegible] του Δ.Σ.Ε.

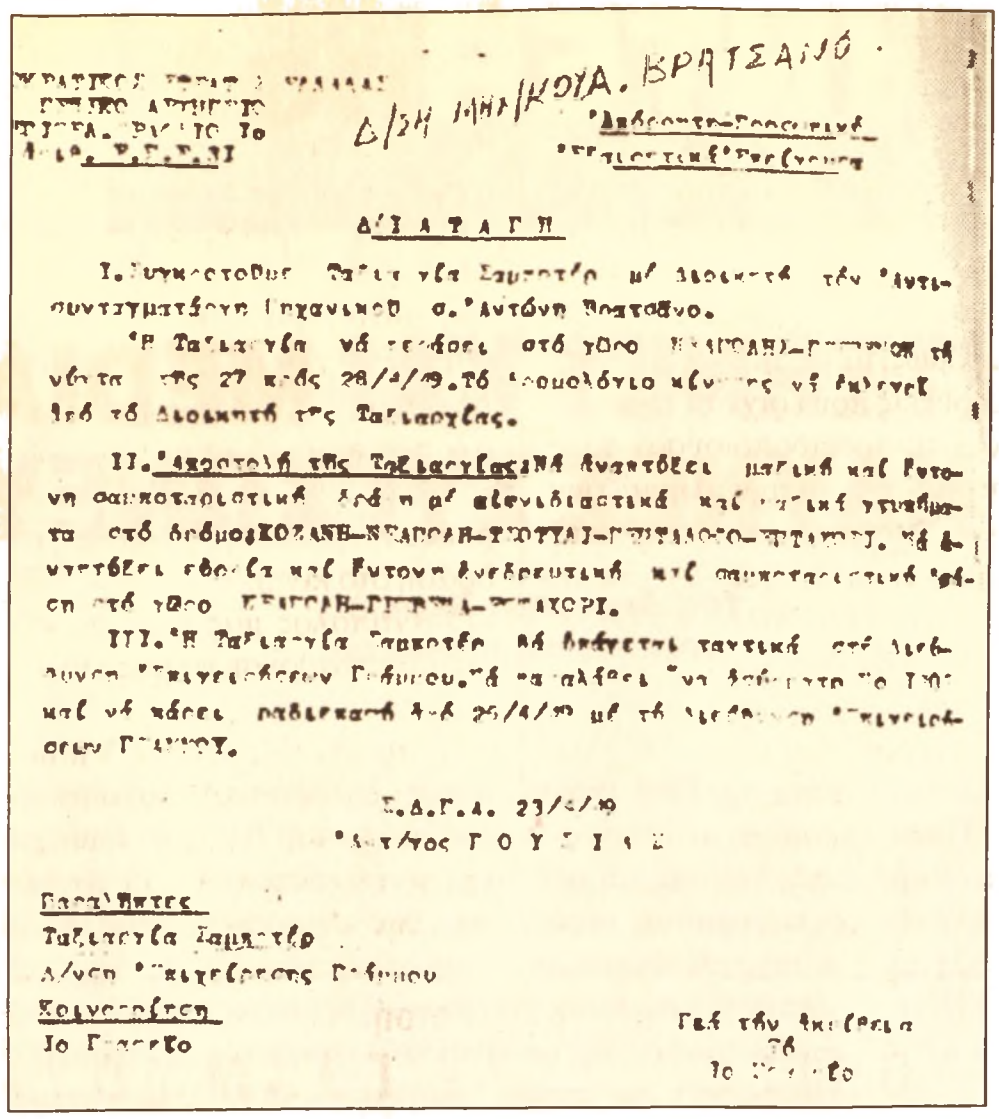

Η «Απόρρητη-Προσωπική-Εξαιρετικά Επείγουσα Διαταγή» του Γούσια, με ημερομηνία 23.4.49, που ορίζει τον Αντ. Βρατσάνο Διοικητή της Ταξιαρχίας Σαμποτέρ.

INTERnet

INTERNET ΚΑΙ MEDIA: ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΕΣ ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΕΙΣ

του Δημήτρη Σκούφη
webmaster@artopos.org

Η ΕΙΔΗΣΗ ΤΗΣ ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΗΣ της America On-line (AOL) με την Time-Warner, που ανακοινώθηκε στις 10 Ιανουαρίου, δεν είναι μια είδηση που μπορεί να περάσει απαρατήρητη, μια και αφορά τη δημιουργία ενός μονοπωλίου των ΜΜΕ με παγκόσμια εμβέλεια και πολλές –αν και δύσκολα προβλέψιμες– επιπτώσεις.

Με βάση τη συμφωνία συγχώνευσης, η AOL, η μεγαλύτερη εταιρεία παροχής υπηρεσιών Internet στον κόσμο, απέκτησε την πλειοψηφία των μετοχών της Time-Warner (το 55%), δημιουργώντας έναν γίγαντα των media, το μετοχικό κεφάλαιο του οποίου αποτιμάται σε 350 δισ. δολάρια[i].

Για να γίνει αντιληπτό το μέγεθος του σχήματος που δημιουργήθηκε, αρκεί να παραθέσουμε μερικούς πολύ εύγλωττους αριθμούς:

- Η AOL εξυπηρετεί το 54% των συνδρομητών του Internet στις ΗΠΑ (περίπου 17.000.000) και ένα ποσοστό ευρωπαίων συνδρομητών.
- Η Time-Warner, ιδιοκτήτρια του Time και του CNN, ελέγχει ένα ευρύτατο φάσμα της αγοράς των media, αφού:
- τα 32 περιοδικά της έχουν περισσότερους από 120.000.000 αναγνώστες σε όλον τον κόσμο·
- διαθέτει το δεύτερο σε μέγεθος δίκτυο καλωδιακής τηλεόρασης στις ΗΠΑ (13.000.000 ή 20% των χρηστών)·
- ελέγχει το 18% της κινηματογραφικής παραγωγής των ΗΠΑ·
- ελέγχει το 16% της μουσικής παραγωγής των ΗΠΑ·
- Με τα διάφορα τηλεοπτικά κανάλια της, κατέχει τη δεύτερη θέση σε ακροαματικότητα στις ΗΠΑ[ii].

Με τη συγχώνευση αυτή, η AOL αποκτά πρόσβαση στο εκτεταμένο καλωδιακό δίκτυο της Time-Warner, μπορεί δηλαδή να παρέχει υπηρεσίες Internet μέσω του δικτύου αυτού, παράλληλα με τα τηλεοπτικά προγράμματα, κερδίζοντας έτσι σημαντικότατα πλεονεκτήματα έναντι των ανταγωνιστών της, αφού η ταχύτητα και η ποιότητα των υπηρεσιών της θα είναι καλύτερη και, πιθανότατα, πιο φτηνή. Ταυτόχρονα, συνδυάζει τις υπηρεσίες της με την διάθεση του ευρύτατου περιεχομένου που προσφέρει η βιομηχανία media της Time-Warner και αποκτά ένα εν δυνάμει ευρύτερο κοινό, εκείνο των συνδρομητών της καλωδιακής τηλεόρασης του δικτύου της Time-Warner.

Έχουμε λοιπόν να κάνουμε με έναν πραγματικό γίγαντα των media, με πολλαπλές και πολυσχιδείς δραστηριότητες, με ένα πραγματικό ολιγοπώλιο που έχει τη δυνατότητα να υπαγορεύσει τους κανόνες του παιχνιδιού σε παγκόσμια κλίμακα, τόσο στο πεδίο των παραδοσιακών ΜΜΕ, όσο και –τουλάχιστον εν μέρει– στο Internet[iii].

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΠΑΡΑΔΟΞΑ

Ένα από τα πρώτα πράγματα που ηχεί παράδοξα είναι το πώς ένας κατά τα φαινόμενα «νάνος», όπως είναι η AOL, απέκτησε τον έλεγχο ενός γίγαντα των media. Πράγματι, από την άποψη των επενδύσεων, του μεγέθους αλλά και των εσόδων η AOL υστερεί σημαντικά έναντι της Time-Warner[iv]:

- Η AOL είχε το 1999 έσοδα 4,8 δισ. δολάρια, ενώ η Time-Warner το 1998 είχε έσοδα 26,8 δισ. δολάρια.
- Η AOL απασχολεί περίπου 12.000 εργαζομένους, ενώ η Time-Warner περισσότερους από 70.000.
- Η Time-Warner έχει στην ιδιοκτησία της μια σειρά από ανθούσες επιχειρήσεις στο χώρο των media, ενώ η AOL τον εαυτό της, την μάλλον στάσιμη Compuserve και την πάλαι ποτέ ακμάζουσα και πλέον –τεχνολογικά τουλάχιστον– καταρρέουσα Netscape.

Η συγχώνευση αυτή πραγματοποιήθηκε χάρη και μέσα στις συνθήκες της «εικονικής χρηματιστηριακής ευφορίας» –βλέπε τζόγου, παρόμοιου με τον εν Ελλάδι– που επικρατεί στις ΗΠΑ ως προς τις εταιρείες που ενεργοποιούνται στο καινούργιο El Dorado του εμπορικού (ή εμπορευματοποιημένου) Κυβερνοχώρου: οι μετοχές τους είναι εμφανώς υπερτιμημένες σε σχέση με τα πραγματικά κέρδη και τις προοπτικές τους, καθώς η αξία τους προσδιορίζεται «με εξωπραγματικές μεθόδους που εφαρμόζονται στις κυβερνο-μετοχές (...) Δεν έχουμε ξαναδεί τέτοια όργια κερδοσκοπίας με εταιρείες των οποίων οι ζημίες αυξάνονται καθώς αυξάνονται οι πωλήσεις τους και δεν έχουν προοπτική να παρουσιάσουν κέρδη στο εγγύς μέλλον»[v]. Το τέλος του 1999 βρήκε σχεδόν όλες αυτές τις «κυβερνο-μετοχές» στα ύψη και οι πρώτες ημέρες του 2000 αποδείχτηκαν ιδιαίτερα κερδοφόρες γι' αυτές. Το φαινόμενο αυτό αποτυπώθηκε ανάγλυφα και στις μετοχές της AOL και της Time-Warner μόλις αναγγέλθηκε η συγχώνευσή τους: αποκόμισαν αμέσως μεγάλα κέρδη, της τάξεως των 10 δισ. δολαρίων[vi].

ΤΟ «ΒΕΒΑΡΗΜΕΝΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ»

Ο νέος γίγαντας των media έχει ήδη ένα ιδιαίτερα βεβαρημένο παρελθόν, τόσο στο χώρο των παραδοσιακών ΜΜΕ όσο και στο Internet. Έχουν συχνότατα και δικαιολογημένα εκφραστεί κριτικές για το ρόλο και την πολιτική της Time-Warner[vii] καθώς και για τις σχέσεις της με τα διάφορα κέντρα εξουσίας, όπως, για παράδειγμα, για το ρόλο του CNN στις πολεμικές επιχειρήσεις των ΗΠΑ στο Ιράκ και του ΝΑΤΟ στη Γιουγκοσλαβία. Η AOL, από την πλευρά

ης, έχει κατηγορηθεί για λογοκρισία ως
τρος το περιεχόμενο και τα μηνύματα ηλε-
τρονικού ταχυδρομείου που αποστέλλεται
πους συνδρομητές της, για προσπάθειες
τώλησης του πελατολογίου της σε εταιρείες
τροώθησης άλλων προϊόντων και για πολ-
ά άλλα που έρχονται σε αντίθεση με τα κα-
ώς νοούμενα «ήθη και έθιμα» που έχουν
αθιερωθεί στο Internet[viii].

Αυτό το βεβαρημένο παρελθόν σίγουρα
εν παρέχει οποιαδήποτε εχέγγυα για τη
ημοκρατική λειτουργία ενός κολοσσιαίων
ιαστάσεων ΜΜΕ με παγκόσμια εμβέλεια.

Η ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ

Καθόλου τυχαία λοιπόν, μια από τις πρώ-
ες επίσημες αντιδράσεις στη συγχώνευση
υτή προήλθε από τη Διεθνή Ομοσπονδία
ημοσιογράφων (ΔΟΔ), που σε ανακοίνω-
ή της επισημαίνει ότι «η συγχώνευση αυτή
πορεί να αλλάξει το σκηνικό στο χώρο της
υχαγωγίας, της επικοινωνίας και του
μπορίου, (...) αλλά και να απειλήσει τη Δη-
οκρατία, την πολυφωνία και την ποιότητα
ων ΜΜΕ. (...) Βλέπουμε τώρα την επικυ-
αρχία μιας δράκας εταιρειών που ελέγ-
ουν την πληροφόρηση αλλά και τον τρόπο
ου αυτή η πληροφόρηση φτάνει στους
οδέκτες της. Εάν δεν ληφθούν μέτρα που
α διασφαλίζουν τη δημοσιογραφική ανε-
αρτησία, θα απειληθεί επικίνδυνα η ποικι-
ότητα των ΜΜΕ».[ix]

Παράλληλα, πανεπιστημιακοί όπως ο
obert McChesney, ο Ben Badgikian και
ολλοί άλλοι επέκριναν δριμύτατα τη συγ-
ώνευση αυτή από την πρώτη κιόλας στιγμή
ου ανακοινώθηκε. Η πιο χαρακτηριστική
π' τις αντιδράσεις αυτές ήταν εκείνη του
obert McChesney, που δήλωσε ότι η συγ-
ώνευση αυτή «καρφώνει το τελευταίο
αρφί στο φέρετρο εκείνων των ουτοπι-
τών που θεωρούσαν ότι το Internet προ-
φέρει έναν μηχανισμό που θα επιτρέψει
η ριζική αλλαγή του πολιτισμού των media
ρος το καλύτερο. Το Internet (...), χωρίς
ινος δημόσιας κριτικής, έχει γίνει το παι-
νιδάκι μιας χούφτας δισεκατομμυριούχων
τενδυτών που χρησιμοποιούν τη δύναμή
ους για να βομβαρδίζουν με εμπορικά μη-
ύματα κάθε στιγμή της ζωής μας».[x]

Πέρα όμως από τους χώρους αυτούς,
τήρξαν και άλλες αντιδράσεις μέσα από
ς κοινότητες του Internet. Μια από τις πιο
ιαρακτηριστικές είναι αυτή που ξεκίνησε
ε πρωτοβουλία της Κορίνας Πατέλη, επι-
κέπτριας λέκτορος στη Σχολή ΜΜΕ και
πικοινωνίας στο Goldsmith College του
ονδίνου, μέσα από τη λίστα nettime[xi] για
να υπάρξει ένα κείμενο διαμαρτυρίας και
κάποιες ενέργειες που θα μπορούσαν να
σταματήσουν αυτή τη συγχώνευση, π.χ. στη
φάση που θα ζητήσει την απαιτούμενη
άδεια από την επιτροπή προστασίας του
ανταγωνισμού των ΗΠΑ. Κατά τις πρώτες
όμως εκτιμήσεις των ειδικών, δεν συντρέ-
χουν οι τυπικοί λόγοι για να μην δοθεί η
άδεια αυτή[xii].

ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ

Αν και είναι πολύ νωρίς για ν' αποτιμη-
θούν οι επιπτώσεις αυτής της συγχώνευσης,
μια και δεν έχει ακόμα γίνει γνωστή η στρα-
τηγική που θ' ακολουθήσει ο νέος γίγαντας
των media, αναμένεται να είναι πολλές και
σημαντικές. Σίγουρα όμως σηματοδοτεί μια
κρίσιμη και αποφασιστική καμπή στην
ιστορία των ΜΜΕ και του Internet. Οι πε-
ρισσότεροι από τους αναλυτές είναι απαι-
σιόδοξοι ως προς το μέλλον, αφού η πρα-
κτική των συγχωνεύσεων εταιρειών σε με-
γάλους οργανισμούς στο χώρο του Internet
θα σημάνει και τυπικά το τέλος της "«ρομα-
ντικής» του εποχής.

Παρ' όλα αυτά, προσωπικά συντάσσομαι
με την άποψη που εξέφρασε ο Benjamin
Weil, ένας από τους ιδρυτές του ada web[xiii],
ενός από τους πρώτους κόμβους τέχνης στο
Internet: απαντώντας στην πρωτοβουλία
της Κορίνας Πατέλη μέσα από τη λίστα
nettime επισημαίνει: «Παρ' όλα αυτά, εξα-
κολουθώ να πιστεύω ότι υπάρχει χώρος για
άλλα πράγματα, πειραματισμούς, παραγω-
γή κουλτούρας που θα ξεχωρίζει: η κουλ-
τούρα των portals είναι πολύ περιορισμένη
για να καλύψει τις προσδοκίες του κόσμου
που έχει σταδιακά μάθει τον τρόπο πλοήγη-
σης μέσα στο λαβύρινθο της πληροφορίας,
εκτιμώντας τα πράγματα με δικά του κριτή-
ρια. (...) Αλλά στην νέα αυτή φάση του κα-
πιταλισμού (...) οι συγχωνεύσεις - ενσωμα-
τώσεις αυτές είναι αναπόφευκτες για ν'
αποφευχθεί η κατάρρευση της εικονικής
καπιταλιστικής πολιτείας μέσα στην οποία
ζούμε. (...) Έτσι, θα έλεγα ότι δεν πρέπει
να αγωνιούμε για την κατάσταση αυτή πιο
πολύ απ' όσο αγωνιούσαμε πριν από μερι-
κές ημέρες, όταν δεν ξέραμε τίποτε για τη
συγχώνευση αυτή... Πρόκειται μάλλον για
μια υπενθύμιση ότι πρέπει να έχουμε περισ-
σότερο συνείδηση της ανάγκης να δημιουρ-
γούμε εναλλακτικές εμπειρίες στο δίκτυο».

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

i. Τα στοιχεία της συγχώνευσης υπάρχουν στον κόμβο της Time-Warner, στη διεύθυνση http://cgi.timewarner.com/cgi-bin/corp/news/index.cgi?template=article&article_id=100009
Πρόσθετες λεπτομέρειες μπορείτε να βρείτε σε σχετικό άρθρο του περιοδικού *Wired*, στη διεύθυνση http://www.wired.com/news/business/0,1367,33531,00.html

ii. Τα στοιχεία μάς δόθηκαν από την κ. Κορίνα Πατέλη, επισκέπτρια λέκτορα στη σχολή ΜΜΕ και Επικοινωνίας του κολεγίου Goldsmith του Λονδίνου. Μια άλλη, σχεδόν τρομακτική, άποψη των ίδιων δεδομένων υπάρχει στη διεύθυνση http://www.newsunlimited.co.uk/efinance/graphic/0,5543,121228,00.html, στον κόμβο της Guardian του Λονδίνου

iii. Σχετικό άρθρο υπάρχει στη διεύθυνση http://www.zdnet.com/zdnn/stories/zdnn_smgraph_display/0,4436,2145181,00.html

iv. Βλ. σχετικά στον κόμβο της *Guardian*, στην ιστοσελίδα http://www.newsunlimited.co.uk/efinance/graphic/0,5543,121228,00.html

v. Από άρθρο του Doug Henwood που δημοσιεύτηκε στη λίστα ηλεκτρονικής αλληλογραφίας nettime. Πλήρες αρχείο της nettime υπάρχει στη διεύθυνση http://www.nettime.org

vi. Σχετικό άρθρο υπάρχει στο *Wired*, στη διεύθυνση http://www.wired.com/news/business/0,1367,33531,00.html

vii. Οι εμπειρίες από το ρόλο του CNN είναι μόνο οι πιο γνωστές και σχετικά πρόσφατες όψεις του ζητήματος. Οι πιο παλιοί αναγνώστες του *Αντί* θα θυμούνται ίσως πως παλιότερα το «εγκυρότατο» *Time* είχε πρωτοστατήσει στην προσπάθεια να συκοφαντηθεί το Internet ως χώρος... ανεξέλεγκτης σεξουαλικής ακολασίας, όταν ξεκινούσαν οι «επιχειρήσεις» της κυβέρνησης Κλίντον για την επιβολή λογοκρισίας.

viii. Μια επιτομή του βίου και της πολιτείας της AOL υπάρχει στη διεύθυνση http://www.aolsucks.org/

ix. Το πλήρες κείμενο της ανακοίνωσης της ΔΟΔ υπάρχει στη διεύθυνση http://www.ifj.org/pr/115.html

x. Οι δηλώσεις αυτές υπάρχουν στη διεύθυνση http://www.accuracy.org/press_releases/PR011000.htm

xi. Βλ. σχετικά στη σημείωση v.

xii. Σχετικές εκτιμήσεις υπάρχουν στο περιοδικό *Wired*, στη διεύθυνση http://www.wired.com/news/business/0,1367,33535,00.html

xiii. Το adaweb δεν υπάρχει πια. Το σύνολο όμως της ύλης του έχει διατεθεί στο Walker Art Center και είναι ίσως ένα από τα πρώτα μουσειακά εκθέματα του Κυβερνοχώρου. Μπορείτε να το επισκεφτείτε στη διεύθυνση http://adaweb.walkerart.org

του γκολκήπερ Α

Ο ΜΠΕΚΑΜ ΚΙ ΟΙ ΖΑΡΤΙΕΡΕΣ ΤΟΥ

ΜΙΑ ΘΥΕΛΛΑ ΣΑΡΩΝΕΙ εδώ και μία εβδομάδα τον ελληνικό αθλητισμό. Δηλαδή όχι ακριβώς τον αθλητισμό, αλλά τους φιλάθλους του. Δηλαδή όχι ακριβώς τους φιλάθλους, αλλά τους τζογαδόρους. Δηλαδή την μεγάλη πλειονότητα των Ελλήνων. Λέγεται «Πάμε Στοίχημα» και είναι το καινούργιο παιχνίδι του ΟΠΑΠ.

ΚΑΤ' ΑΡΧΑΣ ΠΡΕΠΕΙ να επισημάνουμε ότι η Ελλάδα ζει και αναπνέει στον ρυθμό των τυχερών παιχνιδιών. Από το Πρωτοχρονιάτικο Κρατικό λαχείο μέχρι τις «φούσκες» της Σοφοκλέους, στις χαρτοπαικτικές λέσχες, στα καζίνο, στα προποτζίδικα και στο «Ξυστό» αγορασμένο από τον πλανόδιο λαχειοπώλη, οι Έλληνες εναποθέτουν τις ελπίδες τους για ένα καλύτερο αύριο στην θεά Τύχη. Εδώ και μία εβδομάδα μπορούν να την φλερτάρουν και με αυτό που ονομάζεται προκαθορισμένο στοίχημα.

ΤΟ ΠΡΟΚΑΘΟΡΙΣΜΕΝΟ ΣΤΟΙΧΗΜΑ, όπως ξεκίνησε στην Ελλάδα, αφορά αγώνες ξένων ή διεθνών διοργανώσεων στο ποδόσφαιρο και το μπάσκετ. Από το στοίχημα εξαιρέθηκαν οι αγώνες των ελληνικών διοργανώσεων –από τη μια για να συνεχίσει να υπάρχει το ΠΡΟ-ΠΟ και από την άλλη γιατί, αφού οι Έλληνες πιστεύουν κατά μεγάλη πλειοψηφία ότι το ελληνικό πρωτάθλημα δεν είναι αξιόπιστο (εν ολίγοις θεωρούν ότι είναι στημένο), ο ΟΠΑΠ προτίμησε να μην διακινδυνεύσει την αξιοπιστία του νέου παιχνιδιού. Αυτό, βέβαια, ουδείς το δηλώνει επισήμως, αλλά θεωρείται γενικώς αυτονόητο.

ΓΙΑ ΝΑ ΜΗΝ ΤΑ ΠΟΛΥΛΟΓΟΥΜΕ λοιπόν, ο ΟΠΑΠ βγάζει κάθε λίγες μέρες μία λίστα με αγώνες για τους οποίους έχουν αποφασιστεί οι αποδόσεις, έχουν δηλαδή εκτιμηθεί και αξιολογηθεί οι πιθανότητες να λήξει ο αγώνας με νίκη του γηπεδούχου, του φιλοξενουμένου ή ισόπαλος. Ο παίκτης προβλέπει από 4 έως 10 αποτελέσματα και αποφασίζει πόσα χρήματα θέλει να ποντάρει (το μίνιμουμ είναι 100 δραχμές, το μάξιμουμ 10 εκατομμύρια). Εφόσον οι προβλέψεις αποδειχτούν σωστές, τα κέρδη του παίκτη είναι το ποσό που στοιχημάτισε πολλαπλασιασμένο από το γινόμενο των αποδόσεων των αγώνων.

Ο ΓΙΑΝΝΗΣ, ΦΙΛΟΣ της στήλης και οπαδός της Μάντσεστερ Γιουνάιτεντ, στοιχημάτισε την περασμένη Τετάρτη σε νίκες των Μαρσέιγ, Σεν Ετιέν, Σεντάν και Νανσί για το γαλλικό πρωτάθλημα και σε νίκη της Ρέιντζερς για το πρωτάθλημα Σκωτίας. Οι αποδόσεις αυτών των αποτελεσμάτων ήταν 1,60, 1,75, 1,65, 1,60 και 1,45, δηλαδή για κάθε χίλιες δραχμές ο Γιάννης θα κέρδιζε 10.700. Το ίδιο βράδυ, η Μάντσεστερ αγωνιζόταν στο Σέφιλντ και η νίκη της τοπικής ομάδας απέδιδε 6,00. Δεν πάει να πνιγεί ο

Θα προτιμούσε μήπως ο Ντούσαν αντί για τον Ναλιτζή να καλωσορίζει τον Μπέκαμ;

Μπέκαμ κι οι ζαρτιέρες του! αναφώνησε ο Γιάννης και πόνταρε στην ήττα της αγαπημένης του Μάντσεστερ, για χάρη της οποίας είχε αγοράσει και το περιοδικό *Active*, που προσέφερε μία βιντεοκασέτα με μεγάλες στιγμές της αγγλικής ομάδας. 10.700 επί 6, ίσον 64.300. Εάν ο Γιάννης είχε ποντάρει 10.000 και το στοίχημα έβγαινε, θα κέρδιζε 643.000.

ΒΕΒΑΙΑ, Ο ΓΙΑΝΝΗΣ είχε κάνει ένα λάθος. Ο Ντέιβιντ Μπέκαμ δεν είχε δοκιμάσει τις ζαρτιέρες της γυναίκας του, της τραγουδίστριας Τζέρι Χάλιγουελ. Μιλώντας στην αγγλική τηλεόραση, γνωστή ως Posh Spice, είχε παραδεχτεί μεταξύ σοβαρού και αστείου, ότι ο σύζυγός της, αστέρας του αγγλικού ποδοσφαίρου, είχε βάλει κάποια τάνγκα εσώρουχά της. Οι αγγλικές σκανδαλοθηρικές εφημερίδες έστησαν πάρτυ για το «σκάνδαλο». Δεν είναι μόνο το κόστος της δημοσιότητας –είναι και που ο μεγιστάνας του τύπου Ρούπρετ Μέρντοκ κρατάει μανιάτικο στην Μάντσεστερ που ήθελε να την αγοράσει και δεν μπόρεσε. Και ο Γκολκήπερ Α έχει δοκιμάσει το σουτιέν της αγαπημένης του, αλλά καμία εφημερίδα δεν θα ασχοληθεί. Πάμε στοίχημα;

δια λογος αναγνωστων

Τα ατελείωτα τσουγγάρια του Γράμμου. Χιλιοποτισμένα με αίμα από τα διαλεχτά παιδιά του ελληνικού λαού. Γιατί έτσι το ήθελαν οι Αγγλοαμερικανοί και οι υποτακτικοί τους.

23 Φλεβάρη 1949 στο Γράμμο

Γυμνό, ξερό και απομονωμένο στέκεται ξέχωρα από τα άλλα υψώματα του Γράμμου το (Μπουχέτσι), μοιάζει με έναν τεράστιο Πύργο, θαρρείς και το κάνανε τεχνίτες εκεί στα βορειοδυτικά του χωριού Επταχώρι.

Ήτανε μπροστά στη διάταξη του αντιπάλου μας και του απεκότανε καρφί στα μάτια του. Του χαλούσε τα σχέδιά του.

Κατά τη γνώμη του έπρεπε να το πάρει.

Το ύψωμα αυτό το υπεράσπιζε μια ομάδα από Επονίτισσες – και Επονίτες. Μαζί τους ήταν και ο διμοιρίτης Επονίτης– που πριν από λίγο καιρό είχε έρθει από τη σχολή Αξιωματικών του Γ.Α. του Δ.Σ.Ε.

Ήταν παραμονές της 23ης Φλεβάρη του 1949.

Μια άγρια νύχτα σκοτεινή, βοριάς σφύριζε σαν μανιαμένο στοιχειό, το σκοτάδι πυκνό που δεν έβλεπες τη μύτη σου, χιόνιζε ασταμάτητα. Από τη χιονοθύελλα οι οξιές φαίνονταν κομμάτια στο πέρασμα του δυνατού βοριά, τα πεύκα και τα έλατα τρίζανε και φέρναν μια βοή που νόμιζες πως σε λίγο θα γίνει κοσμοχαλασιά. Το χιόνι δεν προλάβαινε να πέσει στη γη· το άρπαζε ο δυνατός αέρας, το στριφογύριζε συννεφάκια συννεφάκια και το αποθήκευε στις γούρνες και στις πλαγιές.

Και στο (Μπουχέτσι);

Εκεί απάνω δεν σταματούσε ούτε μια νυφάδα χιόνι. Την καλύβα που είχε η ομάδα μας τη χάλασε ο δυνατός αέρας, τις λαμαρίνες που σκέπαζαν τη μισή καλύβα τις εξαφάνισε ο δυνατός αέρας. Την τηλεφωνική γραμμή που συνέδεε την ομάδα με το λόχο την έκοψε ο βοριάς.

Απομονωμένη η ομάδα εκείνο το βράδυ πάλευε με τη χιονοθύελλα.

Οι μοναρχοφασίστες επωφελούμενοι από το σκοτάδι και τη χιονοθύελλα νόμισαν ότι αυτό το βράδυ θα μας αιφνιδιάσουν και θα πάρουν το (Μπουχέτσι).

Κινούνται από δύο σημεία: Το ένας τους τμήμα να περάσει τον ποταμό Σαραντάπορο από τη γέφυρα που συνδέει τα χωριά Κάντσικο και Ζέρμα για να πιάσουν τον αυχένα Ζέρμα-Χρυσή. Στο Μπουχέτσι κινείται ένας λόχος Ορεινών καταδρομών. Αφού τους ποτίσανε μπόλικο κονιάκ και σταφίδα, ξεκίνησαν με όλα τα μέσα που διαθέτανε να αιφνιδιάσουν την ομάδα, νομίζοντας πως στο ύψωμα αυτό με τέτοια κακοκαιρία δεν θα είχαμε τα μέτρα μας.

Γελάστηκαν όμως. Η ομάδα μας πάλευε με τη φύση, όμως ήξερε πως έχει άλλον εχθρό που μπορούσε ώρα με την ώρα να την αιφνιδιάσει. Πρόσεχαν και αγρυπνούσαν περισσότερο από κάθε άλλη φορά. Όλοι τους ήταν στις θέσεις τους. Γνωρίζανε πως έχουν σοβαρή αποστολή γιατί αν χάνονταν το (Μπουχέτσι) θα έφερνε ο εχθρός μεγάλη ζημιά σε όλη τη διάταξη του Ανατολικού Γράμμου στο Δ.Σ.Ε.

Η Αθηνά, γεμιστής οπλοπολυβόλου, τους αντιλήφθηκε πρώτη. Παιδιά έρχονται, φωνάζει. Μια χειροβομβίδα, δεύτερη, τρίτη. Αρχίζουν συν τω χρόνω τα μυδράλια να βάζουν. Οι λοκατζήδες δεν πρόλαβαν να ρίξουν ούτε μια σφαίρα, πισωδρομούν, τα χάνουν, φεύγουν κατρακυλώντας στις απότομες πλαγιές του Μπουχέτσι. Αφήνουν πολλά όπλα και 4 νεκρούς. Ανάμεσα στους νεκρούς ήτανε και ένας λοχίας, με τα διακριτικά στο βραχίονα του Α.Μ.

Οι 7 Επονίτες, εμψυχωμένοι από τα ιδανικά της Ε.Π.Ο.Ν., εκείνο το βράδυ πάλεψαν και νίκησαν και τη θύελλα και τον αντίπαλο. Την επόμενη με τους τηλεβόες φώναζαν πως ξέρουν να πολεμάν οι Επονίτες.

Το άλλο τμήμα του εχθρού που θέλησε να πιάσει τον Αυχένα Ζέρμα-Χρυσή έπεσε στην ενέδρα που είχε άλλη διμοιρία μας στη γέφυρα του ποταμού Σαραντάπορου. Η γέφυρα είναι θολωτή και δεν έχει προφυλαχτικό περίγυρο.

Οι αντίπαλοί μας που έρχονταν εκτός το ότι ήτανε μεθυσμένοι, δεν τους βοηθούσε το δυνατό σκοτάδι, παραπατούσαν στη γέφυρα και πέφτανε στο κενό κάτω στα ορμητικά και κρύα νερά του ποταμού. Με τις πρώτες χειροβομβίδες αιφνιδιαστήκανε και τα χάσανε. Οι πρώτοι πέσανε αιχμάλωτοι από τη διμοιρία μας και αυτοί που έρχονταν από πίσω γύρισαν άπραχτοι.

Τους πρώτους τους πιάσαν αιχμαλώτους, που ήτανε στουπί στο μεθύσι. Από αυτούς μάθαμε ότι από τις πρωινές ώρες τους ποτίζανε κονιάκ και σταφίδα για να μας αιφνιδιάσουν και πάθανε πανωλεθρία.

Γιάννης Λάλος

•

Για το ΥΠΕΞ

Επιστολή του κ. Βασίλη Γιαννάκοβα

Κύριε Διευθυντά,

Σας γράφω με αφορμή την απόλυσή μου από το Γενικό Προξενείο Αμβούργου με την δικαιολογία της «ανάρμοστης συμπεριφοράς» και της «υπέρβασης ιεραρχίας», αλλά και την εμπλοκή μου στη σκευωρία ορισμένων διπλωματών, οι οποίοι μέσω του προσωπάρχη κ. Αυγερινού με παρέπεμψαν να δικαστώ άνευ αποδείξεων, για να ευχαριστήσουν αυτούς τους διπλωμάτες που τώρα κινδυνεύουν να γελοιοποιηθούν.

Η σκευωρία τους, τουλάχιστον τώρα, δηλαδή εν ψυχρώ, επιβλήθηκε για λόγους εθνικής αξιοπρέπειας. Γιατί τι να πούνε: Λος Άντζελες, Αργυρόκαστρο, Αμβούργο, Βερο-

λίνο, Κάιρο, Ουκρανία, Γεωργία, Τίρανα κ.ά., μιλάνε οι βίζες, οι ελληνοποιήσεις, οι εμπορικές συναλλαγές και το χρήμα της διαφθοράς.

Βέβαια, δεν ήσαν άγνωστες μήτε οι χαρακτηριστικές ιδιαιτερότητες των προσώπων που πρωτοστάτησαν σ' αυτές τις αθλιότητες μήτε η γενικότερη νοοτροπία που εξέφραζαν.

Ο όλως άκομψος όμως και συγχρόνως παιδαριώδης τρόπος, με τον οποίο ενήργησαν προσβάλλει οπωσδήποτε το υπουργείο Εξωτερικών και τη χώρα.

Και αυτό, δυστυχώς, σε μια στιγμή που πάμε αφελώς να καυχηθούμε ότι, ενσωματούμενοι στην Ευρωπαϊκή Ένωση, θα έχουμε οριστικά ξεπεράσει τις «τριτοκοσμικές» ακόμη συνθήκες μας και τις μικρονοϊκές τακτικές μας.

Το πώς χειρίστηκε ο προκάτοχος του σημερινού υπουργού κ. Παπανδρέου το θέμα της απολύσεώς μου είναι γνωστό. Όπως γνωστά είναι πλέον και τα έργα του, με αποκορύφωμα την παράδοση του Οτσαλάν, οι μαγκιές του και οι βρισιές του και προς υπαλλήλους του ΥΠΕΞ.

Από τη μια μεριά, το ΥΠΕΞ –έλεγε– οι υπάλληλοι που στέλνει η κυβέρνηση, έχουν καθήκον να ενημερώνουν για τυχόν διαφθορά σε πρεσβείες και προξενεία και από την άλλη το ΥΠΕΞ τους απολύει, τους συκοφαντεί, τους παραπέμπει στη δικαιοσύνη γιατί κατήγγειλαν και χάλασαν την ησυχία ορισμένων συνασπισμένων διπλωματών που ρουφάνε το αίμα του Λαού με τις χλιδές και τη μεγάλη ζωή που κάνουν στο εξωτερικό.

Παραλλήλως, αυτοί οι συνασπισμένοι νάνοι διπλωμάτες γλείφοντας και συκοφαντώντας κατόρθωσαν να πιέσουν τον Γιώργο Παπανδρέου προς την κατεύθυνση που επιζητούσαν.

Για όσους ξέρουν πρόσωπα και πράγματα, όχι τόσο μέσα, όσο έξω από την Ελλάδα, όπου είναι και ο κυρίως χώρος των «ατασθαλιών» και της διαφθοράς, όλος αυτός ο πανικός ήταν κλασική αντίδραση συνασπισμένων νάνων, όταν διαπιστώνουν ότι κινδυνεύουν από την εντιμότητα κάποιου, που τους «πήρε είδηση» και δεν δυσκολεύτηκε να τους καταγγείλει υπεύθυνα.

Και για να πούμε τα πράγματα με τ' όνομά τους, κινδυνεύει πάντα από την ειλικρίνεια και γενναιότητα κάθε πληροφορημένου ο ψευδεπίγραφος τίτλος ή θεσμός του προξένου ή του πρέσβεως, τον οποίο, διεθνείς προσωπικότητες έχουν καταδικάσει.

Προσωπικά ονόμασα κάποιους τέτοιους διπλωμάτες «άχρηστους για την πατρίδα και το ΥΠΕΞ», οι οποίοι απομυζούν εκατομμύρια με τη δικαιολογία ότι –δήθεν– στηρίζουν και αναπτύσσουν σχέσεις μεταξύ των χωρών και αποδήμων. Κηφήνες και υποκριτές.

Όταν σ' όλο τον κόσμο, Σύλλογοι, Σωματεία, Οργανώσεις, Ενορίες και μεμονωμένα άτομα καταγγέλλουν διαφθορά, δεν φθάνουν στο γραφείο του Υπουργού, χάνονται κάπου στους κεντρικούς διαδρόμους του ΥΠΕΞ. Ή αν φθάσουν, κάνουν επιλογή σε ποιον θα φορτώσουν την υπόθεση ή τα πταίσματα και ξεκαθάρισε το σκηνικό, μέχρι το επόμενο. Βέβαια οι άνθρωποι αυτοί νομίζουν ότι έτσι κάνουν καλύτερα τη δουλειά τους.

Αλλά αν πιστεύουν πράγματι ότι οι εξουσίες αυτές είναι «διακριτές» τότε τι ζητάνε από τον Λαό;

Με ποια λογική δεν πρέπει να τιμωρούνται τέτοιοι διπλωμάτες;

Τελικά η σημερινή ηγεσία του ΥΠΕΞ θα δεχθεί αυτή την συνεχιζόμενη αδικία;

Θα δεχθεί ένας άνθρωπος που έδωσε μάχη για την διαφθορά να συνεχίζεται να αδικείται και να προσπαθεί να βρει το δίκαιο στα δικαστήρια;

Με κάθε εκτίμηση,
Βασίλης Γιαννάκοβας
πρώην υπάλληλος ΥΠΕΞ

•

Γκρεκομανία

Από τον γιατρό Αντώνιο Ρίζο:

Αγαπητοί φίλοι,

Φαίνεται πως ισχύει ο κανόνας ότι τα μέλη και οι ομάδες κάποιου έθνους που ζουν στην διασπορά σπάνια ανήκουν στις λεγόμενες προοδευτικές τάξεις των δεύτερων πατρίδων τους. Ο Ψυρούκης ονομάζει τους Αιγυπτιώτες Έλληνες «τα λαγωνικά του καπιταλισμού», οι επίσης έλληνες πολιτικοί εξόριστοι στην Τσεχοσλοβακία (λέγεται ότι) χειροκροτούσαν τα τανκς, όταν αυτά συνέτριβαν την Άνοιξη της Πράγας, οι περισσότεροι τούρκοι μετανάστες σήμερα στην Γερμανία συμπαθούν τους χριστιανοδημοκράτες κ.λπ. κ.λπ.

Ο El Greco αναγκάστηκε να φύγει από την Ρώμη επειδή, προς αγανάκτηση των Ιταλών, είχε προσφερθεί να αντικαταστήσει τις ξεδιάντροπες μορφές του Μιχαήλ Άγγελου στο Βατικανό σε καλή τιμή με καθώς πρέπει ντυμένες δικές του. Υπήρξε διά της τέχνης του απολογητής τής –όσο ξέρω– φρικτής ισπανικής αντιμεταρρύθμισης, ζηλώτριας του πιο μισαλλόδοξου καθολικισμού.

Εθεωρείτο ο πιο άξιος ανάμεσα σ' όσους ζωγράφιζαν τον Άγιο Φραγκίσκο, τον «φτωχούλη του Χριστού» (όχι: «του Θεού»!). Όταν αυτός βρισκόταν στα τελευταία του, έγραψε σε κάποια κυρία, φίλη του ζητώντας να τον επισκεφθεί, όσο ακόμη ζούσε. Την παρακαλεί να του φέρει ένα σάβανο για τα φθαρτά του κατάλοιπα και κεριά για την νεκρώσιμη ακολουθία. Όμως και μερικές λιχουδιές, σαν αυτές που του είχε φέρει την τελευταία φορά και που ήταν τόσο νόστιμες.

Πολύ απέχει ο Άγιος της πραγματικότητας από τον Άγιο του ζωγράφου! Και γιατί όχι; Μήτε και ισχυριζόμαστε ότι ο El Greco συνέθετε αντί για όπερες, συστηματικά οπερέτες (το διόλου ευκαταφρόνητο αυτό μουσικό είδος!). Όμως άλλο ο σοβαρός «πανθεϊσμός» του Jan Bruephel, τον οποίο (εννοούν, υποθέτω, τον πρεσβύτερο) οι τεχνοϊστορικοί, όπως και τον σύγχρονό του Θεοτοκόπουλο, ονομάζουν «μανιερίστα», κι άλλο ο, αν όχι έξαλλος, οπωσδήποτε πάντα εκκεντρικός ναρκισσισμός των ηρώων του El Greco. Ιστορικά πολύ σπουδαιότερη και ασύγκριτα πιο αξιαγάπητη μου φαίνεται η συμβολή της κρητικής ζωγραφικής και γενικότερα της maniera Grece (όπου εδώ μανιέρα σημαίνει απλώς τεχνοτροπία) στην ανάπτυξη των γοτθικών ιταλικών πόλεων, παρά ο ρόλος της στην αγκαλιά των Ιησουιτών και της Ιεράς Εξετάσεως.

Σ' όποιον ο ζωγράφος που μας αφορά αρέσει, με γειά του και με χαρά του, έχω όμως την εντύπωση πως αντιμετωπίζεται όχι μόνον ως τουριστικό, παρά και ως «εθνικό» κεφάλαιο.

Ευχαριστώ, Φιλικά
Α. Ρίζος

•

Από τον Γιάννη Τούντα λάβαμε και δημοσιεύουμε το ακόλουθο κείμενο.

Αριστεροί Μισθοφόροι: Στο βωμό της ρήξης και της υπέρβασης

Διάβαζα τις προάλλες την *ΕΚΦΡΑΣΗ*, το περιοδικό των ΠΑΣΟΚ και, βλέποντας για

μία ακόμα φορά την τακτική συνεργασία του Μάνου Στεφανίδη, χάρηκα που ακραιφνείς αριστεροί δεν διστάζουν να ενισχύουν με την πένα τους ένα πολιτικό έντυπο που εκφράζει το ΠΑΣΟΚ και στηρίζει την κυβέρνηση Σημίτη.

Στη συνέχεια διάβασα το άρθρο του Μ.Σ. στο τελευταίο φύλλο του *Αντί* και χάρηκα ακόμα περισσότερο γιατί κατάλαβα ότι η συνεργασία του με το ΠΑΣΟΚ δεν έχει να κάνει με τις όποιες υλικές απολαβές, αλλά με την βαθιά του επιθυμία να παραμείνει στρατευμένος, έστω και ως μισθοφόρος, στην υπηρεσία της ρήξης και της υπέρβασης». Αν και το ανατρεπτικό αυτό σχέδιο δεν εξηγείται επαρκώς, παρ' όλ' αυτά εκτός από χαρά αισθάνθηκα και ανακούφιση γιατί έτσι μπόρεσα να καταλάβω το νόημα της προσωπικής του επίθεσης. Εκείνος συνεργάζεται με το έντυπο του ΠΑΣΟΚ για να βοηθήσει στην πτώση του, ενώ εγώ υποστηρίζω το ΠΑΣΟΚ για να συνεργαστώ στο μέλλον μαζί του.

Αυτή η θεμελιώδης πολιτική αντίθεση αποτελεί ανεκτίμητη θεωρητική προσφορά, γιατί διευκολύνει όχι μόνο στο διαχωρισμό των συμβιβασμένων από τους ασυμβίβαστους, αλλά απαντάει επιτέλους ευθαρσώς στο ερώτημα για το ποιος πράγματι είναι αριστερός. Σύμφωνα λοιπόν με τον Μ.Σ., μόνο όποιος δεν συνεργάζεται με το ΠΑΣΟΚ είναι αριστερός. Έτσι τώρα ξέρουμε. Οι του ΠΑΣΟΚ και οι πένταχτοι υποστηρικτές τους δεν είναι αριστεροί εξ ορισμού. Οι εκσυγχρονιστές του ΣΥΝ δεν είναι αριστεροί διατί θέλουν τη σύγκλιση με τους Σημιτικούς. Οι προεδρικοί του ΣΥΝ δεν είναι αριστεροί γιατί επιδιώκουν την προοδευτική διακυβέρνηση με τους Τσοχατζοπουλικούς. Ο Μασσόβολης δεν είναι αριστερός γιατί προτείνει συγκυβέρνηση με το ΠΑΣΟΚ. Οπότε τι μένει; Ο Λαφαζάνης, η Αλέκα, ο Ζουράρις και η Κανέλη.

Και επειδή προφανώς τα ίδια ισχύουν και για την υπόλοιπη Ευρώπη, μπορούν πλέον οι ακραιφνείς αριστεροί να κοιμούνται ήσυχοι ξέροντας ότι οι σοσιαλιστές και οι σύμμαχοί τους τιμωρήθηκαν δεόντως, με την οριστική αφαίρεση της αριστερής τους ταυτότητας. Άλλωστε το δήλωσε και ο ευρωβουλευτής του ΣΥΝ Αλ. Αλαβάνος. Ο Ντ' Αλέμα είναι πιο δεξιός και από τους φιλελεύθερους.

Δεν διευκρινίζει όμως ο συγγραφέας εάν ο ορισμός αυτός θίγει και τη δική του αριστεροσύνη ή αν, λόγω των επαναστατικών του προθέσεων, εξαιρείται του κανόνος. Ελπίζω να συμβαίνει το δεύτερο, γιατί άντε μετά να εξηγήσει στους αναγνώστες του *Αντί* πώς ένας έκπτωστος αριστερός μπορεί να μοιράζει πιστοποιητικά αριστεροσύνης. Γιατί όπως και να το κάνουμε, αυτοί που μοιράζανε πιστοποιητικά εθνικοφροσύνης κατά το παρελθόν μπορεί να ήταν μεροκαματιάρηδες ασφαλίτες που η ζωή τούς είχε κάνει χωροφύλακες των φρονημάτων τους, αλλά την εθνικοφροσύνη τους κανείς δεν την αμφισβητούσε.

Εκτός όμως από τη συμβολή του σε θεωρητικές αποσαφηνίσεις, ο Μ.Σ. με το κείμενό του μας βοηθά να κατανοήσουμε και τους μηχανισμούς που ευθύνονται για την κακοδαιμονία του τόπου και ειδικότερα για την κατάντια του τομέα του πολιτισμού. Μας καλεί να αναλογιστούμε ποιοι κατέχουν θέσεις στα πολιτιστικά ιδρύματα της χώρας, για να οδηγήσει επαγωγικά τη σκέψη μας στο συμπέρασμα πως αν, για παράδειγμα, στη θέση του Κωνσταντίνου Τσουκαλά στην προεδρία του Δ.Σ. του Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης ή του Χρήστου Λάζου στην διεύθυνση του Εθνικού Κέντρου Βιβλίου υπήρχαν ακραιφνείς αριστεροί, τότε δεν θα «αυτοπαραμυθιαζόμασταν» και τα πράγματα θα ήταν σαφώς καλύτερα. Πώς να πάνε, όμως, οι ακραιφνείς αριστεροί σε δημόσιες θέσεις αφού κινδυνεύουν να κατηγορηθούν από τον Μ.Σ. ως κρατικοδίαιτοι και μη αριστεροί. Η μόνη λύση στο δυσεπίλεπτο αυτό πρόβλημα θα ήταν να διευκρινίσει ο Μ.Σ. τις προθέσεις του. Θα τους το αφαιρέσει –ναι ή όχι– το πιστοποιητικό;

Τη διευκρίνιση αυτή τη ζητάω επειδή έχω άγνοια των συνεπειών, μια που στα 30 περίπου χρόνια που ασχολούμαι με τα κοινά δεν είχα ποτέ την ευκαιρία να γευτώ τις απολαβές ενός κρατικού διορισμού. Και δεν λέω μόνο από τη θέση ενός διοικητή ή ενός διευθυντή, που πιθανόν να μην την αξίζω, αλλά ούτε καν από τη θέση ενός απλού επιμελητή.

Αλλά και αυτό το υστερόγραφο στο τέλος με τις αναφορές στο ΚΚΕ εσ. και την ΕΑΡ, τι το ήθελε ο αθεόφοβος; Για να τρίζουν τα κόκαλα του Μπερλιγκουέρ και του Δρακόπουλου και τόσων άλλων που έδωσαν τα πάντα για να πείσουν τους αριστερούς, ακραιφνείς και μη, για την ανάγκη υπέρβασης της ιστορικής ρήξης στην αριστερά, προκειμένου να υπάρξει ένας νέος συνασπισμός εξουσίας σοσιαλιστών-κομμουνιστών. Εκτός και αν οι σοσιαλιστές του Κράξι και του Αντρέα Παπανδρέου ήταν πιο αριστεροί απ' αυτούς του Σημίτη.

Βέβαια, αν κάποιος είναι φανατικά υπέρ της ρήξης και της υπέρβασης, όπως καλή ώρα ο Μ.Σ., πώς να αποδεχθεί χωρίς λαϊκή κατακραυγή και οικογενειακές γκρίνιες την ανάγκη υπέρβασης της ρήξης; Εμείς όμως τι φταίμε;

Γιάννης Τούντας

•

Ο συνεργάτης μας Μάνος Στεφανίδης, υπ' όψιν του οποίου θέσαμε το ανωτέρο κείμενο του κ. Τούντα, απαντά:

Η αβάσταχτη ελαφρότητα του δήθεν

Άδικος κόσμος, κ. Τούντα μου. Εγώ να τους δίνω κείμενα για τον Πικάσο, τον Καντίαρη ή την πρόκληση της άδειας Πινακοθήκης, ώστε να καλλιεργείται η έρμη η πασοκική βάση, κι αυτοί να με παραπέμπουν στον εισαγγελέα με κατηγορίες βαρύτερες εκείνων του Ναξάκη ή να στήνουν πειθαρχικά και Ε.Δ.Ε. επειδή τόλμησα να διατυπώσω την προσωπική μου άποψη ή επειδή εθίγη η αγορά τέχνης και οι Christie's. Άρα και σεις, να προσέχετε, γιατί οι αθεόφοβοι δεν έχουν μπέσα. Παίρνουν από εσάς, τους αγνούς κι άδολους αριστερούς, ό,τι πιο πολύτιμο έχετε, την αριστεροσύνη σας, και έπειτα σας πετάνε σαν στυμμένη λεμονόκουπα. Βλέπετε, οι κ.κ. Βενιζέλος και Πάγκαλος δεν έχουν τη δική σας διαλεκτική φινέτσα και το χιούμορ, αλλά όντας φθαρμένοι και καθεστωτικοί δεν αναγνωρίζουν τίποτε άλλο από την αλαζονεία του καθεστώτος (τους). Ενώ εσείς θέλετε να δώσετε μιαν άλλη διάσταση στο περιεχόμενο της σύγχρονης Αριστεράς, αυτοί σας βλέπουν ως νούμερα στην προεκλογική τους επιθεώρηση. Φρίκη. Όθεν αντιλαμβάνομαι τον εκνευρισμό σας και δικαιολογώ την σχετική σας αδολέσχεια. Αλήθεια, όμως, γιατί ντρέπεστε να πείτε ότι γίνατε ΠΑΣΟΚ, αλλά μας ταλαιπωρείτε με post-αριστερά αλληλούια για το πόστερ του κ. Σημίτη; Είναι κακό να είναι κανείς ΠΑΣΟΚ και να μετέχει στον εκσυγχρονισμό και την πρόοδο αυτού του τάλαινος τόπου; Γιατί πρέπει ν' αναφέρεται συνεχώς στο αρι-

Τζων Άσμπερυ

ΑΥΤΟΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΑ ΣΕ ΚΥΡΤΟ ΚΑΤΟΠΤΡΟ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΧΑΡΗΣ ΒΛΑΒΙΑΝΟΣ

Η *Αυτοπροσωπογραφία σε Κυρτό Κάτοπτρο* –«η *Έρημη Χώρα* της μεταμοντέρνας αμερικανικής ποίησης», όπως χαρακτηριστικά την αποκαλεί ο κριτικός Harold Bloom– είναι η πιο ολοκληρωμένη και σημαντική ποιητική σύνθεση του John Ashbery. Όταν εκδόθηκε το 1975 απέσπασε ταυτόχρονα το Βραβείο Pulitzer, το πολύ σημαντικό National Book Award και το έγκυρο National Book Critics' Circle Award. Αν η ποίηση, όπως τη συνέλαβε ο Αυγουστίνος, είναι το «κάτοπτρο - το speculum του κόσμου», ο Άσμπερυ διαλέγει ένα κυρτό κάτροπτρο για να μιλήσει για τη στρεβλή, παραμορφωμένη εικόνα του σημερινού κόσμου. Την αφορμή τού την προσφέρει το εγχείρημα του Ιταλού ζωγράφου της Αναγέννησης Francesco Parmigianino (1503-1540) να ζωγραφίσει το πορτραίτο του, με σκηνικό το εργαστήριό του, «κοιτάζοντας για τον σκοπό αυτό τον εαυτό του σ' ένα κυρτό κάτοπτρο...». Με αφετηρία τον πίνακα του Παρμιτζανίνο, ο Άσμπερυ στοχάζεται πάνω στη προσωπική του ζωή, τη θρυμματισμένη ανθρώπινη κατάσταση του καιρού μας και τη διαδικασία της ποιητικής γραφής, αποκαλύπτοντας κι αυτός το δικό του εργαστήριο στον αναγνώστη. Ο Τζων Άσμπερυ (1927-) θεωρείται ο σημαντικότερος εν ζωή Αμερικανός ποιητής.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 • ΑΘΗΝΑ, 10680 • ΤΗΛ. 3607.744

FAX 3623.093 • E-mail: nefeli-p@otenet.gr

στερό παρελθόν του σαν τις εταίρες του Κάτουλου που θρηνούσαν την παρθενία τους όποτε έπεφταν αναδουλειές;

Εγώ πάλι δηλώνω ευθαρσώς ότι ανήκω στον ΣΥΝ και άρα ψηφίζω ΣΥΝ. Εσείς που δηλώνετε ότι ψηφίζετε ΠΑΣΟΚ, μας λέτε πού ανήκετε; Και δεν νομίζετε ότι έχει πληρώσει πολύ –και άδικα– ο Συνασπισμός την ανήσυχη και κινητική «αριστεροσύνη» ολιγάριθμων «χορευτών» του χώρου; Το άρθρο μου σας βεβαιώ δεν είχε καμία προσωπική αιχμή. Απορίες διατύπωσε επί ιδεολογικού επιπέδου και αφορούσε στις –επιεικώς– απαράδεκτες δηλώσεις σας περί φθαρμένου ΠΑΣΟΚ και περί της ανάγκης για αναστήλωσή του. Λες και το ΠΑΣΟΚ είναι φθαρμένος καβάλος που πρέπει να τον μαντάρουν αριστερές εθελόντριες, εσαεί. Εκτός κι αν στο ΠΑΣΟΚ δεν αποδέχεσθε τις απορίες και τον διάλογο.

Τώρα πάλι για τον Ντ' Αλέμα, τον Μπερλιγκουέρ και τον αείμνηστο Δρακόπουλο τι να πω. Βλέπετε δεν έχω την δική σας τριαντάχρονη εμπειρία περί τις μετακινήσεις και τους μετασχηματισμούς.

Πάντως, αν μου επιτρέπετε, μπερδεύετε, λόγω ίσως μερικής συγχύσεως, τους νεκρούς με τους νεκροθάφτες.

Τα σχετικά τέλος με τον πολιτισμό, τα κρατικά μουσεία και τους κομματικούς εγκάθετους – ας μην μιλάμε για σχοινί στο σπίτι του πεθαμένου, γιατί εδώ περισσεύει η γελοιότητα και ξεχειλίζει το θράσος.

Στο χώρο του πολιτισμού οι ευθύνες του ΠΑΣΟΚ είναι τεράστιες. Γι' αυτό μην προκαλείτε. Όσον αφορά, πάλι, στους λογής Τσουκαλάδες, εν ονόματι του –σεβαστού– παρελθόντος τους δεν τους συγχωρείται ότι δεν αντιδρούν στην απίστευτη αυθαιρεσία του κομματικού κατεστημένου και ότι απεκάλεσαν ανερυθρίαστα δημοσίως τον κ. Βενιζέλο, «ποιητή». Ο διανοούμενος «αυτοκτονεί» σαν τον Σενέκα και δεν αναγορεύει σε συγκλητικό το άλογο του κατά περίσταση εκφραστή της εξουσίας (είτε είναι Νέρων είτε Καλλιγούλας).

Μακριά, τέλος, από μένα τα πιστοποιητικά «αριστεροσύνης». Αλλά και σεις μην χρησιμοποιείτε μια στάση ζωής, όπως είναι η αριστερή ιδιότητα, σαν πασπαρτού και τίτλο της κεφαλαιαγοράς. Γιατί έτσι επιτρέπετε στους πάντες να σας καταλογίσουν οπισθοβουλία. Ιδιαίτερα, μάλιστα, όταν κατ' επανάληψη χρησιμοποιείτε το όποιο παρελθόν σας για τις κατά συρροήν πασοκικές σας προτιμήσεις. Αλήθεια, αν αύριο υποστηρίζατε Τσοβόλα, θα πηγαίνατε στο ΔΗΚΚΙ ως «Πασόκος» ή ως «αριστερός»;

– Πόσες φορές, διερωτώμαι, θα (ξανα)περάσετε το ίδιο ποτάμι; Εκτός κι αν, εξ αυτού, αισθάνεσθε δυσάρεστα, οπότε σας καταλαβαίνω και σας συμπαρίσταμαι σε ό,τι ποθείτε.

Με αγωνιστικούς χαιρετισμούς

Μάνος Στεφανίδης

ΥΓ. Σας ευχαριστώ, τέλος, που με υποδειγματική κομψότητα με αποκαλέσατε «μισθοφόρο» επειδή γράφω στην ευπρόσωπη *Έκφραση*. Πού να μαθαίνατε ότι έδωσα άρθρο για τον Greco και στην «Κίνηση /Motion», το περιοδικό της ΟΛΥΜΠΙΑΚΗΣ.

Αφήστε που είμαι επιμελητής σε μουσείο (εκεί να δεις μισθοφοριλίκι!). Πάντως εμείς, στη δική μας Αριστερά, κρίνουμε περισσότερο το τι λένε τα κείμενα και δεν γκετοποιούμε τον Τύπο (ημερήσιο και περιοδικό).

Αλήθεια, κατά τη γνώμη σας, είναι κακό να συνεργάζεται κανείς με την *Έκφραση*;

Επισημαίνουμε

ΕΠΟΜΕΝΗ ΜΕΡΑ *(Τα επιλεγόμενα ενός «θριάμβου»)*

έκθεση του Greco στην Εθνική Πινακοθήκη –τρίτη κατά σειράν τα τελευταία δέκα χρόνια– ήρξε πραγματικά μια μεγάλη επιτυχία· μια επιτυχία η οποία στηρίχθηκε στο οτελεσματικό marketing και στην ευρυτάτη διαφήμιση. Πλήθη κόσμου συνέρρευσαν, χνά σε αποπνικτικές συνθήκες, για να θαυμάσουν αυτό ακριβώς που δεν γνώριζαν. Γιατί Greco έχει ταυτισθεί στον τόπο μας περισσότερο μ' εθνικιστικές εξάρσεις ή με ησκόληπτες αφέλειες και λιγότερο για εκείνο που πραγματικά είναι: δηλαδή ένας θνής ζωγράφος και μια από τις μεγαλύτερες προσωπικότητες στην παγκόσμια τέχνη. εί, δηλαδή στον παιδαγωγικό τομέα, η Πινακοθήκη δεν τα πήγε πολύ καλά. Δεν ργάνωσε ημερίδες ή επιστημονικά συνέδρια, έχασε τη μοναδική ευκαιρία να μελετήσει situ τα έργα, δεν μετείχε με μελέτες του προσωπικού της στον βαρυσήμαντο κατάλογο υ εξέδωσαν οι Ισπανοί (κυρίως). Αν όμως διεκδικούμε τον Greco, οφείλουμε πρωτίστως τον ερευνήσουμε διεξοδικά. Αντ' αυτού, απολαύσαμε από τηλοψίας την Ειρήνη Παπά να ς κοιτά λιγωμένα και να (του) λέει: «είσαι δικός μας και θα ξαναγυρίσεις!». Φαντάζομαι ς όλοι φαντάζεσθε ποιος έγραψε το κείμενο αυτής της διαφήμισης. Έτσι όμως δεν ασφαλίζεται η γνώση ή η ουσία του έργου, αλλά προπαγανδίζεται το θέαμα. Πόσο λλον που ο Greco είναι ένας δύσκολος και αιχμηρός δημιουργός που δεν παραδίδεται ολα σε όσους αντλούν την αισθητική τους από την Ρούλα ή τα νυχτερινά πολιτιστικά τρα. Προσωπικά, πάλι, είμαι εξαιρετικά δύσπιστος με ό,τι συγκινεί ή ενθουσιάζει τις ήσεις των 8 μ.μ. Και τούτο γιατί τα κανάλια ευδόκησαν μεν να δείξουν τις ουρές –όπως \ωστε τις έδειχναν και στο προσκύνημα του «Άξιον Εστί» ή στην κοσμοπλημμύρα του τρό– αλλά όχι και τα έργα ή τον ζωγράφο· ούτε πάλι έστερξαν σε κάποιαν ανάλυση ή ν αισθητική προσέγγιση. Βλέπετε οι θεατές –της τηλεόρασης ή του Greco, αδιάφορο– ουν εθισθεί μεν να βλέπουν αλλά όχι και να κοιτάζουν. Το πρώτο είναι παθητικό και ολο. Το δεύτερο απαιτεί προσήλωση και προσωπική άποψη.

όσμος του Greco λοιπόν απαιτεί αισθητική παιδεία και καλλιτεχνική ενημέρωση· όμως η ακοθήκη έχει προ πολλού λησμονήσει τον παιδαγωγικό της ρόλο και λειτουργεί ως ιφείο δημοσίων σχέσεων ή χώρος κοσμικών και πολιτικών εκδηλώσεων. Με τα μόνιμα έματα της σταθερά στα υπόγεια, δεν δικαιούται ουδείς να επιχαίρει για τον «θρίαμβο», ε για το ότι «ο Greco γιόρτασε την χιλιετία στην Αθήνα» (sic). Φερ' ειπείν θα είχε πολύ ιαφέρον να διοργανωθεί μια έκθεση-συνέχεια με θέμα την επίδραση του δαιμόνιου ητικού στην νεοελληνική ζωγραφική: Στον Γύζη, στον Παρθένη, στον Κόντογλου, στον σανλή. Αυτά όμως τα πράγματα απαιτούν έρευνα και προσπάθεια και δεν χωράνε σε μα πακέτα. Έτσι η Εθνική Πινακοθήκη έχασε μοναδική ευκαιρία για να καταστήσει τους αιριακούς επισκέπτες της μόνιμους φίλους, μυώντας τους ταυτόχρονα και στα μυστικά νεότερής μας τέχνης. Παράλληλα, η στενότητα του χώρου και η διαρκής οχλοβοή βάμαι πως καθιστούσαν τους επισκέπτες της έκθεσης φίλους για μια μέρα και εχθρούς μια ζωή (υπό την έννοια ότι δυσκολότατα θα ξανάρθουν). Πικρές αλήθειες, πλην ήθειες.

ός κι αν πιστέψουμε πως όλοι σε μια μέρα έγιναν γκρεκολόγοι και γκρεκομανείς. οσωπικά πάλι μ' ενδιαφέρει η κοινωνιολογική πλευρά του θεάματος και η απόλυτη ιτεία που ασκεί η τηλεόραση στη νεοελληνική κοινωνία και για το καλό και για το κακό. ς τα όρια του εκμαυλισμού. Και βέβαια πόσο λίγο αξιοποιούν αυτή την δυνατότητα οι τε νεόπλουτες και αμαθείς οικογένειες του τόπου που νέμονται τα ΜΜΕ καθιστώντας πληροφόρηση και την ενημέρωση ένα ακόμη, πρόχειρο, πολυδάπανο και αγοραίο οϊόν».

αι πάντως συγκινητικό και ελπιδοφόρο ότι έσπευσε ο κόσμος· ότι ήλθαν και οι ειδήμονες οι αθώοι· αρκεί οι τελευταίοι να μην θαύμασαν τα καινούργια, αόρατα ρούχα του ιλιά. Και εδώ έγκειται η βαρύτατη δική μας ευθύνη: να προσφέρουμε στο κοινό αυτό δικαιούται· αυτό για το οποίο βρισκόμαστε εκεί που βρισκόμαστε όλοι μας.

θα βρει, λοιπόν, ο επισκέπτης την επαύριον της έκθεσης όταν σβήσουν οι προβολείς τα φλας; Θα βρει την ανυπαρξία συνέχειας, την περιφρόνηση του στοιχειώδους σειολογικού καθήκοντος.

βρει μια κλειστή Πινακοθήκη με άδειες, έρημες αίθουσες. Αυτά είναι τα δυσάρεστα εγόμενα ενός θριάμβου... Και επ' αυτού η ευθύνη της πολιτείας, πρωτίστως, είναι άστια

Μάνος Στεφανίδης

ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ

• ***Μη χάσετε:*** τη μεγάλη έκθεση του Θεόφιλου Χατζημιχαήλ, του λαϊκού ζωγράφου που αποτύπωσε με μοναδική ευαισθησία τους νεοελληνικούς μύθους. Η έκθεση αφορά έργα του ζωγράφου που βρίσκονται μόνιμα εγκατεστημένα στο Μουσείο Θεόφιλου στη Λέσβο. Στο Ίδρυμα Μελίνα Μερκούρη (Ηρακλειδών 66, Θησείο, τηλ. 3414465-6) έως τις 13 του μήνα.

• ***Ταξιδέψτε:*** με «Το Τρένο στο Ρουφ»: Μια «υπερπαραγωγή» σε 7 βαγόνια και 1 ατμομηχανή, με 12 ηθοποιούς, 1 μουσικό και σκηνική εποπτεία της Τατιάνας Λύγαρη, στήθηκε για 73 θεατές. Πρόκειται για μια ελεύθερη απόδοση του γνωστού έργου του Άλφρεντ Χίτσκοκ *Η κυρία εξαφανίζεται*. Έτσι τιμά η Καλλιτεχνική Εταιρία ΑΞΑΝΑ, τα 100 χρόνια από τη γέννηση του μεγάλου δημιουργού.

• ***Δείτε:*** την έκθεση πέντε νέων καλλιτεχνών που παρουσιάζει η Δάφνη Ζουμπουλάκη στην γκαλερί της πλατείας Κολωνακίου. Πρόκειται για τους Γιώργο Βαβυλουσάκη, Μαργαρίτα Γελαδά, Κωνσταντίνα Κώτση, Παύλο Νικολακόπουλο, Ελπίδα Πανονίδου, Κρίτωνα Παπαδόπουλο. Να τους δείτε. Και οι πέντε τους έχουν ιδέες, επάρκεια, αίσθηση της εποχής. Έχουν το θάρρος να ρισκάρουν και να αυτοαμφισβητούνται.

ΜΝΗΜΗ ΧΡΗΣΤΟΥ ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΠΤΑ ΧΡΟΝΙΑ (29.1.93) από το θάνατό του και την επομένη, από σήμερα, Παρασκευή, 11 Φεβρουαρίου, το Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης οργανώνει στο «Παλλάς» (ώρα 8 μ.μ.) βραδιά μνήμης του αδόκητα –και τόσο πρόωρα– χαμένου Χρήστου Βακαλόπουλου με την προβολή και των τεσσάρων ταινιών που πρόλαβε (εκτός από το συγγραφικό, το κριτικό και το ραδιοφωνικό του έργο) να γράψει το σενάριο και να σκηνοθετήσει: Τις μικρού μήκους *Βεράντες* και *Θέατρο* και τις μεγάλου μήκους *Όλγα Ρόμπαρτς* και *Παρακαλώ, γυναίκες, μην κλαίτε* (σε συνσκηνοθεσία με τον Στ. Τσιώλη).

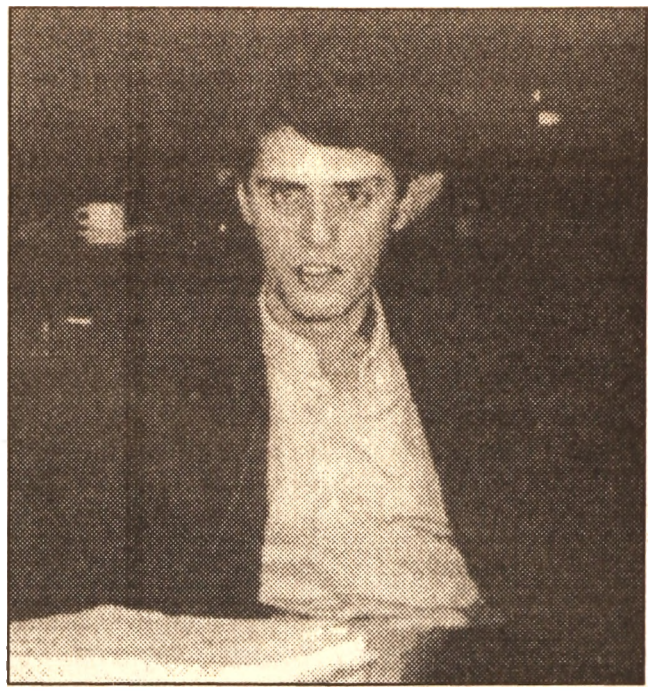

Ο Χρήστος αγάπησε το *Αντί* και συνεργάστηκε μαζί του. Το ίδιο αγάπησαν και οι άνθρωποι του περιοδικού τον άνθρωπο και τον συνεργάτη.
Να είμαστε όλοι εκεί τη βραδιά της εκδήλωσης. Να δούμε ξανά (και όσοι δεν είδαμε, να το γνωρίσουμε) το έργο αυτού του ταλαντούχου, του προικισμένου με τόση ευαισθησία και πνευματικότητα, ανθρώπου. Και κυρίως να επιβεβαιώσουμε ότι κρατάει την ίδια πάντοτε θέση –αγάπης– στη μνήμη μας.
Ταυτόχρονα, το Φεστιβάλ, θα κυκλοφορήσει και τόμο που θα αναφέρεται στον άνθρωπο και το έργο του.

Δ.Χ.

ΒΟΜΒΙΔΙΑ πολιτικής ΑΦΑΣΙΑΣ

• Πιένες το Σύνταγμα!
• *Όχι ο καταστατικός χάρτης του κράτους αλλά ο σταθμός του Μετρό. (Το μετρό του μέλλοντός τους).*
• Α, ρε τυχεράκηδες στα Σεπόλια!
• *Κι όσοι έχετε προικώον στο Πεντάγωνο.*
• Όσον αφορά πάλι στον καταστατικό χάρτη, εδώ τα πράγματα είναι περιπλεγμένα (ως προς το μέλλον μας):
• *Τα δύο μεγάλα κόμματα τον έχουν κάνει κουρελόχαρτο για τις προεκλογικές τους ανάγκες.*
• Έστω κι αν δεν συντρέχει ΟΥΔΕΙΣ συνταγματικός λόγος για τις εκλογές· στις οποίες πάντως βαίνομεν.
• *Πρώτη φορά είναι, εξάλλου, που το ΠΑΣΟΚ θα χορέψει ζεϊμπεκιές με τους θεσμούς;*
• Ή, έστω, καντρίλιες, κ. Δάφνη μου.
• *Εμείς οι υπόλοιποι προς το παρόν παίζουμε με το Μετρό.*
• Το οποίο μάζεψε την πρώτη μέρα της λειτουργίας του περισσότερους απ' όσους μάζεψε ο Greco για τέσσερις μήνες.
• *Εδώ, όμως, ήταν τελετάρχης το Μέγαρο Μουσικής (sic).*
• Ποιοτικές διαφοροποιήσεις του θεάματος.
• *Αρκεί να υπάρχει φιλοθέαμον και ουρόφιλον (το σχηματίζον ουράς) κοινόν.*
• Οι Εγγλέζοι, πρώτοι διδάξαντες, το λένε "forming queues", κ. Μαρίνα μου (Λαλιώτη, εν προκειμένω).
• *Που είχατε την τιμητική σας στα εγκαίνια και προσέχατε τις λεπτομέρειες του προγράμματος σαν καλή νοικοκυρά.*
• Εξάλλου, είχαν έρθει όλοι οι φίλοι σας με τις Μερσεντές και τις φιλιππινέζες τους.
• *Η άλλη, η κ. Θεοκοτοπούλου, επωάζει αυτόν τον καιρό τις δάφνες της και χτυπάει βιβλίο Γκίνες!*
• Για ανεπίτρεπτο λαϊκισμό περί την διαχείριση του πολιτισμού.
• *Πάντως θα μπορούσε ανέτως να διεκδικήσει το ρεκόρ κλειστού μουσείου και ανύπαρκτων εκθεμάτων.*
• Και μια και μιλάμε για πολιτισμό, ακούστε ΤΗΝ είδηση:
• *Η υπουργός Πολιτισμού παραχώρησε ιδία βουλήσει αρμοδιότητες του υπουργείου της ως προς την οργάνωση της περιβόητης ολυμπιάδας 2004 στο ΥΠΕΧΩΔΕ!*
• Θα μου πείτε, εδώ ο Λαλιώτης βγάζει πρωθυπουργό, δεν θα διορίζει τον κακομοίρη τον υπουργό Παραπολιτιστικών υποθέσεων;
• *Πόσο μάλλον όταν αποδεικνύεται μέγα παπαζώον.*
• Απ' την άλλη, έγκυρες δημοσιογραφικές πληροφορίες λένε ότι ο εισαγγελέας στοχεύει πολύ ψηλά σχετικά με τον ΚΑΣ (Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο) και την εμπλοκή του στο σκάνδαλο των ΑΣΤΕΡΙΩΝ. Ποιο σκάνδαλο;
• *Την μια χρονιά χαρακτήρισε την περιοχή αυτή της Γλυφάδας προστατευόμενη από οποιαδήποτε οικοδομική χρήση και την άλλη την αποχαρακτήρισε και την έδωσε βορά στα τσακάλια της νύχτας.*
• κ. Ευγένιε Γιαννακόπουλέ μου!
• *Όταν ο πολιτισμός της αγοράς επιβάλλει στον ΚΑΣ να ΣΚΑΣ.*
• *Αναμένονται συνταρακτικές εξελίξεις, κ. Βότση μου.*
• Τρομερό! Έξι κλεμμένα γλυπτά απ' το μουσείο της Κορίνθου τα δημοπράτησαν οι Christie's της Ν. Υόρκης, κ. Βενιζέλε μου.
• Απ' την άλλη, το ΥΠ.ΠΟ δεν διαθέτει 50 εκατ. για ν' αναστηλώσει το περίφημο κυκλικό θέατρο της Λάρισας, με αποτέλεσμα να διαμαρτύρεται έντονα η εκεί αρχαιολογική εφορεία και ο Δήμος της πόλης.
• *Αν ήτανε όμως για τίποτε πυροτεχνήματα, λεφτά θα βρισκόντουσαν.*
• Μήπως πρέπει ο κ. Τζαφάλιας να πει τον πόνο του στο CNN, κ. Καρκαγιάννη μου;
• *Άσχετο: Η Crest είναι οδοντόκρεμα ή βαφή μαλλιών;*
• Αν όμως είναι οδοντόκρεμα, γιατί την διαφημίζετε εσείς, κ. Κούρκουλέ μου;

Μανωλάκης ο Βομβιστής

ΤΑ ΜΕΙΖΟΝΑ ΤΩΝ ΕΛΑΣΣΟΝΩΝ

την γκαλερί ΑΡΙΑΔΝΗ του Ηρακλείου τρέχει αυτόν τον ιρό μια σημαντική αναδρομική του Θωμά Φανουράκη με γα που προέρχονται από το εργαστήριό του. Να πώς ολόγισε την εκδήλωση ο Μάνος Στεφανίδης.

υτές εδώ οι σκέψεις αποτελούν την προσωπική κατάθεση από την γνωριμία με ένα πολύ σημαντικό έργο. Συγχρόνως συγκροτούν μια σειρά συλλογισμών σχετικά με το πόσο άνι-, μεροληπτική ή άδικη μπορεί να είναι η Ιστορία γενικά και η ορία της τέχνης ειδικά.

Θωμάς Φανουράκης, ιδιόρρυθμα ακέραιος και ασυμβίβαστα όλυτος, δεν δέχθηκε να κάνει δημόσιες σχέσεις μέσω της τέ-ης (του), ούτε να εκπορνεύσει την εικαστική του έρευνα και τον γραφικό του κόσμο για να επιτύχει προβολή ή χρήματα.

ποτέλεσμα αυτού, είναι σήμερα το έργο του να μην έχει μελε-θεί βαθύτερα και η θέση του στη σύγχρονη ζωγραφική μας να αι επισφαλής. Να γιατί μίλησα προηγουμένως για μεροληπτι-τητα της Ιστορίας. Γιατί αυτή κρίνει –καλύτερα, κρίνουν τα όσωπα που τη γράφουν– επηρεαζόμενη από τον τόπο δράσης ή τη δημόσια εικόνα του δημιουργού, κι όχι από το δημιούργημα θαυτό.

Φανουράκης επέλεξε να ζήσει και να δράσει στον γενέθλιο το του, στο Ηράκλειο, αφιερωμένος απόλυτα στο ζωγραφικό μια που τον κατακυρίευε. Συγχρόνως ένιωθε απόλυτη καχυπο-ι για το «κλεινόν άστυ», τις ίντριγκες και τα παιχνίδια εξουσίας . Αποτέλεσμα αυτού του σιωπηλού, ακήρυχτου πλην σοβού-ς πολέμου ήταν ο Φανουράκης να έχει καταχωρηθεί σε κιτά- και συνειδήσεις ως ένας «τοπικός άγιος» κι ένας ελάσσων λιτέχνης περιορισμένου ενδιαφέροντος.

ροσωπικά θεωρώ το ώριμο έργο του εξαιρετικό δείγμα ενός ηνοτραφούς όσο και ευρωπαϊκού ως προς τη νομιμότητα του ύματος, μαγικού ρεαλισμού.

ζωγραφική του χρησιμοποιεί τον ρεαλισμό για να πυροδοτή-την ποίηση και ασκεί τη λιτότητα για να οδηγηθεί στο ωραίο. ικονοποιία του είναι στηριγμένη σε μια σαφή όσο και συγκε-υμμένη γεωμετρία, ενώ η συναισθηματικότητά της τιθασεύε-από νόμους και κανόνες τους οποίους ο Φανουαράκης δεν σιμοποιεί εκ των προτέρων ως κλισέ, αλλά τους ανακαλύπτει λεύοντας.

αι εδώ είναι το σημαντικό: η τέχνη δεν συγκροτείται από ένα φειοκρατικό σύνολο τεχνικών οδηγιών ή μανιεριστικών «νό-», αλλά εκπηγάζει μέσα απ' το αυθόρμητο και μέσα από τη τεία του προβλήματος.

ναι περισσότερο το αίνιγμα και λιγότερο η λύση του, είναι η θυμία και η ανάγκη και λιγότερο η ηδονή και η πλήρωσή της. Ο ουράκης ήξερε πόσο εύκολο είναι το προφανές και το αυτο-το και γι' αυτό ο ρεαλισμός του δεν στάθηκε στην επίδειξη ; απλής δεξιοτεχνίας, ενώ ο ίδιος ήξερε να ελαφρύνει την τέ-του από τα μαλάματα της ναρκισσευόμενης επίδειξης. Ήθελε ης να είναι ουσιαστικός, ακριβής και σιωπηλός (τόσο στα λό-όσο και στις εικόνες του).

σιωπή στη δουλειά του Φανουράκη είναι –νομίζω– η εκ των άνευ προϋπόθεση κατανόησης.

ρωτοείδα δουλειά του Φανουράκη το 1977, αν δεν με απατά ήμη μου, στην «Ώρα» του Ασαντούρ Μπαχαριάν. Αργότε-ως επιμελητής στην Εθνική Πινακοθήκη, είχα την ευκαιρία ή την ευχαρίστηση– να εκθέτω συχνά τον πίνακα *«το τραπέζι ο άδειο κάδρο»* του 1974, από τη συλλογή μας, στις ομαδικές εκθέσεις που διοργάνωνα. Αυτό που με γοητεύει στις συνθέσεις του είναι η λειτουργία της σκιάς που δημιουργεί ακριβή σχήματα στο χώρο· καθώς επίσης και το ζωγραφισμένο ξύλο που κυριαρχεί στα θέματά του σε τέτοιο βαθμό ώστε να τον ζηλεύει –υποθέτω– όπου κι αν βρίσκεται –εκείνος ο πείσμων καλλιτέχνης– μαραγκός της Ναζαρέτ. Ο Φανουράκης «κάρφωνε» τις εικόνες του με τη σιγουριά και τη δεξιότητα του έμπειρου ξυλουργού. Σ' αυτές το σταθερό και το ασταθές, το βαρύ και το ελαφρύ, το ακίνητο και το κινούμενο βρίσκονται σε μιαν αέναα επισφαλή ισορροπία. —Μήπως αυτό δεν συμβαίνει εξάλλου και στη ζωή;

Από κοντά και οι ακουαρέλες του, οξυδερκείς, ευαίσθητες, διεισδυτικές, διάφανες, ποιητικές. Πρόσωπα, γυναικεία πρωτίστως, εικόνες της φύσης, θέματα αυτοεξομολογητικά. Αιφνιδίως παρουσιάστηκε εμπρός μου ένας άλλος Φανουράκης: συναισθηματικός, αισθησιακός, χιουμορίστας.

Αυτό που επίσης με εντυπωσίασε είναι ο αυτοσαρκασμός του ή το πικρό γέλιο που αντανακλούν τα πορτρέτα του. Ο Φανουράκης υπήρξε αμείλικτος προς τους άλλους, γιατί ήταν πρωτίστως αμείλικτος προς τον εαυτό του, αμείλικτος προς τις απαιτήσεις του όσον αφορά στην Τέχνη. Αυτή η τελευταία καθαγιάζει πάλι κάθε δισταγμό, παραχώρηση ή αδυναμία, όταν την προσεγγίζει κανείς «καθαρά τη καρδία».

Ο Φανουράκης, σαν τη Νίκη Καραγάτση, τον Ανδρέα Βουρλούμη, τον Γιώργο Μανουσάκη ή τον Ανδρέα Φωκά, ξέρει να εξαγάγει την ποίηση από το μικρό, το καθημερινό και το εφήμερο. Κυρίως όμως ξέρει πως τα μείζονα προκύπτουν εκ των ελασσόνων. Κι αυτό, για τον ίδιο συνιστούσε τρόπο ζωής...

Η όπερα *PEA*, οι Ολυμπιακοί αγώνες
και η βαναυσότητα της Εθνικής Λυρικής Σκηνής

του Θανάση Ρεντζή

Η όπερα *PEA*, γράφτηκε το 1906 και ως ερέθισμα ήταν η επαναβίωση των Ολυμπιακών Αγώνων, ενός θεσμού που επί δώδεκα ολόκληρους αιώνες υπήρξε η δόξα του Αρχαίου Ελληνικού κόσμου και που για αιώνες επίσης είχε εντελώς λησμονηθεί. Στην πρώτη Ολυμπιάδα της σύγχρονης εποχής που έγινε στην Αθήνα το 1896, ο Σπύρος Σαμάρας είχε κληθεί από τον Δημήτρη Βικέλα να συνθέσει σε στίχους του Κ. Παλαμά, τον ΄Υμνο των Ολυμπιακών Αγώνων – τον ύμνο ενός αναβιούμενου θεσμού.

Τον Μάρτιο του 1906 ξαναβρέθηκε στην Αθήνα ως επίσημος προσκεκλημένος της καλούμενης *μεσολυμπιάδος*[1] κι έτσι γεννήθηκε η ιδέα της όπερας *PEA,* στην εισαγωγή της οποίας προέχει η εγερτική μουσική του Ολυμπιακού ΄Υμνου. Η σύνθεση της Ρέας πρέπει να ολοκληρώθηκε προς το τέλος του ίδιου έτους κι αυτό συνάγεται απ' τα προσχέδια των σκηνικών που έκανε ο σκηνογράφος της Opera de Paris, E.M. Simas και φέρουν ημερομηνία 1906.

Το έργο πρωτοπαρουσιάστηκε στις 11 Απριλίου του 1908 στο Teatro Verdi της Φλωρεντίας και την επόμενη χρονιά ανέβηκε στη Scala του Μιλάνου. Οι πρώτες παραστάσεις ήταν ιδιαίτερα επιτυχείς, έως θριαμβικές[2], κι έτσι συνεχίστηκαν σε πολλές ευρωπαϊκές σκηνές, καθώς επίσης στη Ρωσία και την Αίγυπτο. Στην Αθήνα πρωτοπαίχτηκε στο Δημοτικό Θέατρο, από τον ιταλικό Θίασο Bracale, την Άνοιξη του 1911, με διευθυντή ορχήστρας τον ίδιο τον Σαμάρα. Η τελευταία παράσταση έγινε επίσης στην Αθήνα, την Άνοιξη του 1944, απ' το μοναδικό διασωθέν[3] αντίτυπο της παρτιτούρας που βρισκόταν στα αρχεία της Εθνικής Λυρικής Σκηνής, με σκηνοθεσία του Renato Mordo και μουσική διεύθυνση του Αντίοχου Ευαγγελάτου. Το 1985 ο Μ^ος Βύρων Φιδετζής επανέφερε το έργο στην επιφάνεια και το παρουσίασε (σε συναυλιακή μορφή) στο Δημοτικό Θέατρο Κέρκυρας, με τη Συμφωνική Ορχήστρα και Χορωδία της βουλγαρικής Ραδιο-Τηλεόρασης. Η πρόσφατη βλάσφημη και καταστροφική παράσταση της Ε.Λ.Σ. θάβει το έργο για πάντα, γιατί ποιος θ' ασχοληθεί πλέον με ένα έργο που έχει τόσο βάναυσα κακοποιηθεί και τόσο επιπόλαια εξευτελισθεί από την παρούσα Δ)νση της Εθνικής Λυρικής Σκηνής υπό τον Λ. Καρυτινό; Ανάλογες είναι φυσικά και οι ευθύνες του Β. Φιδετζή και προπαντός του Σπ. Ευαγγελάτου κι είναι αδικία και δειλία μέγιστη το να επιρρίπτεται η όλη ευθύνη σε μοδιστρούλες και καφετζούδες. Δεν πρόκειται για έγκλημα εξ αμελείας, αλλά εκ προμελέτης. Κρίμα.[4]

Η *PEA* είναι από πολλές απόψεις μια όπερα μοναδική και συνδυάζει τα πλέον ουσιώδη στοιχεία των μουσικών πολιτισμών, Ελλάδος, Ιταλίας, Γαλλίας και Γερμανίας, αν και ωστόσο παραμένει ως σύνολο ένα έργο της μεγάλης ιταλικής σχολής.

Στις αρχές του αιώνα μας ολοκληρώθηκε μια εξελικτική πορεία, απ' την Αναγέννηση ώς την Αναβίωση κι έτσι βρισκόμαστε μπροστά σε μια πληθώρα από δόκιμες, ή μη, απόπειρες επαναβίωσης κι ανασύστασης αρχαιο-ελληνικών θεσμών, που άλλες είχαν συνέχεια κι άλλες όχι, όπως οι **Ολυμπιακοί Αγώνες**[5] ή οι **Δελφικές Γιορτές**, καθώς ακόμα και μεταλλαγές των κοινωνικών ηθών που δεν έχουν πλέον αναφορά τη χριστιανική στέρηση, αλλά την πανθεϊστική μέθεξη.

Η *PEA*, ως μουσικό δράμα, εστιάζεται σε μια απόπειρα θραύσης του φράγματος του θανάτου –που αν και αδύνατο στη δεδομένη συγκυρία–, υπερβαίνεται από το φάντασμα των μουσών, που παίρνει τη θέση της ζώσας επιθυμία. Στο δραματικό περιεχόμενο ενυπάρχει επίσης ένας μοναδικός, αν κι εν πολλοίς, αυθαίρετος συνδυασμός μυθολογικών στοιχείων ελληνικής φυσικής προέλευσης με μεσογειακά ιστορικο-τοπικά στοιχεία της Χίου, της Γένοβας και της Βενετιάς.

Απ' την άποψη του γενικού πνευματικού πλαισίου είναι πρόδηλα τα στοιχεία

ας υστεροβυζαντινής αναφοράς (1400 Χ.) που επενδύεται με στοιχεία μεταναννησιακού κλασικισμού και νεοκλασισμού των αρχών του αιώνα μας –κι όλα τά εμπεριέχονται στον ευρύτερο μανα του νεορομαντισμού, που θέλγεται ;' τις επαναβιώσεις των παραδόσεων υ για πολλούς αιώνες είχαν απωθηθεί ι ξεχαστεί.

Έλος, ο Βερισμός[6], το νεότευκτο ιδίωμα υ ο ίδιος ο Σαμάρας συνέβαλε ουσιαστι- στη μορφοποίησή του, προσδίδει στη Α, μια πλαστικότητα κι ευλυγισία που, όπον τινά, αίρει την συνήθως καθηλωτισκηνική συμβατικότητα.

ΘΕΜΑ

ο τόπος τέλεσης του δράματος, το νησί Χίου, συμβολίζει τη συνέργεια των μεγειακών δυνάμεων που κυριαρχούσαν η θάλασσα. Την εποχή του δράματος, η νετία και η Γένοβα ήταν κραταιές ναυτιδυνάμεις και κυριαρχούσαν στα μεσοακά πελάγη αντιμετωπίζοντας τους σαηνούς κουρσάρους που αποτελούσαν μεγαλύτερη απειλή για τη ναυσιπλοΐα. Χίος, πατρίδα του Ομήρου, στην περίτης κλασικής αρχαιότητος είχε φθάσει πέρτατη ακμή, πλούτο και δόξα, γι' αυαι έμειναν οι φράσεις, όπως *Χία Ζωή Χίαι Τράπεζαι*. Οι κάτοικοι, που ήσαν νες, κατά την κρίσιμη περίοδο του εκχρονισμού της Ρωμαϊκής Αυτοκρατος ετάχθησαν εναντίον του Κωνσταντί- και για τιμωρία τους το νησί απογυθηκε σταδιακά από την πληθώρα των ων τέχνης που το κοσμούσαν.

τ' το 1346 η Χίος περνάει στην κυριαρτων Γενοβέζων, όπου και θα παραμείεπί δύο και πλέον αιώνες. Η διοίκηση Γενοβέζων μπορεί να χαρακτηριστεί πολλοίς τυραννική, αλλά ωστόσο επί ημερών τους γνώρισε σημαντική ακμή υημερία. Σημαντικώτατος κόμβος[7] της ιτολικής Μεσογείου, δέσποζε στο πέμα προς την Κωνσταντινούπολη κι ν επίσης η πύλη για τη Σμύρνη κι ολόη την περιοχή της Ιωνίας.

ν εποχή που εκτυλίσσεται η υπόθεση *ΡΕΑΣ* (τέλος του 14ου αιώνα), στη Χίο ουν όλες οι νεωτεριστικές τάσεις που τελούν το κύριο προοίμιο της Αναγέν- ης και του Κλασικισμού και προέρχοείτε από την Αυλή των Παλαιολόγων από τους μεγάλους εμπορικούς οίκους Γένοβας και της Serenissima. Απ' την μεριά όμως, οι απειλές των ασιατιορδών, των τουρκομάνων και των σα-

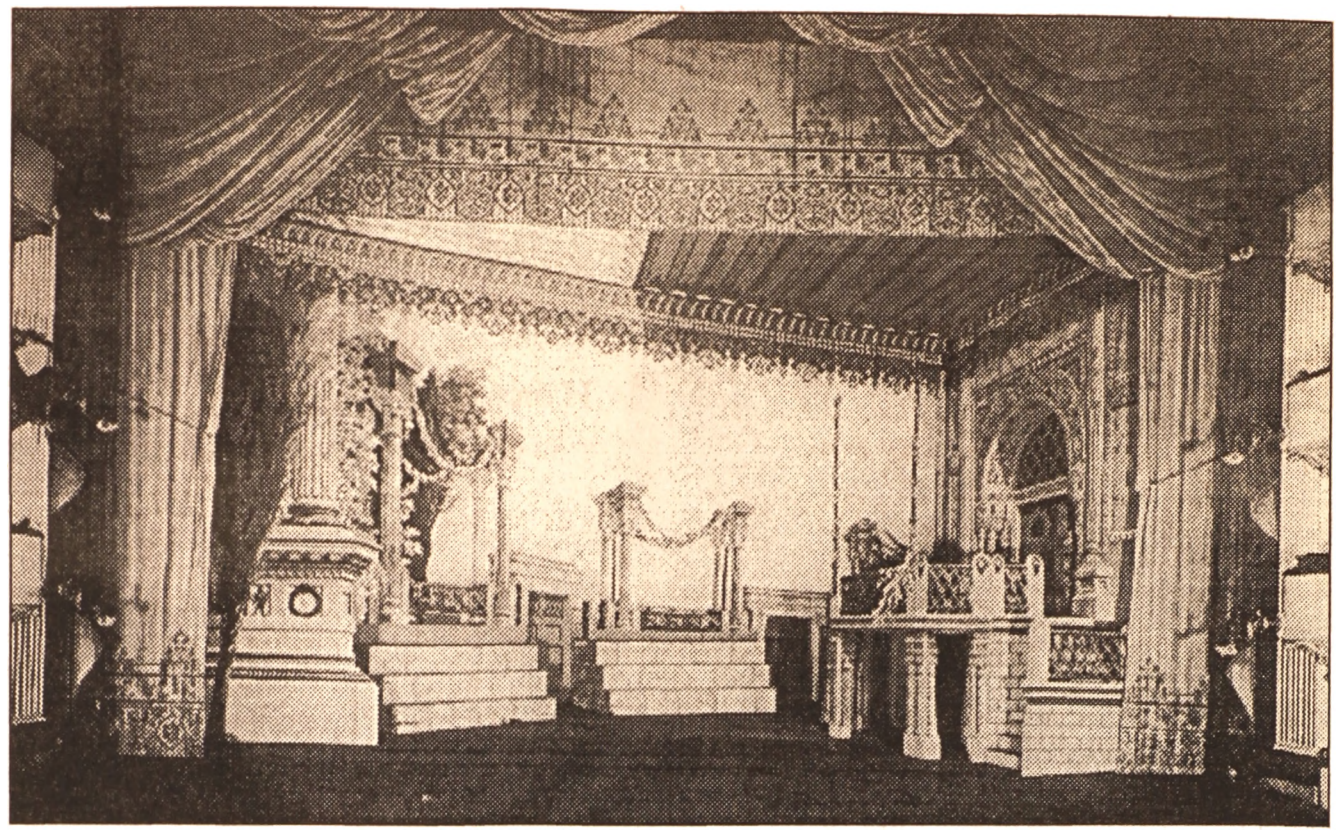

Φωτογραφία του σκηνικού της α' πράξης από την πρώτη παράσταση της *ΡΕΑΣ στο Teatro Verdi της Φλωρεντίας το 1908.*

ρακηνών γίνονταν όλο και πιο χειροπιαστές. Στη δεύτερη πράξη της όπερας γίνεται μνεία αυτού του κινδύνου και αναπτύσσονται σκέψεις για την αντιμετώπισή του.

Τα πρόσωπα του έργου έχουν εν μέρει ιστορική υπόσταση, ο Αρχιναύαρχος και Διοικητής του νησιού Spinola είναι μέλος μιας από τις τέσσερις μεγάλες οικογένειες της Γένοβας[8]. Δεν συμβαίνει όμως το ίδιο και με τ' άλλα πρόσωπα, όπου κυρίως, στη Ρέα και τον Λυσία, είναι έκδηλη η μυθολογική αναφορά και το ίδιο μπορεί να πει κανείς και για τη Δάφνη, ενώ τα υπόλοιπα πρόσωπα μπορούν να θεωρηθούν ότι ανήκουν στο ιστορικό πλαίσιο.

ΣΚΗΝΙΚΗ ΚΑΙ ΟΠΤΙΚΟΑΚΟΥΣΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Η σκηνική παρουσίαση εκ πρώτης όψεως παρουσιάζει κάποιες αδυναμίες που αφορούν κατά κύριο λόγο στην εναρκτήρια πράξη του έργου κι αυτό γιατί μέσα απ' το στενό πλαίσιο της θεατρικής σκηνής πρέπει ν' αναπαρασταθεί το Στάδιο όπου διεξάγονται οι Αγώνες, μ' αποτέλεσμα να δημιουργείται αναπόφευκτα μια κάποια αίσθηση σκηνικής ανεπάρκειας που ισοσταθμίζεται μόνο απ' το γεγονός ότι πρόκειται για όπερα και συνεπώς για κατ' εξοχήν συμβατική αναπαράσταση. Το πρόβλημα παρουσιάζεται ιδιαίτερα στα κλει-

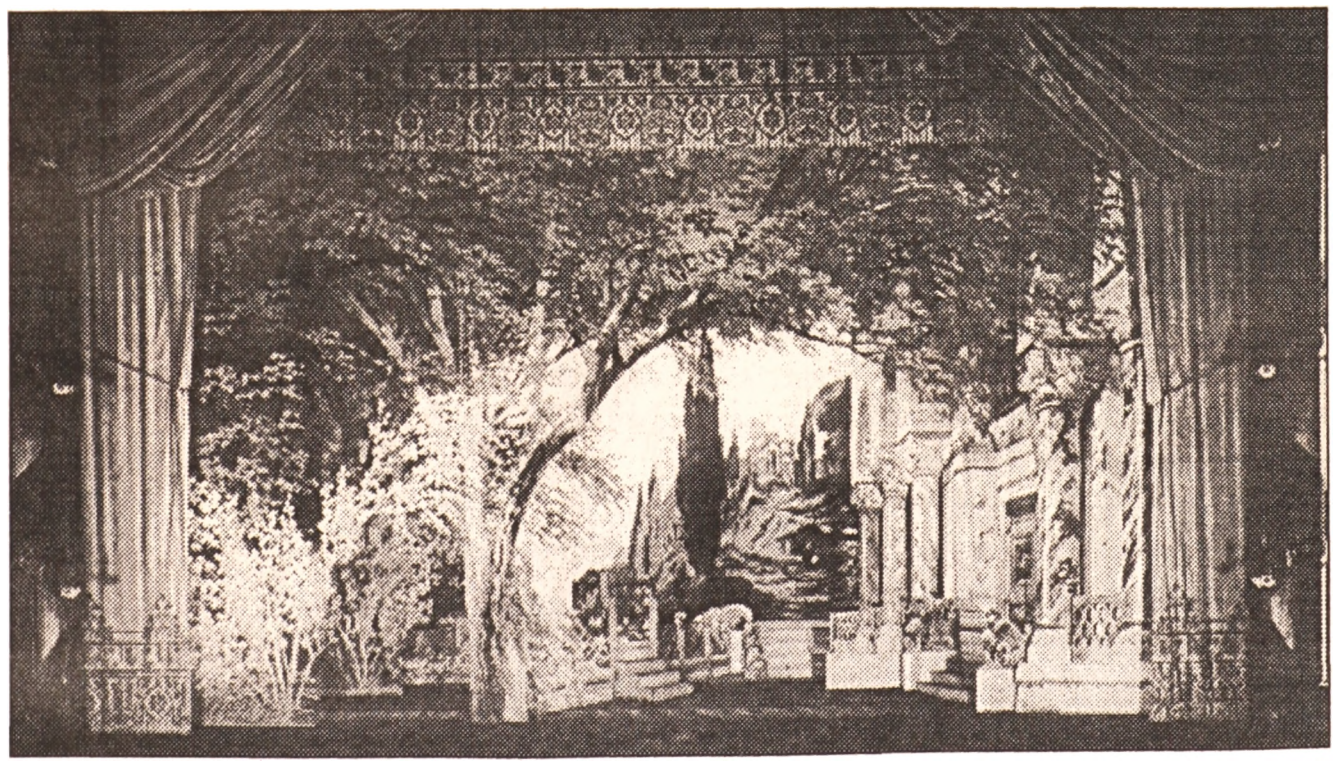

Φωτογραφία του σκηνικού της β' πράξης.

Σχέδια κοστουμιών της πρώτης παράστασης (Φλωρεντία 1908).

στά θέατρα ενώ στ' ανοικτά (και κυρίως στ' αρχαία θέατρα), μπορεί ευχερώς να μετατραπεί σε πλεονέκτημα με την κατάλληλη προσαρμογή και ταυτοποίηση των δύο χώρων (πράγμα που δεν έχει επιχειρηθεί μέχρι στιγμής).

Στις άλλες δύο πράξεις τα δρώμενα βρίσκονται σε αντιστοιχία με το σκηνικό περιβάλλον κι η όποια διευθέτησή τους (από σκηνοθετική κυρίως άποψη) μπορεί να γίνει χωρίς ειδικά προβλήματα. Βεβαίως υπάρχουν πολλοί δρόμοι που μπορεί κανείς ν' ακολουθήσει, αλλά ως πιο ενδεδειγμένος μου φαίνεται αυτός της πρώτης παράστασης στο Teatro Verdi της Φλωρεντίας το 1908.

Η *ΡΕΑ* είναι ίσως η μοναδική όπερα που επιδέχεται πλήρη οπτικοακουστική μετάπλαση κι αυτό συνίσταται κυρίως σε δύο θεμελιώδη για ένα τέτοιο σκοπό στοιχεία.

α. Ευρύτητα χώρου στον οποίο εκτυλίσσεται η δράση.

β. Μέγιστη συχνότητα, ρυθμικών, τονικών, αλλά και χρωματικών εναλλαγών.

Ως προς το πρώτο στοιχείο παρέχονται δυνατότητες πλήρους ανάπτυξης όλων των οπτικών κωδίκων καθώς και εμπλουτισμού της κύριας δράσης με παράλληλες μικροδράσεις και στιγμιότυπα (κατ' ακολουθίαν της κατεύθυνσης Losey και σ' αντίθεση προς αυτήν του Bergman). Οι συνήθεις περιορισμοί, που η όπερα ως είδος ενέχει, καθώς και οι συνακόλουθες συμβατικότητες αίρονται με τρόπο θαυμαστό, ενώ ταυτόχρονα προάγουν μια ολοκληρωμένη οπτική πραγματικότητα που με τη σειρά της ευνοεί την πλήρη ανάπτυξη της κινηματογραφικής γλώσσας και γραφής.

Ως προς το δεύτερο στοιχείο, είναι αυτονόητο πως οι συχνότατες εναλλαγές των μουσικών σχημάτων προκαλούν αναλογικά μια ποικιλία στο ρυθμό των εικόνων. Η ευχέρεια που δίδεται έτσι για ανάπτυξη ως προς το μέγεθος και τη διάρκεια των πλάνων είναι ουσιαστική για τη χρονική τάξη.

Τα σπάνια αυτά στοιχεία σε συνδυασμό με τη σαφήνεια στην εξέλιξη των δρώμενων, καθώς και η οικείωση με το θεματικό ιστό, καθιστούν τη ΡΕΑ κατ' εξοχήν κατάλληλη για την οθόνη, κι έτσι το έργο θα μπορούσε να καταστεί προσιτό και ευπροσάγωγο μέσω των Συμπαγών Δίσκων (DVD) και κυρίως μέσω της διαδικτυακής διάθεσής του, ή της τηλεοπτικής αναμετάδοσής του, στο ευρύτερο διεθνές κοινό.

Δυστυχώς αντ' αυτών, το έργο περιέπεσε σε ανάξια και ασεβή χέρια, με φυσική συνέπεια την πλήρη καταστροφή του και ό,τι αυτό συνεπάγεται.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Το 1906, έγινε στην Αθήνα μία αθλητική διοργάνωση, μετά τις μάλλον αποτυχημένες Ολυμπιάδες-Παρισίων (1900) και Αγίου Λουδοβίκου (1904) και δύο χρόνια προ αυτής του Λονδίνου (1908), για να εορταστούν τα δεκάχρονα απ' την αναβίωση του θεσμού. Η διοργάνωση αυτή ονομάστηκε ***μεσολυμπιάδα*** και από την επιτυχία της εξαρτήθηκε εν πολλοίς και η ίδια η αναβίωση και συνέχιση των σύγχρονων Ολυμπιακών Αγώνων.
2. Όπως αναφέρει στο σχετικό φυλλάδιο ο Filippo Renzi.
3. Στα 1943 ο εκδοτικός οίκος Sonzogno κατεστράφη ολοσχερώς από πυρκαγιά μετά τον βομβαρδισμό του Μιλάνου από τους Γερμανούς. Ό,τι διασώθηκε από το έργο του Σαμάρα είναι ό,τι βρισκόταν στο προσωπικό του αρχείο, την Congress Library στην Ουάσιγκτον, ή σε κάποιους από τους αντιπροσώπους του εκδότη.
4. Δες και σχετική κριτική του Γ. Σβώλου *«Ρέας» εξευτελισμός*, στην *Ελευθεροτυπία* της 24 Νοεμβρίου 1999.
5. Οι Ολυμπιακοί Αγώνες που χρονολογούνται από το 776 π.Χ. και διήρκεσαν επί δώδεκα ολόκληρους αιώνες αδιάκοπα, κι ήταν ο πιο ένδοξος ανάμεσα στους πανελλήνιους αγώνες (οι άλλοι ήταν: Πυθιακός, στους Δελφούς, Νεμεακός, στη Νεμέα και Ισθμιακός στην Κόρινθο. Η κατάργησή τους, που έγινε το 393 μ.Χ. με διάταγμα του αυτοκράτορα Θεοδοσίου, εντασσόταν στο πλαίσιο πληθώρας ενεργειών για το συστηματικό ξεκλήρισμα κάθε ίχνους προχριστιανικής λατρείας, δόξας και πολιτισμού. Παρά τη συστηματική εξολόθρευση, το αρχαίο πνεύμα επιβίωσε με ανεπίσημο τρόπο ως *θύραθεν παιδεία* καθώς και περιορισμένες τελετές. Ο Ιππόδρομος της Κωνσταντινούπολης λειτουργούσε κανονικά ήδη από τον 2ο μ.Χ. αιώνα και ο χαρακτήρας των αγώνων, ή παραστάσεων, όπως και των τελετών ήταν ένα ελληνορωμαϊκό μείγμα Σταδίου-Circus με αυτοκρατορικό τελετουργικό. Βεβαίως και σε άλλες πόλεις της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας υπήρχαν ανάλογες εκδηλώσεις, τοπικού κι ευκαιριακού συνήθως χαρακτήρα, που προσπαθούσαν να μιμηθούν τα ιπποδρομιακά δρώμενα με ποικίλους τρόπους. Τον Ιππόδρομο της Κωνσταντινούπολης είχε ιδρύσει ο Σεπτίμμιος Σεβήρος τον 2ο αιώνα μ.Χ., δηλαδή δύο αιώνες πριν η πόλη πάρει τ' όνομα του Μεγάλου Κωνσταντίνου και που ώς τότε ονομαζόταν Βυζάντιο, απ' το όνομα του άποικου ιδρυτού της Βύζαντα, που προέρχονταν από τα Μέγαρα της Αττικής. Σ' αυτό το πλαίσιο δημοσίων εκδηλώσεων θα πρέπει να κατατάξουμε και τους Αγώνες της Χίου το 1400 μ.Χ. που αποτελούν την εναρκτήρια σκηνή της *ΡΕΑΣ* (και που ο Σαμαράς τους μεταποίησε σε Ολυμπιακούς), αποκρινόμενος προφανώς σ' ένα νεοελληνικό σύνδρομο διαχρονικής ελληνοπρέπειας κι αποκατάστασης της συνεχούς μαρτυρίας μιας υπέρτατης παράδοσης.
6. Εκ του verismo > vero = αληθές.
7. Η Χίος ήταν μια απ' τις πιο αποδοτικές θαλάσσιες γραμμές, πράγμα σημαντικό για τους πρωτοπόρους γενοβέζους τραπεζίτες, αλλά επίσης είχε (κι έχει) ένα μοναδικό σ' ολόκληρο τον κόσμο προϊόν, τη μαστίχα.
8. Οι άλλες οικογένειες είναι οι: Doria, Fieschi και Grimaldi.

ΚΕΝΤΖΙ ΜΙΖΟΓΚΟΥΤΣΙ (1898-1956)

Ο «αυτοκράτορας» του ιαπωνικού κινηματογράφου

του Δημήτρη Χαρίτου

Ένα από τα πιο σημαντικά (και πολλαπλά ωφέλιμο) αφιέρωμα που πραγματοποίησε το Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης, στο πλαίσιο των παραλλήλων του δηλώσεων, ήταν αυτό που παρακολουθήσαμε (στη Θεσσαλονίκη πρώτα και μέσως μετά στην Αθήνα) σιν από λίγες μέρες, στον μεγάλο ιάπωνα σκηνοθέτη Κέντζι Μιζογκούτσι. Είχε ήδη προηγηθεί, το ερασμένο φθινόπωρο, το σης σημαντικό αφιέρωμα στον Γάλλο Ρομπέρ Μπρεσσόν, μια άλλη, αρχετυπική μορφή του κινηματογράφου. Τις δηλώσεις συνόδευσαν και ολοκλήρωσαν) δύο ολυσέλιδοι, εξαιρετικά αισθητοι και πλούσιοι σε περιεχόμενο τόμοι. «Εργαλεία», θα υποστηρίζαμε, για την κατανόηση του κινηματογράφου ως νάλης τέχνης και όχι σαν αλώσιμης και εφήμερης, δήθεν ψυχαγωγίας.

Αφού δεν δόθηκε η ευκαιρία να μιλήσουμε για τον Μπρεσσόν, να μείνουμε στον αξεπέραστο Μιζογκούτσι τον οποίο ελάχιστα –και ελάχιστοι– τον έχουμε γνωρίσει στην Ελλάδα. Ήταν στα μισά της δεκαετίας του '70 όταν το «Στούντιο» (του Σωκράτη Καψάσκη) πρόβαλε το *Ουγκέτσου Μονογκατάρι*, την πιο διάσημη ταινία του και μία από τις δέκα καλύτερες στην ιστορία του κινηματογράφου, και τους *Σταυρωμένους εραστές*. Αργότερα, η εκπομπή της ΕΡΤ «Κινηματογραφική λέσχη» παρουσίασε τη *Ζωή της Οχάρου* και τον *Επιστάτη Σάνσο*. Στο αφιέρωμα που πραγματοποιήθηκε στην Ελλάδα, ένα από τα πληρέστερα που έγιναν ποτέ στην Ευρώπη, είχαμε την ευκαιρία να παρακολουθήσουμε τη διαχρονική πορεία του έργου του –εκτός από την περίοδο του βωβού (1922-1929)– αρχίζοντας με την πρώτη ομιλούσα, την *Πατρίδα* (1930) και τελειώνοντας ακριβώς με την τελευταία *Ο δρόμος της ντροπής* (1956). Ένας εκθαμβωτικός και μεγαλειώδης κινηματογραφικός μαραθώνιος. Το δε κοινό και των δύο πόλεων ετίμησε αυτή την εβδομάδα με τρόπο εντυπωσιακό – και παρήγορο...

Οποιαδήποτε αναφορά στον ιαπωνικό κινηματογράφο ορόσημό της έχει πάντοτε τον Κέντζι Μιζογκούτσι, έναν πασίγνωστο μεν, «άγνωστο» δε εξαιτίας των δυσκολιών που παρουσιάζουν οι κοινωνικοί, πολιτικοί και πολιτισμικοί κώδικες της χώρας του «Ανατέλλοντος Ηλίου» προς τους αντίστοιχους του δικού μας δυτικού κόσμου. Οι τρόποι, τα ήθη, οι εντάσεις, το αρχέγονο ανδροκρατικό στάτους, ο μιλιταρισμός και η ευδιάθετη πολεμόχαρη φύση του Ιάπωνα, ο εθνικός απομονωτισμός περιγράφουν ένα τεράστιο όσο και παράξενο «σκηνικό» του οποίου ο «εξωτισμός» και η αισθητική γοητεύουν μεν αλλά και δυσερμηνεύονται.

Οι συγκρούσεις μεταξύ των ατόμων που τις επιβάλλουν, η κοινωνικοοικονομική κατάσταση (αριστερή αφύπνιση, εκφασισμός της χώρας, Β' Παγκόσμιος Πόλεμος, ήττα και εθνική ταπείνωση) βρίσκονται στο κέντρο των θεματικών επιλογών του, επενδεδυμένων με μυθικά και ονειρικά στοιχεία (ακόμα και δεισιδαιμονικά) που εμπλουτίζουν ένα κράμα πλούσιου λυρισμού και φολκλόρ. Το ιστορικό επικό δράμα, οι σαμουράι, μελοδράματα σύγχρονης εποχής, βιογραφίες, οικογενειακές τραγωδίες, αγωνιστικές (της σοσιαλιστικής του περιόδου), παραμυθοδράματα όπου το πραγματικό συνυφαίνεται με το φανταστικό. Εντούτοις, το πιο επίμονο, το πιο βασανιστικό από τα θέματά του είναι η υποδούλωση, η καταπίεση, και γενικά η θέση της γυναίκας στη χώρα του.

Άλλωστε, η γυναίκα στάθηκε καθοριστικός αλλά και μοιραίος σταθμός στη ζωή του. Η μητέρα του, που πέρασε τη ζωή της μέσα στη στέρηση εξαιτίας του αποτυχημένου άντρα της, η μεγαλύτερη αδελφή του, που εκπορνεύτηκε για να μπορέσει

να σώσει την οικογένειά της (φυσικά και τον ίδιο τον Κέντζι), η γκέισα-ερωμένη του Γιουρίκο Ιτσίζο, πάθος του μιας ολόκληρης ζωής και, τέλος, η ίδια του η γυναίκα που καταλήγει τρόφιμος ψυχιατρείου. Σ' αυτές δεν υπολογίζεται το πλήθος από ερωμένες που πέρασαν απ' τη ζωή του – μία μάλιστα απ' αυτές σε στιγμή ζηλοτυπίας του έσκισε με μαχαίρι την πλάτη, γεγονός που «σημάδεψε» και ψυχολογικά την υπόλοιπη ζωή του, χωρίς όμως και να τον σωφρονίσει.

Μεγάλο μέρος του έργου του χάθηκε, κυρίως από αυτό της περιόδου του βωβού. Έχουν καταγραφεί κάτι λιγότερο από 100 ταινίες, έχουν διασωθεί περίπου 30. Τίποτα δεν είναι απολύτως εξακριβωμένο. Η μεγάλη, αξεπέραστη αρχιτεκτονική του κάδρου, η εικαστική υπεροχή, οι ατμοσφαιρικοί φωτισμοί, οι κυματισμοί της αφήγησης από τον ρεαλισμό στον εξπρεσσιονισμό θα διατηρούν πάντοτε τον κινηματογράφο του σε υψηλό βάθρο εκτίμησης και θαυμασμού.

n e t . a r t

Εκεί που γεννιούνται οι καινούργιες ουτοπίες

της Άννας Χατζηγιαννάκη

Παλιά ερωτήματα, όπως «τι είναι τέχνη», «ποιος ο ρόλος του καλλιτέχνη», αναζητούν καινούργιες απαντήσεις στο Internet, μέσα από μορφές δράσης που στεγάζονται κάτω από την ονομασία net.art. Η χρήση του Διαδικτύου στην τέχνη είναι πολύ καινούργια υπόθεση και, όπως κάθε τι πολύ καινούργιο, μυθοποιείται με ακραίο τρόπο. Η μόνη βεβαιότητα είναι πως η net.art ανήκει στη σφαίρα της ουτοπίας και του πειραματισμού. Κι αυτό τα λέει όλα.

ΤΙ ΣΗΜΑΙΝΕΙ NET.ART;

Η net.art δεν είναι ένας ακόμη -ισμός, στην τέχνη, προς το παρόν τουλάχιστον. Η ίδια η ονομασία κι ο τρόπος γραφής της με μια τελεία στη μέση δείχνει ότι είναι κάτι διαφορετικό, που μπορεί και να αυτοσαρκάζεται[1].

Είναι πολύ νωρίς να προχωρήσουμε στην ιστορική κατάταξη και την κατηγοριοποίηση της net.art και των εκπροσώπων της. Όταν αυτό θα είναι εφικτό, θα έχει προφανώς γίνει και η net.art μια ακαδημαϊκή μορφή τέχνης.

Προς το παρόν, το τοπίο διαγράφεται ως εξής: Κάθε καλλιτέχνης της net.art αντιλαμβάνεται με τον δικό του τρόπο το νέο μέσον που είναι το Διαδίκτυο. Άλλος το χρησιμοποιεί ως ένα είδος καμβά πάνω στον οποίο συνθέτει την εικαστική του παρέμβαση, τον μύθο του, συλλογικό ή ατομικό. Άλλος, το αντιμετωπίζει ως χώρο πολιτικής δράσης, κι άλλος το αντιλαμβάνεται ως παιχνίδι.

Μερικά παραδείγματα:

• Μια από τις πολύ καλές καλλιτέχνιδες της net.art, η Olia Lialina, παρουσιάζει ένα ψηφιακό κείμενο που είναι η υποτιθέμενη διαθήκη της, και το οποίο κείμενο αυτοαναιρείται, αλλάζει, σβήνεται και ξαναγράφεται διαρκώς στην οθόνη από μόνο του. Σε άλλο έργο της χρησιμοποιεί τεχνικές αφήγησης για να περάσει στον επισκέπτη με διαδρασιακά κείμενα και εικόνες, τα βιώματα μιας γυναίκας της οποίας ο φίλος επιστρέφει από τον πόλεμο, με ό,τι αυτό συνεπάγεται σε ψυχολογικό και συναισθηματικό φορτίο.

• Ο περφόμερ Stelarc συνδέει τους μυώνες του με ηλεκτρόδια τα οποία συνδέονται με το internet και λαμβάνει τηλε-ερεθίσματα που κινούν ερήμην του το σώμα του, από άτομα που βρίσκονται σε διαφορετικά σημεία του πλανήτη και του στέλνουν από απόσταση τις εντολές μιας ακούσιας χορογραφίας.

• Ομάδα καλλιτεχνών με την ονομασία E-toy, χρησιμοποιώντας τεχνικές hacking[2], «απήγαγε» τους επισκέπτες του ηλεκτρονικού *Playboy* από τις σελίδες του ανδρικού περιοδικού, και τους «μετέφερε» στον δικό της κόμβο. Γι' αυτό το πρόγραμμα δράσης πήρε το βραβείο Ars Electronica.

• Άλλη ομάδα δίνει τη δυνατότητα σε κάθε επισκέπτη να σχεδιάσει βάσει ερωτηματολόγιου το ανδρείκελό του με όποιο όνομα, όποια ηλικία και όποια μορφή και φύλο επιθυμεί και να στείλει το ανδρείκελο αυτό να «ζει» και να «δρα» υπό τον έλεγχό του, μέσα σ' έναν κόσμο ανδρείκελων, όπως αυτό στο πρόγραμμα δράσης "Farewel to meat".

• Η ελληνίδα καλλιτέχνις της net.art Ζωή Λεουδάκη –από την οποία μάλιστα πήρε πρόσφατα συνέντευξη το έγκυρο ηλεκτρονικό καναδικό περιοδικό τέχνης *Centre International d' Art Contemporain de Montreal*–, παρουσιάζει στο Internet ένα συλλογικό, ανοιχτό, διαδρασιακό πρόγραμμα με θέμα το φόβο: Κάθε επισκέπτης της δράσης καλείται να προσθέσει τα δικά του προσωπικά βιώματα από το φόβο, στο συλλογικό, ανοιχτό αυτό έργο.

• Μερικοί από τους καλλιτέχνες της net.art καταφέρνουν να μας εκπλήξουν με το παράδοξο ή με το ευρηματικό της δουλειάς τους. Αλλά οι καλύτεροι είναι, νομίζω, αυτοί που ανεβάζουν τον πήχη ψηλότερα, δημιουργώντας καινούργιους μύθους και ουτοπίες, ενώ επιχειρούν ταυτόχρονα και να μορφοποιήσουν τους μύθους αυτούς με τις δράσεις τους.

Μια από τις πιο δυναμικές και ενδιαφέρουσες πλευρές της net.art βρίσκεται στη δομική συγκρότηση (structure) της κάθε δράσης, που συμβαίνει μέσα στον εικονικό (virtual) κόσμο του κυβερνοχώρου, με πρωταγωνιστή και αυτουργό, το σύστημα ανθρώπου-υπολογιστή, διασυνδεόμενο στο Internet με άλλα ομοειδή του, σε ένα είδος δικτύων cyborgs.

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ NET.ART

Όπως σε κάθε καινοφανή, αντισυμβατικό κοινωνικό χώρο, έτσι και στον κυβερνοχώρο, έχουν διαμορφωθεί πολιτικές αξίες και αρχές που καθορίζουν τη δράση και τις κατευθύνσεις και των καλλιτεχνών του. Οι αξίες αυτές δίνουν το στίγμα των καινούργιων ουτοπιών που αναπτύσσονται στο καινούργιο χώρο, τον κυβερνοχώρο:

Η πολυμορφία

Ο σεβασμός και η στήριξη της διαφορετικότητας σε πολιτισμικό, φυλετικό, σεξουαλικό και ιδεολογικό επίπεδο είναι αυτονόητες αρχές στις καλλιτεχνικές δράσεις στο Internet. Αυτό εκφράζεται χαρακτηριστικά

Η Άννα Χατζηγιαννάκη είναι curator του ART TOPOS (www.artopos.org), έχει D.E.A. στην Ανθρωπολογία της Τέχνης (Paris I, Σορβόνη) και στη Μεθοδολογία της Τέχνης (Paris VIII, Βενσέν) και είναι μέλος της I.C.A. και της Ε.Σ.Η.Ε.Α.

ια από την ονομασία του «εναλλακτι-
ύ», που έχει επικρατήσει για πολλές κυ-
ρνο-κοινότητες και δραστηριότητες, αλ-
και μέσα από το πλήθος των κόμβων με
μνιστική Τέχνη.

ντίσταση στην εμπορευματοποίηση πληροφορίας

κούγεται ουτοπικό, αλλά αποτελεί κυ-
ρχη πολιτισμική αρχή στον κυβερνοχώ-
η δωρεάν διακίνηση της πληροφορίας
των προγραμμάτων λογισμικού που την
τρέπουν. Γι' αυτό και η αντίσταση στην
ιαρχία της εμπορευματοποίησης –πολ-
χρόνια πριν λάβει χώρα το φιάσκο του
ttle– γι' αυτό και η χρήση του hacking
ς κυβερνοπειρατείας– από ορισμένους
λιτέχνες ως μέσο δράσης και παρέμβα-
.

πόλεμος αυτός είχε τους πρώτους νε-
ούς του πριν από 5-6 χρόνια στην Κίνα,
υ οι Αρχές, ως ένδειξη καλής πίστης
ς τις ΗΠΑ, ενόψει συμφωνιών για τη
φύλαξη των πνευματικών δικαιωμάτων
αμερικανικών εταιρειών παραγωγής
σικών CD προχώρησαν στην εκτέλεση
ου τριάντα –αν θυμάμαι καλά– εφήβων,
είχαν καταδικαστεί για πειρατεία μου-
ών CD.

ευθερία στην πληροφόρηση την επικοινωνία

διεκδίκησή της γίνεται με ευφάντα-
υς τρόπους αντίστασης στην επιβολή μέ-
ν και νόμων από τα κράτη –κυρίως τις
Α και την Ευρωπαϊκή Ένωση– που, με
σχημα την πάταξη της τρομοκρατίας και
προστασία των ανηλίκων, επιχειρούν
δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις λογο-
σίας, αστυνόμευσης και άρσης του
ρρήτου της αλληλογραφίας στον κυβερ-
χώρο.

κοπείρωση σε «λίστες»

ναι οι «κυβερνοπαρέες» – ένα νέο είδος
πείρωσης των ανθρώπων, σε διεθνικές,
ολιτισμικές, διαφυλεκτικές και δια-
σκευτικές κοινότητες με μοναδικό γνώ-
α τα κοινά ενδιαφέροντα ή πάθη, για τα
ία συζητούν, ανταλλάσσουν πληροφο-
και γνώμες αλλά και προγραμματίζουν
ές δράσεις, είτε ως καλλιτέχνες είτε ως
οκρίτες.

έμα της ταυτότητας

αράβατο είναι το δικαίωμα στην επιλο-
ης ταυτότητας και η διαφύλαξη του ινκό-
ο. Από την ίδια τη φύση του το Διαδίκτυο επιτρέπει το παιχνίδι της επιλεγμένης ταυτότητας που μπορεί να είναι πολύ διαφορετική από εκείνη του πραγματικού χώρου. Στους καλλιτεχνικούς κόμβους, αυτή η ταυτότητα πολύ συχνά μορφοποιείται μέσα από avatars – ανθρωπόμορφα ή μη ανδρείκελα, τη μορφή και τη συμπεριφορά των οποίων διαλέγει ο κυβερνοπολίτης που εκπροσωπείται από ένα ή περισσότερα απ' αυτά.

Η κοινοκτημοσύνη του πληροφορικού αγαθού

Η κυρίαρχη ιδέα της ομαδικότητας, όταν εξελίσσεται σε κοινοκτημοσύνη στην προσφορά γνώσεων μέσα σε ένα σχέδιο δράσης, δίνει μοναδικά αποτελέσματα, όπως το LINUX που έλαβε το 1999 το πρώτο βραβείο στην ARS ELECTRONICA, μια από τις σημαντικότερες διοργανώσεις στο χώρο της τέχνης-τεχνολογίας. Η ιδέα του LINUX ήταν να καταθέτει ο καθένας που συμμετείχε στο πρόγραμμα δράσης τις γνώσεις, την εμπειρία και τις ιδέες του, προκειμένου να δημιουργηθεί ένα λειτουργικό σύστημα ανάλογο με αυτά της Microsoft, το οποίο όμως διατίθεται δωρεάν. Η συλλογική αυτή δημιουργία προς στιγμήν έδωσε ένα λειτουργικό σύστημα με πολλά προσόντα, το οποίο, παρ' όλο που δεν είναι φιλικό στο χρήστη, καταφέρνει να ανταγωνίζεται δυναμικά τα προϊόντα του κολοσσού της Microsoft.

ΑΛΛΑ, ΕΙΝΑΙ ΤΕΧΝΗ Η NET.ART;

Ο ποιητής και κριτικός Paul Valery είχε προφητεύσει στις αρχές της δεκαετίας του '60 τις κοσμογονικές αλλαγές που θα ανέτρεπαν την αντίληψή μας για την τέχνη. Έγραφε, μεταξύ άλλων, για τις αλλαγές που θα φέρει η ραγδαία αναπτυσσόμενη τεχνολογία:

«Τα τελευταία είκοσι χρόνια, ούτε η ύλη ούτε ο χώρος ούτε ο χρόνος δεν είναι αυτό που ήταν κάποτε. Πρέπει να περιμένουμε μεγάλους νεωτερισμούς που θα μεταμορφώσουν στο σύνολό τους τις τεχνικές στην τέχνη, επηρεάζοντας έτσι και την ίδια την καλλιτεχνική δημιουργική ικανότητα και ίσως ακόμη και να προκαλέσουν μια πρωτοφανή αλλαγή στην ίδια την αντίληψή μας για την τέχνη» (PIECES SUR L' ART, "La Conquete de l' ubiquite", Paris 1964)

Είναι κοινός τόπος στην τέχνη σήμερα ότι δεν έχει σημασία ποια εργαλεία χρησιμοποιεί ο καλλιτέχνης, αλλά τι κάνει με αυτά.

Επομένως, το ερώτημα για το αν είναι τέχνη ή όχι η net.art δεν αφορά στα (νέα) μέσα που χρησιμοποιούνται, αλλά στο αποτέλεσμα που προκύπτει.

Η αλήθεια είναι ότι, όσον αφορά στην τέχνη του 20ού αιώνα, ποιος θα μπορούσε να επιχειρηματολογήσει για το τι ε ναι τέχνη και τι όχι, χωρίς τα αισθητικά δόγματα και τους κανόνες μιας προκαθορισμένης Αισθητικής;

Βέβαια, η net.art, που μας ενδιαφέρει εδώ, είναι ακόμα και για τους πιο καλοπροαίρετους δύσκολη στην «ανάγνωσή» της. Αντίθετα με τη ζωγραφική ή τη γλυπτική, η net.art δεν βρίσκεται μέσα σε γκαλερί, μουσεία ή ιδιωτικές συλλογές και δεν αποκαλύπτεται από μόνη της. Περιμένει να την ανακαλύψεις, καλά κρυμμένη πίσω από τους κώδικες του καινούργιου κόσμου που είναι ο κυβερνοχώρος, αλλά και πίσω από τις απαραίτητες τεχνολογικές και για πολλούς πληκτικές και ανοίκειες διαδικασίες μπροστά στην οθόνη του υπολογιστή. Η net.art δεν είναι ειδυλλιακή, δεν έχει στόχο να τέρψει, να διακοσμήσει, να εντυπωσιάσει, αλλά ούτε και να ενταχθεί στο χρηματιστήριο της τέχνης.

Είναι αλήθεια ότι ο νέος χώρος καλλιτεχνικής δράσης –το Internet– παρουσιάζει ιδιότητες εντελώς ξένες προς τις προσλαμβάνουσες που έχουμε για το τι σημαίνει τέχνη.

Αλλά είναι πολύ μεγάλος ο πειρασμός της εξερεύνησης αυτού του πρώτου νέου καλλιτεχνικού μέσου από εμφανίσεως βίντεο στη δεκαετία του '60. Ποιος από όσους εμπλέκονται με την τέχνη θα αδιαφορούσε μπροστά στο φαινόμενο της μαζικότερης underground τέχνης της εποχής μας;

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Η ονομασία net.art καθιερώθηκε από ένα λάθος: Τον Δεκέμβριο του 1995, ο Vuk Cosic, καλλιτέχνης του Internet, έλαβε ένα e-mail από άγνωστο αποστολέα, το οποίο εξαιτίας της ασυμβατότητας των προγραμμάτων ανάμεσα στον υπολογιστή του αποστολέα και του παραλήπτη, παρουσίαζε το εξής ακατανόητο κείμενο: [...] J8 ~ g#¦\;Net. Art{-Æs1 [...] Τα μόνα αναγνώσιμα στοιχεία ήταν το Net. Art, κι αυτό, έκανε τον παραλήπτη να σκεφτεί ότι το ίδιο το Διαδίκτυο του έστελνε ένα όνομα, για μια δραστηριότητα στην οποία εμπλεκόταν και ο ίδιος. Όταν μετά την καθιέρωση του όρου κατάφερε να αποκωδικοποιήσει το ακατανόητο κείμενο, βρήκε ότι έγραφε το εξής: «Όλα αυτά γίνονται πιθανά μόνο με την ανάδυση στο Δίκτυο. Η Τέχνη ως έννοια είναι ξεπερασμένη (...)»
2. Hacking - Κυβερνοπειρατεία
3. Μάργκαρετ Μακ Λάφλιν, Πανεπιστήμιο της νότιας Καλιφόρνιας. Οι όροι ποιοτικής κατάταξης κόμβων τέχνης περιέχονται στην έρευνά της για την ιστορία των αμερικανικών κόμβων τέχνης στο Internet

Όμηρος και μυκηναϊκή αρχαιολογία:

Η κριτική μιας επιστήμης και η άτεχνη μίμηση

του Tonio Andosh: *Η δημοσίευση ενός νέου βιβλίου*

Το κείμενο του Tonio Andosh δημοσιεύθηκε στο προηγούμενο τεύχος με κάποιες παραδρομές. Το ξαναδημοσημοσιεύουμε ως είχε στην πρώτη και πλήρη του μορφή.

Η ΠΡΩΤΟΦΑΝΕΡΩΤΗ κριτική του τ. καθηγητή των Πανεπιστημίων Αθηνών και Ιωαννίνων Αντώνη Ζώη για τη γένεση και την ανάπτυξη της αιγαιακής αρχαιολογίας εν γένει, και ειδικότερα των κλάδων των λεγομένων μυκηναϊκή και μινωική αρχαιολογία, είναι γνωστή από τα έτη 1993,[1] 1994,[2] 1996,[3] όχι μόνο στους ειδικούς επιστήμονες, φιλολόγους και αρχαιολόγους, αλλά και σε πολλούς επιστήμονες άλλων κλάδων, τόσο των επιστημών για τη μελέτη της ιστορίας του ανθρώπου όσο και των λεγομένων πρακτικών επιστημών. Τα δημοσιεύματα, πολλοί τόμοι βιβλίων ειδικών και κείμενα ανακοινώσεων σε διεθνή συνέδρια, όπως, μεταξύ των άλλων, των ομηριστών στην Ιθάκη και των αρχαιολόγων του Αιγαίου στην Αθήνα, ευρίσκονται σε όλες τις ειδικές βιβλιοθήκες του μεγαλυτέρου αρχαιολογικού κέντρου του κόσμου, την Αθήνα, όπου τα μεγάλα Ιδρύματα, οι λεγόμενες ξένες Αρχαιολογικές Σχολές και η Ελληνική Αρχαιολογική Εταιρεία.

Η συνεχής βοήθεια του Αντώνη Ζώη στους φοιτητές και τις φοιτήτριές του με κύριο αποτέλεσμα τη δημιουργία πολλών εξεχόντων αρχαιολόγων, ακόμη και σε κλάδους της αρχαιολογίας ανυπάρκτους στην Ελλάδα, όπως η μεσολιθική και η παλαιολιθική, πριν από τη συστηματική εισαγωγή, με δική του πρωτοβουλία και με απέραντους κόπους, της διδασκαλίας των απαραιτήτων μαθημάτων στα δύο ελληνικά Πανεπιστήμια όπου εργάστηκε.

Αν έχει κανείς στοιχειωδώς υπόψη του τα παραπάνω τί θα αισθανθεί όταν δει να έχει τυπωθεί και να κυκλοφορεί, με κύριο κέντρο το Παρίσι, ένα βιβλίο ελληνίδος αρχαιολόγου, φοιτητρίας ευνοημένης από τον Αντώνη Ζώη με απεριόριστη βοήθεια επί σειράν ετών, βιβλίο με κύριο θέμα τη γένεση και ανάπτυξη της μυκηναϊκής αρχαιολογίας, πρώτο και κυριότερο θέμα στον ογκώδη τόμο του δασκάλου της, με το έργο αυτό στα χέρια της, ουσιαστική βοήθεια του καθηγητή της, από το έτος της πρώτης του έκδοσης;

Δεν πρέπει να χαιρόμαστε βλέποντας φοιτητές και φοιτήτριες να συνεχίζουν με σημαντικά έργα το έργο των καθηγητών τους;

Τί θα σκεφτούμε όμως βλέποντας όχι μόνο να μην υπάρχει ούτε μία αναφορά για το πώς ξεκίνησε η δική τους εργασία, ούτε μία παραπομπή στα δημοσιευμένα έργα του καθηγητή τους, στα ίδια ακριβώς θέματα, αλλά, αντιθέτως, καθαρή μίμηση θεμάτων, ιδεών, κειμένων, και μάλιστα με βαθειά πτώση του τελικού αποτελέσματος ως προς την ποιότητα του έργου του φοιτητή ή της φοιτητρίας; Απλώς άτεχνη "μίμηση" ή καθαρή κλοπή;

Ακριβώς αυτό συμβαίνει με το έργο της Όλγας Πολυχρονοπούλου, υπάρχει μάλιστα, επί πλέον, και η ακατανόητη συμπεριφορά του Γάλλου καθηγητή της στο Παρίσι, του René Treuil, συντάκτη του προλόγου του βιβλίου της. Παρουσιάζεται η Όλγα ως νέα μεγάλη ιέρεια της αιγαιακής, ειδικότερα της μυκηναϊκής αρχαιολογίας. Όμως δεν έχει στο χιλιοεπαινούμενο βιβλίο της ούτε μιαν απλή γνώμη δική της, ούτε μια γραμμή δικού της κειμένου με τη λάμψη μιας νέας ιδέας, αποκαλυπτικής της αλήθειας.[4]

Μέγα σκάνδαλο δημιουργείται με το απλό γεγονός ότι και οι δύο παραπάνω, ο Γάλλος καθηγητής και η ελληνίδα φοιτήτρια, οι συνδεόμενοι με το νέο βιβλίο, είχαν στα χέρια τους, με φιλική προσφορά, το βιβλίο του Αντώνη Ζώη.

Προσωπικές σχέσεις έχει και με τους δύο εδώ και μερικές δεκαετίες. Δικαίωμά τους θεωρούν τη μίμηση-αντιγραφή, χωρίς άδεια, χωρίς αναφορά;

Ό,τι γράφω εδώ είναι σωστές πληροφορίες· φίλος μου είναι ο Αντώνης εδώ και σαράντα χρόνια.

Γιατί οργανώθηκε, γιατί δημοσιεύτηκε με ανύπαρκτη πρωτοτυπία αυτό το βιβλίο; Ποιό όφελος έχουν;

Μιαν απολύτως σωστή κριτική του νέου βιβλίου καλό είναι να κάνει μόνος του όποιος ενδιαφέρεται. Δεν θα μπορεί όμως να εννοήσει τι λέμε στο παρόν κείμενο αν δεν έχει στα χέρια του και τα δύο βιβλία, το πρωτότυπο του Αντώνη Ζώη και το μιμητικό της "καλής" του φοιτήτριας Όλγας Πολυχρονοπούλου. Η δική μου γνώμη είναι ότι έχει πέσει πολύ χαμηλά η εργασία της Όλγας, αφού ανακατεύει θέματα άσχετα μεταξύ τους, όπως π.χ. τη δυτική ζωγραφική τη συνδεομένη με τον Όμηρο, άσχετη φιγούρα, με τις αμέτρητες εικόνες, του βιβλίου της, χωρίς κανένα νόημα για τον λανθασμένο τρόπο ανάπτυξης της αρχαιολογίας, ενώ δεν ξεκαθαρίζεται σχεδόν καθόλου το ένα θέμα από το άλλο και δεν δίνεται πουθενά ένα κομμάτι από τη σωστή διατύπωση των αντιγραφομένων κειμένων και ιδεών.

Και γιατί ούτε μία αναφορά του δασκάλου;

Καλό θα είναι να δει κάθε ενδιαφερόμενος και την πρώτην αντίδρασή του στο ήδη δημοσιευμένο στην αρχή του έτους 2000 βιβλίο του.[5]

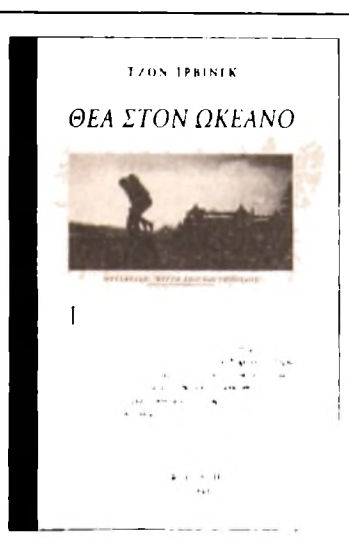

Τζον Ίρβινγκ

ΘΕΑ ΣΤΟΝ ΩΚΕΑΝΟ

(μυθιστόρημα)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ-ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Αντώνης Α. ΖΩΗΣ, *Σελαμλίκια και χαρεμλίκια στον Όμηρο? Φιλολογικά βάσανα της αιγαιακής αρχαιολογίας*. 6ο Παγκόσμιο Συνέδριο για την Οδύσσεια. Ιθάκη 1991. Δημοσιεύτηκε στα Πρακτικά του Συνεδρίου. Τόμος *Σπονδές στον Όμηρο*, Ιθάκη 1995, 193-213. Είναι κυρίως το κεφάλαιο 12 του επομένου τόμου.

2. Αντώνης Α. ΖΩΗΣ, *Κνωσός. – Το εκστατικό όραμα. Σημειωτική και ψυχολογία μιας αρχαιολογικής περιπέτειας*. Σελίδες I-VIII, 1-488. Διαλεκτική Αρχαιολογία, τόμος δεύτερος – Αθήνα 1994. Απόδεξις - Αρχαιολογικά μελετήματα - Θεωρία και πράξη. Απόδεξις 7. Έκδοση, κανονική, σε μικρό αριθμό αντιτύπων, εκτός του εμπορίου. Οικονομική ενίσχυση Αρχαιολογικής Εταιρείας, δρχμ. 1.000.000. Προσφορά σε Βιβλιοθήκες και πολλούς αρχαιολόγους. Πλήρης και πρωτοφανής ανάλυση της "ομηρικής μυκηναϊκής και μινωικής αρχαιολογίας" σε σειρά κεφαλαίων.

3. Αντώνης Α. ΖΩΗΣ, *Κνωσός – Το εκστατικό όραμα. Σημειωτική και ψυχολογία μιας αρχαιολογικής περιπέτειας*. Ηράκλειο 1996. Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης. Σελίδες 1-578. Δεύτερη κανονική έκδοση, πρώτη ως προς τον αριθμό των αντιτύπων και την εμπορική έξοδο του βιβλίου, του δευτέρου τόμου της *Διαλεκτικής αρχαιολογίας*.

4. Olga POLYCHRONOPOULOU, Archéologues sur les pas d'Homére, Noêsis, 1999. Σελίδες 1-383, εικόνες αμέτρητες...

5. Αντώνης Α. ΖΩΗΣ, *Οι δικοί μου δρόμοι. Βιβλιογραφία, το έργο μιας ζωής*. Αθήνα 2000. Ερινεός 19. Δες σελ. 150-151, καθώς και όλους τους τίτλους.

Περί σπουδών και περί σπουδαστών

του Νίκου Ράπτη

Πριν από μερικές ημέρες (στις 14.1.2000) ένας μεταπτυχιακός σπουδαστής, ο Stephen Vella, ζήτησε από τον Τσόμσκυ να πει την άποψή του για το αν πρέπει ή όχι να συνδικαλίζονται οι μεταπτυχιακοί φοιτητές. Η θέση των πανεπιστημιακών καθηγητών στις ΗΠΑ είναι ότι δεν πρέπει να συνδικαλίζονται, γιατί «η μεταπτυχιακή διδασκαλία είναι παιδαγωγική εκπαίδευση» και οποιαδήποτε συνδικαλιστική δράση θα «βλάψει τη σχέση του συμβουλεύοντος προς τον συμβουλευόμενο».

Ο Vella, ο οποίος συμμετέχει ενεργώς στα συνδικαλιστικά, επισημαίνει επίσης ότι ο φοιτητικός συνδικαλισμός βρίσκεται σε «συμμαχία με τα άλλα συνδικάτα ν εργαζομένων», πράγμα που γίνεται ην πράξη στις ΗΠΑ.

) Τσόμσκυ πήρε τη δοθείσα ευκαιρία, ι 4 ημέρες αργότερα απάντησε στο Vella ι μόνο για το συνδικαλιστικό θέμα αλλά νικότερα για την εκπαίδευση.

Μπορεί ο Τσόμσκυ να έχει άποψη για την παίδευση; Οι γονείς του ήταν και οι δύο σκαλοι. Ο πατέρας του, μάλιστα, είχε άψει και μια γραμματική της εβραϊκής ώσσας του 13ου αιώνα, την οποία ο όμσκυ διάβασε σε ηλικία 12 ετών. Από ικίας 16 χρόνων ο Τσόμσκυ δίδασκε σε ίφορα σχολεία την εβραϊκή γλώσσα. ιό τις αρχές της δεκαετίας του 1950 και ι πάνω από 40 χρόνια δίδασκε γλωσσογία στο MIT. Επίσης για δύο δεκαετίες ρίπου δίδασκε φιλοσοφία στους πρωτοίς, πάλι στο MIT.

Τσόμσκυ ξεκίνησε την απάντησή του ος τον Vella με τη διατύπωση μιας βασις αρχής: «Οποιαδήποτε διδασκαλία, αν γματικά γίνεται με σοβαρό τρόπο, είεπίσης ένας τρόπος μάθησης (για τον άσκοντα) – μάθησης για πολλά πράγματα συμπεριλαμβανομένου και του θέματος διδάσκει κανείς... Ακόμη και εάν κας διδάσκει το πιο στοιχειώδες μάθημα, νιοστή φορά, εάν πραγματικά είναι σοός, ξανασκέπτεται ολόκληρο το θέμα, σης οι αλληλεπιδράσεις στην τάξη είναι εμπειρία μάθησης/ανακάλυψης για υς – επαναλαμβάνεται: αν κανείς θέλει είναι σοβαρός, η διδασκαλία δεν είναι ώς ένας μηχανικός τρόπος για να ξερδέψει κανείς με την επόμενη ώρα διακαλίας...» Στο σημείο αυτό ο Τσόμσκυ στρατεύει το γνωστό πικρό του χιούμορ. Αναφέρεται σε μια «περίφημη γελοιογραφία του περιοδικού *New Yorker,* που δείχνει μια αίθουσα διδασκαλίας με ένα μαγνητόφωνο στην έδρα του καθηγητή και από ένα μαγνητόφωνο στη θέση που θα καθόταν κάθε μαθητής».

Ένα χαρακτηριστικό –και δυσεύρετο– γνώρισμα του Τσόμσκυ είναι το ότι οποιαδήποτε θεωρητική αρχή διατυπωθεί από αυτόν γίνεται πράξη από τον ίδιο στη ζωή του.

Η ηθική αντιστοιχία λόγων και πράξεων στη ζωή του Τσόμσκυ προκαλεί δέος. Για παράδειγμα, εάν ανατρέξουμε σε ένα αρχείο –που υπάρχει στην Αθήνα– από βιντεοσκοπημένες και μαγνητοφωνημένες διαλέξεις του Τσόμσκυ (150 ώρες βίντεο και 300 ώρες μαγνητοφωνήσεις) θα παρατηρήσουμε (όπως ήταν επόμενο) ότι αυτός μπορεί να αναφέρεται σε ένα συγκεκριμένο θέμα, εάν όχι «για νιοστή φορά», τουλάχιστον για πολλοστή φορά.

Όμως, εάν έχουμε την επιμέλεια να προσέξουμε από πιο κοντά τον Τσόμσκυ την ώρα που επανέρχεται σε κάποιο θέμα, ανακαλύπτουμε ότι αυτός «ξανασκέπτεται ολόκληρο το θέμα» από την αρχή. Η συμμετοχή του ακροατή (ή θεατή) σε αυτή τη διαδικασία είναι μια πολύ έντονη πνευματική εμπειρία.

Αλλά ας επανέλθουμε στην απάντηση προς τον Vella. Ο Τσόμσκυ αναφέρεται στην ήδη επικρατούσα τακτική της χρησιμοποίησης των μεταπτυχιακών σπουδαστών σαν «φτηνή και περιστασιακή εργατική δύναμη», αναθέτοντάς τους καθήκοντα διδασκαλίας. Ακολούθως, απευθυνόμενος στους σπουδαστές, λέει ότι: «Οι πιο ευγενείς στόχοι ενός πανεπιστημίου πρέπει να προωθούνται μέσω της οργάνωσης των μεταπτυχιακών σπουδαστών (συμπεριλαμβανομένων και των συνδικάτων τους) για την υπεράσπιση της ηθικής ακεραιότητας του Πανεπιστημίου και του εαυτού τους

έναντι αυτών των ολέθριων μεθόδων που είναι μόνο μια όψη της αυξανόμενης υποταγής των Πανεπιστημίων –και κάθε δράσης εν γένει– στην ιδιωτική εξουσία που δεν δίνει λόγο σε κανένα. Βασικά το Σηάτλ έγινε γι' αυτό το πράγμα, για να αναφερθώ σε κάτι το προφανές».

Τέλος, ο Τσόμσκυ, απευθυνόμενος προς τους πανεπιστημιακούς δασκάλους, επισημαίνει ότι αυτοί ξεχνάνε ότι είναι «οι φοιτητές τού χτες», και η διαφορά απόψεων με τους φοιτητές τού σήμερα «δείχνει πως συχνά οι απόψεις διαμορφώνονται από το ρόλο που έχει καθένας σε μια θεσμοποιημένη δομή εξουσίας και δεσποτισμού... Για αυτό πρέπει κανείς να αντιδρά σε αυτή τη δομή και κατά το δυνατό να την ανατρέπει».

Το παρόν κείμενο αφιερώνεται στη σύντροφό μου Παρασκευή (Βούλα) Ξηρομερίτου, όπως αφιερώνονται και όσα έχουν γραφτεί από εμένα τα τελευταία 40 χρόνια ή θα γραφτούν στο μέλλον.

Τρόπων μέτοχος...

του Γιώργου Κυριακάκη

Τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια έχει αυξηθεί σημαντικά το ενδιαφέρον για την ανατολική μουσική, τόσο από την πλευρά του κοινού όσο και από την πλευρά των μουσικών. Τάση εύλογη, αλλά όχι πάντοτε αθώα. Τουλάχιστον από την πλευρά των μουσικών. Συχνά, η ημιμάθεια και ο καιροσκοπισμός οδηγούν σε μουσικά αποτελέσματα ευτελούς ανατολίτικης «έθνικ» αισθητικής, όπου επικρατεί η προχειρότητα και η επιφανειακή προσέγγιση των μουσικών συστημάτων. Εν μέρει υπεύθυνη για αυτή την κατάσταση είναι η έλλειψη σοβαρής ελληνόφωνης θεωρητικής βιβλιογραφίας γύρω από τα –συγγενικά μεταξύ τους– μουσικά συστήματα των λαών της ανατολικής Μεσογείου. Ένα σημαντικό βήμα προς την πλήρωση αυτού του κενού είναι η πρόσφατη έκδοση από τις εκδόσεις fagotto της μελέτης του Μάριου Μαυροειδή που τιτλοφορείται *Οι μουσικοί τρόποι στην ανατολική Μεσόγειο*.

Η συγγένεια των μουσικών πολιτισμών που αναπτύχθηκαν από τους λαούς των βαλκανίων, της Μέσης Ανατολής και της Ευρασίας είναι αποδεδειγμένη και μπορεί να δικαιολογηθεί απόλυτα χωρίς καν τη χρήση μουσικών επιχειρημάτων. Η γεωγραφική θέση καθώς και η ιστορική συγκυρία έφεραν όλους αυτούς τους λαούς σε στενή επαφή, με αποτέλεσμα να αναπτυχθεί μεταξύ τους μια ιδιότυπη πολιτισμική διαλεκτική. Σε καμία, όμως, περίπτωση η διαλεκτική αυτή δεν οδήγησε σε συγχώνευση. Και δεν είναι μόνον ο χονδρικός διαχωρισμός σε χριστιανικό και ισλαμικό κόσμο που απέτρεψε την συγχώνευση. Ο κύριος λόγος είναι το ότι η μουσική των λαών αυτών ουδέποτε αποσπάστηκε από την καθημερινή πρακτική. Σε αντίθεση με την έντεχνη δυτικοευρωπαϊκή μουσική, η μουσική των χωρών της ανατολικής Μεσογείου, ακόμη και στη λόγια εκδοχή της, δεν λειτούργησε αυθαίρετα.

Μ' άλλα λόγια, η μουσική σ' αυτές τις χώρες παρέμεινε κτήμα του κοινού της και όχι των «ειδικών». Είναι επομένως φυσικό όσες μικρές ή μεγαλύτερες διαφορές απαντώνται στην πρακτική –κοσμική ή θρησκευτική– ανάμεσα σ' αυτούς τους λαούς να καθρεφτίζονται μαζί με τις ομοιότητές τους και στη μουσική τους έκφραση. Από μουσικής πλευράς, η συγκριτική μελέτη των μουσικών συστημάτων που επιχειρούν να περιγράψουν θεωρητικά αυτές τις μουσικές έρχεται να φωτίσει τις «τεχνικές» ομοιότητες και διαφορές τους. Για να είναι όμως εύστοχη μια τέτοια μελέτη, απαιτείται από πλευράς μελετητή βαθιά γνώση όχι μόνον των καθαρά μουσικών παραμέτρων και της πολιτισμικής περιβάλλουσας, αλλά κυρίως διάθεση βιωματικής προσέγγισης.

Η στεγνή επιστημονική ανάλυση έχει οδηγήσει αρκετές φορές σε συμπεράσματα που δεν ανταποκρίνονται στη μουσική πραγματικότητα. Στον αντίποδα, η παντελής απουσία επιστημονικής σκέψης, αποδεδειγμένα καθιστά τη μουσική αυτή ένα νεφελώδες συνονθύλευμα φολκλορικών στεγανών.

Ο πρόωρα χαμένος (πέθανε το 1997 σε ηλικία 47 ετών) άξιος μουσικός και μουσικολόγος Μάριος Μαυροειδής απέδειξε με τη δουλειά του, συγγραφική και πρακτική-διδακτική, πως διέθετε το χάρισμα να αποβάλλει, όπου χρειαζόταν, την τήβεννο και να εισχωρεί στην ουσία των πραγμάτων. Εκτός από την ανήσυχη φύση του, την ανάπτυξη αυτής της ικανότητας ενίσχυσε η πολυμάθειά του. Οι αμιγείς μουσικές του γνώσεις σε αρμονική συνεργασία με τη φιλολογική του παιδεία και την κατάρτισή του στον τομέα των θετικών επιστημών, μαζί με τον άπειρο σεβασμό απέναντι στο αντικείμενο μελέτης του, τον οδήγησαν στο κέντρο βάρους των πραγμάτων. Η συγκριτική παρουσίαση των βασικών αρχών των συστημάτων της βυζαντινής οκτωήχου, του αραβικού μακάμ και του τουρκικού μακάμ, που επιχειρεί στο βιβλίο του, είναι μέρος της συνολικότερης έρευνας του που, μαζί με μια ισχυρή διδακτική παρουσία, τον απασχόλησαν τα τελευταία είκοσι πέντε χρόνια της ζωής του.

Η τελική διαπίστωση, πως όλα τα μουσικά συστήματα της συγκεκριμένης γεωγραφικής περιοχής έχουν αφετηρία τους τη μουσική της ύστερης αρχαιότητας, δεν τον εμποδίζει να εντοπίσει τις επί μέρους ιδιαιτερότητές τους. Αναλύει διεξοδικά τα συστατικά του κάθε συστήματος, δίνοντας επαρκείς πληροφορίες τόσο για τις κλίμακές τους όσο και για τις υπομονάδες τους, τα τρίχορδα, τετράχορδα και πεντάχορδα

ν οποίων οι συνδυασμοί διαμορφώνουν τροπικά συστήματα.

Ι αντιμετώπιση όμως όλων αυτών των ριχείων δεν γίνεται με «μαθηματική», λά κυρίως με λειτουργική μέθοδο. Κάθε ρπικό σύστημα, ακόμη και το παρεξηγηνο σήμερα τροπικό σύστημα που ίσχυσε η Δύση μέχρι την Αναγέννηση, διέπεται ό ποικίλες αρχές και όχι αποκλειστικά ό θεωρητικούς κανόνες.

τη μουσική της Ανατολής σημαντικό ρόστην μουσική πράξη (λιγότερο στη βυντινή μουσική, περισσότερο στις παραλγές του μακάμ) παίζει ο παράγων αυτοεδιασμός του μουσικού, η προσωπική υσική κατάθεση του εκτελεστή, η οποία μπορεί να εγκλωβιστεί στα στενά όρια θεωρίας. Ο Μ. Μαυροειδής διαπιστώπως, όπου ο αυτοσχεδιασμός παίζει μιότερο ρόλο, αναπτύσσεται η μουσική ιειογραφία και διασώζεται η παράδοση ούσια στις βασικές της αρχές, ενώ όπου αυτοσχεδιασμός παίζει βασικό ρόλο απτύσσονται μνημοτεχνικοί μηχανισμοί οποίοι βοηθούν στην προφορική μετάση της παράδοσης από γενιά σε γενιά. ι στις δύο περιπτώσεις η διαγραμματική ίσταση του συστήματος δεν περιορίζει μουσικό, αντιθέτως η τροπική δομή του επιτρέπει αποκλίσεις, κυρίως διαστηικές και εκφραστικές. Κι αυτό γιατί, υς πετυχημένα διατυπώνει ο Μαυροει, τροπικό σύστημα δεν σημαίνει μόνο μακες και διαστήματα αλλά, κυρίως, σύνολο από τροπικές συμπεριφορές μουσικού υλικού.

τρόπος διαχείρισης του μουσικού υλικού είναι αυτός που αρθρώνει μια τροπική σική γλώσσα και όχι το υλικό αφ' εαυ. Ενώ η βυζαντινή μουσική, για παράγμα, δεν χρησιμοποιεί τα ίδια διαστήα με τα μακάμ, πολλές φορές οι συμπεορά του υλικού, το ήθος του ήχου κατά τη βυζαντινή ορολογία, επιτρέπει την αντιστοίχιση έως ταύτισή του με κάποιο μακάμ.

Οι διαφορές, ωστόσο, παραμένουν. Τόσο ανάμεσα στην οκτώηχο και το μακάμ, όσο και εσωτερικά στη βυζαντινή μουσική και την ισλαμική μουσική. Παρά την κοινή θεωρητική τους βάση, δεν ψάλλουν με τον ίδιο τρόπο και με ακριβώς τα ίδια διαστήματα όλοι οι ψάλτες, παρά μόνον στις περιπτώσεις των χορών, όπου υπάρχει ένας κεντρικός συντονισμός από τον πρωτοψάλτη. Ομοίως και μεταξύ περιοχών που θεωρητικά υπάγονται στην ίδια εκδοχή του μακάμ εντοπίζονται διαφορές τόσο μικροσκοπικές όσο και μακροσκοπικές. Σε όλες όμως τις περιπτώσεις οι τρόποι είναι αναγνωρίσιμοι λόγω της συμπεριφοράς τους στην πράξη. Ακραίο παράδειγμα είναι η μουσική του Αζερμπαϊτζάν.

Η αζέρικη μουσική προέρχεται από την περσική μουσική, ωστόσο οι Αζέροι εκτουρκίζονται από τον 10ο περίπου αιώνα, ενώ τους τελευταίους δύο αιώνες βρίσκονταν κάτω από τη διαρκή επιρροή της Ρωσίας και της Σοβιετικής Ένωσης στη συνέχεια. Αποτέλεσμα όλων αυτών είναι να χρησιμοποιούν σήμερα ένα διαστηματικό λεξιλόγιο που πλησιάζει περισσότερο προς το καλώς συγκερασμένο σύστημα της Δύσης και που σίγουρα απέχει πολύ από το αυτούσιο λεξιλόγιο της παράδοσής τους. Όμως η μουσική εξακολουθεί να παραμένει τροπική και αναγνωρίσιμη, γιατί αυτό που διασώθηκε ήταν η γραμματική και το συντακτικό της, παρά την οριακή απώλεια του αλφαβήτου της.

Αυτό που προκύπτει από τη δουλειά και τις διαπιστώσεις του Μ. Μαυροειδή είναι πως οι ισορροπίες ανάμεσα στα τροπικά συστήματα είναι λεπτές. Μια χοντροειδής, όπως συχνά συμβαίνει, θεώρηση αυτών των ισορροπιών οδηγεί σε μια καταστροφική ισοπέδωση της μουσικής στη φύση της. Το ζητούμενο δεν είναι βέβαια η αρτηριοσκληρωτική προσήλωση στο παρελθόν, ούτε η προγονολατρεία. Το ζητούμενο επίσης δεν είναι, τουλάχιστον για όσους ερωτοτροπούν με αγαθές προθέσεις με αυτές τις αισθητικές, να εισαχθούν άγαρμπα και εντελώς εξωτερικά και ανακόλουθα, κάποια εξωτικά στοιχεία στη μουσική τους. Δεν αναφερόμαστε στις περιπτώσεις όπου στοιχεία της Ανατολής έρχονται, εν είδει χορού της κοιλιάς, να «στολίσουν» την εμπορική μουσική. Αναφερόμαστε στις περιπτώσεις εκείνες όπου υπάρχει η διάθεση για περαιτέρω ανάπτυξη της μουσικής γλώσσας, η δημιουργία και η επικοινωνία μέσω αυτής. Τι, λοιπόν, εξυπηρετεί, πέραν της συγκριτικής μουσικολογίας, ένα βιβλίο σαν αυτό που παρουσιάζεται σήμερα;

Κατά την ταπεινή μας άποψη, η εξέλιξη στην τέχνη είναι συνυφασμένη με τη γνώση της παράδοσης που τη γέννησε. Μόνον έτσι η τέχνη μπορεί να παραμείνει γόνιμη και με προοπτική συνέχειας στην ιστορία του πολιτισμού.

Οι μουσικοί τρόποι στην ανατολική Μεσόγειο σίγουρα είναι ένα βιβλίο που απαιτεί μουσικές γνώσεις και εμπειρία για να γίνει κατανοητό από τον αναγνώστη. Απευθύνεται δευτερευόντως στον υποψιασμένο ακροατή. Πρωτίστως απευθύνεται στον μουσικό. Όχι μόνον στον μουσικό που θα ασχοληθεί πρακτικά με την τροπική μουσική αλλά και σ' αυτόν που του είναι ξένη, ανοίγοντάς του ένα παράθυρο σε άλλους πολιτισμούς και βοηθώντας τον με τις πληροφορίες που του παρέχει να διαλεχθεί μαζί τους και να σταθμίσει τη δική του αισθητική στον πολιτισμικό χώρο. Είναι ένα έργο που σαφώς ευνοεί τον διάλογο και δύναται ώς ένα βαθμό να αποτρέψει την συνήθη ταύτισή του με τη σύγχυση.

Ηλίας Πετρόπουλος

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΚΑΠΟΤΑΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

Δημήτρης Πετσετίδης

Ο ΣΑΜΠΑΤΕΣ ΖΕΙ

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

Ζέση χιλιετίας μέσα σε μια «συλλογή της χιλιετίας»: *Η Τελευταία Νύχτα του Αιώνα* (εκδ. Εξάντας, 1999). «Συγγραφείς» είναι επώνυμοι γιατροί, οικονομολόγοι, ζωγράφοι, νομικοί, καθηγητές πανεπιστημίου, σκηνοθέτες, φωτογράφοι, δημοσιογράφοι, μουσικοί και ... συγγραφείς. 19 ιστορίες νοσταλγίας, ανησυχίας, ιστορίες που δεν έχουν άλλη πηγή παρά το παρελθόν που απομακρύνεται και τη φαντασία που συμπληρώνει τα κενά· ιστορίες καταγραφής ενός τέλους και, ίσως, και κάποιας ανησυχίας για το μελλούμενο.

Ημερολόγιο του 2000. Σφόδρα Αιρετικό (εκδ. Άγρα)· με την εθελοντική συνεισφορά αντιπροσωπείας ζώων. Κείμενα: **Έκτωρ Κακναβάτος** (Κυριακές) - **Σπύρος Κανιούρας** (από Δευτέρα έως Σάββατο), εικονογράφηση: **Konrad Gesner - Edward Topsell**. «Σημειώσατε: ότι πολλά κακουργήματα των αναμασημένων επιρρημάτων παραγράφηκαν», και πάντως τα περισσότερα παραμένουν ασύλληπτα και ανεπανάληπτα. Και του χρόνου ...

Θυμάστε τη βαρώνη φον Σταφφ; Ε, λοιπόν, ανατυπώθηκε το *Savoir Vivre παρά τη νεωτέρα κοινωνία*. Μετάφρασις εκ της Γαλλικής υπό της Κυρίας Χ. (εκδ. Περίπλους, 1999).

ΚΡΙΤΙΚΗ Βιβλίου

Τα ελατήρια ενός εγκλήματος

Γιούκιο Μισίμα,
Ο Ναός του Χρυσού Περιπτέρου,
μτφρ. Λήδα Παλλαντίου,
εκδ. Καστανιώτης,
Αθήνα 1999

Τίποτα πιο δύσκολο από το να μιλήσει κανείς για ένα λογοτεχνικό έργο (και για κάθε έργο τέχνης), αποφεύγοντας να υποστεί τις επιπτώσεις ή καλύτερα αποφεύγοντας να επωμισθεί τις ευθύνες της στρεβλής και, ώς ένα σημείο ταπεινωτικής, αντιμετώπισης της κριτικής ως απόπειρας ερμηνείας και μεταφοράς πληροφοριών που συστήνουν ένα νέο κομμάτι γνώσης σχεδόν αυτόνομο από το αντικείμενο στο οποίο αυτή ασκήθηκε. Από την άλλη, δεν υπάρχει τίποτα πιο εύκολο από την αυθαίρετη εξομοίωση των συγγραφέων, τα κείμενα των οποίων καλείσαι ή επιθυμείς να σχολιάσεις.

Είναι η ίδια η ευκολία με την οποία οι παντός είδους κοινοί γραφιάδες αντιλαμβάνονται τις λέξεις ως ζωντανούς και αυτόνομους οργανισμούς που με κάποιο μεταφυσικό τρόπο επιβάλλουν αυθαίρετα την παρουσία τους στα κείμενά τους. Οι πραγματικοί συγγραφείς, αντίθετα, τους φέρονται όπως ο χτίστης την πέτρα. Τις επιλέγουν με ένα και μοναδικό κριτήριο: την αρμονική συνύπαρξή τους με όσες προηγούνται και όσες έπονται, σκοπεύοντας στην δημιουργία ενός συμπαγούς, ανθεκτικού στο χρόνο και περιεκτικού συνόλου. Οι πρώτοι υποτάσσονται ή καταφεύγουν στην λάμψη των υλικών τους, οι δεύτεροι, απλά τα επιλέγουν κατά βούληση, αδιαφορώντας ουσιαστικά για την αντικειμενική θέση που αυτά καταλαμβάνουν παραδοσιακά στον πραγματικό κόσμο.

Ο Μισίμα είναι ένας απ' αυτούς τους μεγάλους συγγραφείς που γνωρίζουν ότι η λογοτεχνική σπουδαιότητα ενός κειμένου δεν εξαρτάται μόνο από τις λέξεις που το συστήνουν, αλλά επιπλέον από την σειρά με την οποία αυτές τοποθετούνται και κυρίως από τα νοήματα που παράγουν ή αναπαράγουν οι μεταξύ τους σχέσεις. Είναι αυτός ο γιγάντιος αριθμός επιλογών του συγγραφέα που θα τον βοηθήσει να προσεγγίσει ή, αντίθετα, θα τον απομακρύνει από το μοντέλο του κειμένου που προϋπάρχει στο μυαλό του. Και ο Μισίμα ξέρει να επιλέγει τις λέξεις που του χρειάζονται χαρίζοντας στο λόγο του αυτό το τόσο ιδιαίτερο γνώρισμα: Να λέει περισσότερα από εκείνα που πραγματικά λέει.

Διαβάζοντας κανείς το μυθιστόρημα του *Ο Ναός του Χρυσού Περιπτέρου* έρχεται αντιμέτωπος από τις πρώτες μόλις σελίδες με την φιλοδοξία ενός ανθρώπου να συνδέσει το ασύνειδο με το συνειδητό, να περιγράψει λεπτομερώς τις διόδους επικοινωνίας των δύο γεωμετρικά αντεστραμμένων αυτών κόσμων, να κατανοήσει στο βαθμό που αυτό είναι δυνατό τις δυνάμεις που γεννούν, διατηρούν ή εξαλείφουν αυτές τις διόδους, παραμένοντας ταυτόχρονα πιστός στις ανάγκες που επιφυλάσσει η δημιουργία ενός στιβαρού κειμένου μυθοπλασίας. Φυσικά πρόκειται για φιλοδοξία που δεν πραγματοποιείται ποτέ, αλλά οι αποστάσεις που διανύονται στην προσπάθεια να επιτευχθεί το αντίθετο αρκούν για να νιώσει (αν δεν κατανοήσει), κανείς, την ένταση του στοχασμού και το εύρος της αντίληψης εκείνου που τις κάλυψε.

Καταπιάνεται με ένα πρόσωπο, οι πράξεις του οποίου μοιάζει απίθανο να μην θεωρηθούν ακραίες και πιθανά ενδιαφέρουσες από τον οποιοδήποτε, αλλά όπως συμβαίνει σχεδόν με οτιδήποτε μπορεί να χαρακτηριστεί μεγάλη λογοτεχνία, η ίδια η υπόθεση εύκολα εκτοπίζεται σε ένα επίπεδο μικρότερης σημασίας παραχωρώντας την αρχική θέση της –αν υποτεθεί πως την κατείχε πριν από την ανάγνωση– υπό το βάρος της περίτεχνης δόμησης της νέας περιγραφικής διαδικασίας και των αφηγηματικών αποκλίσεων που αυτή εμφανίζει. Πρόκειται, βέβαια, για μια αληθινή ιστορία που εξελίσσεται σε πραγματικό χρόνο, βασίζεται σε αληθινά γεγονότα, με αληθινές επιδράσεις και επιπτώσεις σε αληθινούς ανθρώπους και αντικείμενα, αλλά δύσκολα μπορεί να φανταστεί κανείς πως κάθε απόπειρα αφήγησης αυτής της «συσσωρευμένης» αληθινής πραγματικότητας, εμπεριέχει ή έστω καλλιεργεί a priori εκείνα τα συστατικά που σηματοδοτούν την είσοδο της στο λογοτεχνικό πεδίο. Ο Μισίμα χωρίς αμφιβολία δεν αγνοεί τις ιδιαιτερότητες της δικής του απόπειρας να αφηγηθεί κάτι ήδη γνωστό, σχολιασμένο και πιθανότατα εγγεγραμμένου στις αντιλήψεις των περισσοτέρων ως βδελυρό. Αντίθετα μοιάζει να γνωρίζει καλά την δυναμική του θέματος με το οποίο καταπιάνεται και γι' αυτό ώς ένα σημείο δείχνει πρόθυμος να παρασυρθεί απ' αυτή, με τη διαφορά πως έχει ορίσει ήδη με

άθε λεπτομέρεια την κατεύυνση και την διαδρομή στην ποία πρόκειται να οδηγηθεί, ποφεύγοντας ουσιαστικά κάε πιθανή παρενέργεια μιας ρώιμης εκτόνωσης ή την παεμβολή οποιουδήποτε διλήμκτος για τις ηθικές αποστάεις που οφείλει να διατηρήσει ιτό την εγκληματική ενέργεια α την οποία υπεύθυνος είναι κεντρικός του ήρωας – εξάλυ θα ήταν ασύμφορο αν όχι ιράλογο να αψηφήσει τα διαρφωμένα πλαίσια από τις κάείδους φαινομενολογικές ίσεις που έχουν προηγηθεί της δικής του.

Ωστόσο απομένει πάντα η εξέταση της αθέατης, και γι' αυτό ελάχιστα γνωστής από τους πολλούς, πλευράς, ενός τόσο πολυσχιδούς γεγονότος. Έτσι δεν τοποθετεί τον ήρωά του έξω από τον κόσμο, αντίθετα, τον εκθέτει διάπλατα απέναντι και μέσα του, ως ένα υποκείμενο που ναι μεν προσπαθεί να τον αφουγκραστεί και αν είναι δυνατόν να τον αντιληφθεί αλλά που ταυτόχρονα επιμένει να διεκδικεί την ασφάλεια που προσφέρει ο κοινός νους και η φυσική στάση. Για τον Μισίμα τα ελατήρια που κρύβονται πίσω από την απόφαση του ήρωά του να πυρπολήσει το ναό δεν είναι η ηθική καταδίκη της διαφθοράς ή των υπολοίπων ανάρμοστων συμπεριφορών των υπευθύνων. Είναι μόνο η ανάγκη του να αρνηθεί την συνενοχή του στην διαιώνισή τους. Και επειδή νιώθει ανίκανος να διακόψει μια τόσο φυσική εξέλιξη για τον πραγματικό κόσμο προτιμά να τον βγάλει από την μέση. Έστω το μικρό τμήμα που του επιτρέπουν οι δυνάμεις του.

Κωνσταντίνος Νούλας

Η τραγωδία της ταξικότητας

olo Diez,
ο κορίτσι ήθελε το φεγγάρι,
τφρ. Κρίτων Ηλιόπουλος,
δ. Opera, Αθήνα 1998

Χώρα του στρεβλού περιφειακού καπιταλισμού, το Μεκό παρουσιάζει την τυπική θα αστικοποίηση που προσιάζει στις τέτοιου είδους χώς.

Προβληματικά μεσοστρώμαχωρίς ταξική συνειδητότητα, ύμπεν στοιχεία με ροπή στη ριάς μορφής παραβατικότητα και μια ολότελα διαβρωμένη γαλοαστική τάξη ικανή για θε είδους παρανομία .

Ο συγγραφέας συνδέει με καπληκτική μαεστρία εκπροσώυς από ολόκληρο το ταξικό ισμα και φτιάχνει ένα εφιαλτι(ερωτικό) γαϊτανάκι, όπου ο ας προσπαθεί απεγνωσμένα βάλει τρικλοποδιά στον άλλο ι ν' αποκομίσει οφέλη , λιγόο ή περισσότερο αθώα, λιγόο ή περισσότερο επιλήψιμα.

Δραματική περιγράφεται η ση των μικροαστών, που δέονται στο μυθιστόρημα αυτό ως και στην πραγματικότη...) τα συνδυασμένα και ανεπα πυρά τόσο από τις δυνάς που υπέρ-κεινται (πλούσι;) όσο και απ' αυτούς που ό-κεινται (λούμπεν). Η δεινή τή θέση των μικροαστών οφείλεται ενδεχομένως στην ιδιαίτερα ευπαθή θέση τους στην κοινωνική πυραμίδα, όπου βρίσκονται συνέχεια με το ένα πόδι στο κάτω σκαλοπάτι και με το άλλο στο πάνω, ατενίζοντας ένα κεφαλόσκαλο που ποτέ δεν πρόκειται να φθάσουν.

Ένα από τα κύρια πρόσωπα του βιβλίου, η Κονσεψιόν, μεγαλώνει τη μοναχοκόρη της με τις φρούδες ελπίδες ότι μπορεί κάποτε να την κάνει να διεισδύσει στο διεθνές τζετ-σετ και στους κύκλους των γαλαζοαίματων, αλλά τα όνειρά της αυτά προσκρούουν στα ανυπέρβλητα εμπόδια που ορθώνει η πραγματικότητα, και δη η οικονομική.

Η Σκάρλετ, μοσχαναθρεμμένη κόρη της Κονσεψιόν, κι επιβαρυμένη από τις υπερφίαλες φαντασιώσεις της μητέρας της, που ονειρεύεται να τη δει, αν όχι πριγκίπισσα, τουλάχιστον μεγαλοαστή, γίνεται βορά της μητρικής αυτής μεγαλομανίας και, ύστερα από έναν ατυχή γάμο, καταλήγει θλιβερό έρμαιο στα κρεβάτια διαφόρων μεγαλοπαραγόντων που της δίνουν ηχηρές υποσχέσεις χωρίς αντίκρισμα.

Στο φόντο δεσπόζουν τα ιλλουστρασιόν περιοδικά με τις φανταχτερές και φαντασμαγορικές κοσμικές σελίδες και οι σαπουνόπερες που προσπαθούν να ζαλίσουν το, ούτως ή άλλως, θολό μυαλό των μικροαστών με τα οράματα-φούμαρα για μια ζωή υλικού ευδαιμονισμού και ροζέ ψευτο-συναισθηματισμού. Η Κονσεψιόν, δέσμια της παραφιλολογίας των γυναικείων περιοδικών, ονειρεύεται για την κόρη της το ανέφικτο glamour της αριστοκρατίας του χρήματος.

Η δε Σκάρλετ (που, σημειωτέον, πήρε το όνομα της θρυλικής Σκάρλετ Ο' Χάρα), λιγότερο εγκλωβισμένη στις φαντασιώσεις περί κοινωνικής αναρρίχησης στην κορυφή, αλλά εξίσου παροπλισμένη από τους φραγμούς της πραγματικότητας, προσπαθεί ανεπιτυχώς να συμβιβάσει τα ασυμφιλίωτα, με αποτέλεσμα να βρίσκεται διαρκώς στη θέση του θύματος, πράγμα που φθάνει στο σημείο να διαισθάνεται, αν και αρνείται να το παραδεχθεί ανοιχτά, μάλλον για λόγους ψυχικής άμυνας.

Ο συγγραφέας αποδίδει σχηματικά και με αδρές γραμμές τους εκπροσώπους της άρχουσας τάξης περιγράφοντάς τους ανάλγητους και με πολύ μειωμένα έως ανύπαρκτα τα ηθικά αντανακλαστικά.

Εξέχουσα θέση κατέχει στην πλοκή ο εκπρόσωπος των λούμπεν και του υπόκοσμου, που είναι ετεροθαλής αδελφός της Σκάρλετ, γόνος του ίδιου πατέρα, ενός απλού και καλοκάγα-

Μπορείται να κάνετε τις σχετικές προσαρμογές στα σύγχρονα ήθη; «Εάν ο γείτων σας είνε πληκτικός, υποφέρετε τούτον μεθ' υπομονής· η ώρα του γεύματος παρέρχεται τάχιστα ».

«Ιδού πόθεν έλαβα την αφορμήν ν' αναγνώσω και εγώ τα δημοσιευόμενα περισπούδαστα μυθιστορήματα, και εξ ιδίας αντιλήψεως να γράψω παρωδικώς την παρούσαν μικρογραφίαν αυτών. Βλέπων πολλάκις χαριτοβρύτους, υπάνδρους και παρθένους, καθημένας νωχελώς (κατά τους Ρωμαντσογράφους), επί των, ως αυτάς, αβρών πολυθρόνων των (η παρομοίωσις ρωμαντσογραφική αδεία), και εχούσας εν χερσίν, άλλας μεν εφημερίδας, και προσηλωμένας εις την ανάγνωσιν των επιφυλλίδων, άλλας δε βιβλιάρια χρυσοδεμένα και ρεμβαζούσας... »: *Παρωδική Μικρογραφία Μυθιστορημάτων* του **Μ. Χουρμούζη.** Η φιλολογική επιμέλεια του **Κ.Γ. Καρούζη** (εκδ. Το Ροδακιό, 1999) είναι κατ' ουσίαν μια αυτοτελής μελέτη για το ευρωπαϊκό μυθιστόρημα και τις αντιδράσεις που ανέπτυξε ο Χουρμούζης, καθώς και μια συστηματική διερεύνηση των μηχανισμών της παρωδίας μέσα από την μεθοδική ανάλυση της δομής του συγκεκριμένου κειμένου.

Καραγάτσης. *Κριτική Θεάτρου, 1946-1960*

(εισαγωγή-επιμέλεια: **Ιωσήφ Βιβιλάκης**, πρόλογος: **Κώστας Γεωργουσόπουλος**, εκδ. Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», 1999): Ο Μ. Καραγάτσης κράτησε για μια περίοδο 14 χρόνων τη στήλη της θεατρικής κριτικής στην εφημερίδα *Βραδυνή*. Ένα σύνολο 350 κειμένων συγκεντρώνεται και εκδίδεται για πρώτη φορά και αποτυπώνει με ενάργεια τη θεατρική ζωή της περιόδου. Η νεοελληνική δραματουργία, η πρόσληψη του ευρωπαϊκού και αμερικανικού θεάτρου, οι σκηνοθετικές προσπάθειες για μια σύγχρονη παράσταση αρχαίου δράματος είναι μερικά μόνα από τα θέματα με τα οποία καταπιάνεται.

Λαμπρή μελέτη με σπάνια χαρίσματα ερευνητικά, συνθετικά και συγχρόνως μια προσέγγιση άκρως διεισδυτική και ευαίσθητη διακρίνει το θαυμάσιο βιβλίο που υπογράφουν δύο ιστορικοί, η **Άννα Ματθαίου** και η **Πόπη Πολέμη**: *Διαδρομές της Μέλπως Αξιώτη, 1947-1955. Μαρτυρίες και Κείμενα από τα Αρχεία Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας* (εκδ. Θεμέλιο, 1999). Στον τόμο περιλαμβάνονται ανέκδοτα κείμενα της Μέλπως Αξιώτη, αλληλογραφία της με την Κεντρική Επιτροπή και την Επιτροπή Διαφώτισης του ΚΚΕ, κριτικά σημειώματα του έργου της από μέρους των συντρόφων της και θου ανθρώπου που δεν δικαιώνεται από κανένα του παιδί και έχει ένα άδοξο –αν και σημαίνον– τέλος.

Ο τυπικός αυτός λούμπεν, που ξεκινά από την απλή παραβατικότητα για να καταλήξει, βοηθούσης και της (μα)θητείας του στη φυλακή, στην πιο κτηνώδη εγκληματικότητα, θα γίνει ερήμην του ο καταλύτης μιας σειράς ραγδαίων εξελίξεων που θα μετατρέψουν μια σχεδόν συνηθισμένη ιστορία σε σκέτη τραγωδία.

Ο συγγραφέας βάζει τα πρόσωπα να περιγράψουν μόνα τους τον εαυτό τους μέσα από την αυτοκριτική ενδοσκόπηση, αλλά επεμβαίνει –όπου χρειάζεται– ο ίδιος για να ερμηνεύσει, να υπονομεύσει, να αναγνωρίσει ελαφρυντικά ή απλώς να ειρωνευθεί.

Καταρτισμένος κοινωνιολογικά, γνώστης των πιο καίριων και κρίσιμων ψυχολογικών αρχών, ο Rolo Diez περιγράφει συγκαλυμμένα την τραγωδία της ταξικότητας, συνεχίζοντας με απείρως ευφάνταστο κι ευρηματικό τρόπο την παράδοση που εγκαινίασε προδρομικά ο «Βόυτσεκ» του Μπύχνερ.

Νίκη Κώτσιου

Το παρασκήνιο της λεηλασίας

William St. Clair,
Ο Λόρδος Έλγιν και τα Μάρμαρα,
μτφρ. Μ. Περαντάκου-Cook,
εκδ. Ελληνικά Γράμματα 1999

Ελάτε λοιπόν εσείς κλασικοί
κλέφτες κάθε βαθμού
Ελάτε να ξαφρίσετε
όσα οι προσκυνητές αγαπούν
να βλέπουν
Λόρδος Μπάυρον

—Θα μπορούσε ποτέ μια ιστορία λεηλασίας και διαγουμίσματος να διαβαστί σαν ένα συναρπαστικό ιστορικό-αστυνομικό μυθιστόρημα;

—Όπως φαίνεται ναι, αν η λεηλασία αναφέρεται στα ελγίνεια μάρμαρα και αφηγητής είναι ο William St. Clair. Το βιβλίο του *Ο Λόρδος Έλγιν και τα Μάρμαρα*, που παρουσιάζεται από τα ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ σε μετάφραση της Μαίρης Πενταράκου-Cook, αποτελεί το καλύτερο μνημόσυνο για την Μελίνα Μερκούρη κι ένα κείμενο που συνδυάζει τη γοητεία μιας εξωτικής ιστορίας και τον ανεπίληπτο βρετανικό πραγματισμό. Ο St. Clair περιγράφει παραστατικά την παλαιότερη και πιο πρόσφατη περιπέτεια των μαρμάρων ενώ συγχρόνως αποκαλύπτει την «κατάρα» του Λόρδου Έλγιν και της φαμίλιας του μέσα σ' ένα απίστευτο σκηνικό ανατολίτικης χλιδής, διπλωματικών δολοπλοκιών, πολέμων –ο Ναπολέων οργώνει την Ευρώπη–, οικονομικών δοσοληψιών, ερώτων(!), απιστιών, καταστροφών κ.λπ. Πρόκειται για ένα βιβλίο που ανατέμνει με μεθοδικότητα αλλά και γλαφυρό ύφος τις πολιτικές συνθήκες που είχαν καταστήσει στις αρχές του 19ου αι. τον «Μεγάλο Ασθενή» ...ασθενή, και που αποκαλύπτει με ενάργεια όλη την κτητική υστερία που είχε καταλάβει τους πεπαιδευμένους Ευρωπαίους σχετικά με τις κλασικές αρχαιότητες, μια υστερία που μοιραζόταν εξίσου ανάμεσα στην αφιλοκερδή αισθητική συγκίνηση και στην τρέλα του εύκολου πλουτισμού. Το βιβλίο βρίσκει τον Έλγιν πρέσβη της Μεγάλης Βρετανίας στην Κων/πολη να επιχειρεί μέσω του υπαλλήλου του Λουζιέρι (1800-1) και ομάδας «καλλιτεχνών» τους πρώτους βανδαλισμούς πάνω στο Μνημείο. Στη συνέχεια παρακολουθούμε τον Λόρδο, «ρινότμητο» πλέον λόγω σύφιλης, να εμπλέκεται στους ναπολεόντειους πολέμους, να συλλαμβάνεται όμηρος στη Γαλλία, να χάνει τη γυναίκα του η οποία τον εγκαταλείπει για τον εραστή της, να χάνει σταδιακά και την περιουσία του, μην ξεχνάμε ότι είναι και Σκώτος, και επίσης να δέχεται το δημόσιο ανάθεμα από τους καυστικούς στίχους του Λόρδου Μπάυρον:

«Άμυτος ο ίδιος, άμυτα αγάλματα εδώ αποφάσισε να φέρει
Να δείξει τι ο χρόνος και τι η σύφιλη μπορεί να καταφέρει»

Πέραν, όμως, των επωνύμων, και οι άγνωστοι περιηγητές χαράζουν τα εξής εύγλωττα επιγράμματα στις αρχαιότητες:

Quod non fecerunt Goti, hoc fecerunt Scoti (ό,τι δεν έκαναν οι Γότθοι το έκαναν οι Σκώτοι). Κι αλλού είχαν γράψει «Έλγιν εποίησεν» ή «Opus Elgin». Αρχαιότητες οι οποίες αφού στοιβάζονται σε κασόνια γίνονται αντικείμενο εμπορίου σ' όλη την Ευρώπη –κάτι ήξερε και ο άλλος «φιλότεχνος», ο Choiseul-Gouffier (Voyage pittorsque de la Gréce, Παρίσι 1782-1809) ή ο «πορθητής» των αιγινήτειων μαρμάρων κ. Cockerell–, ή ακόμη και βουλιάζουν στο βυθό της θάλασσας για ν' ανελκυσθούν μετά από μήνες. Ο St. Clair περιγράφει γλαφυρά το ευρύτατο διαγούμισμα των ελληνικών μνημείων από τους «ευαίσθητους» Ευρωπαίους και συγχρόνως αναλύει το πώς η αρχαιότητα και το modus vivendi που εκπροσωπούσε εκλαμβάνεται από την πεφωτισμένη Δύση άλλοτε ως μόδα και άλλοτε ως υστερική ψύχωση.

Το βιβλίο τελειώνει με την «εμφανή καταστροφή» που υπέστη η αρπαγείσα ζωοφόρος την δεκαετία του 1930, καταστροφή που αποκαλύπτει με αδιαμφισβήτητο τρόπο ότι οι υψηλόφρονες υπεύθυνοι του Βρετανικού Μουσείου ούτε ιδ αιτέρως υψηλόφρονες ήσαν κα ούτε βέβαια στοιχειωδώς υπε

νοι υπήρξαν. Εν ολίγοις, ρόκειται για ένα βιβλίο που ν χαρίζεται σε κανέναν και υ καθιστά τα ιστορικά γεγο-ιτα ένα ανάγνωσμα εξόχως ητευτικό.

Ιδού ένα χαρακτηριστικό τόσπασμα από το βιβλίο το οίο αναφέρεται στο ποίημα υ Μπάυρον «Η Κατάρα της ηνάς»:

Η Αθηνά καταριέται όχι μό-ν τον Έλγιν αλλά και τα παι-ί του. Ο μόνος επιζών γιος υ, γνώριζε καλά ο Μπάιρον, ν διανοητικά καθυστερημέ-ς. Όσο για τα άλλα του παι-ί, μετά από τα όσα ελέχθησαν ρί της Λαίδης Έλγιν κατά την δίκαση του διαζυγίου, μπο-ύσε ο Έλγιν να είναι ποτέ βέ-ιος ότι ήταν πραγματικά ο τέρας τους;

ρώτα επάνω στο κεφάλι
είνου πούκανε
πράξη αυτή
πέσει η κατάρα μου –
σ' αυτόν και στη σπορά του:
Χωρίς μια σπίθα
από της ευφυΐας τη φωτιά,
Είθε όλοι οι γιοι να γίνουνε ανόητοι
σαν τον γεννήτορά τους:
Κι αν κάποιος με μυαλό την πατρική σπορά
να ατιμάσει θα βρεθεί,
Ξέρε πως είναι μπάσταρδος από μια ευφυέστερη φυλή.»

Μετά από κάποιες διασκε δαστικές παρατηρήσεις γύρω από την αμηχανία των νεαρών κυριών του Λονδίνου, βλέποντας τέτοια τεράστια γυμνά ανδρικά αγάλματα, η Αθηνά εξαπολύει την κατάρα της. Ο Λόρδος Έλγιν, όπως ο Ερατόστρατος (sic) που έβαλε φωτιά στο Ναό της Αρτέμιδας στην Έφεσο, θα είναι μισητός για πάντα. «Μισητός στη ζωή και χωρίς συγχώρεση όταν θα γίνει χώμα.» Η εκδίκηση θα τον κυνηγά πολύ πιο πέρα από τον τάφο, «Σε πολλές σελίδες που θα σημαδεύουν και στίχους που θα καίνε».

Η πράξη του Έλγιν είναι τόσο τρομερή που δεν είναι αρκετό να τιμωρηθεί μόνον αυτός. Η ίδια η Βρετανία θα πρέπει να υποστεί την τιμωρία. Ο φοβερός πόλεμος, τον οποίο αρχίζει πολύ σύντομα, θα την καταστρέψει. Στη Βαλτική και τη Χερσόνησο θα γνωρίσει την ήττα. Στην Ανατολή, οι Ινδοί θα «γκρεμίσουν την τυραννική της αυτοκρατορία συθέμελα». Στην ίδια τη χώρα η Αθηνά θα χτυπήσει επίσης. Το εμπόριο θα μαραζώσει, θα ξεσπάσει λιμός, η Κυβέρνηση θα καταστεί ανίσχυρη. Η ίδια η χώρα θα δεχθεί εισβολή και θα ερημωθεί. Και, λέει η Αθηνά, κανείς δεν πρόκειται να νιώσει λύπη. Είναι πλέον πολύ αργά. Η ίδια η χώρα επέφερε όλα αυτά τα δεινά επάνω της.

Μάνος Στεφανίδης

Προσεκτική, ψύχραιμη κριτική

Θεοδοσοπούλου,
οχικά – κείμενα για τερους πεζογράφους,
ι. Νεφέλη, Αθήνα, 1999

αράντα τέσσερα κείμενα για άντα έξι πεζογράφους είναι τόνημα της Μ. Θεοδοσοπού-που συγκέντρωσε στον πα-τα τόμο από δημοσιεύσεις στην εφημερίδα *Εποχή* και ιστασιακά στο *Βήμα* και το κείμενο *Αντί*. Έχοντας επι-ξει αδιάλειπτο και συνεπές τικό έργο, η αξιόλογη κριτι-περιάγεται στα χαρακώμα-ης σύγχρονης ελληνικής πε-ραφίας αναζητώντας και δύοντας, έλκοντας στην επι-ρεια και αναδεικνύοντας με ουρα όπλα την οξυδέρκεια τον γνωσιολογικό πλούτο του αντικειμένου. Η κριτι-ραφία περνά μια μεταβατι-τερίοδο στον χώρο του ελλη-ού Τύπου, και είναι απαραί-ς όσες περισσότερες ικανές «φωνές» ώστε τα «ακούσματα» να φθάνουν εμπεριστατωμένα στους λήπτες τους. Μ' άλλα λόγια, η Μ. Θεοδοσοπούλου έχει καταξιωθεί στα λογοτεχνικά μας πράγματα και με τούτη την αφορμή της έκδοσης-σύνοψης βιβλιοπαρουσιάσεων νεότερων πεζογράφων επιδεικνύεται η χάρη και η ευστροφία της. Βέβαια, σε πρώτο πλάνο είναι τα ίδια τα κείμενα: τριάντα έξι συγγραφείς που την τελευταία δεκαετία κάνουν τις εκδοτικές τους εξορμήσεις έχουν ήδη απασχολήσει την κριτικό, και μάλιστα η τωρινή τους επικαιρότητα επικυρώνεται και μέσω τούτων των (σε εβδομαδιαία βάση) σχολιαστικών κειμένων. Πρόκειται για συγγραφείς που ηλικιακά βρίσκονται κοντά, δίχως όμως να «σχηματίζουν» μια λογοτεχνική γενιά, και έχουν επιδιώξει να διαγκωνιστούν εμπρός στο αναγνωστικό κοινό την ίδια περίπου χρονική περίοδο. Η Μ. Θεοδοσοπούλου τους κατατάσσει σύμφωνα με την πρώτη τους εμφάνιση με πεζογράφημα και δηλώνει ήδη στο προλογικό της σημείωμα ότι ο κατάλογος όλων των αξιόλογων δεν εξαντλείται σ' αυτό τον αριθμό. Πέραν του ενδιαφέροντος που παρουσιάζει ξεχωριστά ο καθένας, σ' αυτό το χωροχρονικό πλαίσιο είναι σημαντική η παρατήρηση της θεματικής όσο και της μορφικής ποικιλίας που παρουσιάζουν στα βιβλία τους, με κάποιες κοινές συνιστώσες πάραυτα: γλωσσική σύμπνοια, κοινοί τρόποι αντιμετώπισης των κοινωνικών δεδομένων και φαινομένων, λογοτεχνική συνείδηση. Εάν η συγκεκριμένη λογοτεχνική παραγωγή απαιτεί λεπτή, προσεκτική και ψύχραιμη κριτική προσέγγιση, τουλάχιστον η άποψη της συγγραφέως περί «προϋπόθεσης χαμηλών τόνων» είναι το πρωτίστως αναγκαίο.

Βασίλης Ρούβαλης

παράλληλα παρακολουθείται η διαδρομή της από τα χρόνια του Παρισιού (1947-1950) στην πρώτη περίοδο της παραμονής της στις Λαϊκές Δημοκρατίες (1950-1955). Τα κείμενα της Αξιώτη συνδυάζονται έντεχνα με τον σχολιασμό των δύο συγγραφέων και δημιουργείται ένα αποτέλεσμα εξαιρετικά δραστικό όχι μόνο ως προς την παροχή νέων πληροφοριών, αλλά κυρίως ως προς την ανάδειξη λεπτομερειών αποκαλυπτικών των συνθηκών που οδήγησαν την Αξιώτη στη σιωπή. Μια συστηματική επιστημονική εργασία που διαβάζεται με κομμένη την ανάσα, σαν ένα συναρπαστικό μυθιστόρημα.

Με τη γερμανίδα σύζυγό του ταξιδεύει Έλληνας της διασποράς στη Φλωρεντία· αφορμή για μια παράδοξη κατάδυση στην ελληνικότητα. Η συνάντηση του ταξιδιώτη -αφηγητή με τον εκκεντρικό ζωγράφο Πολυκράτη –ζωντανή επιτομή του πιο αυθεντικού ελληνικού πνεύματος– δίνει την ευκαιρία για μια μάλλον... απαξιωτική αποτίμηση της αναγεννησιακής τέχνης και για νοσταλγική αναπόληση της Ελλάδας του παρελθόντος, που επιβιώνει στην ψυχή όσων την γνώρισαν και την έζησαν. **Φλώρος Κατσούρος** : *Ταξίδι στη Φλωρεντία*
εκδ. Παρουσία, 1999.

ο Χ. Ξυλοκόπτης

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΝΤ. Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑ

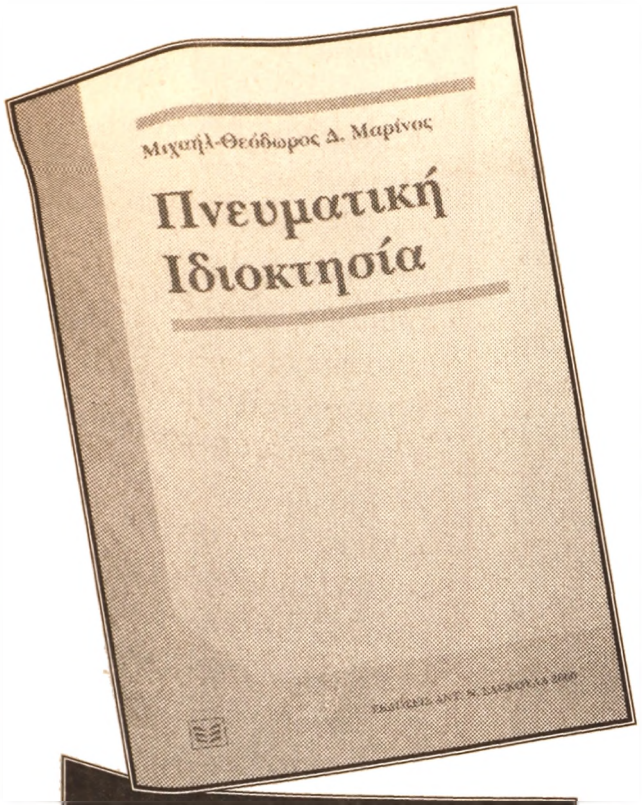

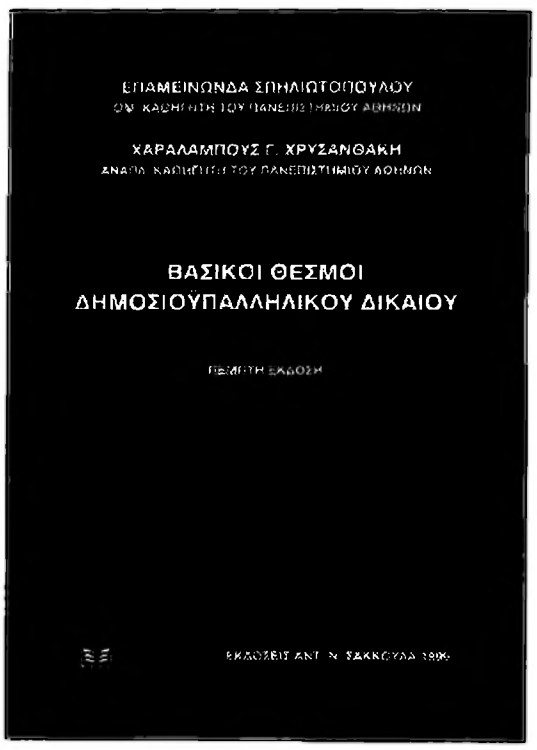

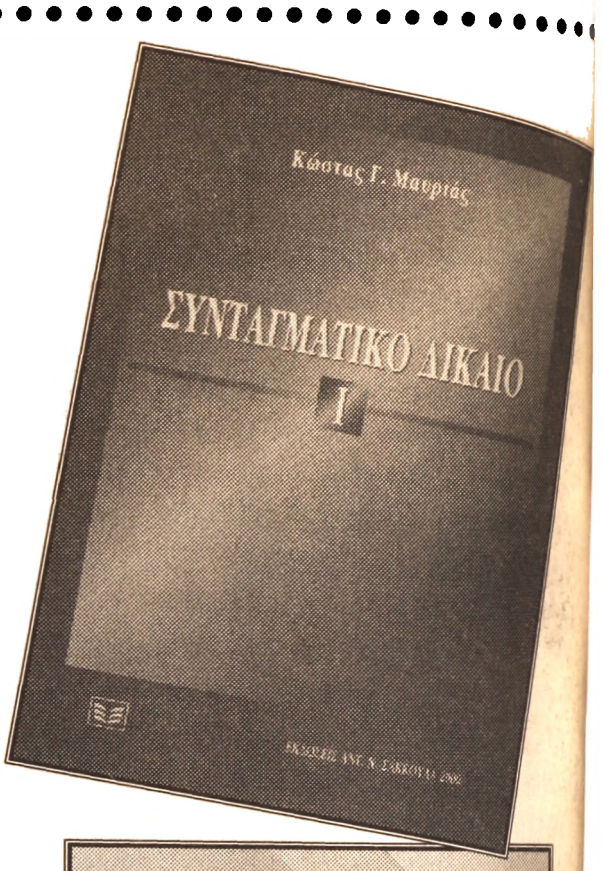

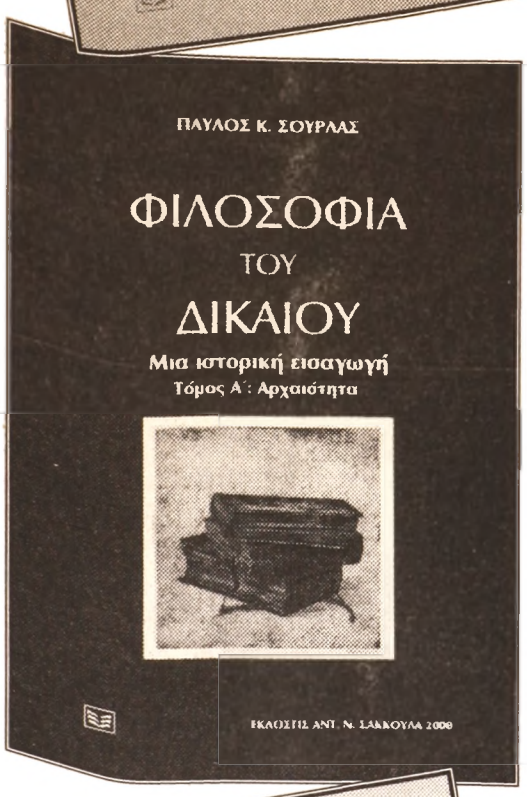

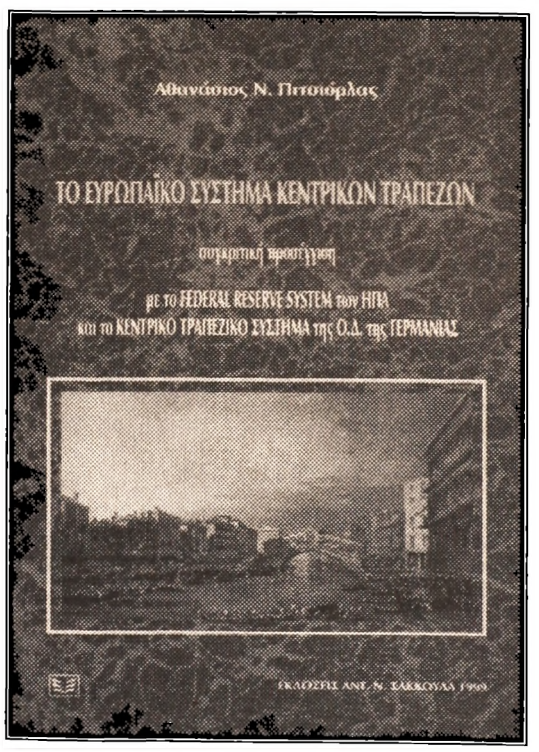

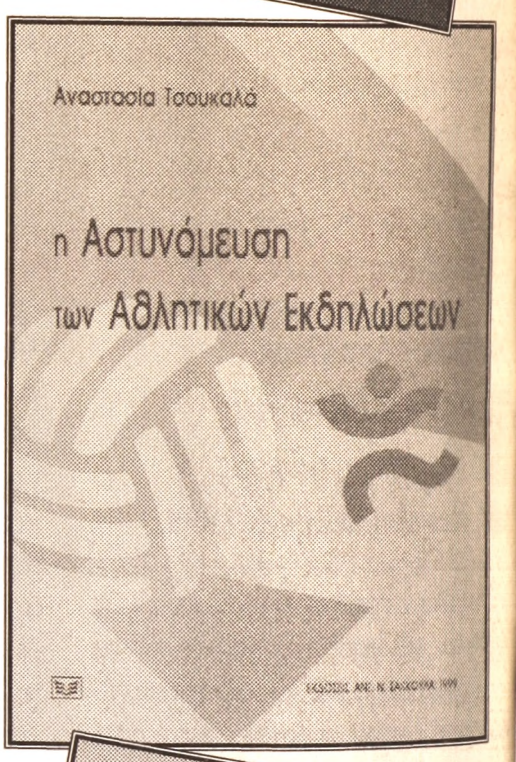

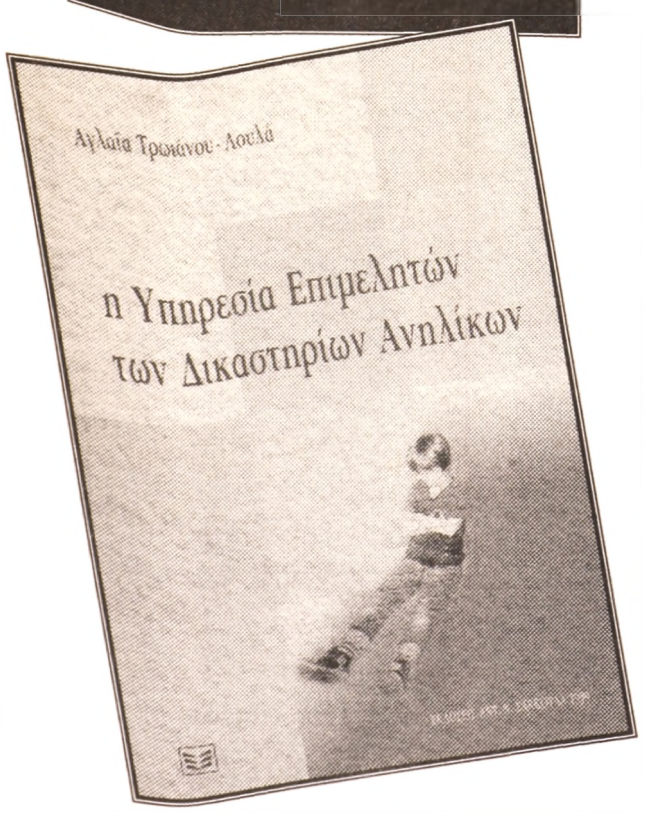

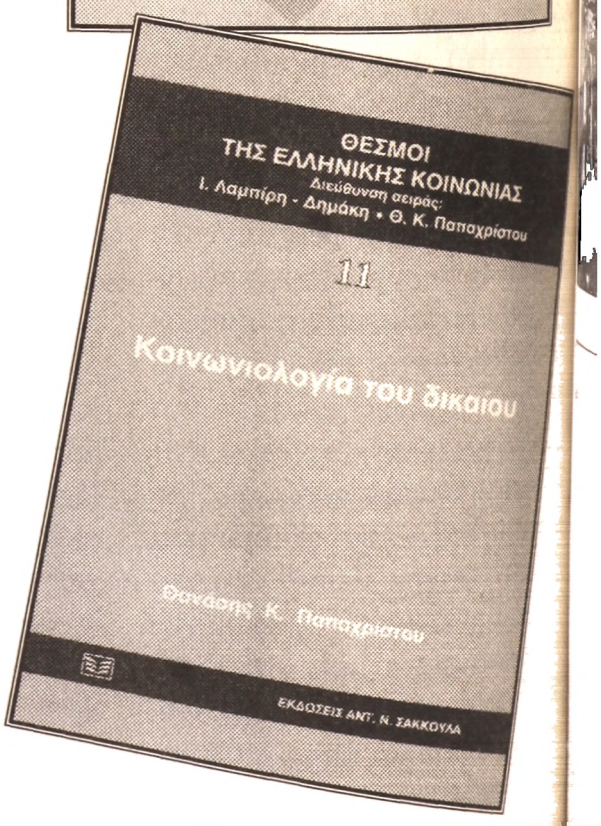

Σόλωνος 69 - 10679 ΑΘΗΝΑ • Τηλ. (01) 36 15440, 36 18198, Fax. 36 10425 • Ζωΐδου 88 - 69100 Κομοτηνή • Τηλ. (0531) 26 323, 33 245

http://www.ant-sakkoulas.gr • e-mail: info@ant-sakkoulas.gr

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

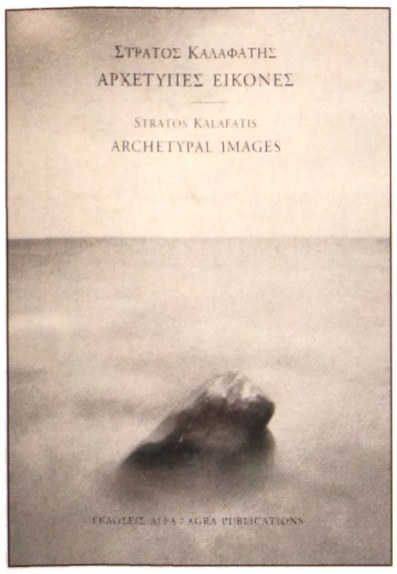

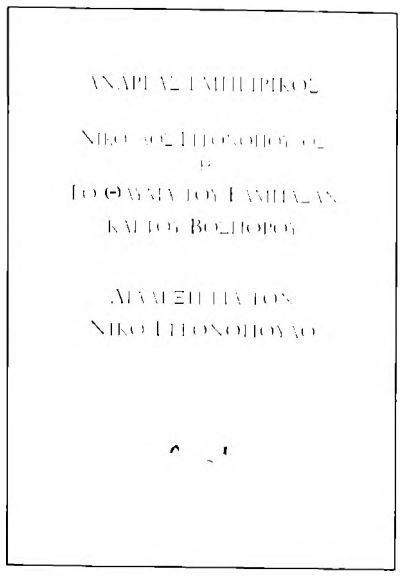

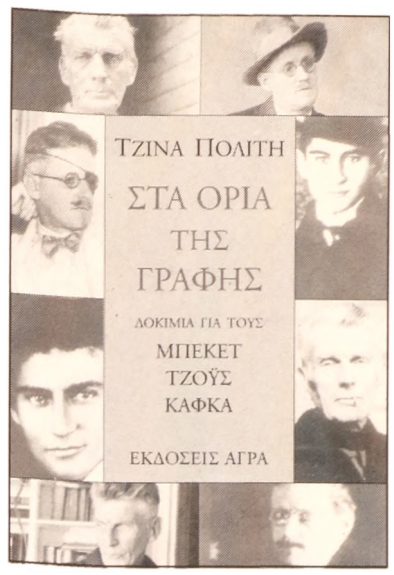

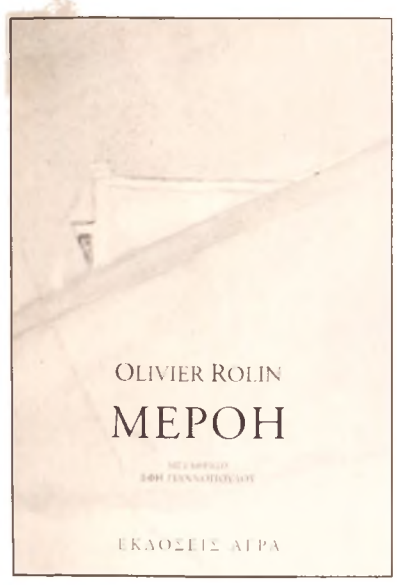

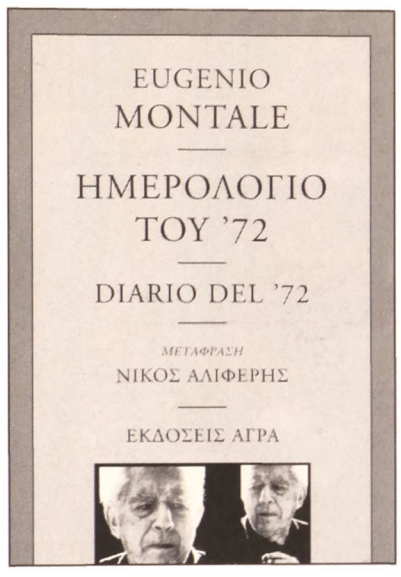

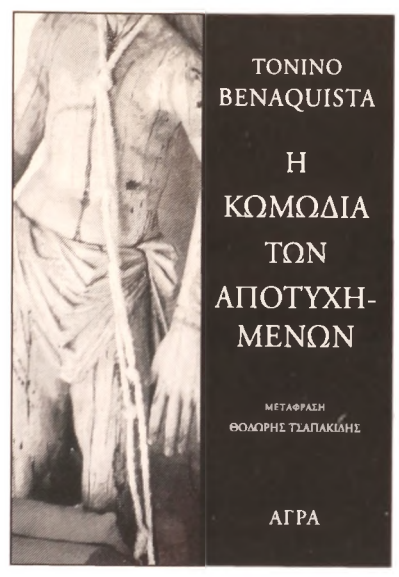

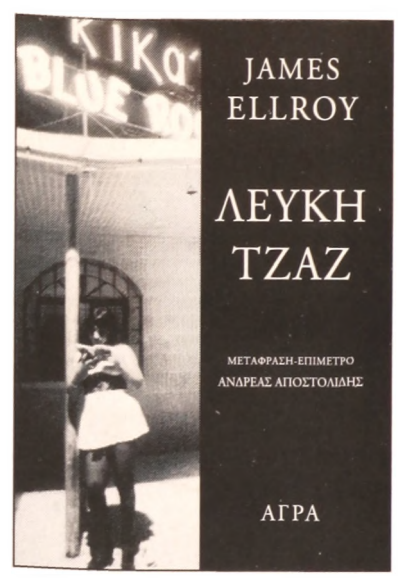

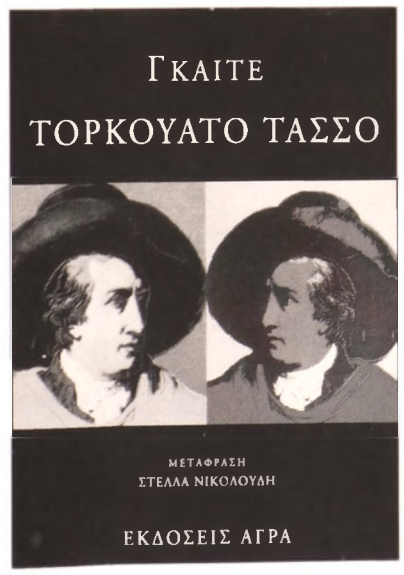

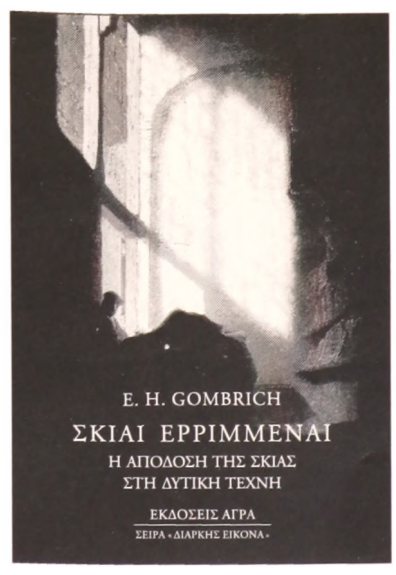

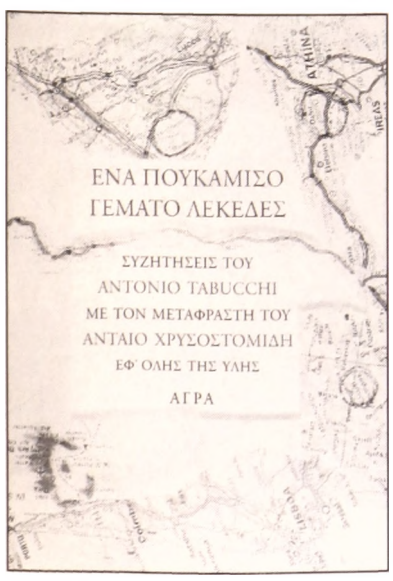

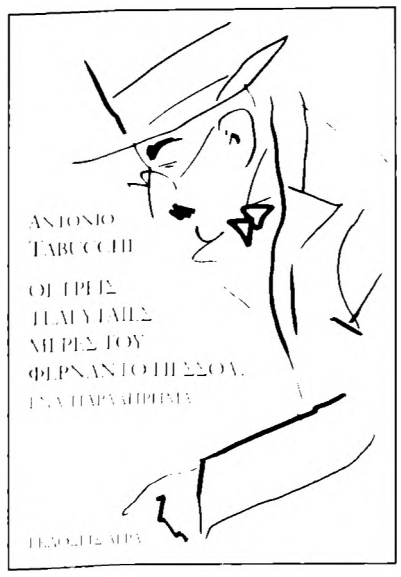

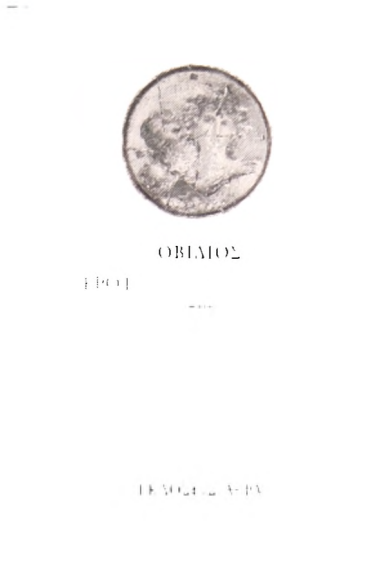

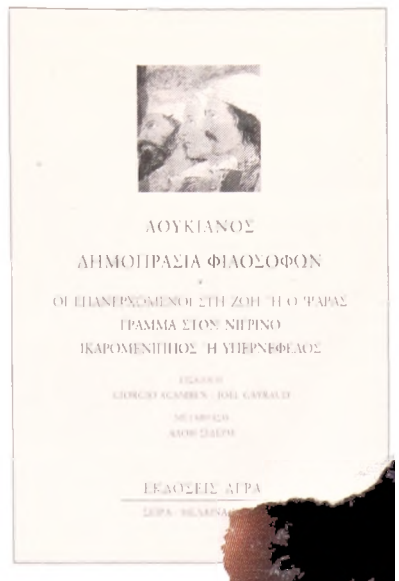

ΟΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ ΣΤΗ ΣΤΟΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΝΤ. Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑ

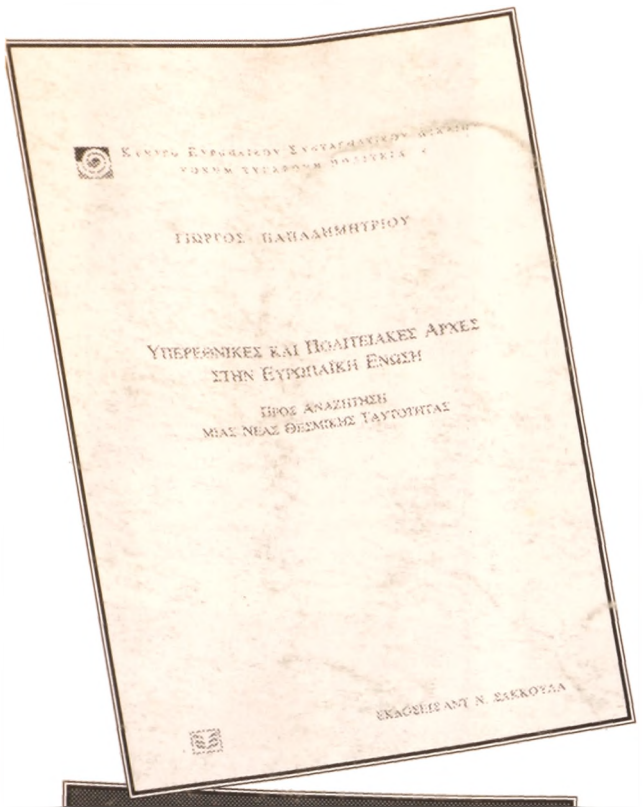

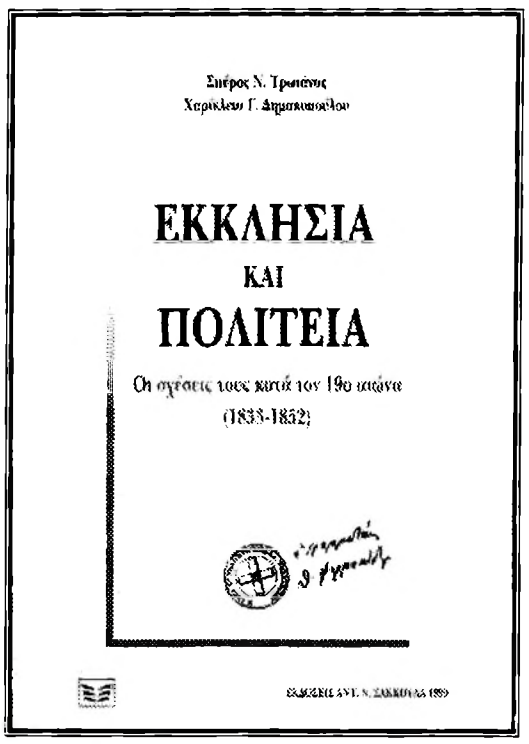

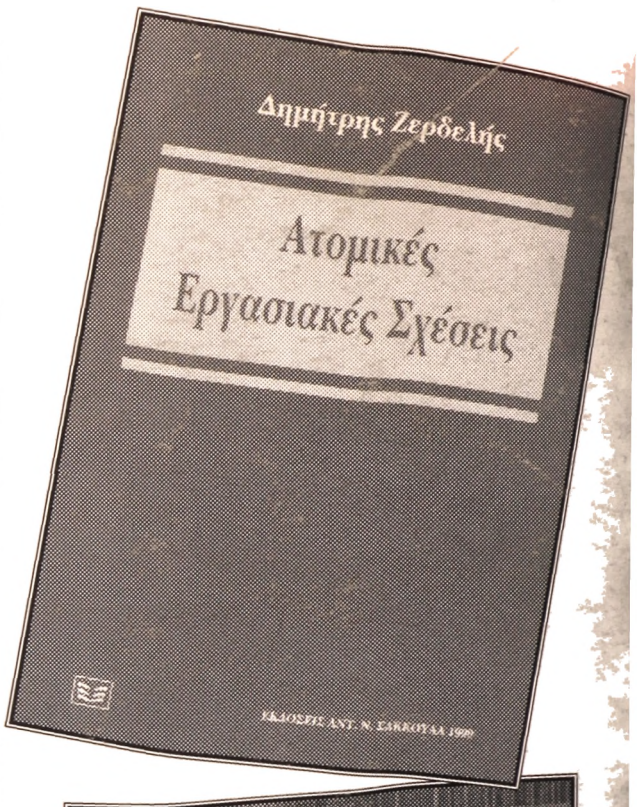

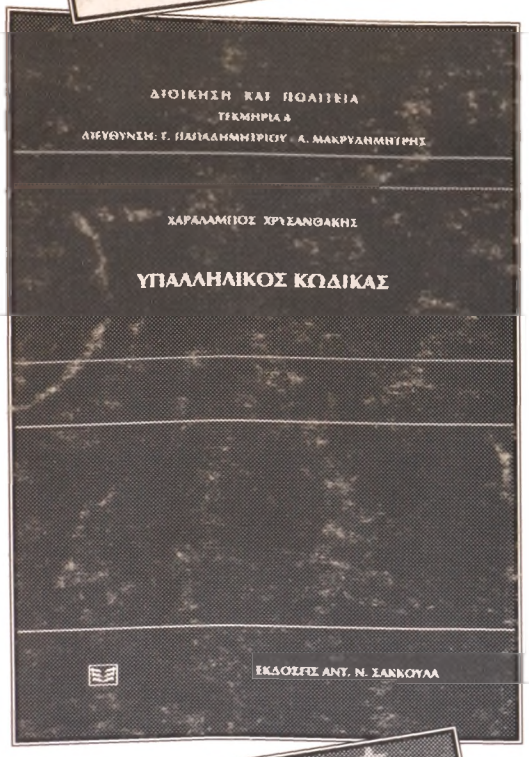

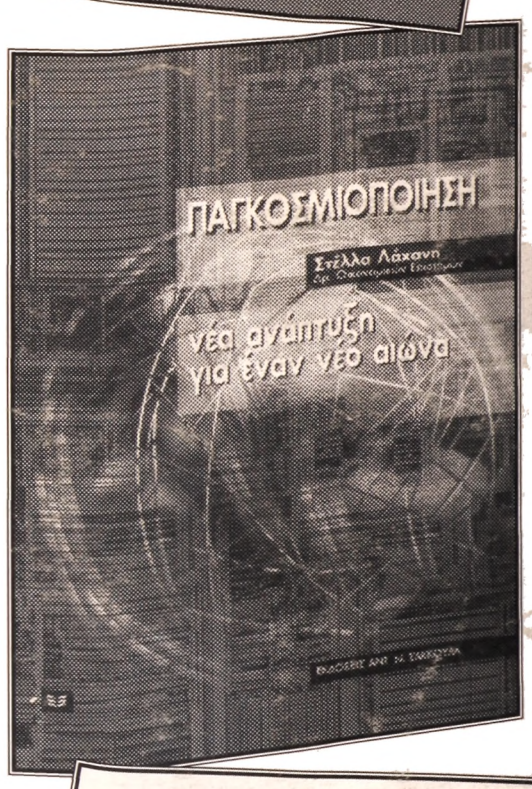

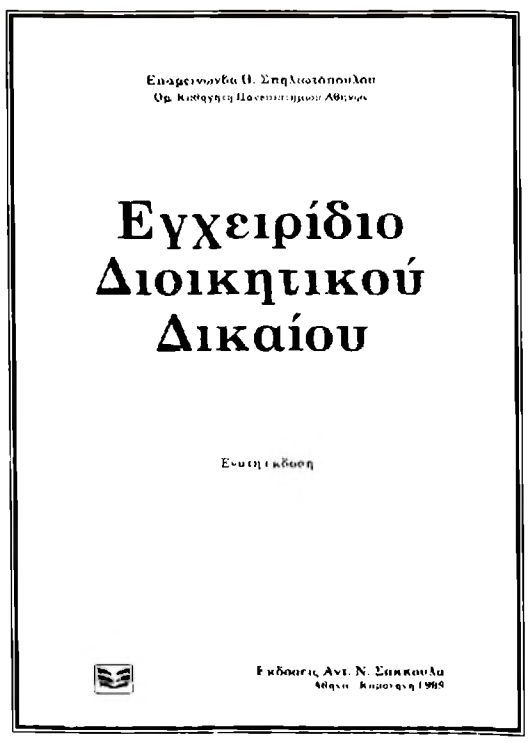

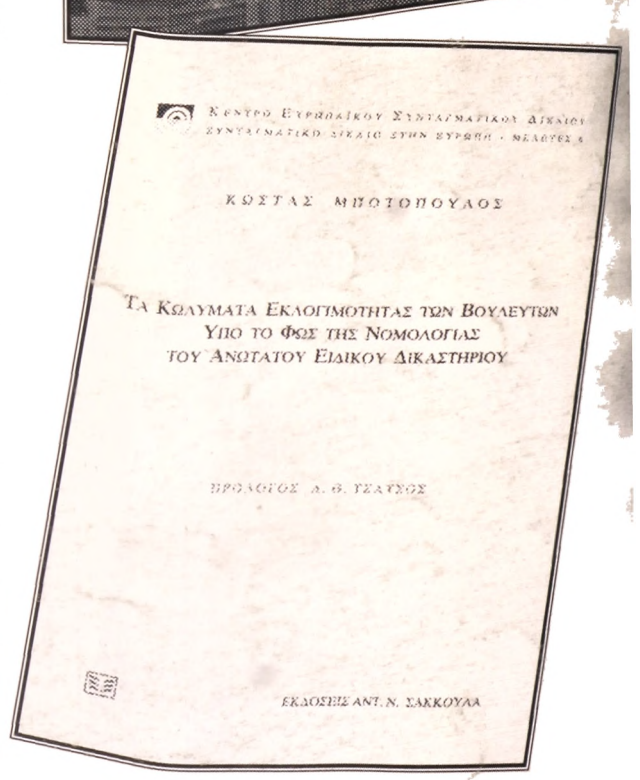

Σόλωνος 69 - 10679 ΑΘΗΝΑ • Τηλ. (01) 36 15440, 36 18198, Fax. 36 10425

Σπ. Ζωΐδου 88 - 69100 Κομοτηνή • Τηλ. (0531) 26 323, 33 245

http://www.ant-sakkoulas.gr • e-mail: info@ant-sakkoulas.gr